

VERSLAG
OVER DE WERKING VAN DE
HOGESCHOLEN IN 2004

Inhoudslijst

Woord vooraf	3
1 Lijst van de hogescholen	6
2 Basisgegevens i.v.m. de hogescholen.....	8
2.1 Evolutie van de studentenpopulatie in de hogescholen.....	8
2.1.1 Totale studentenpopulatie (periode 01/02/2001 – 01/02/2005)	8
2.1.2 Evolutie van het aantal financierbare studenten per hogeschool (periode 01/02/2001 – 01/02/2005)	9
2.1.3 Aantal financierbare studenten per hogeschool op 01/02/2005 (academiejaar 2004-2005). 11	
2.2 De hogescholenenveloppe.....	13
2.2.1 Hogescholenenveloppe 2004	13
2.2.2 Evolutie van de hogescholenenveloppe	13
2.2.3 Evolutie van de componenten van het globaal budget	15
2.2.4 Evolutie van het gemiddeld beschikbaar bedrag per student	17
3 Financiële analyse van de jaarrekeningen van de hogescholen	20
3.1 Consolidatie en vergelijkbaarheid.....	20
3.2 Geconsolideerde resultatenrekening.....	21
3.2.1 Geconsolideerde werkingsopbrengsten.....	21
3.2.2 Geconsolideerde werkingskosten	29
3.2.3 Geconsolideerd werkingsoverschot / (werkingstekort) 70/64	35
3.2.4 Geconsolideerd financieel resultaat 75 - 65	36
3.2.5 Geconsolideerd uitzonderlijk resultaat 76 - 66	38
3.2.6 Evolutie en opbouw van het geconsolideerd resultaat van het boekjaar.....	39
3.3 Resultatenrekening: enkele kengetallen per hogeschool.....	42
3.3.1 Werkingsopbrengsten	42
3.3.2 Werkingskosten.....	44
3.3.3 Resultaten per hogeschool	46
3.4 Geconsolideerde investeringen en financiering.....	48
3.4.1 Geconsolideerde investeringen	48
3.4.2 Financiering van de investeringen	52
3.5 Investeringen en financieringsmiddelen: enkele kengetallen per hogeschool	53
3.5.1 Aandeel van de hogescholen in de geconsolideerde investeringen.....	53
3.5.2 Aandeel van de hogescholen in de diverse financierings-middelen	53
3.6 Geconsolideerde balans.....	55
3.6.1 Activa.....	57
3.6.2 Passiva.....	61

3.7	Geconsolideerde cashflow	65
3.7.1	Geconsolideerde cashflow van het boekjaar 2004	66
3.7.2	Evolutie van de geconsolideerde cashflow: jaarrekening 2000 – 2004.....	68
3.8	Financiële ratio's	70
3.8.1	Overzicht van de geconsolideerde financiële ratio's.....	70
3.8.2	Liquiditeit	70
3.8.3	Solvabiliteit	75
3.8.4	Rentabiliteit	79
3.9	Analyse i.v.m. de personeelsformatie en de personeelskosten	86
3.9.1	Geconsolideerde personeelsformatie	86
3.9.2	Ratio's i.v.m. de samenstelling van de geconsolideerde personeelsformatie	88
3.9.3	Ratio's i.v.m. de personeelskosten	93
4	Conclusies	99
	<u>Bijlage</u>: opvolging van de besteding van de academiseringsmiddelen	106

Woord vooraf

Er zijn nog zekerheden in het leven, hoewel, wanneer men de aanhoudende turbulentie in het hoger onderwijsveld bekijkt, dan zijn voorspellingen zeker gewaagd. Eén zekerheid houdt alvast stand: de jaarlijkse publicatie van dit verslag over de werking van de hogescholen in Vlaanderen.

Daarbij loopt deze verslaggeving de feiten noodgedwongen immer wat achterop, en dat is logisch, want dit rapport betreft de consolidatie van de jaarrekeningen – over het boekjaar 2004 – van 21 hogescholen¹. Deze jaarrekeningen worden uiteraard pas in de loop van het daaropvolgende jaar (in dit geval dus in 2005) door de hogeschoolbesturen goedgekeurd en bekendgemaakt. Deze lichte decalage in de tijd doet nochtans op geen enkele wijze afbreuk aan de relevantie van deze publicatie, temeer daar na meer dan 10 jaar² blijkt dat de hogescholensector op financieel vlak, hoewel onmiskenbaar onderhevig aan evolutie, evenwicht en stabiliteit uitstraalt. En dit geldt zowel voor individuele hogescholen als voor de hogescholensector in zijn geheel.

In dit voorwoord acht ik het overbodig de rubrieken op te sommen die in dit verslag aan bod komen. Daarvoor volstaat trouwens een blik op de inhoudstafel. Wel kan ik de lezer aanbevelen – althans diegene die zich tevreden stelt met een eerder algemeen zicht op de financiële positie van de sector – de conclusies na te lezen. En die vindt men vanaf pagina 99.

Het is ook niet gebruikelijk in een voorwoord uit die conclusies te putten en dat zal ik derhalve ook niet doen, alleen, en om de aandacht te prikkelen, toch dit: de 21 hogescholen realiseerden in het jaar 2004 samen een geconsolideerd resultaat van het boekjaar van ruim 31 miljoen euro (4 miljoen euro minder dan in 2003). Dit mag op zich een stevig resultaat blijken, toch dient het om meerdere redenen te worden gerelativeerd. Het is in die zin relevant te melden dat voor het boekjaar 2004 via toepassing van een bedrijfseconomische boekhouding, de Universiteit Gent een resultaat zou tonen van 34,6 miljoen euro³. Of met andere woorden een resultaat dat groter is dan het gezamenlijke resultaat van 21 hogescholen tijdens datzelfde boekjaar. Blijkt evenwel dat, op basis van de boekhoudregels die voor de Universiteit Gent in 2004 golden, een negatief resultaat van – 8 miljoen euro wordt getoond. Een voorbeeld dat ten overvloede aantoont in welke mate een “kasboekhouding” zoals die door de universiteiten tot op heden werd gevoerd, totaal achterhaald is en tot merkwaardige en irrelevante conclusies kan leiden.

Maar terug naar dit rapport. Wat de hogescholen betreft kan de Vlaamse overheid heel wat nuttige informatie uit de jaarrekening destilleren. En dat heeft alles te maken met de verstandige en wijze beslissing die ten tijde van het tot stand komen van het decreet van 13 juli 1994 betreffende de hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap werd genomen. Daarbij werd bepaald dat de hogescholen een dubbele boekhouding (= bedrijfseconomische boekhouding) dienden te voeren.

---

¹ De Hogere Zeevaartschool werd in dit verslag nooit opgenomen.

² De eerste verslaggeving kwam tot stand in 1996.

³ Bron: Universiteit Gent, Jaarrekening 2004.

En er is meer, want inmiddels werd, op basis van art. 233 van het decreet van 13 juli 1994 zoals gewijzigd door het decreet van 19 maart 2004⁴ beslist dat diezelfde hogescholen vanaf 1 januari 2004 ook een analytische⁵ boekhouding dienen te voeren. Alleen ontbreekt hier een boekhoudkundig schema dat de hogescholen moet toelaten de voorgeschreven informatie op een eenduidige wijze aan te leveren. Zo'n schema is noodzakelijk om vergelijkbaarheid en interpretatie mogelijk te maken. Een en ander ontslaat de hogescholen intussen niet van de verplichting om een analytische boekhouding te voeren.

Terzake refereren naar "good practices" bij de universiteiten is zinledig. Het mag immers verbazen dat t.a.v. de te voeren boekhouding de decreetgever tot op heden in het hoger onderwijs steeds een tweesporenbeleid aanhield. Immers voor de universiteiten wordt pas vanaf 1 januari 2006 – via een aanpassing van art. 161 van het decreet van 12 juni 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap – de verplichting tot het voeren van een dubbele boekhouding én een analytische boekhouding opgelegd⁶. Dit betekent dat de universiteiten vanaf 1 januari 2006 – althans wat de bedrijfseconomische boekhouding betreft – het goede voorbeeld van de hogescholen zullen volgen. Opmerkelijk is nochtans dat er voor de universiteiten (cfr. art. 161) geen sprake is van uitvoeringsbesluiten. Dit betekent concreet dat ze op uiteenlopende wijze aan voormelde decretale opdracht gevolg kunnen geven. Anderzijds dringt zich hier wel enige nuancering op daar te verwachten valt dat de Vlaamse overheid voor de non-profit sector – dus ook voor de universiteiten – zal opteren om het boekhoudkundig model van de VZW's te volgen.

Wat de hogescholen betreft is duidelijk dat deze inmiddels zowat allemaal een analytische boekhouding voeren. Alleen is het commissariaat – en dus de Vlaamse overheid – voorlopig niet bij machte om uit die boekhouding relevante informatie te putten. Het commissariaat van de Vlaamse Regering bij de hogescholen is en blijft dus uitdrukkelijk vragende partij opdat de hogescholen een degelijk uitgebouwde analytische boekhouding zouden realiseren. Dit zal zowel voor de overheid als voor de betrokken hogescholen een belangrijke bron van beleidsinformatie opleveren.

Bij wijze van terreinverkenning onderzoek hebben mijn diensten een paar jaar geleden, in samenwerking met vijf hogescholen waarmee een ad hoc werkgroep werd opgericht, een ontwerp van analytische boekhouding opgesteld zoals die kan worden gevoerd tot op het niveau van de individuele basisopleiding⁷.

---

⁴ Decreet betreffende de rechtspositieregeling van de student, de participatie in het hoger onderwijs, de integratie van bepaalde afdelingen van het hoger onderwijs voor sociale promotie in de hogescholen en de begeleiding van de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen.

⁵ Art. 233. De hogescholen voeren betreffende alle voorzieningen van de instelling een algemene boekhouding door middel van een stelsel van boeken en rekeningen met inachtneming van de gebruikelijke regels van het dubbel boekhouden en een aangepaste analytische boekhouding. De boekhouding omvat alle verrichtingen, bezittingen, vorderingen, schulden en verplichtingen van welke aard ook. De Vlaamse Regering legt een boekhoudkundig schema vast. De boekhouding wordt voorgelegd aan een bedrijfsrevisor. De bedrijfsrevisor kan rechtstreeks briefwisseling voeren met de commissaris van de Vlaamse Regering bij de hogescholen over de boekhouding en rekeningen van de hogeschool. Hij brengt het hogeschoolbestuur hiervan op de hoogte.

⁶ Art. 161. De universiteiten voeren betreffende alle voorzieningen van de instelling een algemene boekhouding door middel van een stelsel van boeken en rekeningen gevoerd met inachtneming van de gebruikelijke regels van het dubbel boekhouden en een aangepaste analytische boekhouding. De boekhouding omvat alle verrichtingen, bezittingen, vorderingen, schulden en verplichtingen van welke aard ook. De boekhouding wordt voorgelegd aan een bedrijfsrevisor.

⁷ Het niveau van de basisopleiding werd bewust gekozen vanuit de wetenschap dat dit voor de overheid – naast andere items – ongetwijfeld de meest relevante informatie kan/zal aanleveren.

Tegelijk werd daarbij de haalbaarheid van het ontwerp onderzocht. Uit het onderzoek bleek dat de hogescholen in de praktijk vaak veel verder staan dan algemeen wordt aangenomen. Probleem is dat momenteel, bij gebrek aan regelgevend kader, de hogescholen op een niet uniforme wijze hun analytische boekhouding uitbouwen. Dit werkt op termijn contraproductief, immers hoe langer de overheid wacht om een boekhoudkundig schema op te leggen, hoe meer divergentie zal ontstaan in de wijze waarop de hogescholen in de praktijk te werk gaan. Of m.a.w. hoe moeilijker het wordt om later een uniform stelsel te realiseren.

Ik wens tot slot de geïnteresseerde lezer te wijzen op een bijlage bij dit rapport. Deze bijlage wil, aansluitend op het verslag van vorig jaar, enige duiding brengen over de wijze waarop de besteding van de academiseringsmiddelen voor de 2 cycli-opleidingen (academische opleidingen in de hogescholen) in 2004 gebeurde. Op basis van de door het commissariaat opgevraagde en door de hogescholen aangeleverde gegevens blijkt duidelijk dat het academiseringsproces in 2004 versneld doorging. Toch blijkt tegelijk ook hier, dat bij gebrek aan een analytische boekhouding die werkt volgens uniforme regels, een degelijke opvolging van de besteding van dit soort “gekleurde” werkingsmiddelen problematisch is. In die zin stelt het commissariaat bij de hogescholen de Vlaamse overheid voor om – in afwachting van de invoering van duidelijke regels – aan de hogescholen de verplichting op te leggen dit soort rapportering⁸ door de bedrijfsrevisor te laten attesteren.

Gent, 30.01.2006

Paul Cottenie
Commissaris-coördinator

---

⁸ Bedoeld wordt rapportering over de besteding van “gekleurde” middelen, lees in casu: academiseringsmiddelen.

1 Lijst van de hogescholen

De aanhoudende tendens tot schaalvergroting en tot concentratie die het hogeschoollandschap in het verleden kenmerkte, leidde in 2004 niet tot nieuwe fusies tussen hogescholen. Het aantal hogescholen⁹ in Vlaanderen bleef hierdoor stabiel op 21.

In uitvoering van art. 242 §3 van het decreet van 13 juli 1994 betreffende de hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap werden de 21 hogescholen als volgt verdeeld over de 4 ambtsgebieden:

Ambtsgebied A: Paul Cottenie – regeringscommissaris-coördinator		
HOGESCHOOL	AFKORTING	ZETEL
Arteveldehogeschool	ARTEVELDE	9000 Gent
Hogeschool West-Vlaanderen	HWVL	8500 Kortrijk
Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen	KATHO	8500 Kortrijk
Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende	KHBO	8000 Brugge
Katholieke Hogeschool Sint-Lieven	KHSL	9000 Gent
Hogeschool voor Wetenschap & Kunst	W&K	1030 Brussel

Ambtsgebied B: Anita Ruttens – regeringscommissaris		
HOGESCHOOL	AFKORTING	ZETEL
Europese Hogeschool Brussel	EHSAL	1000 Brussel
Erasmushogeschool Brussel	ERASMUS	1070 Brussel
GROEP-T Leuven Hogeschool	GroepT	3000 Leuven
Hogeschool Limburg	HL	3590 Diepenbeek
Katholieke Hogeschool Limburg	KHLi	3590 Diepenbeek

---

⁹ Hogere Zeevaartschool, Opheusinstituut, Hoger Instituut voor Schone Kunsten Vlaanderen, Operastudio Vlaanderen en Hoger Instituut voor Schone Kunsten P.A.R.T.S. maken geen voorwerp uit van deze vergelijkende rapportering.

Amtsgebied C: Nadine Van Haecke – regeringscommissaris

HOGESCHOOL	AFKORTING	ZETEL
Karel de Grote Hogeschool - Katholieke Hogeschool Antwerpen	KdG	2018 Antwerpen
Katholieke Hogeschool Mechelen	KHM	2800 Mechelen
Lessius Hogeschool Antwerpen	LESSIUS	2018 Antwerpen
Provinciale Hogeschool Limburg	PHL	3500 Hasselt
Plantijn Hogeschool	PLANTIJN	2000 Antwerpen

Amtsgebied D: Paul Cottenie – waarnemend regeringscommissaris

HOGESCHOOL	AFKORTING	ZETEL
Hogeschool Antwerpen	HA	2000 Antwerpen
Hogeschool Gent	HG	9000 Gent
Katholieke Hogeschool Kempen	KHK	2440 Geel
Katholieke Hogeschool Leuven	KHL	3001 Leuven
Hogeschool Sint-Lukas Brussel	LUK	1030 Brussel

2 Basisgegevens i.v.m. de hogescholen

De Administratie Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek publiceert jaarlijks een rapport inzake het tertiair onderwijs (Rapport hoger onderwijs). Met deze publicatie beoogt de administratie de impact van het overheidsbeleid op het beleid van de hogescholen in kaart te brengen.

Daarnaast brengt de regeringscommissaris-coördinator in uitvoering van art. 245 §1 van het hogescholendecreet jaarlijks aan de Vlaamse Regering verslag uit over de werking van de hogescholen. Dit verslag heeft in eerste instantie tot doel een analyse te maken van de financiële toestand van de hogescholen in Vlaanderen. De evolutie van de studentenpopulatie en van de enveloppe die de Vlaamse overheid ter beschikking stelt van de hogescholen is cruciaal voor de interpretatie van de financiële verslaggeving. Daarom wordt hieronder een samenvatting van deze twee basiselementen gegeven.

2.1 Evolutie van de studentenpopulatie in de hogescholen¹⁰

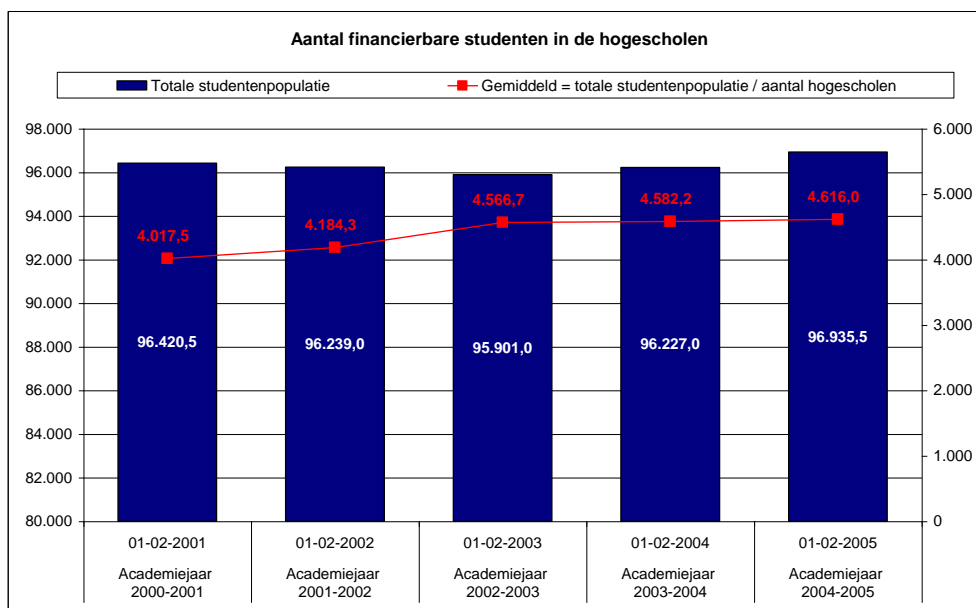
2.1.1 Totale studentenpopulatie (periode 01/02/2001 – 01/02/2005)

Bij de beoordeling van de enveloppe van de individuele hogescholen vormt het studentenaantal een belangrijk basiselement. Vanuit deze optiek wordt in dit jaarverslag de studentenpopulatie gemeten op basis van het “aantal financierbare studenten”.

De hogescholen kenden tot en met het academiejaar 2000-2001 elk jaar een toename van het aantal financierbare studenten. In de academiejaren 2001-2002 en 2002-2003 viel het aantal financierbare studenten telkens lichtjes terug. Het tijdens het academiejaar 2003-2004 ingezette herstel, werd in het academiejaar 2004-2005 verder doorgetrokken (+ 708,5 studenten t.o.v. het vorige academiejaar). Het aantal financierbare studenten bereikte dan een nieuw historisch piekniveau.

---

¹⁰ Cijfers werden ter beschikking gesteld door de afdeling Hogescholen van de Administratie Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek.

Door de concentratiebeweging die in het hogeschoollandschap optrad, vertaalt de evolutie van de totale studentenpopulatie zich bovendien in een ononderbroken toename van de gemiddelde studentenpopulatie per hogeschool. De 21 resterende hogescholen tellen per 01 februari 2005, gemeten op basis van het aantal financierbare studenten in de basisopleidingen, gemiddeld 4 616 studenten. In vergelijking met de toestand op 01 februari 2001 is de gemiddelde studentenpopulatie per hogeschool gestegen met 598,5 studenten, d.i. een stijging met bijna 15 %.

2.1.2 Evolutie van het aantal financierbare studenten per hogeschool (periode 01/02/2001 – 01/02/2005)

Binnen de beschouwde periode nam de totale studentenpopulatie in de hogescholen in Vlaanderen toe met 515 financierbare studenten (+ 0,5 %). De tabel op de volgende pagina illustreert dat er evenwel grote verschillen zijn vast te stellen in de evolutie van de studentenpopulatie per hogeschool¹¹.

In de periode 01/02/2001 - 01/02/2005 werd bij 10 hogescholen een toename van het studentenaantal vastgesteld. Ondanks de vastgestelde toename van de totale studentenpopulatie kende een meerderheid van de hogescholen (elf) een terugloop van het aantal financierbare studenten.

In absolute cijfers kende de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen (+ 844 financierbare studenten) de grootste groei. Procentueel was de Plantijn Hogeschool opnieuw de grootste groeier (+ 23,5 %). Vier hogescholen (Arteveldehogeschool, Hogeschool West-Vlaanderen, de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen en Hogeschool Antwerpen) kenden in de beschouwde periode jaarlijks een toename van de studentenpopulatie.

¹¹ Voor de hogescholen die betrokken waren in een fusieoperatie werd in de tabel, voor de jaren voorafgaand aan de fusie, alleen het geconsolideerd studentenaantal opgenomen.

De sterkste daling (in absolute cijfers) van het aantal financierbare studenten werd opnieuw bij de Hogeschool Gent (HG) genoteerd (- 785,5 financierbare studenten). De grootste relatieve daling van het aantal financierbare studenten werd dan weer vastgesteld bij Groep T Leuven Hogeschool (- 14,9 %). Enkel Groep T Leuven Hogeschool kende in de beschouwde periode jaarlijks een afname van de studentenpopulatie.

EVOLUTIE VAN HET AANTAL FINANCIERBARE STUDENTEN PER HOGESCHOOL								
		Academie- jaar 2000-2001 01-02-2001	Academie- jaar 2001-2002 01-02-2002	Academie- jaar 2002-2003 01-02-2003	Academie- jaar 2003-2004 01-02-2004	Academie- jaar 2004-2005 01-02-2005	Absolute wijziging 2000-2001 / 2004-2005	Relatieve wijziging 2000-2001 / 2004-2005
103556	HA	6.008,0	6.134,0	6.252,0	6.353,5	6.453,5	+ 445,5	+ 7,4 %
103564	PLANTIJN	2.433,5	2.761,5	2.838,5	3.074,5	3.006,5	+ 573,0	+ 23,5 %
103572	KdG	7.250,0	6.972,0	6.804,0	6.577,0	6.669,0	- 581,0	- 8,0 %
103581	KHK	5.768,0	5.583,5	5.520,0	5.582,5	5.554,5	- 213,5	- 3,7 %
103598	KHM	3.982,0	4.051,5	4.049,5	3.970,0	3.709,0	- 273,0	- 6,9 %
103606	ERASMUS	4.046,0	3.920,5	3.958,0	4.094,5	4.145,0	+ 99,0	+ 2,4 %
103614	LUK	758,5	844,5	826,5	857,5	812,0	+ 53,5	+ 7,1 %
103622	W&K	5.158,0	5.238,0	5.469,5	5.896,0	5.804,5	+ 646,5	+ 12,5 %
103648	KHL	4.795,5	4.771,0	4.836,5	4.798,5	4.821,0	+ 25,5	+ 0,5 %
103663	HG	13.063,0	12.776,5	12.393,5	12.256,0	12.277,5	- 785,5	- 6,0 %
116194	ARTEVELDE	6.782,0	6.793,5	6.898,0	7.119,0	7.505,0	+ 723,0	+ 10,7 %
103697	KHSL	4.698,5	4.531,5	4.493,5	4.527,5	4.583,0	- 115,5	- 2,5 %
103721	HL	3.038,5	3.070,5	3.044,5	2.903,5	2.805,5	- 233,0	- 7,7 %
103739	KHLi	4.595,0	4.805,5	4.859,5	4.817,5	4.957,5	+ 362,5	+ 7,9 %
103747	PHL	3.687,0	3.648,0	3.434,5	3.314,5	3.451,5	- 235,5	- 6,4 %
103754	HWVL	3.765,5	3.862,5	3.973,5	4.005,5	4.020,0	+ 254,5	+ 6,8 %
103762	KHBO	2.959,5	3.052,5	2.921,0	2.761,0	2.880,0	- 79,5	- 2,7 %
103771	KATHO	4.935,5	4.950,5	5.149,0	5.353,5	5.779,5	+ 844,0	+ 17,1 %
103804	EHSAL	4.051,0	4.104,5	4.039,0	3.733,0	3.491,0	- 560,0	- 13,8 %
103812	GroepT	1.935,0	1.906,5	1.791,0	1.747,0	1.646,5	- 288,5	- 14,9 %
115782	LESSIUS	2.710,5	2.460,5	2.349,5	2.485,0	2.563,5	- 147,0	- 5,4 %
Totaal		96.420,5	96.239,0	95.901,0	96.227,0	96.935,5	+ 515,0	+ 0,5 %
Jaarlijkse aangroei			- 181,5	- 338,0	+ 326,0	+ 708,5		
Jaarlijks groei%			- 0,2 %	- 0,4 %	+ 0,3 %	+ 0,7 %		
Index: 01-02-2001 = 100			99,8	99,46	99,80	100,5		
Aantal hogescholen (HS)		24,0	23,0	21,0	21,0	21,0		
Gemidd. aantal stud. per HS		4.017,5	4.184,3	4.566,7	4.582,2	4.616,0	+ 598,5	+ 14,9 %

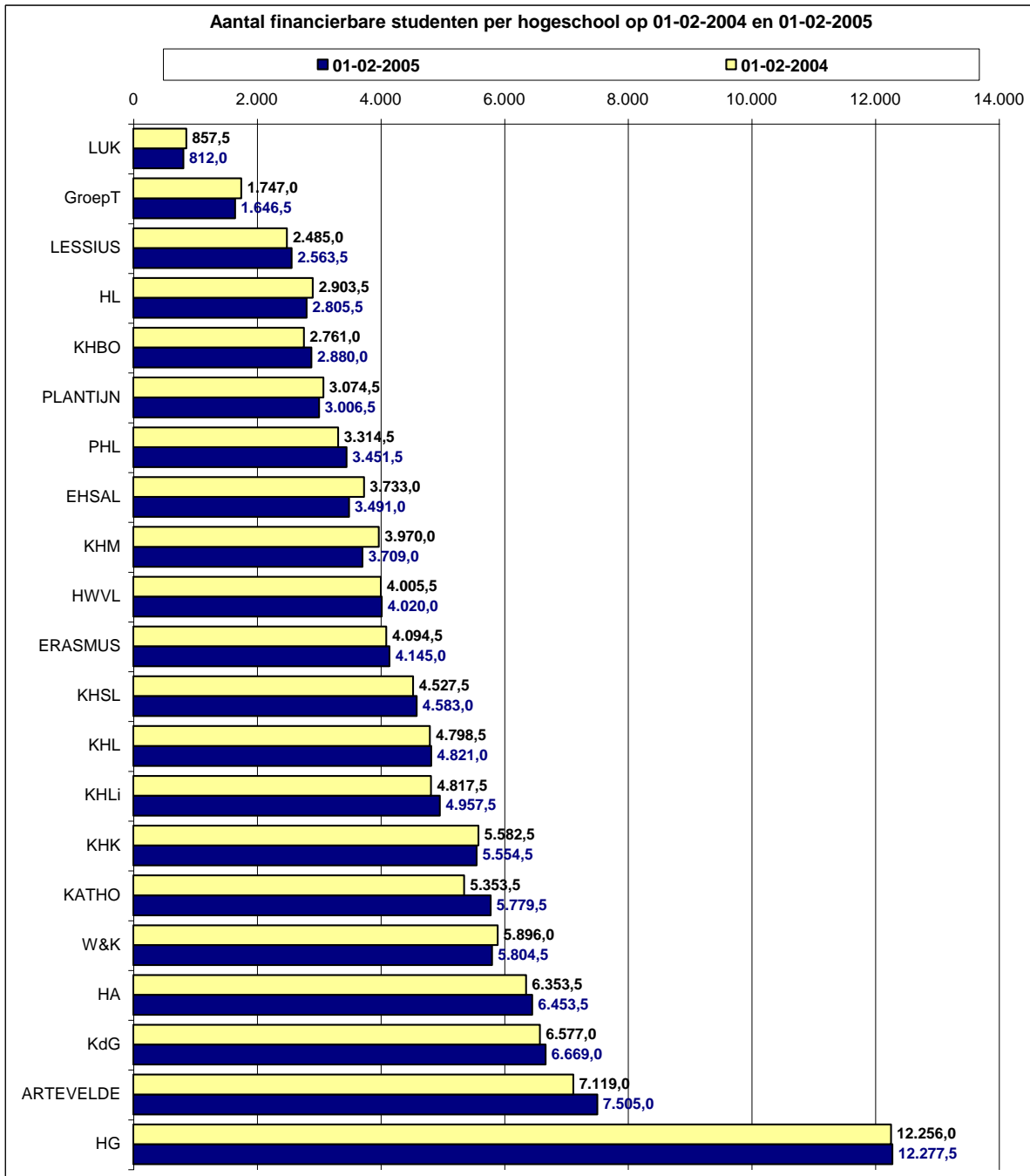
2.1.3 Aantal financierbare studenten per hogeschool op 01/02/2005 (academiejaar 2004-2005)

In het academiejaar 2004-2005 steeg de totale studentenpopulatie met 0,7 %. Zowel in absolute termen (+ 426 financierbare studenten) als procentueel (+ 8 %) tekende de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen tijdens het academiejaar 2004-2005 de hoogste groei op.

EVOLUTIE VAN HET AANTAL FINANCIERBARE STUDENTEN PER HOGESCHOOL							
		Academiejaar 2003-2004	Academiejaar 2004-2005	Absolute wijziging	Relatieve wijziging	Aandeel in de studenten- populatie	Aandeel in de studenten- populatie
		01-02-2004	01-02-2005	AJ03-AJ04 / AJ04-AJ05	AJ03-AJ04 / AJ04-AJ05	01-02-2004	01-02-2005
103556	HA	6.353,5	6.453,5	+ 100,0	+ 1,6 %	6,6 %	6,7 %
103564	PLANTIJN	3.074,5	3.006,5	- 68,0	- 2,2 %	3,2 %	3,1 %
103572	KdG	6.577,0	6.669,0	+ 92,0	+ 1,4 %	6,8 %	6,9 %
103581	KHK	5.582,5	5.554,5	- 28,0	- 0,5 %	5,8 %	5,7 %
103598	KHM	3.970,0	3.709,0	- 261,0	- 6,6 %	4,1 %	3,8 %
103606	ERASMUS	4.094,5	4.145,0	+ 50,5	+ 1,2 %	4,3 %	4,3 %
103614	LUK	857,5	812,0	- 45,5	- 5,3 %	0,9 %	0,8 %
103622	W&K	5.896,0	5.804,5	- 91,5	- 1,6 %	6,1 %	6,0 %
103648	KHL	4.798,5	4.821,0	+ 22,5	+ 0,5 %	5,0 %	5,0 %
103663	HG	12.256,0	12.277,5	+ 21,5	+ 0,2 %	12,7 %	12,7 %
116194	ARTEVELDE	7.119,0	7.505,0	+ 386,0	+ 5,4 %	7,4 %	7,7 %
103697	KHSL	4.527,5	4.583,0	+ 55,5	+ 1,2 %	4,7 %	4,7 %
103721	HL	2.903,5	2.805,5	- 98,0	- 3,4 %	3,0 %	2,9 %
103739	KHLi	4.817,5	4.957,5	+ 140,0	+ 2,9 %	5,0 %	5,1 %
103747	PHL	3.314,5	3.451,5	+ 137,0	+ 4,1 %	3,4 %	3,6 %
103754	HWVL	4.005,5	4.020,0	+ 14,5	+ 0,4 %	4,2 %	4,1 %
103762	KHBO	2.761,0	2.880,0	+ 119,0	+ 4,3 %	2,9 %	3,0 %
103771	KATHO	5.353,5	5.779,5	+ 426,0	+ 8,0 %	5,6 %	6,0 %
103804	EHSAL	3.733,0	3.491,0	- 242,0	- 6,5 %	3,9 %	3,6 %
103812	GroepT	1.747,0	1.646,5	- 100,5	- 5,8 %	1,8 %	1,7 %
115782	LESSIUS	2.485,0	2.563,5	+ 78,5	+ 3,2 %	2,6 %	2,6 %
Totaal		96.227,0	96.935,5	+ 708,5	+ 0,7 %	100,0 %	100,0 %

Acht hogescholen zagen tijdens het academiejaar 2004-2005 het aantal financierbare studenten i.v.m. het vorige academiejaar dalen. Zowel in absolute termen (- 261 studenten) als procentueel (- 6,6 %) tekende de Katholieke Hogeschool Mechelen de grootste daling.

Aantal financieerbare studenten per hogeschool op 01-02-2004 en 01-02-2005

2.2 De hogescholenenveloppe

2.2.1 Hogescholenenveloppe 2004

In 2004 bedroeg de globale hogescholenenveloppe 539 948 000 EUR. De opbouw en de verdeling van de globale enveloppe 2004 wordt hieronder schematisch weergegeven¹².

Enveloppe 2004
539.948.000 euro

Opbouw van de enveloppe

Enveloppe (exclusief CAO-bedrag)	CAO-bedrag (**)
539.948.000 euro	0 euro

Verdeling van de enveloppe (*)

Werkingsuitkeringen			Voorafnames	
499.988.237 euro			39.959.763 euro	
Historisch forfait	SOBE * BOBE	S * BFS	Niet-centrale voorafnames	Centrale voorafnames
92.529.088 euro	325.967.319 euro	81.491.830 euro	16.925.984 euro	23.033.779 euro
Deel van de globale enveloppe uitgekeerd aan de hogescholen				Centraal beheerd deel van de enveloppe
516.914.221 euro				23.033.779 euro

(*) Deze verdeling (berekening) gebeurt conform de bepalingen zoals vervat in de art. 178. t.e.m. art. 195. quater van het hogescholendecreet.

(**) Art. 178 van het hogescholendecreet - CAO van 29 september 1993

2.2.2 Evolutie van de hogescholenenveloppe

Het overzicht van de globale hogescholenenveloppe met de samenstellende componenten in de periode 2000-2004 wordt op de volgende pagina weergegeven.

¹² Het "Verslag over de werking van de hogescholen in 1998" bevat een omschrijving van diverse begrippen i.v.m. de enveloppe.

Verdeling budget hogescholen

Omschrijving	Afkorting	Budget	2000	2001	2002	2003	2004
Meester-, vak- en dienstpersoneel	MVD	CVA	1.797.112,71	1.764.299,81	1.585.499,63	1.545.114,94	1.449.457,55
TBS 55+ (centraal)	TBS 55+	CVA	1.995.680,65	0,00	0,00	0,00	0,00
Centraal fonds	CF	CVA	7.034.143,84	7.575.585,41	8.049.298,56	10.056.685,54	9.883.593,09
Kinderbijslagen	KB	CVA	11.656.303,71	11.730.997,47	11.856.678,54	11.758.932,13	11.700.728,24
Controle	C	CVA	235.366,52	0,00	0,00	0,00	0,00
Centrale voorafnames		Totaal CVA	22.718.607,43	21.070.882,70	21.491.476,73	23.360.732,61	23.033.778,88
TBS 55+ (ov - hogescholen)	TBS 55+ (ov)	NCVA	11.830.352,98	0,00	0,00	0,00	0,00
Extra werkingsuitkeringen	EW	NCVA	2.276.614,82	1.927.637,28	1.569.174,42	1.192.829,84	812.422,76
Voortgezette opleidingen	VO	NCVA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Bijzondere werkingsmiddelen	WARGO	NCVA	161.063,14	136.232,56	110.620,84	84.044,18	56.869,90
Bevallingsverloven	BEV	NCVA	189.692,91	268.827,44	214.940,48	221.272,10	396.403,60
Initiële lerarenopleidingen van academisch niveau	LO AN	NCVA	692.982,85	703.377,65	713.928,28	723.209,35	734.057,49
Voortgezette lerarenopleiding	VLO	NCVA	815.140,64	830.911,06	953.067,42	980.030,23	1.072.386,24
Aanvullende middelen (incl. HZS)	AM	NCVA	0,00	0,00	0,00	2.717.310,82	5.082.510,27
Academiseringsmiddelen (incl. HZS)	ACM	NCVA	0,00	0,00	0,00	5.063.250,00	8.214.207,90
Elektron (incl. HZS)	EL	NCVA	0,00	0,00	0,00	549.298,00	557.125,50
Niet-centrale voorafnames		Totaal NCVA	15.965.847,34	3.866.985,99	3.561.731,44	11.531.244,52	16.925.983,66
Werkingsuitkeringen = HF + (SOBE * BOBE) + (S * BFS)	W	HS	457.645.481,60	468.729.691,22	479.342.791,83	488.779.022,87	499.988.237,46
Werkingsuitkeringen = HF + (SOBE * BOBE) + (S * BFS)		Totaal HS	457.645.481,60	468.729.691,22	479.342.791,83	488.779.022,87	499.988.237,46
Enveloppe	U		496.329.936,37	493.667.559,91	504.396.000,00	523.671.000,00	539.948.000,00
Enveloppe	U		496.329.936,37	493.667.559,91	504.396.000,00	523.671.000,00	539.948.000,00
- Controle	C	CVA	-235.366,52	0,00	0,00	0,00	0,00
+ TBS-fonds (afzonderlijke basisallocatie)			0,00	17.074.905,99	23.191.000,00	33.461.000,00	30.170.085,71
Globaal budget = Enveloppe incl. TBS / TBS-fonds en excl. Controle			496.094.569,84	510.742.465,90	527.587.000,00	557.132.000,00	570.118.085,71
Globaal budget - Jaarlijks groeipercentage				+ 3,0 %	+ 3,3 %	+ 5,6 %	+ 2,3 %
Globaal budget - Index: 2000 = 100			496.094.569,8	103,0	106,3	112,3	114,9
Werkingsuitkeringen - Index: 2000 = 100			457.645.481,6	102,4	104,7	106,8	109,3
Aandeel TBS / TBS-fonds in globaal budget			2,8 %	3,3 %	4,4 %	6,0 %	5,3 %
TBS / TBS-fonds - Index: 2000 = 100			13.826.033,63	123,5	167,7	242,0	218,2
Enveloppe	U		496.329.936,37	493.667.559,91	504.396.000,00	523.671.000,00	539.948.000,00
- Controle	C	CVA	-235.366,52	0,00	0,00	0,00	0,00
- TBS	TBS	CVA - NCVA	-13.826.033,63	0,00	0,00	0,00	0,00
Enveloppe excl. TBS en excl. Controle			482.268.536,21	493.667.559,91	504.396.000,00	523.671.000,00	539.948.000,00
Enveloppe excl. TBS en excl. Controle - Jaarlijks groeipercentage				+ 2,4 %	+ 2,2 %	+ 3,8 %	+ 3,1 %

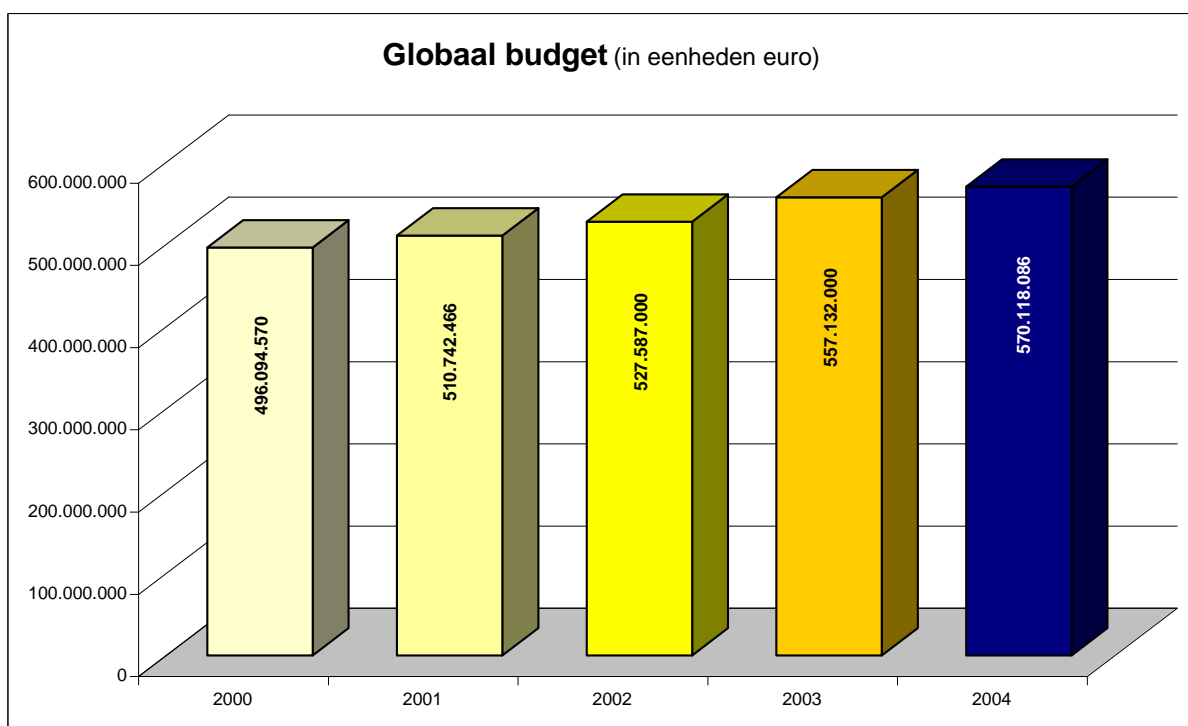
Vanaf 2001 werden bij de vastlegging van de enveloppe twee wijzigingen doorgevoerd, nl.:

- ♦ de personeels- en werkingskosten van het Commissariaat van de Vlaamse Regering (rubriek Controle) werden uit de hogescholenenveloppe gehaald en op een aparte basisallocatie geplaatst;
- ♦ in uitvoering van CAO V werden de betalingen i.v.m. de TBS 55+ ov uit de hogescholenenveloppe gehaald en eveneens op een aparte basisallocatie in de begroting van de Vlaamse Gemeenschap geplaatst.

Om de vergelijking van de diverse budgetbedragen mogelijk te maken werd in voorgaande tabel een correctie uitgevoerd i.v.m. de twee hierboven opgesomde rubrieken. Het aldus bekomen bedrag werd in deze studie omschreven als het “globaal budget”.

Dit globaal budget vertoont een jaarlijkse groei. De jaarlijkse verschillen in groeitempo worden o.a. beïnvloed door:

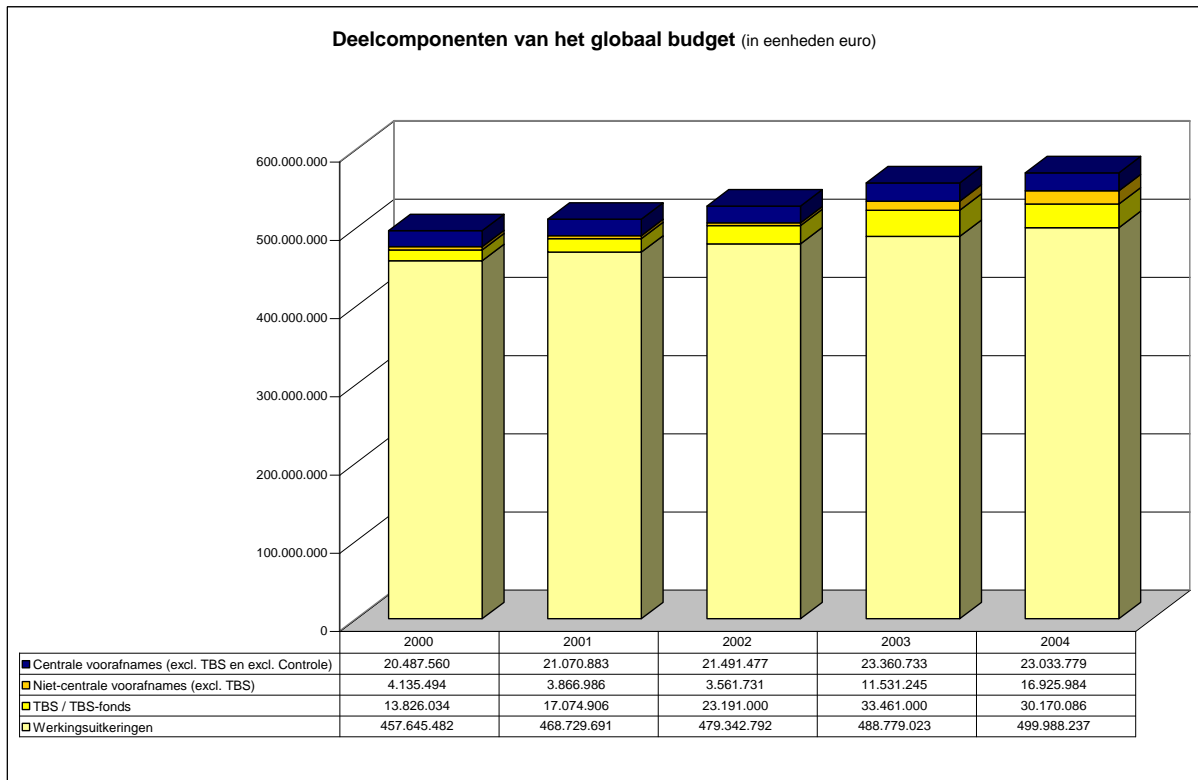
- de indexering toegepast op de component “lonen” en op de component “werking”;
- de extra input aan financiële middelen in uitvoering van de afgesloten CAO's. Voor het begrotingsjaar 2004 werden er extra middelen voorzien in uitvoering van CAO VI. Deze voorzagen een loonsverhoging vanaf 1/6/2003. Gezien deze loonsverhoging nu uitwerking had voor een volledig begrotingsjaar, werden er bijkomende middelen voorzien.
- de uitvoering van de in het hogescholendecreet voorziene verhogingen van de budgetten voor “Academiseringsmiddelen” en “Aanvullende middelen”.

2.2.3 Evolutie van de componenten van het globaal budget

In punt 2.2.2 werd de opbouw van het globale budget gedetailleerd weergegeven. In onderstaande grafiek wordt de evolutie van het globale budget weergegeven vanuit de ontwikkeling van de 4 deelcomponenten.

De werkingssuitkeringen vormen het hoofdbestanddeel van het globaal budget. Tijdens de beschouwde periode stijgt het bedrag ervan, in absolute termen, elk jaar.

De opvallende toename in het budget 2004 van de niet-centrale voorafnames is grotendeels toe te schrijven aan de extra middelen die voorzien werden voor de "Academiseringsmiddelen" en de "Aanvullende middelen". Deze kenden zowel in absolute termen als relatief een vrij belangrijke groei.

Omwille van het uitdovende karakter van het TBS 55+ ov-stelsel dalen, door de uitstap van de pensioengerechtigden, de middelen die voor de financiering ervan vereist zijn. Door het mechanisme van de ingebouwde vertraging in de terugbetaling aan de hogescholen van 5/6^e van de loonlast van het personeel dat van deze TBS-regeling gebruik maakte, komt dit pas in het begrotingsjaar 2004 voor het eerst duidelijk tot uiting.

Vanaf het academiejaar 2002-2003 worden de in artikel 195ter, § 1, van het hogescholendecreet bedoelde personeelsleden die geen tewerkstelling hebben in de opleiding kinesitherapie, niet meer betaald ten laste van de werkingssuitkeringen van de hogeschool maar via een centrale voorafname (Centraal Fonds). Gezien het uitdovende karakter van deze regeling is het logisch dat de loonlast van de betrokken personeelsleden geleidelijk afneemt. Deze ontwikkeling is eveneens medebepalend voor de evolutie van het bedrag van de centrale voorafnames (- 1,4 % t.o.v. 2003).

Als gevolg van deze ontwikkelingen stijgt het aandeel van de niet-centrale voorafnames in het globaal budget. De overige componenten verliezen aan relatief belang. Deze daling is, omwille van het uitdovende karakter van het TBS 55+ ov-stelsel, het meest uitgesproken bij de TBS-middelen.

Componenten van het globaal budget	2000	2001	2002	2003	2004
Werkingsuitkeringen	92,25 %	91,77 %	90,86 %	87,73 %	87,70 %
TBS / TBS-fonds	2,79 %	3,34 %	4,40 %	6,01 %	5,29 %
Niet-centrale voorafnames (excl. TBS)	0,83 %	0,76 %	0,68 %	2,07 %	2,97 %
Centrale voorafnames (excl. TBS en excl. Controle)	4,13 %	4,13 %	4,07 %	4,19 %	4,04 %
Gloobaal budget	496.094.570	510.742.466	527.587.000	557.132.000	570.118.086

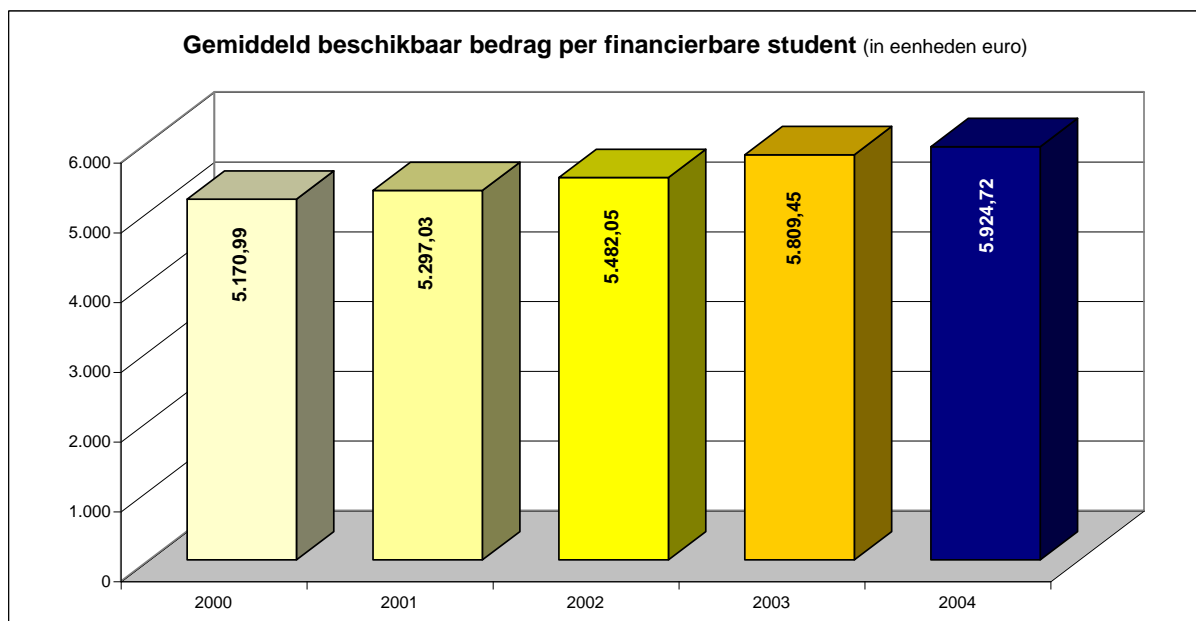
De werkingsuitkeringen zijn samengesteld uit 3 componenten: het historisch forfait (HF – art. 194 van het hogescholendecreet), de component op basis van de studentenpopulatie (art. 195) en de component op basis van de onderwijsbelastingseenheden (art. 193). Volgende tabel geeft de procentuele verdeling van de werkingsuitkeringen over deze 3 componenten in de periode 2000-2004. Conform met de decretale bepalingen daalt het historisch forfait ten voordele van de delen van de enveloppe die variëren met het aantal studenten en de onderwijsbelastingseenheden.

Componenten van de werkingsuitkeringen	Afkorting	2000	2001	2002	2003	2004
- historisch forfait	HF	19,18 %	18,95 %	18,80 %	18,66 %	18,51 %
- studenten (*)	S * BFS	16,16 %	16,21 %	16,24 %	16,27 %	16,30 %
- onderwijsbelastingseenheden	SOBE * BOBE	64,65 %	64,84 %	64,96 %	65,07 %	65,19 %
Werkingsuitkeringen = HF + (SOBE * BOBE) + (S * BFS)	W	457.645.482	468.729.691	479.342.792	488.779.023	499.988.237

(*) : 1996 tot 2000 : berekening op basis van gemiddeld aantal studenten 91-95
vanaf 2001 : berekening op basis van gemiddeld aantal studenten 96-00

2.2.4 Evolutie van het gemiddeld beschikbaar bedrag per student

Het budget dat de Vlaamse Regering ter beschikking stelt van de hogescholen kan worden gerelateerd aan het aantal studenten. Het bekomen resultaat is het gemiddeld beschikbaar bedrag per student¹³.

¹³ Het gemiddeld bedrag per financierbare student werd berekend door het globaal budget te delen door het aantal financierbare studenten op 1 februari van het betreffende jaar.

Uit vroeger gepubliceerde analyses bleek dat het gemiddeld beschikbaar bedrag per financierbare student daalde in de periode 1996-1998. De verruiming van het toegekende budget bleek in deze periode niet te volstaan om de toename van de studentenpopulatie op te vangen. Vanaf 1999 wijzigde dit beeld. De extra middelen die door de Vlaamse Regering ter beschikking werden gesteld waren niet alleen ruimer dan voorheen, bovendien vertoonde de evolutie van de totale studentenpopulatie de laatste academiejaren een neiging tot stagnatie. Hierdoor kende het beschikbare bedrag per student vanaf 1999 een continue toename, zij het dat de toename in 2004 vrij beperkt was.

Volgende tabel geeft de berekeningswijze van het gemiddeld beschikbaar bedrag per financierbare student.

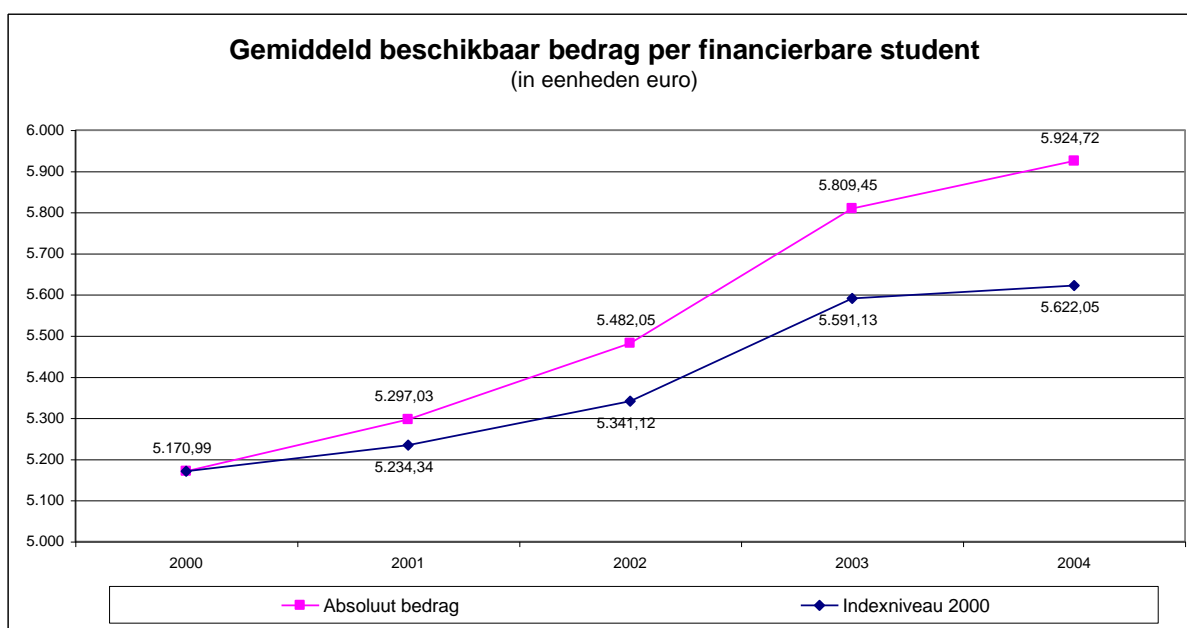
Globaal budget		Aantal financierbare studenten		Gemiddeld beschikbaar bedrag per student		
		Datum	Aantal	Absoluut	Jaarlijks groei%	Index 2000 = 100
2000	496.094.570	01-02-2000	95.938,0	5.170,99		100,0 %
2001	510.742.466	01-02-2001	96.420,5	5.297,03	+ 2,4 %	102,4 %
2002	527.587.000	01-02-2002	96.239,0	5.482,05	+ 3,5 %	106,0 %
2003	557.132.000	01-02-2003	95.901,0	5.809,45	+ 6,0 %	112,3 %
2004	570.118.086	01-02-2004	96.227,0	5.924,72	+ 2,0 %	114,6 %

Door de jaarlijks op de deelenveloppes toegepaste indexering te elimineren, kan de enveloppe ook uitgedrukt worden in constante waarden. In onderstaande tabellen werden op die manier de enveloppes herberekend naar respectievelijk 1996 en 2000. Vervolgens werd dit herberekende globaal budget gedeeld door het aantal financierbare studenten op 1 februari van het lopende jaar.

Globaal budget op indexniveau 1996		Aantal financierbare studenten		Gemiddeld beschikbaar bedrag per student		
		Datum	Aantal	Absoluut bedrag	Jaarlijks groei%	Index 1996 = 100
1996	453.241.320	01-02-1996	88.091,0	5.145,15		100,0 %
1997	453.111.598	01-02-1997	89.954,5	5.037,12	- 2,1 %	97,9 %
1998	451.760.150	01-02-1998	92.757,5	4.870,34	- 3,3 %	94,7 %
1999	466.108.033	01-02-1999	94.467,5	4.934,06	+ 1,3 %	95,9 %
2000	473.219.270	01-02-2000	95.938,0	4.932,55	- 0,0 %	95,9 %
2001	481.441.310	01-02-2001	96.420,5	4.993,14	+ 1,2 %	97,0 %
2002	490.342.438	01-02-2002	96.239,0	5.095,05	+ 2,0 %	99,0 %
2003	511.496.045	01-02-2003	95.901,0	5.333,58	+ 4,7 %	103,7 %
2004	516.078.321	01-02-2004	96.227,0	5.363,13	+ 0,6 %	104,2 %

Globaal budget op indexniveau 2000		Aantal financierbare studenten		Gemiddeld beschikbaar bedrag per student		
		Datum	Aantal	Absoluut bedrag	Jaarlijks groei%	Index 2000 = 100
2000	496.094.570	01-02-2000	95.938,0	5.170,99		100,00 %
2001	504.698.031	01-02-2001	96.420,5	5.234,34	+ 1,2 %	101,2 %
2002	514.024.232	01-02-2002	96.239,0	5.341,12	+ 2,0 %	103,3 %
2003	536.194.828	01-02-2003	95.901,0	5.591,13	+ 4,7 %	108,1 %
2004	540.993.300	01-02-2004	96.227,0	5.622,05	+ 0,6 %	108,7 %

Vroegere analyses wezen op een duidelijke erosie van het reële beschikbare budget per student. Deze erosie situeerde zich vooral in de jaren 1997 en 1998. Bovenstaande tabel toont duidelijk aan dat er sindsdien, als gevolg van de bijkomende input van middelen door de Vlaamse Regering, een herstelbeweging werd ingezet. In 2003 steeg het beschikbare budget per student, zelfs in constante termen, voor het eerst uit boven het niveau van 1996. Deze groeiende tendens werd in 2004, zij het in beperkte mate, doorgetrokken. Men mag evenwel niet uit het oog verliezen dat de toekenning van extra budgetten in bepaalde gevallen gelinkt was aan nieuwe opdrachten voor de hogescholen (o.a. academisering van de tweecyclopleidingen, omvorming van de hogeschoolopleidingen naar de bachelor-master structuur, bevordering van innovatie en flexibilisering van het onderwijs en leren). Bovendien werd de effectief toegepaste indexering geëlimineerd en niet de reële inflatie. Er is derhalve enige voorzichtigheid geboden bij de interpretatie van bovenstaande gegevens.

Het gemiddeld beschikbaar bedrag per financierbare student kende in de periode 2000-2004, in absolute termen uitgedrukt, een beduidende groei. Het bedrag was in 2004 met 14,6 % gestegen t.o.v. het bedrag in het referentiejaar 2000. De door de Vlaamse overheid in de beschouwde periode geleverde inspanningen komen het duidelijkst tot uiting wanneer het gemiddelde beschikbaar bedrag per financierbare student wordt omgerekend door de sinds 2000 toegepaste indexeringen te elimineren. Dan blijkt het reële beschikbare bedrag in 2004 met 8,7 % gestegen te zijn t.o.v. 2000. Zoals hierboven reeds aangevoerd, dient deze toename met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden. De hogescholen werden in de beschouwde periode immers ook belast met een aantal nieuwe opdrachten.

3 Financiële analyse van de jaarrekeningen van de hogescholen

3.1 Consolidatie en vergelijkbaarheid

De financiële analyse werd uitgevoerd op de geconsolideerde¹⁴ gegevens van 21 hogescholen.

Op basis van deze financiële analyse worden per hogeschool enkele financiële kengetallen weergegeven. Dit moet de hogescholen toelaten hun financiële gegevens te vergelijken met die van andere hogescholen.

Ten aanzien van twee hogescholen dient daarbij een belangrijke rectificatie te worden geformuleerd. Bij het opstarten van de Arteveldehogeschool op 1 januari 2001 werden een aantal activa en passiva van de aan de fusie deelnemende hogescholen niet mee overgedragen aan de nieuwe vzw Arteveldehogeschool, maar wel aan de vzw patrimoniumvennootschap Frey. De waarden opgenomen in de beginbalans van de Arteveldehogeschool (toestand per 1/1/2001) waren dus geen loutere som van de waarden in de eindbalans van het boekjaar 2000.

Ook bij de opslorping van de Katholieke Hogeschool Brussel en van de IRIS Hogeschool Brussel door de Europese Hogeschool Brussel werden niet alle activa en passiva van de opgeslorpte hogescholen ingebracht. In die zin is ook de balans waarmee de Europese Hogeschool Brussel het boekjaar 2003 opende geen loutere som van de balansen waarmee de drie in de fusieoperatie betrokken hogescholen het boekjaar 2002 afsloten.

Om die reden werden de jaarrekeningen van de hogescholen die opgingen in de Arteveldehogeschool en in de fusieoperatie rond de Europese Hogeschool Brussel niet met terugwerkende kracht geconsolideerd. Dit gebeurde wel voor de hogescholen die in andere fusieoperaties betrokken waren.

---

¹⁴ Conform met de huidige regelgeving verstrekken de hogescholen geen informatie over de transacties die ze uitvoeren met andere hogescholen. Daardoor is het onmogelijk om de geconsolideerde financiële informatie te corrigeren voor de vorderingen en schulden of de opbrengsten en kosten die verband houden met verrichtingen tussen de hogescholen onderling. Deze onderlinge transacties blijven beperkt in omvang, daardoor geeft de geconsolideerde informatie toch een getrouw beeld van het vermogen en de financiële positie van de hogeschoolsector.

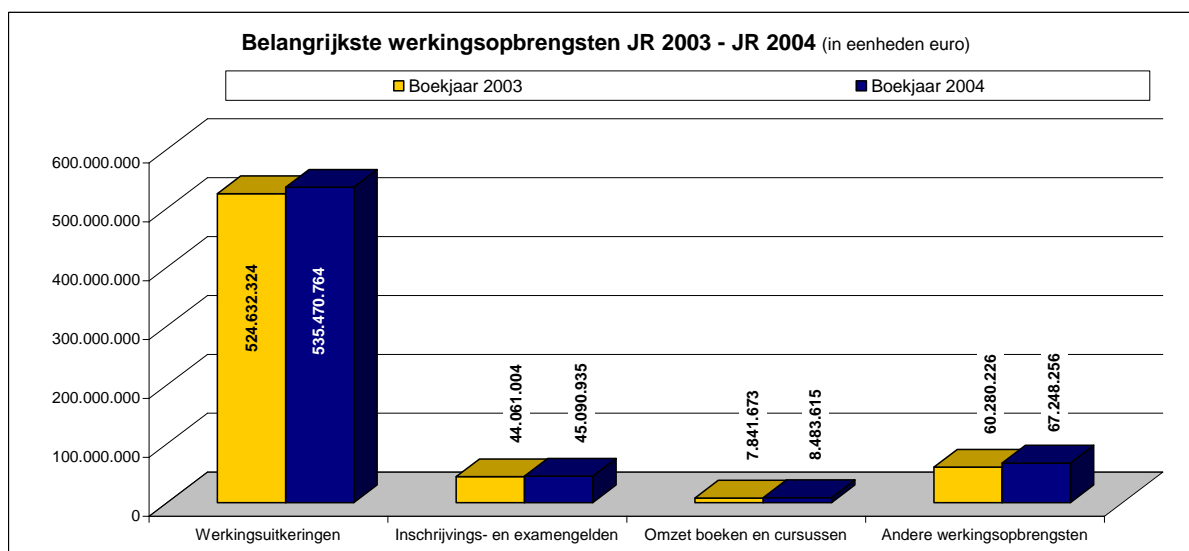
3.2 Geconsolideerde resultatenrekening

Geconsolideerde resultatenrekening (jaarrekeningen 2000 - 2001 - 2002 - 2003 - 2004, begroting 2004)							
Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting	
	2000	2001	2002	2003	2004	2004	
<i>(in eenheden euro)</i>							
I. Werkingsopbrengsten	70/74	564.650.837	594.067.215	612.502.175	636.886.097	657.729.417	640.124.421
A.1. Werkingsuitkeringen (toelichting XII.A.)	700	481.720.040	498.132.095	512.710.840	524.632.324	535.470.764	534.294.864
A.2. Inschrijvings- en examengelden	701/2	35.957.787	38.441.459	40.156.489	44.061.004	45.090.935	43.272.850
A.3. Omzet boeken en cursussen	703	7.618.977	7.756.796	7.167.250	7.841.673	8.483.615	7.138.114
A.4. Sociale toelagen	704	0	694	0	0	0	0
B. Voorraadwijzigingen (toename +, afname -)	71	0	0	0	0	1.435.847	0
C. Geproduceerde vaste activa	72	64.080	68.468	74.591	70.870	0	0
D. Andere werkingsopbrengsten (toelichting XII.B)	74	39.289.953	49.667.702	52.393.005	60.280.226	67.248.256	55.418.593
II. Werkingskosten (-)	60/64	548.592.910	581.636.450	596.788.746	612.904.671	635.941.168	647.058.186
A. Verbruikte goederen	60	7.697.661	11.544.708	10.181.531	10.920.903	10.908.735	9.440.519
B. Diensten en diverse goederen	61	84.965.092	89.208.352	94.721.488	98.827.290	104.059.068	105.810.075
C. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen (toelichting XII.C.2.)	62	418.893.727	441.603.921	462.337.798	471.971.796	485.859.397	496.301.520
D. Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, op immateriële en materiële vaste activa	630	27.234.528	30.057.730	34.546.899	35.898.234	37.733.102	40.502.597
E. Waardeverminderingen op voorraden en werkvorderingen (toevoegingen +, terugnemingen -) (toelichting XII.D)	631/4	107.802	288.628	164.085	388.771	382.166	21.500
F. Voorzieningen voor risico's en kosten (toevoegingen +, bestedingen en terugnemingen -) (toelichting XII.C.3. en E.)	635/7	7.544.889	7.237.613	(6.872.388)	(6.168.659)	(4.236.748)	(6.044.432)
G. Andere werkingskosten (toelichting XII.F.)	640/8	2.149.211	1.695.499	1.709.333	1.066.336	1.235.448	1.026.407
H. Als herstructureringskosten geactiveerde werkingskosten (-)	649	0	0	0	0	0	0
III. Werkingsoverschot/(werkingstekort)	70/64	16.057.927	12.430.765	15.713.429	23.981.426	21.788.249	(6.933.765)
IV. Financiële opbrengsten	75	9.423.250	11.073.390	12.063.296	12.987.214	12.817.026	11.926.188
A. Opbrengsten uit financiële vaste activa	750	35.945	294.438	0	0	0	0
B. Opbrengsten uit vlottende activa	751	4.976.948	5.680.047	5.029.554	4.656.361	4.128.939	2.969.994
C. Andere financiële opbrengsten (toelichting XIII.A.)	752/9	4.410.357	5.098.904	7.033.742	8.330.853	8.688.087	8.956.194
V. Financiële kosten (-)	65	3.271.195	3.329.489	3.862.664	2.704.317	2.995.965	3.906.240
A. Kosten van schulden (toelichting XIII.B.)	650	2.683.797	2.671.828	2.573.987	2.642.045	2.747.479	3.401.686
B. Waardeverminderingen op vlottende activa andere dan bedoeld onder II.E. (toevoegingen +, terugnemingen -) (toelichting XIII.C.)	651	115.147	225.310	836.576	(347.338)	(182.763)	101.000
C. Andere financiële kosten (toelichting XIII.E.)	652/9	472.251	432.350	452.101	409.610	431.249	403.554
VI. Overschot/(tekort) uit de gewone activiteiten	70/65	22.209.982	20.174.666	23.914.061	34.264.323	31.609.310	1.086.183
VII. Uitzonderlijke opbrengsten	76	9.369.369	5.298.454	1.949.966	1.845.914	1.767.937	1.504.312
VIII. Uitzonderlijke kosten (-)	66	1.134.862	2.498.517	2.563.143	526.339	1.913.005	2.237.683
IX. Overschot/(tekort) van het boekjaar	70/66	30.444.490	22.974.604	23.300.884	35.583.898	31.464.242	352.812

3.2.1 Geconsolideerde werkingsopbrengsten

3.2.1.1 Horizontale analyse: jaarrekening 2003 - 2004

De horizontale analyse heeft tot doel na te gaan hoe de financiële gegevens evolueerden in de tijd. De 21 hogescholen realiseerden in het boekjaar 2004 een geconsolideerde werkingsopbrengst van 657.729.417 EUR. De vergelijking van de (belangrijkste) rubrieken van de werkingsopbrengsten uit de geconsolideerde jaarrekeningen 2003 en 2004 wordt in volgende grafiek weergegeven.

Tijdens het boekjaar 2004 groeiden de geconsolideerde werkingsopbrengsten met 3,3 %. In absolute bedragen is dit een toename met 20.843.320 EUR (zie volgende tabel¹⁵). Het groeiritme van de werkingsopbrengsten vertraagt in lichte mate t.o.v. de in 2003 gerealiseerde groei (+ 4 %).

Werkingsopbrengsten	Codes	Boekjaar	Boekjaar	JR04-JR03	JR04-JR03
		2003	2004	Absoluut verschil	Relatief verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>					
I. Werkingsopbrengsten	70/74	636.886.097	657.729.417	+ 20.843.320	+ 3,3 %
Werkingsuitkeringen	700	524.632.324	535.470.764	+ 10.838.440	+ 2,1 %
Inschrijvings- en examengelden	701/2	44.061.004	45.090.935	+ 1.029.931	+ 2,3 %
Omzet boeken en cursussen	703	7.841.673	8.483.615	+ 641.942	+ 8,2 %
Sociale toelagen	704	0	0	+ 0	VB = 0
Voorraadwijzigingen (toename +, afname -)	71	0	1.435.847	+ 1.435.847	VB = 0
Geproduceerde vaste activa	72	70.870	0	- 70.870	- 100,0 %
Andere werkingsopbrengsten	74	60.280.226	67.248.256	+ 6.968.030	+ 11,6 %

De hoofdbron van de werkingsopbrengsten, nl. de “Werkingsuitkeringen”, neemt, in absolute termen, het leeuwenaandeel van deze toename voor haar rekening. De belangrijkste componenten die bijgedragen hebben tot deze groei zijn in dalende orde : “Werkingsuitkeringen enveloppe (HF-BFS-BOBE : + 11.118.782 EUR)”, “Academiseringsmiddelen” (+ 2.881.542 EUR) en “Aanvullende middelen” (+ 2.360.154 EUR). In het boekjaar 2004 kregen bepaalde hogescholen voor het eerst middelen toegekend ter financiering van de integratie van sommige HOSP afdelingen (362.075 EUR). Er waren echter ook componenten die minder middelen voortbrachten dan voorheen. De belangrijkste daling werd opgetekend bij de opbrengsten m.b.t. “Terugbetaling TBS 55+ ov” (- 5.466.339 EUR). Deze daling is een logisch gevolg van de afbouw van dit stelsel. Volledigheidshalve dient evenwel opgemerkt dat deze daling ook langs de kostzijde terug te vinden is (saldo van lagere loonkosten en teruggenomen voorzieningen), zodat deze minderopbrengst geen wezenlijke verarming van de beschikbare werkingsmiddelen inhoudt. Ook de opbrengsten van “extra werkingsuitkeringen” daalden sterk (- 396.774 EUR conform art 180 van het hogescholendecreet). Dit geldt eveneens voor de “bijzondere werkingsmiddelen (- 27.175 EUR conform art 181 van het hogescholendecreet). Andere componenten stegen of daalden omwille van specifieke redenen : “uitkering bevallingsverloven” (minder bevallingen) en de opbrengsten m.b.t. initiële lerarenopleidingen van academisch niveau en m.b.t. de voortgezette lerarenopleidingen (het aantal in vorig boekjaar afgeleverde diploma’s nam toe). Uiteraard heeft de toegepaste indexering het bedrag van elke component gunstig beïnvloed.

¹⁵ JR = jaarrekening, BG = begroting, VB = vorig boekjaar

De tijdens een academiejaar ontvangen inschrijvingsgelden hebben betrekking op twee kalenderjaren en dienen bijgevolg ook deels overgedragen te worden naar het volgende boekjaar. De meeste hogescholen pasten deze gedeeltelijke overdracht trouwens ook toe op de ontvangen examengelden. Bij de beoordeling van de evolutie van deze opbrengsten voor het boekjaar 2004 dient dan ook uitgegaan te worden van de studentenpopulatie in de academiejaren 2003-2004 en 2004-2005. Globaal liggen de geboekte opbrengsten 2,3 % (+ 1.029.931 EUR) hoger dan in het vorige boekjaar. Uiteraard zijn er ook hogescholen die met een daling van deze opbrengsten geconfronteerd worden. De hogescholen geven diverse verklaringen voor de geboekte meer- of minderopbrengsten:

- toe- of afname van het aantal studenten in de reguliere maar ook in de voortgezette opleidingen;
- verhoging van de inschrijvingsgelden (door indexatie, maar ook uit het optrekken van het basisbedrag);
- gewijzigde studentenmix (bv groter aandeel van de beursstudenten in de totale populatie, wat een negatieve invloed heeft op de geboekte opbrengsten).

De "Omzet boeken en cursussen" stijgt in vergelijking met het boekjaar 2003 met 8,2 %. Deze toename is een logisch gevolg van de stijging van het algemene prijspeil (inflatie) en van de globale studentenpopulatie (de gedeeltelijke overdracht naar het volgende kalenderjaar is op deze opbrengsten immers niet van toepassing) maar wordt anderzijds afgeremd door de tendens tot uitbesteding van boeken- en cursusverkoop. Hogescholen die hun boeken- en cursusverkoop uitbesteden nemen enkel hun commissie op de omzet op in de opbrengsten. Uiteraard beïnvloedt de beslissing tot uitbesteding ook de kosten van "Verbruikte goederen" (zie 3.2.2.1).

Op geconsolideerde basis nemen de "Andere werkingsopbrengsten" tijdens het boekjaar 2004 toe met 11,6 % t.o.v. het boekjaar 2003. Deze rubriek omvat een ruime verscheidenheid aan opbrengsten (PWO-middelen, bepaalde subsidies, verkopen van pedagogisch materiaal, nevenactiviteiten, huuropbrengsten, giften, allerhande doorgerekende kosten...). Nochtans zien niet alle hogescholen deze opbrengstencategorie toenemen. De hogescholen waar dit wel het geval is, formuleren vaak dezelfde verklaringen:

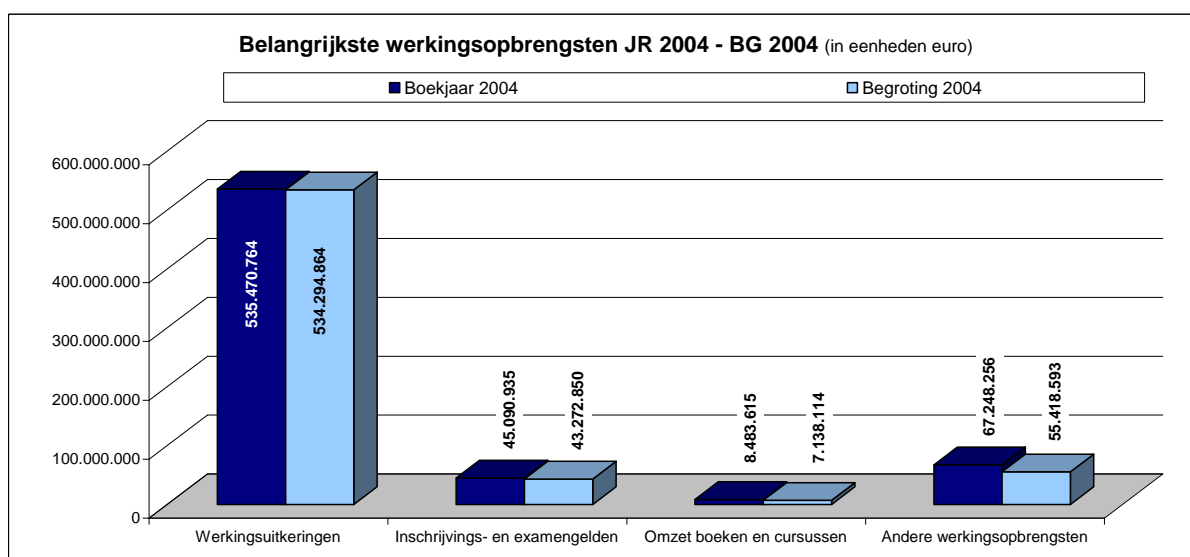
- hogere opbrengsten uit maatschappelijke dienstverlening;
- de toekenning van projectmatige PWO-middelen (4.000.000 EUR in 2004);
- toename van het aantal naar andere rechtspersonen gedetacheerde personeelsleden en de daaruit voortvloeiende kostenverrekening;
- toename van de opbrengsten uit projecten.

3.2.1.2 Horizontale analyse: begroting 2004 – jaarrekening 2004

Bij het opstellen van de begroting maken de hogescholen meestal een voorzichtige raming van de opbrengsten. Deze werkwijze leidt elk jaar opnieuw tot hogere dan in de begroting voorziene werkingsopbrengsten. In het boekjaar 2004 is dezelfde tendens vast te stellen. De geconsolideerde werkingsopbrengsten liggen 2,8 % boven de gebudgetteerde werkingsopbrengsten. De vergelijking met vorige boekjaren toont aan dat de marge van onderschatting in de begroting toeneemt : 1,7 % in 2002 en 2,3 % in 2003. Op zich verdient een voorzichtige begrotingsoptelling alle appreciatie, maar wanneer de veiligheidsmarge te groot wordt moet men zich vragen durven stellen over de bruikbaarheid van de begroting als beleidsinstrument. Bovendien mag niet uit het oog verloren worden dat de berekende veiligheidsmarge een gemiddelde voor de hele sector voorstelt. Naast instellingen die hun opbrengsten vrij nauwkeurig ingeschat hebben, zal bij andere instellingen de veiligheidsmarge bijzonder (te) ruim uitvallen.

Werkingsopbrengsten	Codes	Boekjaar	Begroting	JR04-BG04	JR04-BG04
		2004	2004	Absoluut verschil	Relatief verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>					
I. Werkingsopbrengsten	70/74	657.729.417	640.124.421	+ 17.604.996	+ 2,8 %
Werkingsuitkeringen	700	535.470.764	534.294.864	+ 1.175.900	+ 0,2 %
Inschrijvings- en examengelden	701/2	45.090.935	43.272.850	+ 1.818.085	+ 4,2 %
Omzet boeken en cursussen	703	8.483.615	7.138.114	+ 1.345.501	+ 18,8 %
Sociale toelagen	704	0	0	+ 0	BG = 0
Voorraadwijzigingen (toename +, afname -)	71	1.435.847	0	+ 1.435.847	BG = 0
Geproduceerde vaste activa	72	0	0	+ 0	BG = 0
Andere werkingsopbrengsten	74	67.248.256	55.418.593	+ 11.829.663	+ 21,3 %

De “Werkingsuitkeringen” werden in de begroting vrij nauwkeurig ingeschat. De reële werkingskosten zijn amper 0,2 % hoger dan in de begroting 2004 voorzien was. De hier gerealiseerde meeropbrengsten (+ 1.175.900 EUR) maken amper 7 % uit van de in het totaal gerealiseerde meeropbrengsten.

De hogere opbrengsten uit inschrijvings- en examengelden worden door de hogescholen toegeschreven aan de voorzichtige raming bij de begrotingsopmaak. Deze rubriek staat eveneens voor 10 % van de gerealiseerde meeropbrengsten.

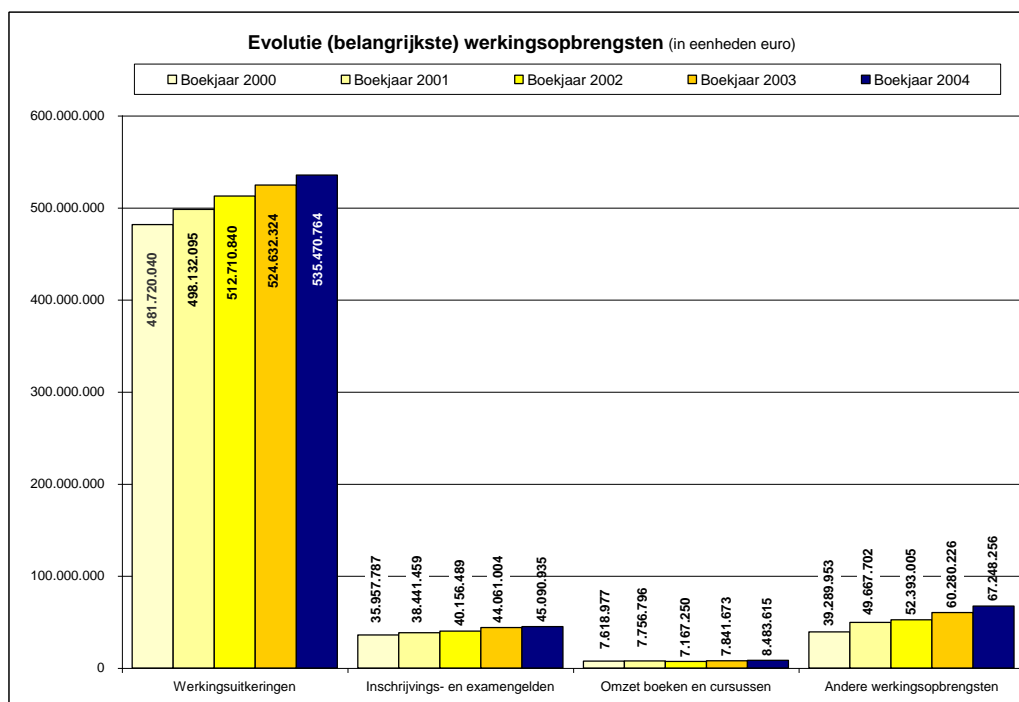
De omzet boeken en cursussen is ongeveer 19 % hoger dan geraamd in de begroting 2004. Bij de begrotingsopstelling werd uitgegaan van een voorzichtige raming van het aantal studenten. Deze factor vormt, net zoals bij de raming van de opbrengsten uit inschrijvings- en examengelden, de basis van waaruit deze opbrengsten berekend worden. Bepaalde hogescholen geven ook aan dat de voorziene uitbesteding van de verkoop van boeken en cursussen niet volledig, of zelfs helemaal niet doorgegaan is.

Het is de eerste maal dat bij de consolidatie een bedrag opgetekend wordt onder de rubriek "Voorraadjwijzigingen" (code 71 van de resultatenrekening). Deze opbrengst heeft te maken met de wijze waarop 2 hogescholen (KdG en KHBO) in 2004 hun projecten in uitvoering hebben verwerkt. De in 2004 aan projecten in uitvoering bestede kosten werden via de voorraadjwijzigingen (code 71) geactiveerd onder de voorraden. Deze boekingswijze is nieuw voor de hogescholen en was ook niet voorzien bij de begrotingsopstelling. Toch blijft deze opbrengst neutraal t.a.v. het gerealiseerde resultaat daar hetzelfde bedrag ook opgenomen is onder de werkingskosten. Een resultaat op de lopende projecten wordt door beide hogescholen immers pas bij de afwerking van het project in het resultaat opgenomen (completed contract methode). Vooruitlopende op het verwachte IBR-advies terzake mag men verwachten dat de boeking onder deze rubriek in de toekomst aan belang zal winnen. Beide hogescholen mogen terzake dan ook als de pionier van deze boekhoudtechniek in hun sector beschouwd worden.

De voorzichtige ingesteldheid van de hogescholen bij het begroten van de werkingsopbrengsten is vooral te merken in de raming van de "Andere werkingsopbrengsten". Deze brengen 21,3 % meer op dan in de begroting voorzien. Deze extra werkingsopbrengsten (11.829.663 EUR) vertegenwoordigen ongeveer 67 % van de totale meeropbrengsten. Door het eenmalige karakter van een deel van de activiteiten en de onzekerheid verbonden aan het binnenhalen van projecten (i.v.m. maatschappelijke dienstverlening of wetenschappelijk onderzoek) worden deze opbrengsten, door het merendeel van de hogescholen, elk jaar te laag gebudgetteerd. De toename van deze opbrengsten (bv. uit projecten of uit het doorrekenen van bepaalde kosten) moet echter gezien worden in combinatie met de toename van bepaalde kosten. Deze extra opbrengsten vertalen zich daarom niet noodzakelijk in een beter werkingsresultaat.

3.2.1.3 Horizontale analyse: jaarrekening 2000 - 2004

De evolutie – in de periode 2000-2004 – van de vier belangrijkste componenten van de werkingsopbrengsten wordt hieronder grafisch voorgesteld:

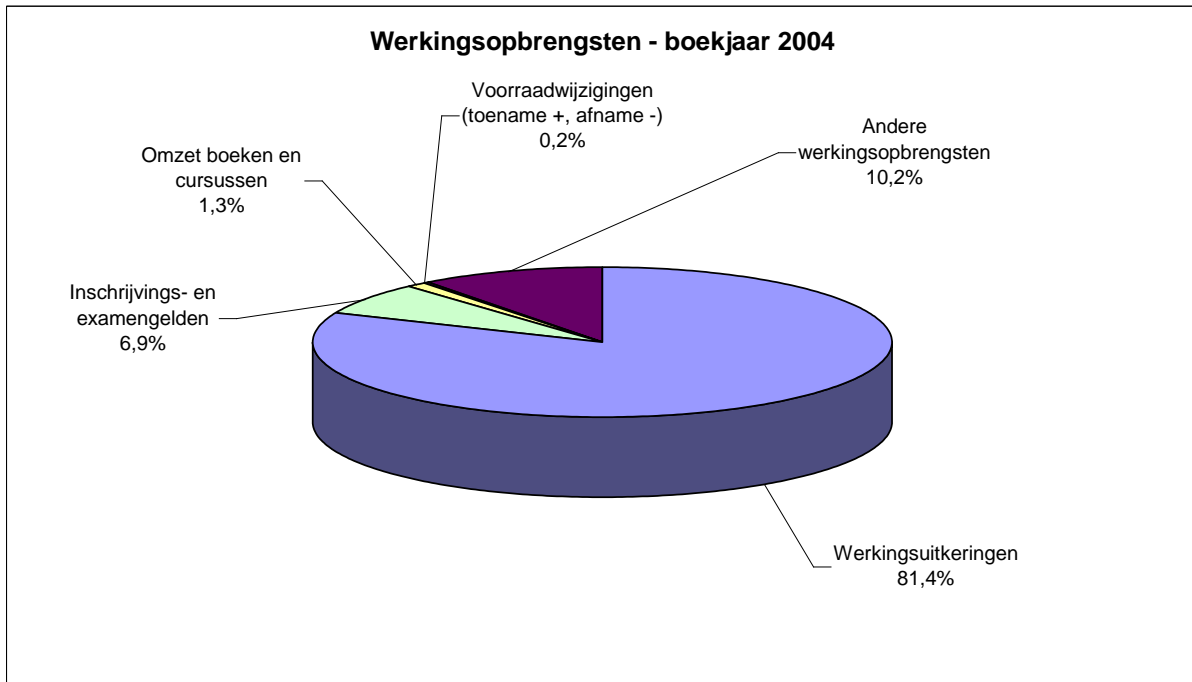
Werkingsopbrengsten	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
		2000	2001	2002	2003	2004
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>						
I. Werkingsopbrengsten	70/74	564.650.837	594.067.215	612.502.175	636.886.097	657.729.417
Jaarlijks groeipercentage			+ 5,2 %	+ 3,1 %	+ 4,0 %	+ 3,3 %
Index: 2000 = 100			105,2	108,5	112,8	116,5
A.1. Werkingsuitkeringen	700	481.720.040	498.132.095	512.710.840	524.632.324	535.470.764
Jaarlijks groeipercentage			+ 3,4 %	+ 2,9 %	+ 2,3 %	+ 2,1 %
Index: 2000 = 100			103,4	106,4	108,9	111,2
A.2. Inschrijvings- en examengelden	701/2	35.957.787	38.441.459	40.156.489	44.061.004	45.090.935
Jaarlijks groeipercentage			+ 6,9 %	+ 4,5 %	+ 9,7 %	+ 2,3 %
Index: 2000 = 100			106,9	111,7	122,5	125,4
A.3. Omzet boeken en cursussen	703	7.618.977	7.756.796	7.167.250	7.841.673	8.483.615
Jaarlijks groeipercentage			+ 1,8 %	- 7,6 %	+ 9,4 %	+ 8,2 %
Index: 2000 = 100			101,8	94,1	102,9	111,3
B. Voorraadwijzigingen (toename +, afname -)	71	0	0	0	0	1.435.847
Jaarlijks groeipercentage						VB = 0
Index: 2000 = 100						2000 = 0
C. Geproduceerde vaste activa	72	64.080	68.468	74.591	70.870	0
Jaarlijks groeipercentage			+ 6,8 %	+ 8,9 %	- 5,0 %	- 100,0 %
Index: 2000 = 100			106,8	116,4	110,6	0,0
D. Andere werkingsopbrengsten	74	39.289.953	49.667.702	52.393.005	60.280.226	67.248.256
Jaarlijks groeipercentage			+ 26,4 %	+ 5,5 %	+ 15,1 %	+ 11,6 %
Index: 2000 = 100			126,4	133,3	153,4	171,2

De horizontale analyse van de werkingsopbrengsten van de 5 voorbije boekjaren leidt tot volgende vaststellingen:

- ♦ De geconsolideerde werkingsopbrengsten groeien jaarlijks aan. T.o.v. het boekjaar 2000 namen de werkingsopbrengsten toe met 16,5 %.
- ♦ In absolute bedragen is de groei van de werkingsuitkeringen de belangrijkste bron van meeropbrengsten. Deze werden enerzijds gerealiseerd door de jaarlijkse indexering van de enveloppe en anderzijds via de bijkomende input van financiële middelen door de Vlaamse Regering.
- ♦ T.o.v. het boekjaar 2000 stegen de opbrengsten uit inschrijvings- en examengelden met 25,4 %. Een (beperkte) toename van het aantal hogeschoolstudenten, de verhoging van de inschrijvingsgelden in sommige hogescholen en de indexering ervan kunnen deze groei verklaren.
- ♦ De "Omzet boeken en cursussen" groeide in de beschouwde periode met 11,3 %. De groei van deze rubriek werd ongetwijfeld afgeremd door de tendens, bij meerdere hogescholen, om de verkoop ervan uit te besteden. Deze tendens komt vooral tot uiting bij de verkoop van boeken en in mindere mate bij de verkoop van cursussen. Bij uitbesteding heeft de te boeken opbrengst enkel betrekking op het commissieloon dat de hogeschool hiervoor ontvangt.
- ♦ In de periode 2000-2004 was de component "Andere werkingsopbrengsten" de snelst groeiende bron van geconsolideerde werkingsopbrengsten. In de beschouwde periode steeg deze opbrengst met 71,2 %. Voor de hogescholen was dit een belangrijke bron van bijkomende werkingsmiddelen, waar echter vaak ook bijkomende kosten tegenover stonden.

3.2.1.4 Verticale analyse: jaarrekening 2004

De hogescholen realiseren de geconsolideerde werkingsopbrengsten hoofdzakelijk met de opbrengsten van 4 rubrieken. De financiële middelen die de hogescholen ontvangen van de overheid (werkingsuitkeringen) blijven de belangrijkste opbrengstenbron. Ten opzichte van het vorige boekjaar vallen er in 2004 slechts minimale verschuivingen in het aandeel van de diverse opbrengstenrubrieken vast te stellen. Zo loopt het aandeel van de “Werkingsuitkeringen” lichtjes terug. Dit komt vooral het aandeel van de “Andere werkingsopbrengsten” ten goede. Gezien de inhoud van deze “Andere werkingsopbrengsten” (o.m. PWO-middelen en doorgerekende kosten) moet aan deze verschuiving niet direct een fundamentele betekenis worden gehecht.

3.2.1.5 Verticale analyse: jaarrekening 2000 - 2004

De structuuranalyse van de geconsolideerde werkingsopbrengsten toont een dalend aandeel voor de “Werkingsuitkeringen”. Vooral het aandeel van de “Andere werkingsopbrengsten” en in mindere mate van de “Inschrijvings- en examengelden” winnen daarbij aan gewicht.

Bij de bespreking van de horizontale analyse van de werkingsopbrengsten over de beschouwde periode (punt 3.2.1.3) werd reeds gewezen op de snelle groei van de “Andere werkingsopbrengsten”. De interpretatie van deze toename dient echter met de nodige omzichtigheid te gebeuren. Wanneer studenten bv in hogeschoolverband een buitenlandse reis maken, gebeurt het meer en meer dat hogescholen de organisatie hiervan op zich nemen en de kosten doorrekenen aan de studenten. Deze voor het resultaat vaak neutrale operatie jaagt het bedrag van bepaalde kosten- en opbrengstenrekeningen (in dit voorbeeld de 61- en 74-rekeningen) de hoogte in, zonder dat er iets wezenlijks veranderd is in de werking van de hogeschool. Een analoge situatie doet zich voor wanneer vanuit de hogeschool personeelsleden gedetacheerd worden naar bv de vzw Sociale Voorzieningen, en de betaalde loonlasten via facturatie gerecupereerd worden. Te gemakkelijk wordt de verhoging van de “Andere werkingsopbrengsten” toegeschreven aan de door de hogescholen geleverde inspanningen om derde geldstromen te creëren en/of uit te breiden. Enig voorbehoud is hier dus wel op zijn plaats.

Hoewel het aandeel van de opbrengsten uit “Inschrijvings- en examengelden” zich stabiliseerde op het niveau van het boekjaar 2003, blijkt dit over de periode 2000-2004 wel toegenomen te zijn. De bijdrage van de studenten in de financiering van de werking van de hogeschool is over de beschouwde periode, zelfs bij stijgende werkingsopbrengsten, toegenomen. Om een volledig zicht te krijgen op de reële studiekosten voor de student zouden ook de “Omzet boeken en cursussen” en de aan de student doorgerekende kosten moeten verrekend worden. Deze gegevens kunnen door het regeringscommissariaat evenwel niet aangeleverd worden. Door de tendens tot uitbesteding van de verkoop van boeken en cursussen geven de door de hogescholen geboekte opbrengsten slechts fragmentair de kost ervan voor de student weer. De aan de student doorgerekende kosten worden dan weer niet afzonderlijk opgevraagd, zodat het regeringscommissariaat ook daar geen volledig zicht op heeft.

Werkingsopbrengsten	Codes	Boekjaar 2000	Boekjaar 2001	Boekjaar 2002	Boekjaar 2003	Boekjaar 2004	Begroting 2004
<i>Verticale analyse - % aandeel in de Werkingsopbrengsten</i>							
I. Werkingsopbrengsten	70/74	564.650.837	594.067.215	612.502.175	636.886.097	657.729.417	640.124.421
Werkingsuitkeringen	700	85,3 %	83,9 %	83,7 %	82,4 %	81,4 %	83,5 %
Inschrijvings- en examengelden	701/2	6,4 %	6,5 %	6,6 %	6,9 %	6,9 %	6,8 %
Omzet boeken en cursussen	703	1,3 %	1,3 %	1,2 %	1,2 %	1,3 %	1,1 %
Sociale toelagen	704	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Voorraadwijzigingen (toename +, afname -)	71	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,2 %	0,0 %
Geproduceerde vaste activa	72	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Andere werkingsopbrengsten	74	7,0 %	8,4 %	8,6 %	9,5 %	10,2 %	8,7 %

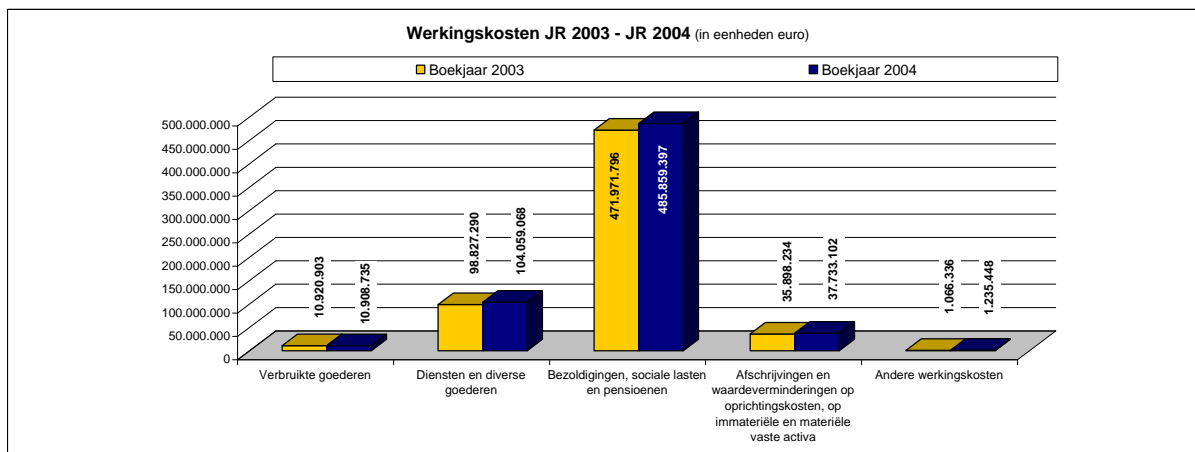
3.2.1.6 Verticale analyse: begroting 2004 – jaarrekening 2004

De samenstelling van de werkingsopbrengsten in de jaarrekening 2004 benadert de begrote structuur van de werkingsopbrengsten. Bij de begrotingsopstelling zijn te begroten werkingsuitkeringen vrij nauwkeurig te ramen. Het departement onderwijs verstrekt de hogescholen jaarlijks, per einde september, immers een raming van hun enveloppe waarop deze zich kunnen baseren voor het opstellen van hun begroting voor het komende jaar. Bij de overige werkingsopbrengsten hebben de hogescholen minder zekerheden en speelt de voorzichtige instelling waarmee de hogescholen hun begroting opstellen, ten volle. Dit leidt dan ook tot een systematische onderschatting van deze opbrengsten in de begroting. De verticale analyse van de begrote en van de effectief geboekte opbrengsten levert dan ook elk jaar opnieuw dezelfde afwijking: het aandeel van de reële werkingsuitkeringen ligt stelselmatig onder dat van de begrote. De overige werkingsopbrengsten, inzonderheid de “Andere werkingsopbrengsten” profiteren hiervan en zien hun aandeel in realiteit hoger uitvallen dan in de begroting voorzien.

3.2.2 Geconsolideerde werkingskosten¹⁶

3.2.2.1 Horizontale analyse: jaarrekening 2003 - 2004

Tijdens het boekjaar 2004 maakten de 21 hogescholen 635.941.168 EUR werkingskosten. Voor de 5 belangrijkste kostenrubrieken wordt in onderstaande grafiek een vergelijking gemaakt tussen de werkelijke kost opgenomen in de geconsolideerde resultatenrekening 2003 en 2004.

Tijdens het boekjaar 2004 stegen de werkingskosten met 3,8 % of 23.036.497 EUR. De toename van de werkingskosten situeert zich in alle belangrijke rubrieken. De grootste kostenpost, de bezoldigingen, kende de grootste absolute groei maar het groeiritme ervan was beduidend lager dan dit van de totale werkingskosten.

Werkingskosten	Codes	Boekjaar	Boekjaar	JR04-JR03	JR04-JR03
		2003	2004	Absoluut verschil	Relatief verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>					
II. Werkingskosten	60/64	612.904.671	635.941.168	+ 23.036.497	+ 3,8 %
A. Verbruikte goederen	60	10.920.903	10.908.735	- 12.168	- 0,1 %
B. Diensten en diverse goederen	61	98.827.290	104.059.068	+ 5.231.778	+ 5,3 %
C. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	62	471.971.796	485.859.397	+ 13.887.601	+ 2,9 %
D. Afschrijvingen en waardevermind. op OPK, IMVA en MVA	630	35.898.234	37.733.102	+ 1.834.868	+ 5,1 %
E. Waardeverminderingen op voorraden en werkingsvord.	631/4	388.771	382.166	- 6.605	- 1,7 %
F. Voorzieningen voor risico's en kosten	635/7	(6.168.659)	(4.236.748)	+ 1.931.911	+ 31,3 %
G. Andere werkingskosten	640/8	1.066.336	1.235.448	+ 169.112	+ 15,9 %
H. Als herstructureringskosten geactiveerde werkingskosten	649	0	0	+ 0	VB = 0

De kosten voor "Verbruikte goederen" hebben in hoofdzaak betrekking op de aankoop van grondstoffen voor verwerking in de cafetaria's en cursusdiensten en op de aankoop van goederen voor doorverkoop (winkelverkoop). Deze kosten daalden met 0,1 % t.o.v. het vorige boekjaar. Een eenduidige verklaring hiervoor kan moeilijk aangegeven worden. Enerzijds steeg het aantal studenten en werden er prijsverhogingen doorgevoerd. Anderzijds was er in bepaalde hogescholen een tendens aanwezig om juist deze activiteiten af te stoten (cfr. uitbesteding van de verkoop van boeken en cursussen).

¹⁶ Een aantal oorspronkelijke inrichtende machten bleven eigenaar van de gebouwen en stellen bijvoorbeeld d.m.v. een "gebruiksovereenkomst om niet" deze gebouwen ter beschikking van de nieuwe hogeschool. Dit leidt tot een onderschatting van de afschrijvingskosten en/of de huurkosten opgenomen in de resultatenrekeningen.

Niettegenstaande bepaalde hogescholen de kosten voor "Diensten en diverse goederen" konden reduceren, groeiden de geconsolideerde kosten aan met 5,3 %. De toename van de kosten wordt toegeschreven aan een brede waaier van factoren : de geleverde inspanningen op het vlak van academisering, extra kosten gelieerd aan projecten van maatschappelijke dienstverlening en wetenschappelijk onderzoek, hogere budgetten voor communicatie, public relations, organisatie van studiereizen in eigen beheer, stijgende kosten voor onderhoud en herstellingen van de gebouwen, hogere energieprijzen, invoering van de bama-structuur, meer uitgaven voor internationalisering, bijdrage associatie,...

De kosten voor "Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen" groeiden (+ 2,9 %) tijdens het boekjaar 2004 o.a. door de uitbreiding van het personeelsbestand (vooral bij het administratief-technisch personeel), de loonindexering (de extrapolatie van de indexsprong in juli 2003 en de indexsprong in november 2004), de toekenning van de biënnales en de extrapolatie van de loonsverhoging in juni 2003 in uitvoering van CAO VI. De aangroei werd zowel bij de "Bezoldigingskosten Departement Onderwijs" als bij de bezoldigingskosten die de hogeschool zelf rechtstreeks betaalt, vastgesteld.

De jaarlijkse investeringsinspanningen resulteren in een toename van de afschrijvingskosten. Om de toename van de afschrijvingskosten te verklaren dient niet alleen rekening gehouden te worden met het investeringsvolume in 2004 (63.724.795 EUR), maar ook met de investeringmix. De aard van de investeringen is immers bepalend voor het al of niet afschrijven en voor het toe te passen afschrijvingsritme.

De geboekte waardeverminderingen op voorraden en werkingsvorderingen vallen lichtjes terug (- 6.605 EUR) t.o.v. de in 2003 geboekte kosten. Gezien het relatief beperkte bedrag waarover het hier gaat, heeft deze daling weinig effect op het geheel van de kosten en op het resultaat.

De kosten van "Voorzieningen voor risico's en kosten" oefenen nog steeds een temperende invloed uit op de totaliteit van de werkingskosten, zij het dat hun invloed in vergelijking met 2003 afneemt. Dit betekent dat de terugname en aanwending van voorheen gevormde voorzieningen nog steeds hoger is dan het bedrag van de nieuw aangelegde voorzieningen. Het uitdovende TBS 55+ ov-stelsel is hieraan zeker niet vreemd. Er konden geen nieuwe personeelsleden meer toetreden tot dit stelsel terwijl anderzijds wel heel wat personeelsleden uitstapten omdat zij de pensioengerechtigde leeftijd hadden bereikt wat resulteerde in een aanwending van de gevormde voorzieningen. Bovendien werden de overige voorzieningen, op vraag van het commissariaat, aan een kritisch onderzoek onderworpen, wat leidde tot een terugname van bepaalde voorzieningen omdat ze geen reden van bestaan meer bleken te hebben. Verder hebben heel wat hogescholen grote onderhoudswerken uitgevoerd waarvoor voorheen voorzieningen waren aangelegd welke nu dienden aangewend te worden. Uiteraard werden de hogescholen ook geconfronteerd met nieuwe risico's en dienden er bijgevolg ook nieuwe voorzieningen aangelegd te worden. Per saldo hebben de kosten van voorzieningen de werkingskosten met 4.236.748 EUR verminderd.

De toename van de "Andere werkingskosten" is procentueel niet onbelangrijk (+ 15,9 %) maar vormt gezien het relatief beperkte belang ervan geen fundamenteel gegeven in de analyse van de evolutie van de werkingskosten. De vastgestelde toename is toe te schrijven aan een veelheid van factoren waarin moeilijk een constante te vinden is.

3.2.2.2 Horizontale analyse: begroting 2004 – jaarrekening 2004

Traditioneel liggen de reële werkingskosten onder het begrote niveau. Dit is ook in 2004 het geval. Het werkelijke kostenbedrag is 1,7 % lager dan het geraamde bedrag, in absolute bedragen stemt dit overeen met een minkost van 11.117.018 EUR. Het valt niet uit te maken in welke mate dit moet toegeschreven worden aan de voorzichtige begrotingsopstelling (ramen van maximale kosten), dan wel aan een zuinig beleid bij de uitvoering van de begroting. Wel moet er vastgesteld worden dat het bedrag van de niet bestede, doch in de begroting voorziene kosten, lager uitvalt dan in vorig boekjaar (bedroeg in 2003 15.841.546 EUR of 2,5 % van de begrote werkingskosten).

Werkingskosten	Codes	Boekjaar	Begroting	JR04-BG04	JR04-BG04
		2004	2004	Absoluut verschil	Relatief verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>					
II. Werkingskosten	60/64	635.941.168	647.058.186	- 11.117.018	- 1,7 %
A. Verbruikte goederen	60	10.908.735	9.440.519	+ 1.468.216	+ 15,6 %
B. Diensten en diverse goederen	61	104.059.068	105.810.075	- 1.751.007	- 1,7 %
C. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	62	485.859.397	496.301.520	- 10.442.123	- 2,1 %
D. Afschrijvingen en waardevermind. op OPK, IMVA en MVA	630	37.733.102	40.502.597	- 2.769.495	- 6,8 %
E. Waardeverminderingen op voorraden en werkingsvord.	631/4	382.166	21.500	+ 360.666	+ 1677,5 %
F. Voorzieningen voor risico's en kosten	635/7	(4.236.748)	(6.044.432)	+ 1.807.684	+ 29,9 %
G. Andere werkingskosten	640/8	1.235.448	1.026.407	+ 209.041	+ 20,4 %
H. Als herstructureringskosten geactiveerde werkingskosten	649	0	0	+ 0	BG = 0

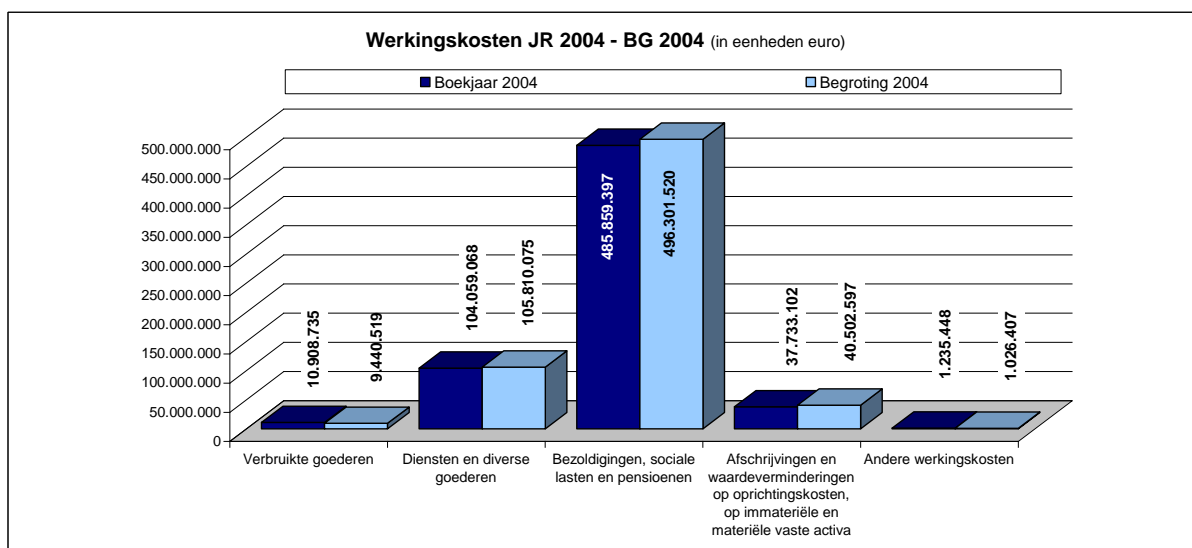
Budgetoverschrijdingen hebben zich gemanifesteerd bij de kosten voor “Verbruikte goederen”, “Waardeverminderingen op voorraden en werkingsvorderingen”, “Voorzieningen voor risico's en kosten” en “Andere werkingskosten”.

Het budget voor verbruikte goederen werd overschreden met 1.468.216 EUR. De meeste hogescholen werken met een voorzichtige raming van het aantal studenten, wat maakt dat het verbruik (en de omzet) in de studentencafeteria's in realiteit hoger uitvalt dan begroot. Enkele hogescholen meldden vertragingen in de uitvoering van de geplande uitbesteding van boeken- en/of cursusverkoop. Eén hogeschool nam de uitbestede boeken- en cursusverkoop terug in eigen beheer. Deze maatregel was van tijdelijke aard, niet voorzien in de begroting en werd doorgevoerd om de praktische organisatie bij te sturen. In individuele gevallen kan de budgetoverschrijding ook toegeschreven worden aan het onverhoopte succes van initiatieven tot gezamenlijke aankoop (bv van laptops) voor rekening van de studenten.

Waardeverminderingen op voorraden en werkingsvorderingen zijn moeilijk begrootbaar. De problemen komen immers meestal pas na de begrotingsopstelling aan de oppervlakte. Budgetoverschrijdingen zijn hier dan ook vrij logisch. Ook bij het begroten van voorzieningen wordt men met dit probleem geconfronteerd. De noodzaak tot het aanleggen van bepaalde voorzieningen komt vaak pas tot uiting nadat de begroting is opgesteld. Ook vertragingen in de uitvoering van de begrote onderhouds- en herstellingswerken hebben eenzelfde effect.

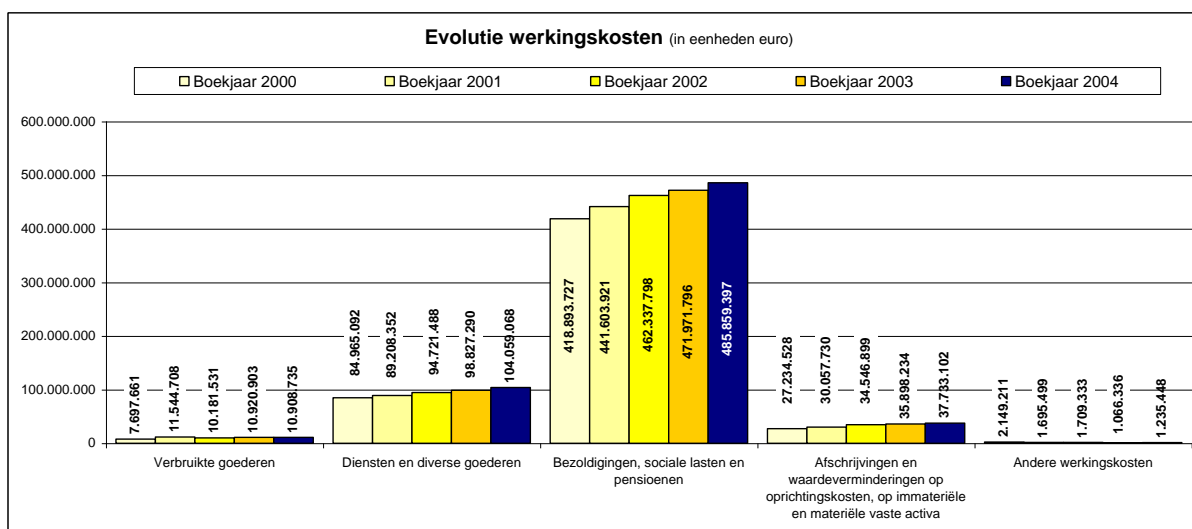

Bij de belangrijkste werkingskosten werden de begrote bedragen echter niet integraal besteed. Zo werd er 10.442.123 EUR minder besteed aan bezoldigingskosten (- 2,1 %) dan begroot. Dit is een traditioneel weerkerende vaststelling. Relatief bekeken blijft dit een beperkte afwijking, die toegepast op de globale bezoldigingskost een belangrijke afwijking in absolute termen oplevert. Bovendien moet vastgesteld worden dat de procentuele onderbesteding lichtjes afgenomen is t.o.v. het vorige boekjaar (- 2,1 % t.o.v. - 2,4 % in 2003). Al even klassiek is de besparing op kosten van “Afschrijvingen en waardeverminderingen”. Begrote investeringsprojecten lopen wel vaker vertraging op in hun uitvoering waardoor de afschrijvingen pas later dan voorzien in de begroting, beginnen te lopen. Aangezien de begrote “Andere werkingsopbrengsten” in sterke mate het begrote bedrag overschreden, kan de onderbesteding bij de rubriek “Diensten en diverse goederen” enige verwondering wekken. Tussen beide rubrieken bestaat immers een duidelijke link. Of, meerdere hogescholen hebben in 2004 terzake een bezuinigingsbeleid gevoerd, of deze rubriek werd duidelijk te hoog begroot.

3.2.2.3 Horizontale analyse: jaarrekening 2000 - 2004

De totale werkingskosten stegen van 2000 t.e.m. 2004 elk boekjaar. Vanaf 2002 is het groeiritme van de werkingskosten duidelijk vertraagd. De evolutie van de 5 belangrijkste kostenrubrieken wordt hieronder grafisch weergegeven.

Net zoals in het boekjaar 2003, hebben de voorzieningen een milderende invloed gehad op het geheel van de werkingskosten. De invloed ervan is evenwel verder gedaald. In de komende jaren zal dit milderend effect versneld verdwijnen en zullen de werkingskosten mogelijk een hoger groeiritme kennen.

Werkingskosten	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
		2000	2001	2002	2003	2004
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>						
II. Werkingskosten	60/64	548.592.910	581.636.450	596.788.746	612.904.671	635.941.168
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 33.043.539	+ 15.152.296	+ 16.115.925	+ 23.036.497
Jaarlijks groeipercentage			+ 6,0 %	+ 2,6 %	+ 2,7 %	+ 3,8 %
Index: 2000 = 100			106,0	108,8	111,7	115,9
A. Verbruikte goederen	60	7.697.661	11.544.708	10.181.531	10.920.903	10.908.735
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 3.847.047	- 1.363.177	+ 739.372	- 12.168
Jaarlijks groeipercentage			+ 50,0 %	- 11,8 %	+ 7,3 %	- 0,1 %
Index: 2000 = 100			150,0	132,3	141,9	141,7
B. Diensten en diverse goederen	61	84.965.092	89.208.352	94.721.488	98.827.290	104.059.068
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 4.243.260	+ 5.513.136	+ 4.105.802	+ 5.231.778
Jaarlijks groeipercentage			+ 5,0 %	+ 6,2 %	+ 4,3 %	+ 5,3 %
Index: 2000 = 100			105,0	111,5	116,3	122,5
C. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	62	418.893.727	441.603.921	462.337.798	471.971.796	485.859.397
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 22.710.194	+ 20.733.877	+ 9.633.998	+ 13.887.601
Jaarlijks groeipercentage			+ 5,4 %	+ 4,7 %	+ 2,1 %	+ 2,9 %
Index: 2000 = 100			105,4	110,4	112,7	116,0
D. Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, op immateriële en materiële vaste activa	630	27.234.528	30.057.730	34.546.899	35.898.234	37.733.102
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 2.823.202	+ 4.489.169	+ 1.351.335	+ 1.834.868
Jaarlijks groeipercentage			+ 10,4 %	+ 14,9 %	+ 3,9 %	+ 5,1 %
Index: 2000 = 100			110,4	126,8	131,8	138,5
E. Waardeverminderingen op voorraden en werkingsvorderingen (+/-)	631/4	107.802	288.628	164.085	388.771	382.166
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 180.825	- 124.543	+ 224.686	- 6.605
Jaarlijks groeipercentage			+ 167,7 %	- 43,1 %	+ 136,9 %	- 1,7 %
Index: 2000 = 100			267,7	152,2	360,6	354,5
F. Voorzieningen voor risico's en kosten (+/-)	635/7	7.544.889	7.237.613	(6.872.388)	(6.168.659)	(4.236.748)
Jaarlijkse absolute mutatie			- 307.277	- 14.110.001	+ 703.729	+ 1.931.911
Jaarlijks groeipercentage			- 4,1 %	- 195,0 %	+ 10,2 %	+ 31,3 %
Index: 2000 = 100			95,9	-91,1	-81,8	-56,2
G. Andere werkingskosten	640/8	2.149.211	1.695.499	1.709.333	1.066.336	1.235.448
Jaarlijkse absolute mutatie			- 453.712	+ 13.834	- 642.997	+ 169.112
Jaarlijks groeipercentage			- 21,1 %	+ 0,8 %	- 37,6 %	+ 15,9 %
Index: 2000 = 100			78,9	79,5	49,6	57,5
H. Als herstructureringskosten geactiveerde werkingskosten (-)	649	0	0	0	0	0
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 0	+ 0	+ 0	+ 0
Jaarlijks groeipercentage			VB = 0	VB = 0	VB = 0	VB = 0
Index: 2000 = 100			2000 = 0	2000 = 0	2000 = 0	2000 = 0

Aan de kostenzijde worden voor de periode 2000-2004 volgende tendensen vastgesteld:

- ◆ De totale werkingskosten liggen in 2004 15,9 % boven het kostenniveau van 2000. Het groeiritme van de werkingskosten werd in het boekjaar 2002 sterk teruggeschroefd. Na een stagnatie in 2003, is het groeiritme in 2004 terug toegenomen maar het blijft in lijn met het groeiritme van de werkingsopbrengsten.
- ◆ Enkel bij de rubrieken "Voorzieningen voor risico's en kosten" en "Andere werkingskosten" liggen de kosten onder het niveau van 2000. Voor de voorzieningen is dit toe te schrijven aan het TBS 55+ ov-verhaal en aan een meer kritische benadering van de aangelegde voorzieningen.
- ◆ Het indexcijfer van de rubriek "Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen" benadert het indexcijfer van de totale werkingskosten. Men kan dus stellen dat het groeiritme van de belangrijkste kostenfactor de groei van de totale werkingskosten heeft bepaald.

- ◆ De jaarlijks aangehouden investeringsinspanningen veroorzaken een belangrijke stijging van de afschrijvingskosten. Deze kostenrubriek steeg in de beschouwde periode met 38,5 %. De toename van deze kosten moet echter gerelativeerd worden. De hogescholen deden immers in aanzienlijke mate een beroep op investeringssubsidies om een deel van deze investeringen te financieren. De toerekening van deze investeringssubsidies zou de geboekte afschrijvingskosten ten dele moeten compenseren. Deze toerekening wordt echter boekhoudkundig verwerkt onder de financiële opbrengsten.
- ◆ De bestedingen in de rubriek “Diensten en diverse goederen” kennen eveneens een gestage groei en liggen met 22,5 % zelfs hoger dan de groei van de totale werkingskosten. Omdat het hier om de tweede zwaarste kostenfactor gaat verdient de groei ervan een continue aandacht. De jaarlijks weerkerende factoren die de hogescholen aanvoeren om de groei van deze kosten t.a.v. het vorige boekjaar te verklaren (zie punt 3.2.2.1), laten zich ook hier gevoelen. Bepaalde van deze kosten waren echter gedekt door voorheen aangelegde voorzieningen (bv voor groot onderhoud). Een deel van het kostenremmend effect van de voorzieningen mag bijgevolg toegerekend worden op de groei van de kosten voor “Diensten en diverse goederen”.

3.2.2.4 Verticale analyse: jaarrekening 2004

De structuur van de geconsolideerde werkingskosten wordt hieronder weergegeven. Voor elke component van de werkingskosten wordt het procentueel aandeel in de totale werkingskosten aangeduid. Eén kostencomponent, “Voorzieningen voor risico’s en kosten”, heeft een negatief aandeel in het kostentotaal en compenseerde bijgevolg gedeeltelijk het groeiende aandeel van andere rubrieken. Drie kostencomponenten, nl. de diensten en diverse goederen, de bezoldigingskosten en de afschrijvingskosten nemen samen 98,7 % van de totale werkingskosten voor hun rekening.

Werkingskosten	Codes	Boekjaar
<i>Verticale analyse - % aandeel in de Werkingskosten</i>		2004
II. Werkingskosten	60/64	635.941.168
Verbruikte goederen	60	1,7 %
Diensten en diverse goederen	61	16,4 %
Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	62	76,4 %
Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, op immateriële en materiële vaste activa	630	5,9 %
Waardeverminderingen op voorraden en werkingsvorderingen	631/4	0,1 %
Voorzieningen voor risico's en kosten	635/7	- 0,7 %
Andere werkingskosten	640/8	0,2 %
Als herstructureringskosten geactiveerde werkingskosten	649	0,0 %

3.2.2.5 Verticale analyse: jaarrekening 2000 - 2004

De structuuranalyse van de geconsolideerde werkingskosten toont volgende tendensen:

- een stabiel aandeel van de bezoldigingskosten. Het aandeel van de bezoldigingskosten bevindt zich in 2004 exact op hetzelfde niveau als in 2000;
- het aandeel van de afschrijvingslasten klimt gestaag. Deze toename is, onder invloed van de toegenomen investeringen, van structurele aard;

- de evolutie van het aandeel van de kosten voor voorzieningen is het meest markant. Het aandeel is, als gevolg van de afbouw van het TBS 55+ ov-stelsel en van de kritische benadering van de voorheen aangelegde voorzieningen, geëvolueerd naar een negatieve bijdrage. In de toekomst zal dit effect, gezien de specifieke aanleiding tot deze ontwikkeling, versneld verdwijnen zodat hier moeilijk kan gesproken worden van een structurele tendens;
- de wijzigingen in het relatieve belang van de overige kostenrubrieken is weinig spectaculair, zodat hieruit geen fundamentele ontwikkelingen kunnen afgeleid worden.

Werkingskosten	Codes	Boekjaar 2000	Boekjaar 2001	Boekjaar 2002	Boekjaar 2003	Boekjaar 2004	Begroting 2004
<i>Verticale analyse - % aandeel in de Werkingskosten</i>							
II. Werkingskosten	60/64	548.592.910	581.636.450	596.788.746	612.904.671	635.941.168	647.058.186
Verbruikte goederen	60	1,4 %	2,0 %	1,7 %	1,8 %	1,7 %	1,5 %
Diensten en diverse goederen	61	15,5 %	15,3 %	15,9 %	16,1 %	16,4 %	16,4 %
Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	62	76,4 %	75,9 %	77,5 %	77,0 %	76,4 %	76,7 %
Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, op immateriële en materiële vaste activa	630	5,0 %	5,2 %	5,8 %	5,9 %	5,9 %	6,3 %
Waardeverminderingen op voorraden en werkingsvorderingen	631/4	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,1 %	0,1 %	0,0 %
Voorzieningen voor risico's en kosten	635/7	1,4 %	1,2 %	- 1,2 %	- 1,0 %	- 0,7 %	- 0,9 %
Andere werkingskosten	640/8	0,4 %	0,3 %	0,3 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %
Als herstructureringskosten geactiveerde werkingskosten	649	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %

3.2.2.6 Verticale analyse: begroting 2004 – jaarrekening 2004

De begrote structuur van de werkingskosten van het jaar 2004 sluit behoorlijk aan bij de werkelijke kostenstructuur. De uitvoering van de begroting heeft geen fundamentele verschuivingen in de structuur van de werkingskosten veroorzaakt. De meest opvallende afwijking situeert zich bij de kosten voor "Afschrijvingen en waardeverminderingen" en is toe te schrijven aan de opgelopen vertraging in de uitvoering van de geplande investeringswerken.

3.2.3 Geconsolideerd werkingsoverschot / (werkingstekort) | 70/64 |

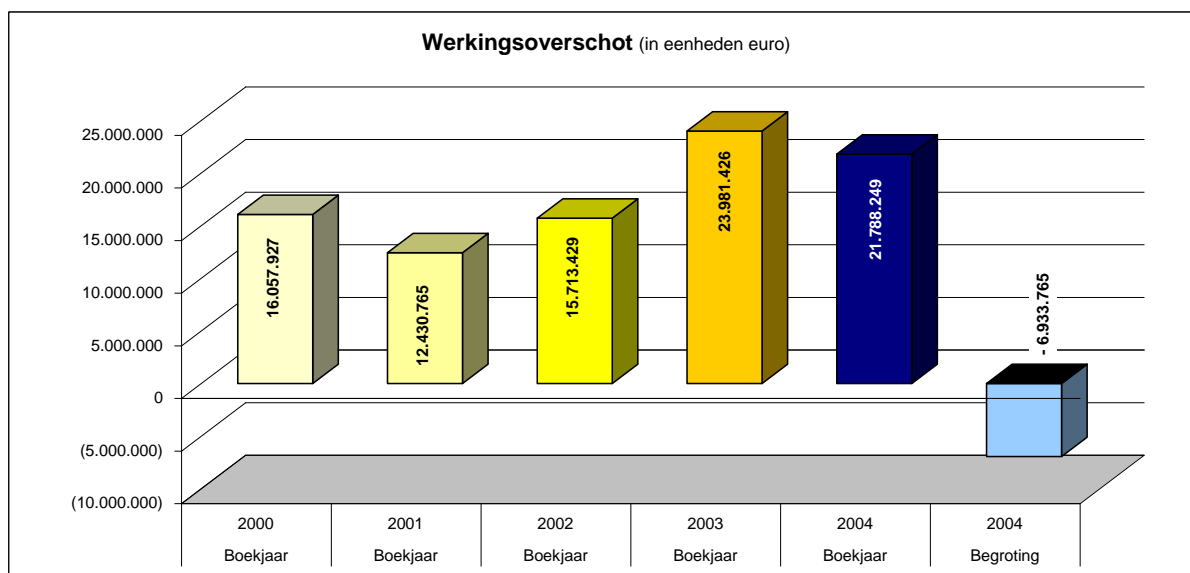
Het werkingsoverschot is het resultaat dat de hogescholen behalen uit hun courante activiteiten. In het boekjaar 2004 is het behaalde werkingsoverschot weliswaar lager dan in het boekjaar 2003 maar toch significant hoger dan in de overige jaren van de beschouwde periode. Tijdens de periode 2000-2004 groeiden de werkingskosten (+ 15,9 %) iets trager dan de werkingsopbrengsten (+ 16,5 %) en boekten de hogescholen elk jaar een significant werkingsoverschot. Tegen deze trend in groeiden de werkingskosten in 2004 iets sneller (+ 3,8 %) dan de werkingsopbrengsten (+ 3,3 %) en kalfde het werkingsoverschot iets af in vergelijking met het hoge overschot van 2003.

Sommige hogescholen voerden in hun commentaar bij de jaarrekening 2003 aan dat het laattijdig uitbetalen van bepaalde middelen, de besteding ervan in het lopende boekjaar bemoeilijkte en bijgevolg een groeiend werkingsoverschot in de hand gewerkt had. Mogelijk heeft dit in 2004 geleid tot een zekere inhaalbeweging, maar erg fundamenteel lijkt deze toch niet geweest te zijn.

Illustratief in dit verband is de besteding van de academiseringsmiddelen. In zover de door de hogescholen verstrekte cijfergegevens, bij gebrek aan uniforme regels voor het voeren van een analytische boekhouding, wetenschappelijk betrouwbaar zijn kan men afleiden dat de bestedingen in 2004 heel wat hoger waren dan in 2003. Dit is ook logisch aangezien de enveloppe ervoor sterk toenam en er nog een aanzienlijk te besteden saldo overbleef van de boekjaren 2002-2003. Tegelijkertijd moet men ook vaststellen dat het nog te besteden saldo aan academiseringsmiddelen per einde 2004 verder was opgelopen.

Het werkingsoverschot 2004 is veel gunstiger dan het in de begroting 2004 voorziene werkingstekort. Ook dit is een jaarlijks weerkerende vaststelling. Bij het ramen van de opbrengsten nemen de hogescholen terecht enige voorzichtigheid in acht. Dit komt vooral tot uiting in het ramen van de "Andere werkingsopbrengsten", waar de onzekerheid m.b.t. de te realiseren opbrengsten het grootst is. Langs de kostenzijde is de overschatting van de bezoldigingskosten een even klassiek voorkomend fenomeen dat evenzeer past in een voorzichtige begrotingsopstelling. Wanneer men de marges bekijkt waarmee de werkingsopbrengsten werden onderschat (2,68 % t.o.v. 2,3 % in 2003) en de werkingskosten werden overschat (1,75 % t.o.v. 2,5 % in 2003) moet men concluderen dat de kloof tussen het begrote werkingstekort en het effectief gerealiseerde werkingsoverschot zeer aanzienlijk blijft (28.722.014 EUR t.o.v. 30.433.180 EUR in 2003 en 18.597928 EUR in 2002) . Het gecombineerde effect van onderschatting van de werkingsopbrengsten en van overschatting van de werkingskosten holt de waarde van de begroting als beleidsinstrument voor het hogeschoolbestuur in verregaande mate uit. Men kan zich niet langer van de indruk ontdoen dat de hogescholen hun begroting eerder hanteren als een instrument om een signaal te geven aan de overheid dan als cijfermatige uitdrukking van het te voeren beleid. Men mag bovendien niet uit het oog verliezen dat dit het beeld is van de sector in zijn geheel, zodat bij individuele hogescholen de scheeffrekking nog schrijnender zal zijn.

Werkingsoverschot / (Werkingstekort)	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>		2000	2001	2002	2003	2004	2004
Werkingsopbrengsten	70/74	564.650.837	594.067.215	612.502.175	636.886.097	657.729.417	640.124.421
Werkingskosten	60/64	548.592.910	581.636.450	596.788.746	612.904.671	635.941.168	647.058.186
Werkingsoverschot / (Werkingstekort)	70/64	16.057.927	12.430.765	15.713.429	23.981.426	21.788.249	(6.933.765)
Jaarlijkse absolute mutatie			- 3.627.162	+ 3.282.664	+ 8.267.997	- 2.193.177	
Jaarlijks groeipercentage			- 22,6 %	+ 26,4 %	+ 52,6 %	- 9,1 %	
Index: 2000 = 100			77,4	97,9	149,3	135,7	

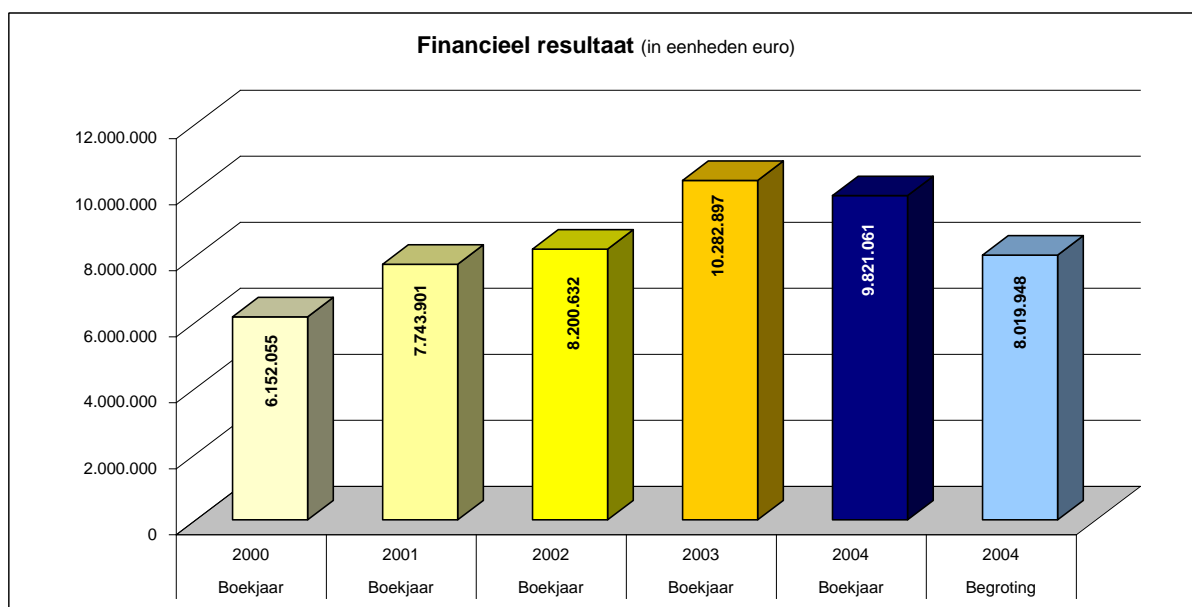
3.2.4 Geconsolideerd financieel resultaat | 75 - 65 |

Het financieel resultaat is het verschil tussen de financiële opbrengsten en de financiële kosten. De continue groei van dit resultaat, zoals het zich in het verleden manifesteerde, werd in het boekjaar 2004 doorbroken.

Tegen de stijgende trend uit het verleden in groeiden de financiële opbrengsten in 2004 niet verder aan, integendeel ze daalden licht. Niettegenstaande de analyse van de geconsolideerde balans (punt 3.6.1.1) zal aantonen dat de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen in 2004 een forse groei kende (+ 36.347.275 EUR), daalde de daaraan verbonden opbrengst ("Opbrengsten uit vlottende activa") met 527 422 EUR. Deze evolutie moet ongetwijfeld toegeschreven worden aan het dalende rentepeil. Het aanwenden van investeringssubsidies ter financiering van een belangrijk deel van de uitgevoerde investeringen kon, via de toerekening ervan naar de resultatenrekening, deze daling niet integraal compenseren waardoor de totaliteit van de financiële opbrengsten i.v.m. het boekjaar 2003 licht afnam (- 170.188 EUR).

Deze beweging werd nog versterkt door de gestegen rentelasten op de uitstaande schulden. Per saldo lag het financieel resultaat 461.836 EUR lager dan in 2003, maar met een groei van 59,6 % t.o.v. het boekjaar 2000 leverde het financieel resultaat een significante bijdrage (9.821.061 EUR) tot het overschot van het boekjaar 2004.

Financieel resultaat	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>		2000	2001	2002	2003	2004	2004
Financiële opbrengsten	75	9.423.250	11.073.390	12.063.296	12.987.214	12.817.026	11.926.188
Financiële kosten (-)	65	3.271.195	3.329.489	3.862.664	2.704.317	2.995.965	3.906.240
Financieel resultaat	75 - 65	6.152.055	7.743.901	8.200.632	10.282.897	9.821.061	8.019.948
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 1.591.846	+ 456.731	+ 2.082.265	- 461.836	
Jaarlijks groeipercentage			+ 25,9 %	+ 5,9 %	+ 25,4 %	- 4,5 %	
Index: 2000 = 100			125,9	133,3	167,1	159,6	

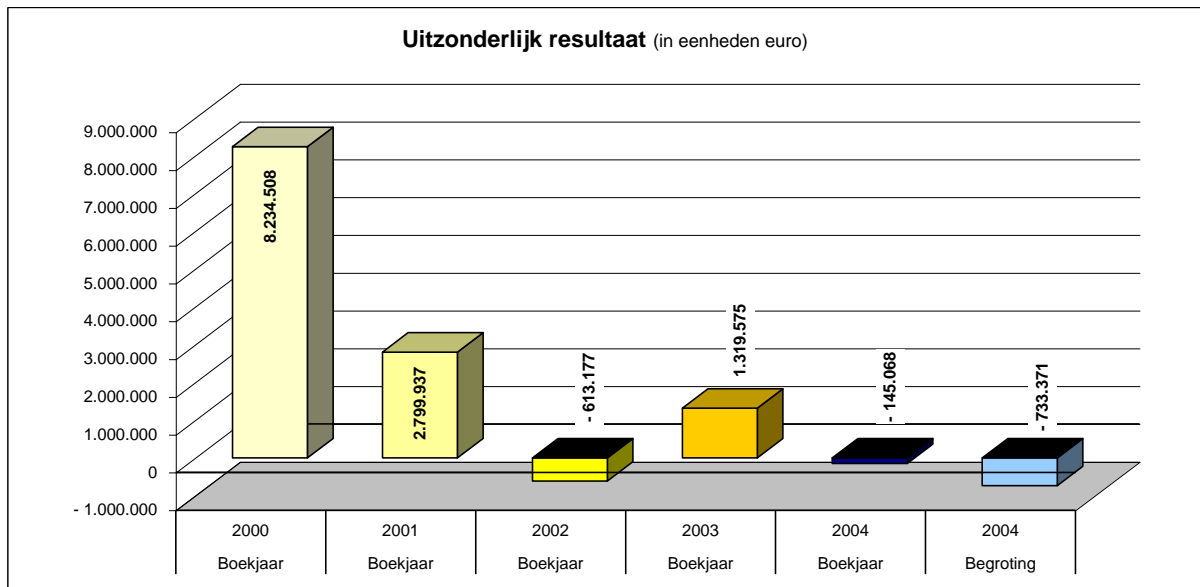
Evenals bij het werkingsoverschot is er bij de begrotingsopmaak ook sprake van een onderschatting van het financieel resultaat. De financiële opbrengsten zijn merkelijk gunstiger dan begroot. Zoals uit de bespreking van de balansrubrieken zal blijken, bedragen de geldbeleggingen en de liquide middelen bij het afsluiten van het boekjaar 2004 merkelijk meer dan voorzien in de begroting 2004. Dit vertaalt zich, ondanks het gedaalde rentepeil, in hogere opbrengsten uit vlottende activa. De “Andere financiële opbrengsten” zijn iets lager dan begroot. De opgelopen vertragingen in de uitvoering van de voor 2004 geplande investeringen leidden tot een lagere dan voorziene opname van investeringssubsidies en bijgevolg tot een lagere toerekening ervan. Anderzijds leidden die vertragingen ook tot uitstel in de opname van het begrote vreemd vermogen. In combinatie met het gunstige effect van het lagere rentepeil leidde dit tot lagere dan voorziene kosten van schulden.

3.2.5 Geconsolideerd uitzonderlijk resultaat | 76 - 66 |

De geconsolideerde uitzonderlijke opbrengsten en de geconsolideerde uitzonderlijke kosten vormen samen het geconsolideerd uitzonderlijk resultaat. Dit laatste vertoont een grillig verloop. Wegens het uitzonderlijke karakter ervan kan hieruit geen tendens afgeleid worden naar de toekomst. Eenmalige factoren bepalen hier het beeld. Zo leidde de beslissing van de Vlaamse Regering om de werkingsuitkering van het vierde kwartaal van 1995 aan de hogescholen uit te betalen, tot uitzonderlijk hoge opbrengsten in het boekjaar 2000. Een aantal andere hogescholen verwerkte dit echter pas in 2001 in haar boekhouding, vandaar het nog steeds hoge bedrag aan uitzonderlijke opbrengsten.

Als er al een conclusie naar de toekomst kan gemaakt worden, is het dat uit de meerjarenbegroting 2007-2010 van de hogescholen blijkt dat zij in toenemende mate een beroep willen doen op investeringssubsidies ter financiering van hun aflossingsverplichtingen op lopende investeringsleningen. Deze opbrengsten moeten onmiddellijk en integraal opgenomen worden in het resultaat van het betrokken boekjaar via een boeking onder de uitzonderlijke opbrengsten en zullen bijgevolg in de toekomst het uitzonderlijk resultaat gunstig beïnvloeden.

Uitzonderlijk resultaat	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>		2000	2001	2002	2003	2004	2004
Uitzonderlijke opbrengsten	76	9.369.369	5.298.454	1.949.966	1.845.914	1.767.937	1.504.312
Uitzonderlijke kosten (-)	66	1.134.862	2.498.517	2.563.143	526.339	1.913.005	2.237.683
Uitzonderlijk resultaat	76 - 66	8.234.508	2.799.937	(613.177)	1.319.575	(145.068)	(733.371)
Jaarlijkse absolute mutatie			- 5.434.570	- 3.413.114	+ 1.932.752	- 1.464.643	
Jaarlijks groeipercentage			- 66,0 %	- 121,9 %	+ 315,2 %	- 111,0 %	
Index: 2000 = 100			34,0	-7,4	16,0	-1,8	

Het uitzonderlijk resultaat werd in de begroting 2004 vrij realistisch ingeschat. Het is uiteraard duidelijk dat het begroten van uitzonderlijke kosten en opbrengsten geen evidente zaak is. De geplande aanwending van investeringssubsidies ter dekking van aflossingsverplichtingen op lopende investeringsleningen maakt de uitzonderlijke opbrengsten wel beter voorspelbaar.

3.2.6 Evolutie en opbouw van het geconsolideerd resultaat van het boekjaar

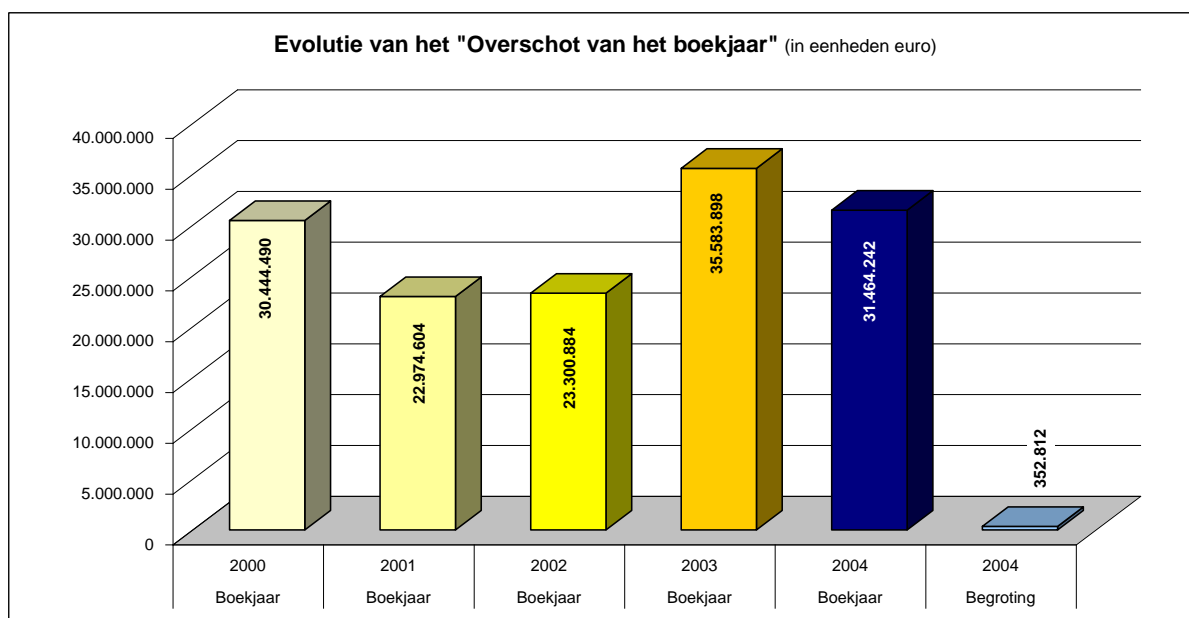
3.2.6.1 Evolutie van het geconsolideerd “Overschot van het boekjaar” |70/66|

Het boekjaar 2004 wordt afgesloten met een geconsolideerd “Overschot van het boekjaar” van 31.464.242 EUR. T.o.v. het uitzonderlijk hoge overschot het vorige boekjaar is dit een daling met 11,6 %. t.o.v. het boekjaar 2000 is dit een toename met 3,3 %.

Overschot van het boekjaar	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	JR04-JR00
		2000	2001	2002	2003	2004	Absoluut verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>							
IX. Overschot/(tekort) van het boekjaar	70/66	30.444.490	22.974.604	23.300.884	35.583.898	31.464.242	+ 1.019.752
Jaarlijks groeipercentage			- 24,5 %	+ 1,4 %	+ 52,7 %	- 11,6 %	
Index: 2000 = 100			75,5	76,5	116,9	103,3	
Totale opbrengsten		583.443.457	610.439.059	626.515.437	651.719.225	672.314.380	+ 88.870.923
Jaarlijks groeipercentage			+ 4,6 %	+ 2,6 %	+ 4,0 %	+ 3,2 %	
Index: 2000 = 100			104,6	107,4	111,7	115,2	
Totale kosten		552.998.967	587.464.456	603.214.553	616.135.327	640.850.138	+ 87.851.171
Jaarlijks groeipercentage			+ 6,2 %	+ 2,7 %	+ 2,1 %	+ 4,0 %	
Index: 2000 = 100			106,2	109,1	111,4	115,9	

De evolutie van het "Overschot van het boekjaar" wordt bepaald door de evolutie van de totale opbrengsten en de totale kosten. In de periode 2000-2004 evenaarde het gemiddelde groeitempo van de totale opbrengsten (+ 15,2 %) dat van de totale kosten (+ 15,9 %). Men dient evenwel voor ogen te houden dat er in 2000 belangrijke uitzonderlijke opbrengsten opgetekend werden. Dit plaatst de relatief beperkte toename (+ 3,3 %) van het overschot 2004 t.o.v. het overschot 2000 in een totaal ander daglicht.

Een jaarlijks terugkerend verschijnsel is de onderschatting van het "Overschot van het boekjaar" in de begroting. In het boekjaar 2004 was het effectief gerealiseerde resultaat 31.111.430 EUR hoger dan het gebudgetteerde resultaat van het boekjaar. In het boekjaar 2003 bedroeg de onderschatting zelfs 33.136.396 EUR. De afwijking tussen het begrote overschot en het effectief gerealiseerde overschot blijft bijgevolg bijzonder groot.

Overschot van het boekjaar	Codes	Boekjaar	Begroting	JR04-BG04	JR04-BG04
		2004	2004	Absoluut verschil	Relatief verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>					
IX. Overschot/(tekort) van het boekjaar	70/66	31.464.242	352.812	+ 31.111.430	+ 8818,1 %

3.2.6.2 Opbouw van het geconsolideerd "Overschot van het boekjaar" | 70/66 |

Het "Overschot van het boekjaar" is opgebouwd uit 3 deelresultaten, nl. het werkingsoverschot / werkingstekort |70/64|, het financieel resultaat |75-65| en het uitzonderlijk resultaat |76-66|.

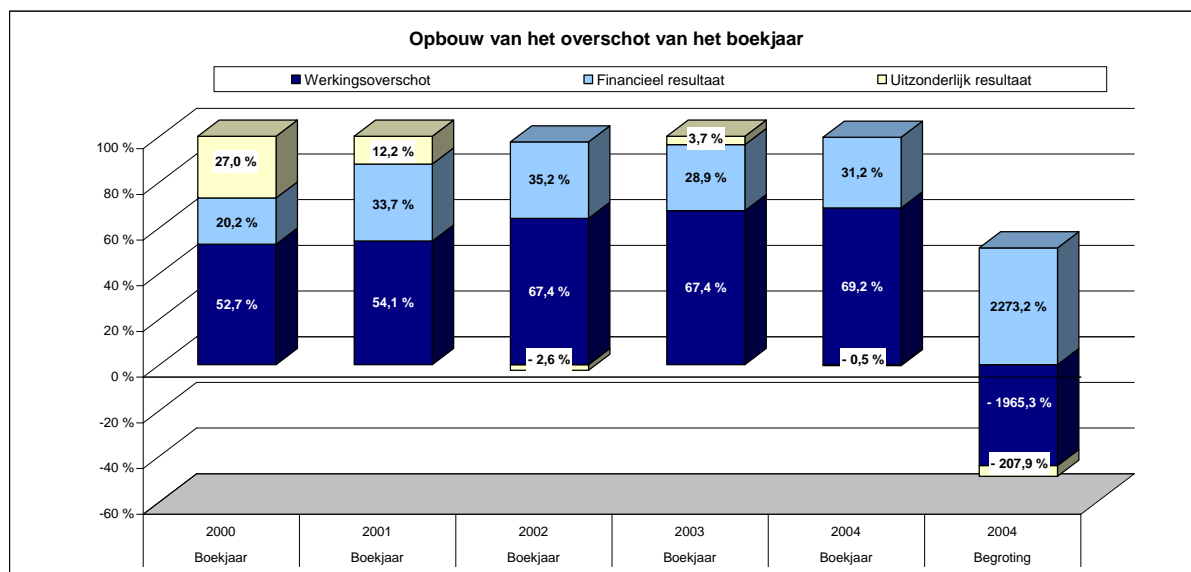
Het wisselvallige karakter van de uitzonderlijke kosten en opbrengsten bemoeilijkt de vergelijking van de structurele samenstelling van het resultaat van het boekjaar over de beschouwde periode.

Algemeen kan gesteld worden dat over de periode 2000-2004 het werkingsoverschot de kern vormt van het globale overschot. Dit verleent de geboekte overschotten een hoog kwaliteitslabel, daar zij voortvloeien uit een structurele onderbesteding van de beschikbare werkingmiddelen. Ook in het verleden kon uit de analyse van de wijze waarop de hogescholen hun investeringen financierden afgeleid worden dat zij hiervoor in hoofdzaak steunden op eigen middelen en op investeringssubsidies. De aanwending van vreemd vermogen was relatief eerder beperkt. In 2004 was dit niet anders. Dergelijk financieringsbeleid zet de hogescholen er toe aan om belangrijke overschotten te realiseren teneinde hun politiek van zelffinanciering te kunnen volhouden en verleent aan het werkingsoverschot een structureel karakter. Men mag er bijgevolg van uitgaan dat de hogescholen, in weerwil van de begrote werkingstekorten, ook in de toekomst significante overschotten zullen realiseren.

Deze financieringspolitiek heeft ook consequenties naar het financieel resultaat toe. In het verleden werd de bijdrage hiervan in het globale resultaat alsmaar groter. Hoewel deze bijdrage in 2004 enigszins daalde, blijft zij significant positief. Door de relatief beperkte aanwending van vreemd vermogen blijft de toename van de rentelasten eerder matig. De belangrijke rol die in dit financieringsproces voorbehouden is voor de investeringssubsidies bevordert dan weer, via de toerekening ervan naar het resultaat, de groei van de financiële opbrengsten. Mede dank zij hoge overschotten en niettegenstaande de politiek om zoveel mogelijk investeringen met eigen middelen te financieren, realiseren de hogescholen opmerkelijk positieve netto cashflows die zich vertalen in een toename van de som van de geldbeleggingen en van de liquide middelen. De dalende rentevoeten hebben de groei van de daaraan verbonden opbrengsten evenwel getemperd en in 2004 zelfs licht doen dalen.

Door de grote afwijking die er bestaat tussen het begrote en het effectief gerealiseerde resultaat heeft het weinig zin de opbouw van beide resultaten met elkaar te vergelijken, maar het illustreert wel een zekere strategie die de sector aan de dag legde bij de begrotingsopstelling.

Overschot/(tekort) van het boekjaar	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
(in eenheden euro)		2000	2001	2002	2003	2004	2004
Werkingsoverschot	70/64	16.057.927	12.430.765	15.713.429	23.981.426	21.788.249	(6.933.765)
Financieel resultaat	75 - 65	6.152.055	7.743.901	8.200.632	10.282.897	9.821.061	8.019.948
Uitzonderlijk resultaat	76 - 66	8.234.508	2.799.937	(613.177)	1.319.575	(145.068)	(733.371)
Overschot/(tekort) van het boekjaar	70/66	30.444.490	22.974.604	23.300.884	35.583.898	31.464.242	352.812

3.3 Resultatenrekening: enkele kengetallen per hogeschool

3.3.1 Werkingsopbrengsten

De tabel op de volgende pagina geeft een overzicht van de totale "Werkingsopbrengsten" en de belangrijkste componenten van de "Werkingsopbrengsten" per hogeschool.

- ◆ **Aandeel van de totale werkingsopbrengsten per hogeschool in de geconsolideerde werkingsopbrengsten**

De Hogeschool Gent bleef in het boekjaar 2004 de hogeschool met het hoogste aantal financierbare studenten. Deze hogeschool behoudt ook het grootste aandeel (13 %) in de geconsolideerde werkingsopbrengsten.

- ◆ **Aandeel van de werkingsuitkeringen per hogeschool in de totale werkingsopbrengsten van de hogeschool**

De geconsolideerde werkingsuitkeringen van de 21 hogescholen leveren voor het boekjaar 2004 81,4 % (t.o.v. 82,4 % in 2003; 83,7 % in 2002 en 83,9 % in 2001) van de geconsolideerde werkingsopbrengsten.

In de hogeschool die het meest afhankelijk is van de werkingsuitkeringen van de overheid (Hogeschool Sint-Lukas Brussel) bedraagt het aandeel 88 %. Het kleinste aandeel (Europese Hogeschool Brussel) bedraagt 73,8 % (vorig jaar 73 %). De range van uiterste waarden versmalde bijgevolg tijdens het boekjaar 2004.

- ◆ **Aandeel van de opbrengst uit inschrijvings- en examengelden per hogeschool in de totale werkingsopbrengsten van de hogeschool**

Het relatieve belang van de geconsolideerde opbrengst uit inschrijvings- en examengelden stabiliseerde zich op het niveau van het boekjaar 2003: 6,9 % van de totale werkingsopbrengsten (boekjaar 2002: 6,6 %; boekjaar 2001: 6,5 %). De uiterste waarden van dit aandeel sloten sterk bij elkaar aan (range van de uiterste waarden: 3,1 % t.o.v. 7,7 % in 2003).

- ◆ **Aandeel van de opbrengst uit omzet boeken en cursussen per hogeschool in de totale werkingsopbrengsten van de hogeschool**

De geconsolideerde omzet boeken en cursussen leverde een bijdrage van 1,3 % in de geconsolideerde werkingsopbrengsten, wat vergelijkbaar is met vorig boekjaar. Per hogeschool bekeken varieerde het aandeel tussen 0 % (in 2 hogescholen) en 6,5 %.

- ◆ **Aandeel van de andere werkingsopbrengsten per hogeschool in de totale werkingsopbrengsten van de hogeschool**

Het geconsolideerd aandeel van de andere werkingsopbrengsten in de geconsolideerde werkingsopbrengsten steeg in het boekjaar 2004 van 9,5 % naar 10,2 %. De range waarbinnen de uiterste waarden lagen vernauwde verder :

- hoogste aandeel in 2004: 16,8 %, 2003: 16,9 %, 2002: 21,9 %
- laagste aandeel in 2004: 6,1 %, 2003: 4,4 %, 2002: 5 %.

In 5 hogescholen lag het aandeel van de andere werkingsopbrengsten in de totale werkingsopbrengsten 25 % of meer (d.i. een aandeel van minstens 12,75 %) boven het geconsolideerde aandeel ervan.

Werkingsopbrengsten per hogeschool - Boekjaar 2004

absolute bedragen in eenheden euro	Werkings- opbrengsten		Werkingsuitkeringen			Inschrijvings- en examengelden			Omzet boeken en cursussen			Andere werkingsopbrengsten		
	Absoluut	% GCO	Absoluut	% WO	% GCO	Absoluut	% WO	% GCO	Absoluut	% WO	% GCO	Absoluut	% WO	% GCO
HA	49.114.747	7,5 %	41.958.722	85,4 %	7,8 %	3.050.558	6,2 %	6,8 %	138.378	0,3 %	1,6 %	3.967.089	8,1 %	5,9 %
PLANTIJN	14.372.090	2,2 %	11.770.291	81,9 %	2,2 %	1.249.719	8,7 %	2,8 %	165.183	1,1 %	1,9 %	1.186.897	8,3 %	1,8 %
KdG	46.419.397	7,1 %	38.153.798	82,2 %	7,1 %	3.044.239	6,6 %	6,8 %	1.001.529	2,2 %	11,8 %	3.345.395	7,2 %	5,0 %
KHK	38.837.600	5,9 %	29.616.318	76,3 %	5,5 %	2.402.240	6,2 %	5,3 %	1.086.427	2,8 %	12,8 %	5.732.615	14,8 %	8,5 %
KHM	23.511.191	3,6 %	18.493.380	78,7 %	3,5 %	1.943.103	8,3 %	4,3 %	116.479	0,5 %	1,4 %	2.958.229	12,6 %	4,4 %
ERASMUS	31.718.936	4,8 %	26.488.467	83,5 %	4,9 %	2.029.584	6,4 %	4,5 %	343.229	1,1 %	4,0 %	2.857.656	9,0 %	4,2 %
LUK	7.648.454	1,2 %	6.727.633	88,0 %	1,3 %	425.870	5,6 %	0,9 %	5.808	0,1 %	0,1 %	489.143	6,4 %	0,7 %
W&K	44.016.749	6,7 %	36.149.842	82,1 %	6,8 %	3.376.002	7,7 %	7,5 %	478.375	1,1 %	5,6 %	4.012.530	9,1 %	6,0 %
KHL	31.006.899	4,7 %	25.722.341	83,0 %	4,8 %	2.372.020	7,6 %	5,3 %	232.598	0,8 %	2,7 %	2.679.940	8,6 %	4,0 %
HG	85.758.855	13,0 %	71.755.810	83,7 %	13,4 %	4.874.395	5,7 %	10,8 %	225.338	0,3 %	2,7 %	8.903.312	10,4 %	13,2 %
KHSL	32.421.812	4,9 %	25.770.744	79,5 %	4,8 %	1.872.250	5,8 %	4,2 %	0	0,0 %	0,0 %	4.778.818	14,7 %	7,1 %
HL	16.968.985	2,6 %	14.421.750	85,0 %	2,7 %	1.184.850	7,0 %	2,6 %	178.244	1,1 %	2,1 %	1.184.141	7,0 %	1,8 %
KHLi	32.899.577	5,0 %	27.740.520	84,3 %	5,2 %	2.248.119	6,8 %	5,0 %	518.150	1,6 %	6,1 %	2.392.788	7,3 %	3,6 %
PHL	25.650.718	3,9 %	19.943.671	77,8 %	3,7 %	1.645.069	6,4 %	3,6 %	110.856	0,4 %	1,3 %	3.951.122	15,4 %	5,9 %
HWVL	23.880.491	3,6 %	18.151.580	76,0 %	3,4 %	1.493.988	6,3 %	3,3 %	376.444	1,6 %	4,4 %	3.858.479	16,2 %	5,7 %
KHBO	20.817.991	3,2 %	16.946.985	81,4 %	3,2 %	1.469.881	7,1 %	3,3 %	364.811	1,8 %	4,3 %	1.474.903	7,1 %	2,2 %
KATHO	32.697.858	5,0 %	25.677.507	78,5 %	4,8 %	2.426.705	7,4 %	5,4 %	2.121.502	6,5 %	25,0 %	2.472.144	7,6 %	3,7 %
EHSAL	29.175.619	4,4 %	21.536.943	73,8 %	4,0 %	2.285.956	7,8 %	5,1 %	465.511	1,6 %	5,5 %	4.887.209	16,8 %	7,3 %
GroepT	12.498.031	1,9 %	10.529.285	84,2 %	2,0 %	1.027.328	8,2 %	2,3 %	0	0,0 %	0,0 %	941.418	7,5 %	1,4 %
ARTEVELDE	43.509.153	6,6 %	35.258.428	81,0 %	6,6 %	3.437.354	7,9 %	7,6 %	542.334	1,2 %	6,4 %	4.271.037	9,8 %	6,4 %
LESSIUS	14.804.264	2,3 %	12.656.749	85,5 %	2,4 %	1.231.705	8,3 %	2,7 %	12.419	0,1 %	0,1 %	903.391	6,1 %	1,3 %
Geconsolideerd	657.729.417	100,0 %	535.470.764	81,4 %	100,0 %	45.090.935	6,9 %	100,0 %	8.483.615	1,3 %	100,0 %	67.248.256	10,2 %	100,0 %
Rekenkundig gemiddelde	31.320.448		25.498.608	81,5 %		2.147.187	7,0 %		403.982	1,2 %		3.202.298	10,0 %	
Laagste waarde	7.648.454	1,2 %	6.727.633	73,8 %	1,3 %	425.870	5,6 %	0,9 %	0	0,0 %	0,0 %	489.143	6,1 %	0,7 %
Hoogste waarde	85.758.855	13,0 %	71.755.810	88,0 %	13,4 %	4.874.395	8,7 %	10,8 %	2.121.502	6,5 %	25,0 %	8.903.312	16,8 %	13,2 %

% WO = procentueel aandeel van de opbrengst in de totale Werkingsopbrengsten van de hogeschool, % GCO = procentueel aandeel van de rubriek in de geconsolideerde bedragen van de 21 hogescholen

3.3.2 Werkingskosten

Op de volgende pagina worden de totale werkingskosten en de belangrijkste componenten van de werkingskosten per hogeschool weergegeven.

♦ **Aandeel van de totale werkingskosten per hogeschool in de geconsolideerde werkingskosten**

De hogeschool met het hoogste aantal financierbare studenten (Hogeschool Gent) besteedde voor het vervullen van haar opdracht ook het hoogste bedrag aan werkingskosten. Een vergelijkbare tendens in omgekeerde zin is vast te stellen bij de hogeschool met het laagste aantal financierbare studenten (Hogeschool Sint-Lukas Brussel).

♦ **Aandeel van de kosten voor diensten en diverse goederen per hogeschool in de totale werkingskosten van de hogeschool**

De geconsolideerde kosten voor diensten en diverse goederen van de 21 hogescholen vormden 16,4 % (16,1 % in 2003) van de geconsolideerde werkingskosten. Dit betekende dus een kleine toename van het relatieve belang ervan. Ook per hogeschool waren de verschuivingen doorgaans eerder beperkt, maar de toename van het relatieve belang ervan wordt vrij algemeen bevestigd en blijkt ook uit de evolutie van de uiterste waarden:

- hoogste aandeel in 2004: 26,4 %; in 2003: 24,8 %
- laagste aandeel in 2004: 12,6 %; in 2003: 12,2 %.

♦ **Aandeel van de bezoldigingskosten per hogeschool in de totale werkingskosten van de hogeschool**

Tijdens het boekjaar 2004 bedroeg het geconsolideerd aandeel van de bezoldigingskosten in de geconsolideerde werkingskosten 76,4 %. In het boekjaar 2003 werd gemiddeld 77 % besteed aan bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen. De Erasmushogeschool Brussel realiseerde met een aandeel van 82,7 % in 2004 de hoogste score. Net als vorig jaar tekende GROEP-T Leuven Hogeschool het kleinste aandeel op (68,2 %).

♦ **Aandeel van de afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten en op immateriële en materiële vaste activa per hogeschool in de totale werkingskosten van de hogeschool**

Het geconsolideerde aandeel van deze kosten stabiliseerde zich op 5,9 %. De divergentie inzake eigendom en waardering van het onroerend patrimonium (terreinen en gebouwen) beïnvloedt uiteraard het aandeel van de afschrijvingskosten in de totale werkingskosten. De range van de uiterste waarden voor dit kostenaandeel verkleinde in beperkte mate (5 % t.o.v. 5,4 % vorig boekjaar).

Werkingskosten per hogeschool - Boekjaar 2004

absolute bedragen in eenheden euro	Werkingskosten		Diensten en diverse goederen			Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen			Afschrijvingen en waardeverminderingen op OPK, IVMA, MVA		
	Absoluut	% GCO	Absoluut	% WK	% GCO	Absoluut	% WK	% GCO	Absoluut	% WK	% GCO
HA	46.382.738	7,3 %	7.300.962	15,7 %	7,0 %	36.351.169	78,4 %	7,5 %	2.248.740	4,8 %	6,0 %
PLANTIJN	13.418.013	2,1 %	2.149.305	16,0 %	2,1 %	10.708.443	79,8 %	2,2 %	564.083	4,2 %	1,5 %
KdG	45.834.749	7,2 %	5.764.638	12,6 %	5,5 %	36.535.521	79,7 %	7,5 %	2.294.067	5,0 %	6,1 %
KHK	37.496.472	5,9 %	5.168.865	13,8 %	5,0 %	27.835.077	74,2 %	5,7 %	2.897.808	7,7 %	7,7 %
KHM	22.995.372	3,6 %	2.922.954	12,7 %	2,8 %	17.576.058	76,4 %	3,6 %	1.671.708	7,3 %	4,4 %
ERASMUS	29.458.921	4,6 %	4.868.794	16,5 %	4,7 %	24.368.624	82,7 %	5,0 %	1.315.079	4,5 %	3,5 %
LUK	7.053.762	1,1 %	1.268.951	18,0 %	1,2 %	5.110.185	72,4 %	1,1 %	622.745	8,8 %	1,7 %
W&K	44.242.840	7,0 %	8.316.615	18,8 %	8,0 %	33.050.389	74,7 %	6,8 %	2.132.278	4,8 %	5,7 %
KHL	29.332.688	4,6 %	5.374.630	18,3 %	5,2 %	22.756.454	77,6 %	4,7 %	1.102.557	3,8 %	2,9 %
HG	83.293.416	13,1 %	10.763.040	12,9 %	10,3 %	65.633.014	78,8 %	13,5 %	5.594.467	6,7 %	14,8 %
KHSL	31.186.551	4,9 %	5.755.346	18,5 %	5,5 %	23.845.264	76,5 %	4,9 %	1.743.100	5,6 %	4,6 %
HL	16.248.841	2,6 %	2.821.833	17,4 %	2,7 %	12.444.663	76,6 %	2,6 %	1.284.180	7,9 %	3,4 %
KHLi	31.202.680	4,9 %	3.996.137	12,8 %	3,8 %	24.502.111	78,5 %	5,0 %	2.267.525	7,3 %	6,0 %
PHL	25.065.846	3,9 %	3.876.142	15,5 %	3,7 %	18.159.278	72,4 %	3,7 %	1.222.278	4,9 %	3,2 %
HWVL	22.870.121	3,6 %	3.987.594	17,4 %	3,8 %	16.815.205	73,5 %	3,5 %	1.786.447	7,8 %	4,7 %
KHBO	19.792.914	3,1 %	3.348.782	16,9 %	3,2 %	15.401.880	77,8 %	3,2 %	751.642	3,8 %	2,0 %
KATHO	32.185.835	5,1 %	6.427.753	20,0 %	6,2 %	23.211.984	72,1 %	4,8 %	2.065.262	6,4 %	5,5 %
EHSAL	28.555.108	4,5 %	6.065.383	21,2 %	5,8 %	20.226.297	70,8 %	4,2 %	2.014.209	7,1 %	5,3 %
GroepT	12.377.020	1,9 %	3.269.992	26,4 %	3,1 %	8.436.464	68,2 %	1,7 %	918.073	7,4 %	2,4 %
ARTEVELDE	42.222.886	6,6 %	7.944.882	18,8 %	7,6 %	31.848.942	75,4 %	6,6 %	2.268.514	5,4 %	6,0 %
LESSIUS	14.724.395	2,3 %	2.666.470	18,1 %	2,6 %	11.042.375	75,0 %	2,3 %	968.340	6,6 %	2,6 %
Geconsolideerd	635.941.168	100,0 %	104.059.068	16,4 %	100,0 %	485.859.397	76,4 %	100,0 %	37.733.102	5,9 %	100,0 %
Rekenkundig gemiddelde	30.282.913		4.955.194	17,1 %		23.136.162	75,8 %		1.796.814	6,1 %	
Laagste waarde	7.053.762	1,1 %	1.268.951	12,6 %	1,2 %	5.110.185	68,2 %	1,1 %	564.083	3,8 %	1,5 %
Hoogste waarde	83.293.416	13,1 %	10.763.040	26,4 %	10,3 %	65.633.014	82,7 %	13,5 %	5.594.467	8,8 %	14,8 %

3.3.3 Resultaten per hogeschool

Het overzicht van de resultaten per hogeschool wordt op de volgende pagina weergegeven.

- ◆ **Resultaat van het boekjaar**

De 21 hogescholen realiseerden in het jaar 2004 samen een geconsolideerd resultaat van het boekjaar van 31.464.242 EUR. Net als vorig boekjaar sloot geen enkele hogeschool het boekjaar 2004 af met een tekort. In het boekjaar 2002 werd 1 hogeschool geconfronteerd met een tekort (in 2001 waren dat nog 3 hogescholen). De hogeschool (HG) die de voorbije drie boekjaren afsloot met het hoogste overschot deed dit in 2004 opnieuw, zij het dat het overschot dit keer beduidend lager lag dan in 2003. Net als in 2003 sloot GROEP-T Leuven Hogeschool het boekjaar 2004 af met het kleinste batig saldo.

- ◆ **Werkingsoverschot**

Hoewel het geconsolideerde werkingsoverschot 9,15 % lager uitviel dan in het boekjaar 2003, realiseerde de sector een globaal werkingsoverschot van 21.788.249 EUR. Eén hogeschool (Hogeschool voor Wetenschap & Kunst) sloot het boekjaar af met een werkingstekort. Vorig boekjaar was dat bij geen enkele hogeschool het geval, maar in 2002 kampten nog 3 hogescholen met een werkingstekort. De koploper van de voorbije jaren (Hogeschool Gent) werd in 2004 voorbijgestoken door Hogeschool Antwerpen. Deze realiseerde een werkingsoverschot van 2.732.009 EUR (12,54 % van het sectortotaal). Deze prestatie is des te opvallender wanneer men zich realiseert dat deze hogeschool het boekjaar 2002 nog afsloot met een werkingstekort. Misschien moet ook hier een link gelegd worden naar de geplande nieuwbouwwerken.

- ◆ **Financieel resultaat**

De sector realiseerde een batig financieel resultaat van 9.821.061 EUR. Dit is 4,5 % minder dan in 2003, maar deze daling is in hoofdzaak te herleiden tot het gedaalde rentepeil. Enkel GROEP-T Leuven Hogeschool boekte een negatief financieel resultaat en zag hierdoor haar werkingsoverschot in belangrijke mate tenietgedaan. Hogeschool Gent scoort traditioneel het best en ziet het financieel resultaat verder oplopen tot 2.302.473 EUR. Mede hierdoor consolideerde de hogeschool haar topositie op het niveau van het globale resultaat.

- ◆ **Uitzonderlijk resultaat**

Het geconsolideerde uitzonderlijk resultaat levert een beperkt tekort op. Vier hogescholen realiseerden een tekort, waarbij de Erasmushogeschool Brussel als gevolg van de afwikkeling van enkele juridische geschillen het belangrijkste tekort optekende. Dertien hogescholen registreerden een overschot op hun uitzonderlijke verrichtingen. Vier hogescholen hadden een neutraal saldo.

Resultaat per hogeschool - Boekjaar 2004

<i>absolute bedragen in eenheden euro</i>	Resultaat van het boekjaar 70/66		Werkingsoverschot/ (Werkingsstekort) 70/64			Financieel resultaat 75-65			Uitzonderlijk resultaat 76-66		
	Absoluut	% GCO	Absoluut	% RBJ	% GCO	Absoluut	% RBJ	% GCO	Absoluut	% RBJ	% GCO
HA	3.715.308	11,8 %	2.732.009	73,5 %	12,5 %	1.012.014	27,2 %	10,3 %	(28.715)	-0,8 %	19,8 %
PLANTIJN	1.128.985	3,6 %	954.077	84,5 %	4,4 %	116.539	10,3 %	1,2 %	58.369	5,2 %	-40,2 %
KdG	1.145.669	3,6 %	584.648	51,0 %	2,7 %	510.747	44,6 %	5,2 %	50.274	4,4 %	-34,7 %
KHK	2.269.162	7,2 %	1.341.128	59,1 %	6,2 %	811.153	35,7 %	8,3 %	116.881	5,2 %	-80,6 %
KHM	548.672	1,7 %	515.819	94,0 %	2,4 %	32.853	6,0 %	0,3 %	0	0,0 %	0,0 %
ERASMUS	1.393.248	4,4 %	2.260.015	162,2 %	10,4 %	497.030	35,7 %	5,1 %	(1.363.797)	-97,9 %	940,1 %
LUK	693.186	2,2 %	594.692	85,8 %	2,7 %	65.225	9,4 %	0,7 %	33.269	4,8 %	-22,9 %
W&K	476.197	1,5 %	(226.091)	-47,5 %	-1,0 %	669.830	140,7 %	6,8 %	32.458	6,8 %	-22,4 %
KHL	2.221.654	7,1 %	1.674.211	75,4 %	7,7 %	470.147	21,2 %	4,8 %	77.296	3,5 %	-53,3 %
HG	4.855.185	15,4 %	2.465.439	50,8 %	11,3 %	2.302.473	47,4 %	23,4 %	87.273	1,8 %	-60,2 %
KHSL	1.494.624	4,8 %	1.235.261	82,6 %	5,7 %	256.159	17,1 %	2,6 %	3.204	0,2 %	-2,2 %
HL	911.070	2,9 %	720.144	79,0 %	3,3 %	175.781	19,3 %	1,8 %	15.145	1,7 %	-10,4 %
KHLi	2.704.067	8,6 %	1.696.897	62,8 %	7,8 %	476.604	17,6 %	4,9 %	530.566	19,6 %	-365,7 %
PHL	921.462	2,9 %	584.872	63,5 %	2,7 %	484.299	52,6 %	4,9 %	(147.709)	-16,0 %	101,8 %
HWVL	1.358.138	4,3 %	1.010.370	74,4 %	4,6 %	325.644	24,0 %	3,3 %	22.124	1,6 %	-15,3 %
KHBO	1.133.381	3,6 %	1.025.077	90,4 %	4,7 %	108.304	9,6 %	1,1 %	0	0,0 %	0,0 %
KATHO	631.693	2,0 %	512.023	81,1 %	2,3 %	194.082	30,7 %	2,0 %	(74.412)	-11,8 %	51,3 %
EHSAL	1.128.865	3,6 %	620.511	55,0 %	2,8 %	65.678	5,8 %	0,7 %	442.676	39,2 %	-305,2 %
GroepT	15.595	0,0 %	121.011	776,0 %	0,6 %	(105.416)	-676,0 %	-1,1 %	0	0,0 %	0,0 %
ARTEVELDE	1.601.467	5,1 %	1.286.267	80,3 %	5,9 %	315.200	19,7 %	3,2 %	0	0,0 %	0,0 %
LESSIUS	1.116.614	3,5 %	79.869	7,2 %	0,4 %	1.036.715	92,8 %	10,6 %	30	0,0 %	0,0 %
Geconsolideerd	31.464.242	100,0 %	21.788.249	69,2 %	100,0 %	9.821.061	31,2 %	100,0 %	(145.068)	-0,5 %	100,0 %
Rekenkundig gemiddelde	1.498.297		1.037.536	102,0 %		467.670	-0,4 %		(6.908)	-1,5 %	
Laagste waarde	15.595	0,0 %	(226.091)	-47,5 %	-1,0 %	(105.416)	-676,0 %	-1,1 %	(1.363.797)	-97,9 %	-365,7 %
Hoogste waarde	4.855.185	15,4 %	2.732.009	776,0 %	12,5 %	2.302.473	140,7 %	23,4 %	530.566	39,2 %	940,1 %

% RBJ = procentueel aandeel van het deelresultaat in het Resultaat van het boekjaar van de hogeschool, % GCO = procentueel aandeel van de rubriek in de geconsolideerde bedragen van de 21 hogescholen

3.4 Geconsolideerde investeringen en financiering

3.4.1 Geconsolideerde investeringen

3.4.1.1 Horizontale analyse: jaarrekening 2003 – jaarrekening 2004 – begroting 2004

De 21 hogescholen investeerden tijdens het boekjaar 2004 samen 63.724.795 EUR. Dit is een daling met 6,5 % t.o.v. het vorige boekjaar. De daling van de investeringen situeert zich voornamelijk bij de rubrieken “Activa in aanbouw en vooruitbetalingen” (3.367.721 EUR minder dan tijdens het boekjaar 2003), “Overige materiële vaste activa” en “Meubilair en rollend materieel” .

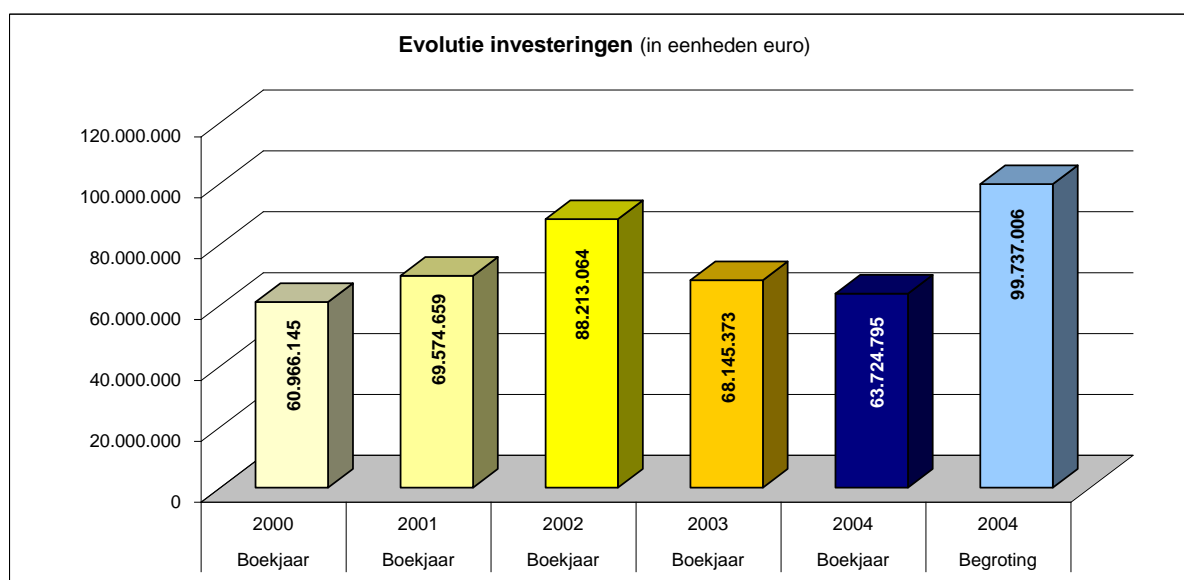
Investerings	Boekjaar	Boekjaar	JR04-JR03	JR04-JR03	Begroting	JR04-BG04	JR04-BG04
<i>Evolutie t.o.v. het boekjaar 2003 en t.o.v. de begroting 2004</i>	2003	2004	Absoluut verschil	Relatief verschil	2004	Absoluut verschil	Relatief verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>							
Bruto investeringen	68.145.373	63.724.795	- 4.420.578	- 6,5 %	99.737.006	- 36.012.211	- 36,1 %
I. Oprichtingskosten	0	0	+ 0	VB = 0	0	+ 0	BG = 0
II. Immateriële vaste activa	1.270.818	1.448.871	+ 178.052	+ 14,0 %	2.267.359	- 818.488	- 36,1 %
III. Materiële vaste activa	66.632.674	62.244.351	- 4.388.322	- 6,6 %	97.471.647	- 35.227.296	- 36,1 %
A. Terreinen en gebouwen	19.889.767	20.068.540	+ 178.773	+ 0,9 %	29.718.088	- 9.649.548	- 32,5 %
B. Installaties, machines en uitrusting	16.703.882	16.484.614	- 219.267	- 1,3 %	18.828.022	- 2.343.408	- 12,4 %
C. Meubilair en rollend materieel	7.742.558	7.318.454	- 424.104	- 5,5 %	7.068.520	+ 249.934	+ 3,5 %
D. Leasing en soortgelijke rechten	27.021	26.587	- 434	- 1,6 %	0	+ 26.587	BG = 0
E. Overige materiële vaste activa	3.469.992	2.914.423	- 555.569	- 16,0 %	15.200.111	- 12.285.688	- 80,8 %
F. Activa in aanbouw en vooruitbetalingen	18.799.454	15.431.733	- 3.367.721	- 17,9 %	26.656.906	- 11.225.173	- 42,1 %
IV. Financiële vaste activa	241.881	31.573	- 210.308	- 86,9 %	(2.000)	+ 33.573	- 1678,7 %
A. Deelnemingen	248.000	50.000	- 198.000	- 79,8 %	0	+ 50.000	BG = 0
B. Vorderingen	0	0	+ 0	VB = 0	0	+ 0	BG = 0
C. Overige	(6.119)	(18.427)	- 12.308	+ 201,1 %	(2.000)	- 16.427	+ 821,4 %

Niettemin bepaalde hogescholen meer investeerden dan in hun begroting voorzien was, liggen de door de sector gerealiseerde investeringen, net zoals tijdens vorige boekjaren, beduidend onder (- 36,1 %) het begrote investeringsbedrag. De vergelijking tussen de reële investeringscijfers en de gebudgetteerde bedragen toont aan dat in de investeringsbegroting de meeste rubrieken te hoog werden geraamd. De afwijking tussen de gebudgetteerde bedragen en de gerealiseerde investeringen heeft grotendeels betrekking op investeringen in onroerende goederen : “Overige materiële vaste activa”, “Activa in aanbouw” en “Terreinen en gebouwen”. De hogescholen formuleerden bij de budgetafwijking vergelijkbare toelichtingen als vorig jaar:

- te optimistische inschatting van de administratieve voorbereiding van de investeringsdossiers;
- moeilijkheden met het bekomen van bouwvergunningen;
- vertraging bij de toewijzing en uitvoering van de investeringsprojecten;
- niet-uitvoering van geplande investeringen
- ...

3.4.1.2 Horizontale analyse: jaarrekening 2000 – jaarrekening 2004

Volgende grafiek geeft een overzicht van de investeringsbedragen in de periode 2000-2004. Tot en met het boekjaar 2002 groeide het investeringsvolume jaar na jaar aan. In 2003 vielen de investeringen voor de eerste maal lager uit dan in het vorige boekjaar. Deze trendbreuk zette zich ook in 2004 verder door. Toch ontbrak het niet aan de nodige investeringsplannen, getuige hiervan het hoge volume aan begrote maar niet gerealiseerde investeringen. Maar ook dit is een jaarlijks terugkerende vaststelling.

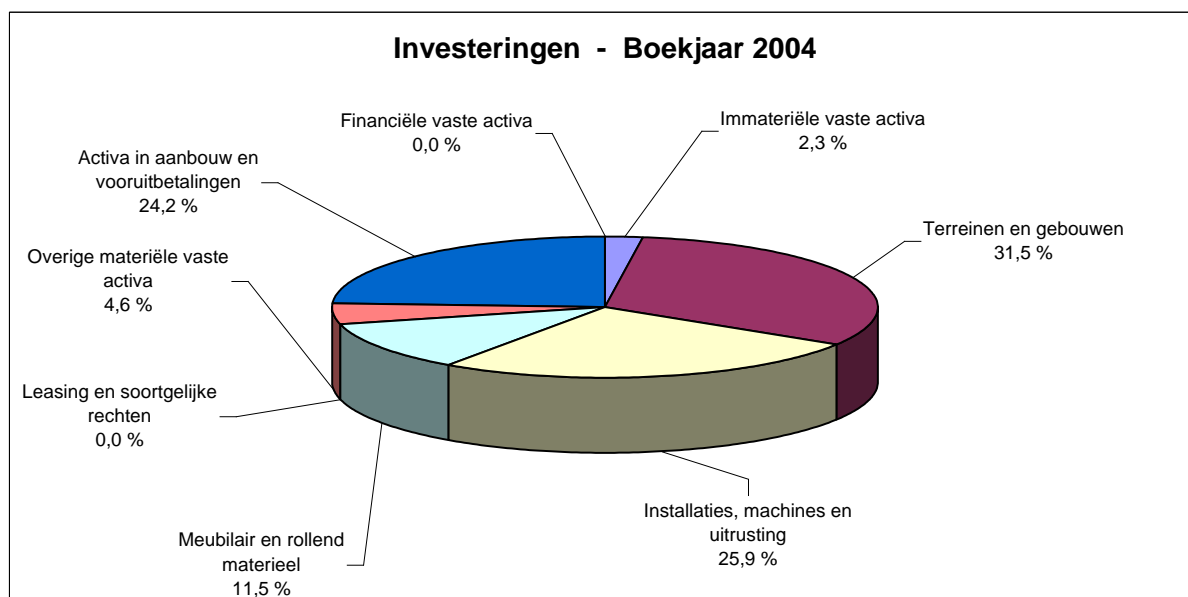

Investeringscategorie	Boekjaar 2000	Boekjaar 2001	Boekjaar 2002	Boekjaar 2003	Boekjaar 2004
Totaal investeringen	60.966.145	69.574.659	88.213.064	68.145.373	63.724.795
Jaarlijkse absolute mutatie		+ 8.608.514	+ 18.638.405	- 20.067.691	- 4.420.578
Jaarlijks groeipercentage		+ 14,1 %	+ 26,8 %	- 22,7 %	- 6,5 %
Index: 2000 = 100		114,1	144,7	111,8	104,5
I. Oprichtingskosten	0	0	0	0	0
Jaarlijkse absolute mutatie		+ 0	+ 0	+ 0	+ 0
Jaarlijks groeipercentage		VB = 0	VB = 0	VB = 0	VB = 0
Index: 2000 = 100		2000 = 0	2000 = 0	2000 = 0	2000 = 0
II. Immateriële vaste activa	1.332.665	1.135.614	1.370.679	1.270.818	1.448.871
Jaarlijkse absolute mutatie		- 197.051	+ 235.065	- 99.861	+ 178.052
Jaarlijks groeipercentage		- 14,8 %	+ 20,7 %	- 7,3 %	+ 14,0 %
Index: 2000 = 100		85,2	102,9	95,4	108,7
III. Materiële vaste activa	59.620.532	68.382.004	86.874.649	66.632.674	62.244.351
Jaarlijkse absolute mutatie		+ 8.761.472	+ 18.492.645	- 20.241.975	- 4.388.322
Jaarlijks groeipercentage		+ 14,7 %	+ 27,0 %	- 23,3 %	- 6,6 %
Index: 2000 = 100		114,7	145,7	111,8	104,4
IV. Financiële vaste activa	12.947	57.040	(32.264)	241.881	31.573
Jaarlijkse absolute mutatie		+ 44.093	- 89.304	+ 274.145	- 210.308
Jaarlijks groeipercentage		+ 340,6 %	- 156,6 %	+ 849,7 %	- 86,9 %
Index: 2000 = 100		440,6	-249,2	1868,3	243,9

Het investeringsvolume en bijgevolg ook het groeiritme van de totale investeringen, wordt hoofdzakelijk bepaald door de investeringen in de rubriek “Materiële vaste activa”. In de beschouwde periode vormen de investeringen in “Financiële vaste activa” de snelst groeiende component, maar het gaat hierbij wel om zeer beperkte bedragen.

3.4.1.3 Verticale analyse: jaarrekening 2004

Tijdens het boekjaar 2004 had 60,3 % (61,9 % in boekjaar 2003) van de investeringen betrekking op onroerende goederen¹⁷. De investeringen in “Installaties, machines en uitrusting” vormden ongeveer een kwart van het totale investeringspakket.

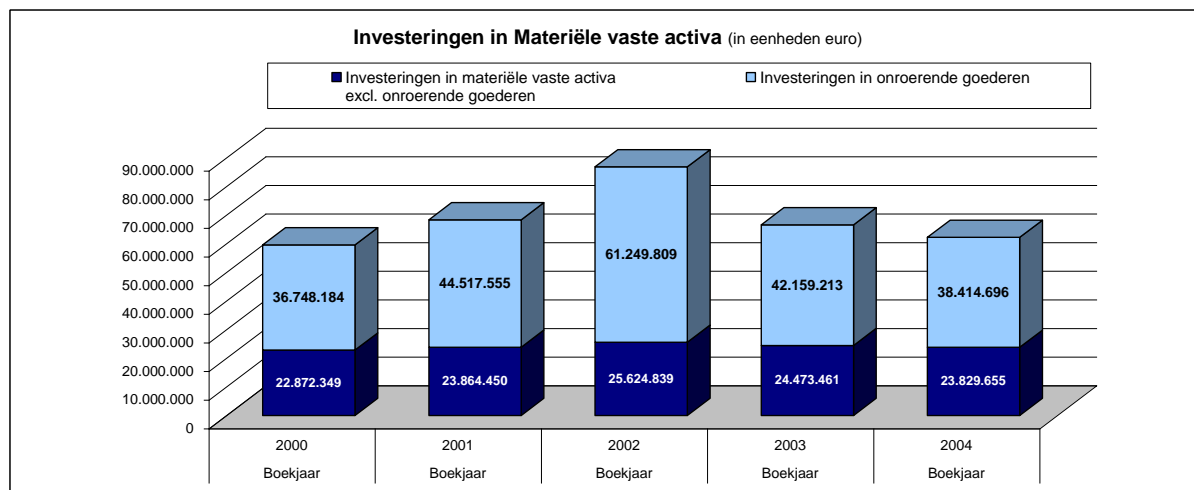
3.4.1.4 Verticale analyse: jaarrekening 2000 – 2004

Om het investeringspatroon te bekijken wordt het investeringsbedrag van elke rubriek uitgedrukt in procent van het totale investeringsbedrag. Het resultaat van deze berekening wordt in de volgende tabel weergegeven. Er zijn geen fundamentele structuurwijzigingen vast te stellen. Het aandeel van de materiële vaste activa blijft de kern van de uitgevoerde investeringen uitmaken, en binnen deze rubriek zijn de accentverschuivingen eerder beperkt.

¹⁷ Investeringen in onroerende goederen: hiervoor werd de som gemaakt van de investeringen in “Terreinen en gebouwen”, “Overige materiële vaste activa” en “Activa in aanbouw en vooruitbetaling”.

Investerings	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
Verticale analyse - % aandeel in de totale investeringen	2000	2001	2002	2003	2004	2004
Totaal investeringen (in eenheden euro)	60.966.145	69.574.659	88.213.064	68.145.373	63.724.795	99.737.006
I. Oprichtingskosten	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
II. Immateriële vaste activa	2,2 %	1,6 %	1,6 %	1,9 %	2,3 %	2,3 %
III. Materiële vaste activa	97,8 %	98,3 %	98,5 %	97,8 %	97,7 %	97,7 %
A. Terreinen en gebouwen	39,3 %	36,3 %	33,1 %	29,2 %	31,5 %	29,8 %
B. Installaties, machines en uitrusting	25,0 %	19,7 %	20,8 %	24,5 %	25,9 %	18,9 %
C. Meubilair en rollend materieel	11,5 %	13,3 %	8,0 %	11,4 %	11,5 %	7,1 %
D. Leasing en soortgelijke rechten	1,0 %	1,2 %	0,2 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
E. Overige materiële vaste activa	4,6 %	10,6 %	8,8 %	5,1 %	4,6 %	15,2 %
F. Activa in aanbouw en vooruitbetalingen	16,4 %	17,1 %	27,5 %	27,6 %	24,2 %	26,7 %
IV. Financiële vaste activa	0,0 %	0,1 %	- 0,04 %	0,35 %	0,05 %	- 0,00 %
A. Deelnemingen	0,1 %	0,0 %	0,0 %	0,4 %	0,1 %	0,0 %
B. Vorderingen	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
C. Overige	- 0,0 %	0,1 %	- 0,04 %	- 0,01 %	- 0,03 %	- 0,00 %
Totaal investeringen	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

De investeringen in "Materiële vaste activa" kunnen ruwweg gegroepeerd worden in "Investerings in onroerende goederen¹⁸" en "Investerings in materiële vaste activa, excl. onroerende goederen". Onderstaande grafiek toont dat aan de daling van de investeringen t.o.v. 2003, vooral terug te vinden is bij de "Investerings in onroerende goederen". De investeringen in de "Materiële vaste activa, excl. onroerende goederen" kenden daarentegen slechts een beperkte terugval.

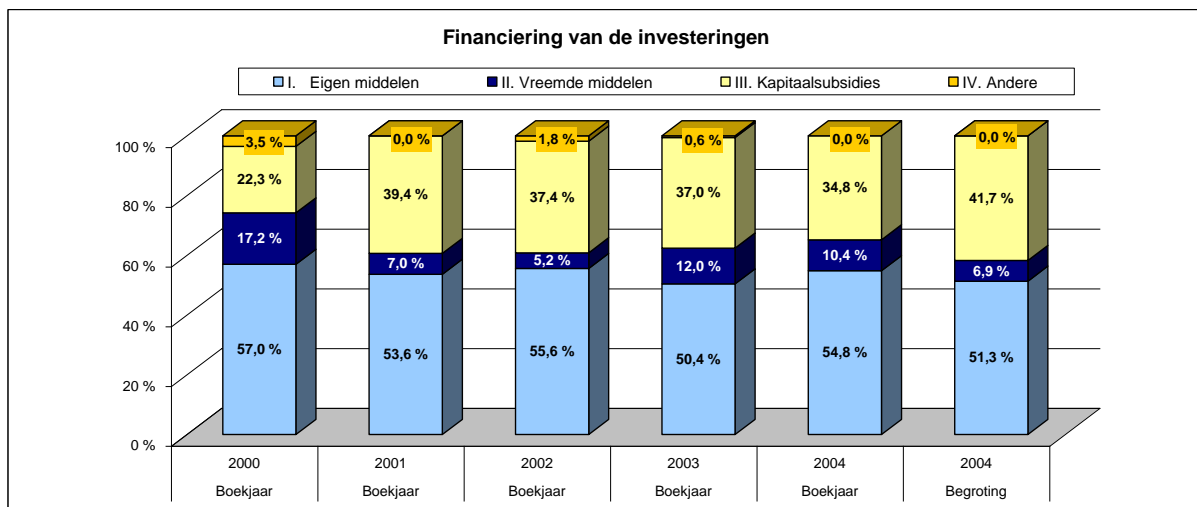
¹⁸ Investerings in onroerende goederen: hiervoor werd de som gemaakt van de investeringen in "Terreinen en gebouwen", "Overige materiële vaste activa" en "Activa in aanbouw en vooruitbetaling".

Investerings in materiële vaste activa, excl. onroerende goederen: hiervoor werden de investeringen van de rubrieken "Installaties, machines en uitrusting", "Meubilair en rollend materieel" en "Leasing en soortgelijke rechten" opgeteld.

3.4.2 Financiering van de investeringen

3.4.2.1 Verticale analyse van de financieringsmiddelen van de investeringen

De hogescholen financierden tijdens het boekjaar 2004 het leeuwenaandeel van de investeringen met eigen middelen (54,8 %) en met investeringssubsidies (34,8 %). Het beroep op vreemd vermogen (leningen) voor de financiering van de investeringen bleef beperkt tot 10,4 % van de uitgevoerde investeringen. Dit financieringspatroon bevestigt de financieringspolitiek die de hogescholen ook in het verleden gehanteerd hebben. Voor de financiering van hun investeringen spreken de hogescholen in eerste instantie hun vroeger opgebouwde financiële reserves (geldbeleggingen en liquide middelen) aan. In tweede instantie worden de beschikbare investeringssubsidies aangewend en pas in laatste instantie wordt er een beroep gedaan op vreemd vermogen. Dit laatste gebeurt bovendien slechts in een beperkt aantal hogescholen (in 2004: 5 hogescholen waarvan 2 voor eerder beperkte bedragen). Deze vrij conservatieve financieringspolitiek zet de hogescholen er toe aan jaar na jaar belangrijke overschotten te realiseren teneinde de nodige financiële reserves op te bouwen voor toekomstige financiering met eigen middelen. Tot op zekere hoogte is dit een verstandige en noodzakelijke politiek. Het laat immers toe omvangrijke investeringen uit te voeren zonder de solvabiliteit van de hogeschool in het gedrang te brengen. Tegelijk moet men echter erkennen dat de gemiddelde solvabiliteit dermate stevig is, dat een ruimere aanwending van vreemd vermogen geen bedreiging zou vormen voor de solvabiliteitspositie. Dit zou de hogescholen ook meer ruimte bieden om de beschikbare werkmiddelen ook effectief voor hun actuele werking aan te wenden.

Doordat er in 2004 beduidend minder geïnvesteerd werd dan in de begroting voorzien was, diende er ook minder gefinancierd te worden. Vooral de aanwending van eigen middelen en van investeringssubsidies ligt significant onder het begrote niveau. Hierdoor blijft een belangrijk deel van deze middelen beschikbaar voor een volgend boekjaar en mag men er van uitgaan dat er in de nabije toekomst weinig zal veranderen aan dit financieringspatroon.

3.4.2.2 Horizontale analyse van de financieringsmiddelen van de investeringen

Het gedaalde investeringsvolume leidt in vergelijking met het vorige boekjaar tot een lagere aanwending van investeringssubsidies en van vreemd vermogen. De hogere financiering met eigen vermogen staat haaks op deze evolutie. Er bestaat hiervoor niet direct een eenduidige verklaring. Wellicht dient deze ontwikkeling toegeschreven te worden aan de specifieke situatie van individuele hogescholen.

Financiering	Boekjaar	Boekjaar	JR04-JR03	JR04-JR03	Begroting	JR04-BG04	JR04-BG04
<i>Evolutie t.o.v. het boekjaar 2003 en t.o.v. de begroting 2004</i>	2003	2004	Absoluut verschil	Relatief verschil	2004	Absoluut verschil	Relatief verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>							
Totaal financiering	68.145.368	63.724.794	- 4.420.574	- 6,5 %	99.737.006	- 36.012.212	- 36,1 %
I. Eigen middelen	34.364.477	34.939.949	+ 575.472	+ 1,7 %	51.205.498	- 16.265.549	- 31,8 %
II. Vreemde middelen	8.160.628	6.597.601	- 1.563.027	- 19,2 %	6.901.704	- 304.103	- 4,4 %
III. Kapitaalsubsidies	25.230.605	22.178.530	- 3.052.075	- 12,1 %	41.629.804	- 19.451.274	- 46,7 %
IV. Andere	389.658	8.714	- 380.944	- 97,8 %	0	+ 8.714	BG = 0

Zoals reeds gemeld, werd tijdens het boekjaar 2004 minder geïnvesteerd dan begroot. Dit leidde tot een daling van het beroep dat de hogescholen deden op elk van de voorziene financieringsbronnen, maar dit is verhoudingsgewijze wel het meest opvallend bij de investeringssubsidies en bij het eigen vermogen.

3.5 Investeringsmiddelen en financieringsmiddelen: enkele kengetallen per hogeschool

De tabel op de volgende pagina geeft een overzicht van de investeringen en financieringsmiddelen per hogeschool.

3.5.1 Aandeel van de hogescholen in de geconsolideerde investeringen

De totale hogeschoolsector investeerde in het boekjaar 2004 63.724.795 EUR. De Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen was de belangrijkste investeerder (11.277.349 EUR of 17,7 % van het totale investeringsvolume). GROEP-T Leuven Hogeschool realiseerde, net als in 2003, het kleinste investeringsbedrag (379.521 EUR of 0,6 % van het totale investeringsvolume).

3.5.2 Aandeel van de hogescholen in de diverse financieringsmiddelen

Tijdens het boekjaar 2004

- gebruikten 4 hogescholen uitsluitend eigen middelen voor de financiering van hun investeringen. Deze 4 hogescholen namen samen 7,2 % van de investeringen voor hun rekening;
- deden 5 hogescholen een beroep op vreemde middelen. Zij financierden hiermee 10,4 % van het totale investeringsvolume;
- wendden 16 hogescholen ook investeringssubsidies aan en financierden hiermee 34,8 % van het totale investeringsvolume.

Investerings en financieringsmiddelen per hogeschool - Boekjaar 2004

absolute bedragen in eenheden euro	Investerings		Eigen middelen			Vreemde middelen			Kapitaalsubsidies			Andere		
	Absoluut	% GCO	Absoluut	% Invest	% GCO	Absoluut	% Invest	% GCO	Absoluut	% Invest	% GCO	Absoluut	% Invest	% GCO
HA	4.547.083	7,1 %	1.605.140	35,3 %	4,6 %	0	0,0 %	0,0 %	2.941.943	64,7 %	13,3 %	0	0,0 %	0,0 %
PLANTIJN	656.860	1,0 %	656.861	100,0 %	1,9 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %
KdG	1.437.223	2,3 %	565.436	39,3 %	1,6 %	0	0,0 %	0,0 %	871.787	60,7 %	3,9 %	0	0,0 %	0,0 %
KHK	2.129.678	3,3 %	1.201.179	56,4 %	3,4 %	13.848	0,7 %	0,2 %	914.651	42,9 %	4,1 %	0	0,0 %	0,0 %
KHM	1.078.401	1,7 %	1.078.401	100,0 %	3,1 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %
ERASMUS	6.931.534	10,9 %	4.358.024	62,9 %	12,5 %	0	0,0 %	0,0 %	2.573.510	37,1 %	11,6 %	0	0,0 %	0,0 %
LUK	582.585	0,9 %	582.584	100,0 %	1,7 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %
W&K	3.995.743	6,3 %	685.666	17,2 %	2,0 %	84.753	2,1 %	1,3 %	3.225.324	80,7 %	14,5 %	0	0,0 %	0,0 %
KHL	3.042.580	4,8 %	785.984	25,8 %	2,2 %	1.305.000	42,9 %	19,8 %	951.596	31,3 %	4,3 %	0	0,0 %	0,0 %
HG	6.596.878	10,4 %	5.874.837	89,1 %	16,8 %	0	0,0 %	0,0 %	722.041	10,9 %	3,3 %	0	0,0 %	0,0 %
KHSL	3.027.154	4,8 %	1.732.683	57,2 %	5,0 %	0	0,0 %	0,0 %	1.294.471	42,8 %	5,8 %	0	0,0 %	0,0 %
HL	1.729.200	2,7 %	1.137.808	65,8 %	3,3 %	0	0,0 %	0,0 %	591.392	34,2 %	2,7 %	0	0,0 %	0,0 %
KHli	1.156.239	1,8 %	961.471	83,2 %	2,8 %	0	0,0 %	0,0 %	194.767	16,8 %	0,9 %	0	0,0 %	0,0 %
PHL	3.015.962	4,7 %	758.935	25,2 %	2,2 %	1.474.000	48,9 %	22,3 %	783.027	26,0 %	3,5 %	0	0,0 %	0,0 %
HWVL	2.025.851	3,2 %	1.531.068	75,6 %	4,4 %	0	0,0 %	0,0 %	494.784	24,4 %	2,2 %	0	0,0 %	0,0 %
KHBO	1.246.061	2,0 %	670.712	53,8 %	1,9 %	0	0,0 %	0,0 %	575.349	46,2 %	2,6 %	0	0,0 %	0,0 %
KATHO	11.277.349	17,7 %	6.660.080	59,1 %	19,1 %	3.720.000	33,0 %	56,4 %	897.268	8,0 %	4,0 %	0	0,0 %	0,0 %
EHSAL	2.299.875	3,6 %	2.299.874	100,0 %	6,6 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %
GroepT	379.521	0,6 %	370.807	97,7 %	1,1 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %	8.714	2,3 %	100,0 %
ARTEVELDE	3.786.351	5,9 %	1.083.335	28,6 %	3,1 %	0	0,0 %	0,0 %	2.703.017	71,4 %	12,2 %	0	0,0 %	0,0 %
LESSIUS	2.782.667	4,4 %	339.064	12,2 %	1,0 %	0	0,0 %	0,0 %	2.443.603	87,8 %	11,0 %	0	0,0 %	0,0 %
Geconsolideerd	63.724.795	100,0 %	34.939.949	54,8 %	100 %	6.597.601	10,4 %	100 %	22.178.530	34,8 %	100 %	8.714	0,0 %	100 %
Rekenkundig gemiddelde	3.034.514		1.663.807			314.171			1.056.120			415		
Laagste waarde	379.521	0,6 %	339.064	12,2 %	1,0 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %
Hoogste waarde	11.277.349	17,7 %	6.660.080	100 %	19,1 %	3.720.000	48,9 %	56,4 %	3.225.324	87,8 %	14,5 %	8.714	2,3 %	100,0 %

% Invest = procentueel aandeel van de investeringen / financieringsmiddelen in het totale investeringsbedrag van de hogeschool, % GCO = procentueel aandeel van de rubriek in de geconsolideerde bedragen van de 21 hogescholen

3.6 Geconsolideerde balans

De balansgegevens uit de jaarrekeningen 2000 tot en met 2004 van de 21 hogescholen werden geconsolideerd. Deze totaalgegevens fungeren als achtergrondinformatie voor de interpretatie van de financiële ratio's berekend op de geconsolideerde gegevens.

Voorafgaandelijk dient evenwel de aandacht gevestigd te worden op volgende punten¹⁹:

- er bestaat tussen de hogescholen een sterk uiteenlopende situatie op het vlak van eigendom van de vaste activa (inzonderheid wat betreft de onroerende goederen);
- de waardering van deze onroerende goederen is in de diverse hogescholen op een verschillende wijze gebeurd;
- de bepaling van de waarde op de rekening "Patrimonium"²⁰ gebeurde op uiteenlopende wijze.

Geconsolideerde Balans (jaarrekeningen 2000 - 2001 - 2002 - 2003 - 2004, begroting 2004)							
ACTIVA	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
		2000	2001	2002	2003	2004	2004
<i>(eenheden euro)</i>							
VASTE ACTIVA	20/28	247.160.700	274.360.325	329.882.475	358.580.257	386.160.928	432.729.706
I. Oprichtingskosten	20	0	0	0	0	0	0
II. Immateriële vaste activa	21	1.403.910	1.316.024	1.265.008	1.319.201	1.499.064	2.162.768
III. Materiële vaste activa	22/27	245.392.183	272.622.652	328.342.970	356.931.112	384.300.347	430.244.476
A. Terreinen en gebouwen	22	167.803.230	182.372.663	227.053.526	254.927.160	275.635.377	276.181.709
B. Installaties, machines en uitrusting	23	31.811.694	33.941.081	37.796.343	40.054.220	41.520.815	45.120.316
C. Meubilair en rollend materieel	24	16.098.340	17.896.107	18.237.921	18.679.970	18.898.638	19.535.528
D. Leasing en soortgelijke rechten	25	3.619.328	3.743.956	3.345.700	144.061	71.648	68.341
E. Overige materiële vaste activa	26	15.070.846	20.948.087	27.515.107	27.803.636	29.251.844	48.264.875
F. Activa in aanbouw en vooruitbetalingen	27	10.988.744	13.720.758	14.394.373	15.322.065	18.922.025	41.073.707
IV. Financiële vaste activa	28	364.607	421.650	274.497	329.944	361.516	322.462
A. Deelnemingen	280/2	153.901	158.372	47.203	109.203	159.203	111.713
B. Vorderingen	281/3	0	0	200	200	200	0
C. Overige	284/8	210.707	263.278	227.094	220.541	202.113	210.749
VLOTTENDE ACTIVA	29/58	272.070.371	293.274.380	295.679.732	319.928.454	343.280.350	249.326.251
V. Vorderingen op meer dan één jaar	29	58.163.588	58.816.172	58.215.454	55.334.833	54.316.868	50.180.670
A. Werkingsvorderingen	290	50.953.100	53.302.127	53.171.331	50.771.190	48.604.251	48.782.709
B. Overige vorderingen	291	7.210.488	5.514.044	5.044.123	4.563.643	5.712.617	1.397.961
VI. Voorraden	30	621.107	624.801	769.708	553.201	2.372.510	579.700
VII. Vorderingen op ten hoogste één jaar	40/41	62.294.728	62.952.814	63.545.081	80.298.397	66.062.814	50.643.427
A. Werkingsvorderingen	40	34.107.947	32.651.360	39.000.139	55.312.994	42.424.207	34.350.714
B. Overige vorderingen	41	28.186.781	30.301.453	24.544.942	24.985.403	23.638.608	16.292.713
VIII. Geldbeleggingen	50/53	97.583.732	110.260.377	111.030.059	120.925.719	138.398.180	108.698.931
IX. Liquide middelen	54/58	45.554.642	52.834.446	52.775.269	52.248.018	71.122.831	29.600.556
X. Overlopende rekeningen	490/1	7.852.574	7.785.771	9.344.161	10.568.286	11.007.146	9.622.967
TOTAAL DER ACTIVA	20/58	519.231.071	567.634.705	625.562.207	678.508.711	729.441.278	682.055.957

¹⁹ De problemen bij de interpretatie van een geconsolideerde balans werden uitgebreid besproken in het "Jaarverslag van de commissaris-coördinator over de werking van de hogescholen tijdens het boekjaar 1996", pg. 10 en volgende.

²⁰ Naargelang de vroegere inrichtende machten al of niet vaste activa in de nieuwe hogeschool hebben ingebracht, en naargelang door het hogeschoolbestuur besloten werd de ingebrachte activa al of niet te waarderen, is er een relatief klein of groot patrimonium op de balans terug te vinden.

Geconsolideerde Balans (jaarrekeningen 2000 - 2001 - 2002 - 2003 - 2004, begroting 2004)							
PASSIVA	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
		2000	2001	2002	2003	2004	2004
<i>(eenheden euro)</i>							
EIGEN VERMOGEN	10/15	279.548.209	316.713.534	370.852.812	424.955.589	467.542.506	439.101.572
I. Patrimonium	10	54.451.718	52.588.170	54.369.544	54.928.648	55.265.188	54.989.955
III. Herwaarderingsmeerwaarden	12	12.823.198	12.823.210	15.833.947	16.009.433	15.842.661	15.833.959
V. Gecumuleerd resultaat	14	140.195.156	163.169.568	187.437.398	219.021.775	250.486.019	202.400.085
VI. Investeringsubsidies	15	72.078.137	88.132.586	113.211.923	134.995.733	145.948.638	165.877.573
VOORZIENINGEN	16	29.300.463	36.742.550	28.853.976	22.626.322	18.389.571	16.151.883
VII. Voorzieningen voor risico's en kosten	0	29.300.463	36.742.550	28.853.976	22.626.322	18.389.571	16.151.883
A. Pensioenen en soortgelijke verplichtingen	160	12.029.873	16.648.641	11.276.620	6.548.631	3.110.778	4.809.840
B. Grote herstellings- en onderhoudswerken	162	6.888.118	8.534.501	8.960.903	7.256.761	7.783.447	6.202.883
C. Overige risico's en kosten	163/5	10.382.472	11.559.407	8.616.453	8.820.930	7.495.346	5.139.160
SCHULDEN	17/49	210.382.452	214.178.675	225.855.417	230.926.793	243.509.203	226.802.523
VIII. Schulden op meer dan één jaar	17	94.857.845	89.978.013	90.614.120	96.306.993	100.774.321	102.983.867
A. Financiële schulden	170/4	91.700.814	87.105.249	87.864.074	92.021.592	96.844.922	99.218.641
1. Achtergestelde leningen	170	0	0	0	0	0	0
2. Leasingschulden en soortgelijke schulden	172	378.002	184.797	172.337	90.050	32.725	29.246
3. Kredietinstellingen	173	90.951.617	86.568.790	86.740.816	89.683.648	94.932.197	96.624.853
4. Overige leningen	174	371.196	351.662	950.921	2.247.894	1.880.000	2.564.542
B. Werkingsschulden	175	33.614	33.069	32.695	149.301	149.319	32.573
D. Overige schulden	178/9	3.123.416	2.839.695	2.717.351	4.136.100	3.780.080	3.732.653
IX. Schulden op ten hoogste één jaar	42/48	82.192.797	88.794.438	94.434.296	94.875.913	100.163.372	88.074.202
A. Schulden op meer dan één jaar die binnen het jaar vervallen	42	3.627.874	3.462.493	4.487.018	4.154.494	4.890.388	5.488.505
B. Financiële schulden	43	0	311.974	195.435	1.035.500	1.149.612	981.000
1. Kredietinstellingen	430/8	0	311.974	195.435	1.035.500	1.149.612	981.000
2. Overige leningen	439	0	0	0	0	0	0
C. Werkingsschulden	44	22.216.814	24.409.167	28.638.902	25.901.986	26.737.195	20.827.241
E. Schulden met betrekking tot belastingen, bezoldigingen en sociale lasten	45	54.184.819	57.881.179	58.155.715	60.369.055	62.168.021	58.326.882
1. Belastingen	450/3	9.683.181	10.176.840	9.960.638	9.881.648	10.607.805	11.426.934
2. Bezoldigingen en sociale lasten	454/9	44.501.638	47.704.339	48.195.077	50.487.407	51.560.216	46.899.948
F. Overige schulden	46/48	2.163.290	2.729.625	2.957.226	3.414.878	5.218.156	2.450.574
X. Overlopende rekeningen	492/3	33.331.810	35.406.225	40.807.001	39.743.887	42.571.510	35.744.454
Correcties wegens afrondingsverschillen		(53)	(54)	2	7	(2)	(21)
TOTAAL DER PASSIVA	10/49	519.231.071	567.634.705	625.562.207	678.508.711	729.441.278	682.055.957

3.6.1 Activa

3.6.1.1 Horizontale analyse: jaarrekening 2003 – jaarrekening 2004 – begroting 2004

Het balanstotaal groeide tijdens het boekjaar 2004 van 678.508.711 EUR naar 729.441.278 EUR. Zowel de vaste activa als de vlottende activa, leverden een bijdrage tot deze groei.

ACTIVA	Boekjaar	Boekjaar	JR04-JR03	JR04-JR03	Begroting	JR04-BG04	JR04-BG04
<i>Evolutie t.o.v. het boekjaar 2003 en t.o.v. de begroting 2004</i>	2003	2004	Absoluut verschil	Relatief verschil	2004	Absoluut verschil	Relatief verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>							
VASTE ACTIVA	358.580.257	386.160.928	+ 27.580.671	+ 7,7 %	432.729.706	- 46.568.778	- 10,8 %
I. Oprichtingskosten	0	0	+ 0	VB = 0	0	+ 0	BG = 0
II. Immateriële vaste activa	1.319.201	1.499.064	+ 179.863	+ 13,6 %	2.162.768	- 663.704	- 30,7 %
III. Materiële vaste activa	356.931.112	384.300.347	+ 27.369.235	+ 7,7 %	430.244.476	- 45.944.129	- 10,7 %
IV. Financiële vaste activa	329.944	361.516	+ 31.572	+ 9,6 %	322.462	+ 39.054	+ 12,1 %
VLOTTENDE ACTIVA	319.928.454	343.280.350	+ 23.351.896	+ 7,3 %	249.326.251	+ 93.954.099	+ 37,7 %
V. Vorderingen op meer dan één jaar	55.334.833	54.316.868	- 1.017.965	- 1,8 %	50.180.670	+ 4.136.198	+ 8,2 %
VI. Voorraden	553.201	2.372.510	+ 1.819.309	+ 328,9 %	579.700	+ 1.792.810	+ 309,3 %
VII. Vorderingen op ten hoogste één jaar	80.298.397	66.062.814	- 14.235.583	- 17,7 %	50.643.427	+ 15.419.387	+ 30,4 %
VIII. Geldbeleggingen + IX. Liquide middelen	173.173.737	209.521.012	+ 36.347.275	+ 21,0 %	138.299.487	+ 71.221.525	+ 51,5 %
X. Overlopende rekeningen	10.568.286	11.007.146	+ 438.860	+ 4,2 %	9.622.967	+ 1.384.179	+ 14,4 %
TOTAAL DER ACTIVA	678.508.711	729.441.278	+ 50.932.567	+ 7,5 %	682.055.957	+ 47.385.321	+ 6,9 %

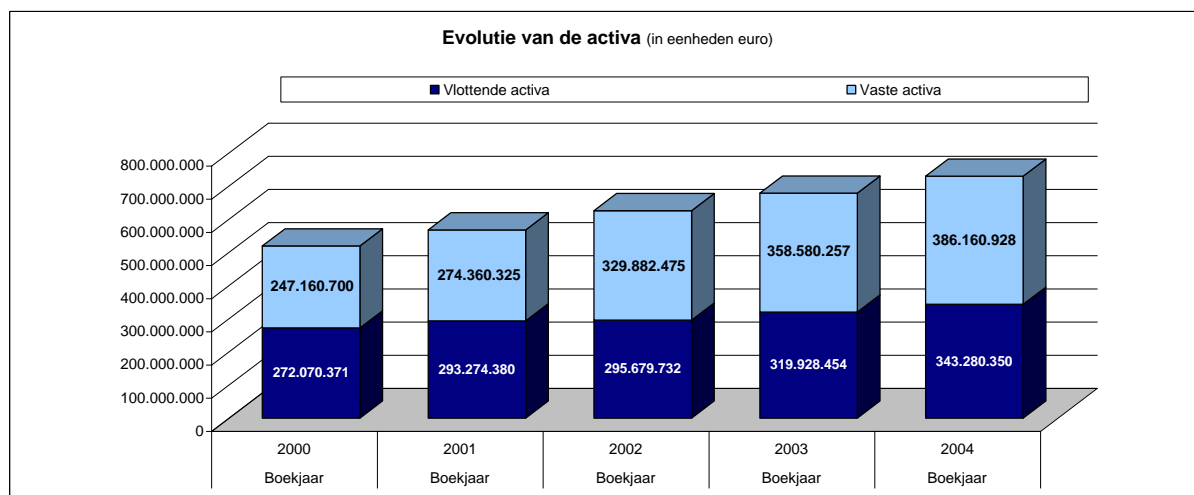
De groei van de vaste activa (+ 7,7 %) ontstond doordat het bedrag van de afschrijvingen beduidend kleiner was dan de in 2004 verrichte investeringen. De groei van de vaste activa situeerde zich in hoofdzaak bij de materiële vaste activa.

De geconsolideerde vlottende activa groeiden tijdens het boekjaar 2004 met 7,3 %. De vorderingen op meer dan één jaar daalden. Dit heeft in hoofdzaak te maken met de afbouw van het TBS 55+ ov-stelsel. De voorraden stegen vrij sterk. Dit is grotendeels terug te voeren tot de onder punt 3.2.1.2 besproken boekingswijze m.b.t. de lopende projecten in uitvoering die in 2 hogescholen toegepast werd. De vorderingen op ten hoogste één jaar kennen dan weer een forse daling. Enerzijds was dit het gevolg van de geleidelijke afbouw van het TBS 55+ ov-stelsel. Anderzijds waren de vorderingen op korte termijn per einde 2003 uitzonderlijk hoog doordat o.m. de TBS-middelen voor het derde en het vierde kwartaal 2003 per einde boekjaar nog niet vereffend waren. Per einde 2004 stelde dit probleem zich niet. De opmerkelijkste toename situeert zich echter bij de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen. De sector sluit het boekjaar 2004 immers af met een positieve netto cashflow van 36.347.275 EUR wat de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen met hetzelfde bedrag doet aangroeien tot een recordbedrag van 209.521.012 EUR.

In vergelijking met de begroting 2004 lag de waarde van de vaste activa in de jaarrekening 10,8 % onder de begrote waarde. Vertraging in de uitvoering van een aantal gebudgetteerde investeringsprojecten was hiervan de oorzaak. De vlottende activa overschreden het gebudgetteerde bedrag met 37,7 %. Opvallend hierbij is dat elke deelrubriek ervan het gebudgetteerde niveau overtreft. Vooral de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen trekt hierbij de aandacht. Deze ligt in realiteit liefst 51,5 % (= 71.221.525 EUR) hoger dan oorspronkelijk begroot. De cashflowanalyse (punt 3.7) zal meer inzicht verstrekken in het ontstaan van dergelijke gigantische afwijking.

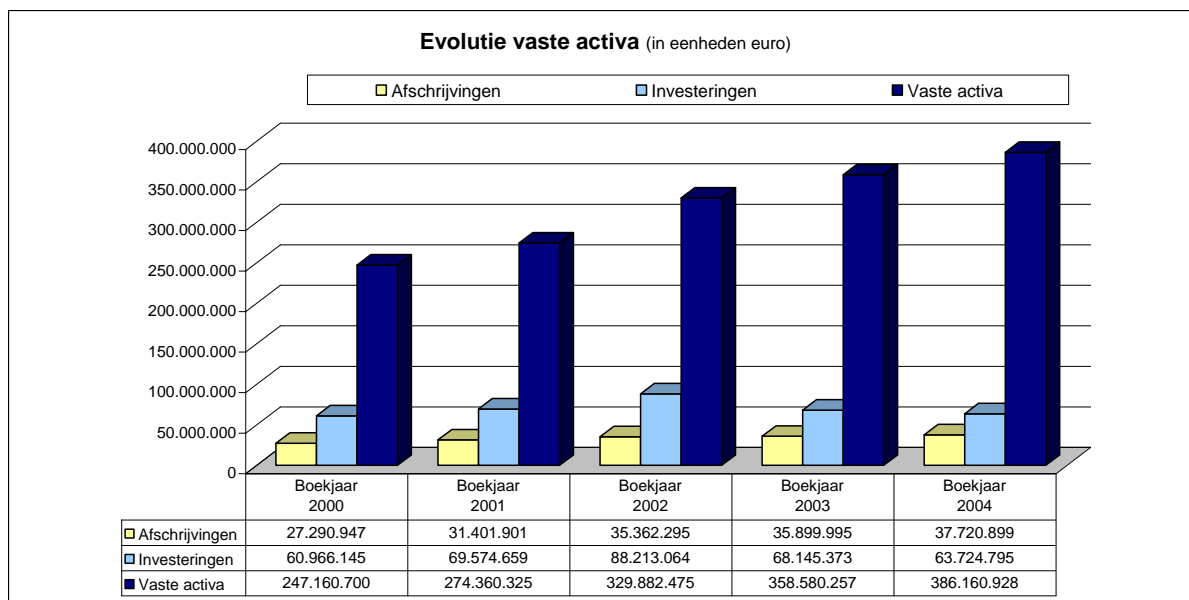
3.6.1.2 Horizontale analyse: jaarrekening 2000 – jaarrekening 2004

Het balansvermogen kende gedurende de periode 2000-2004 een aangroei met 40,5 %. De aangroei van de vaste activa overtrof ruimschoots de toename van de vlottende activa.

ACTIVA	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	JR04-JR00
		2000	2001	2002	2003	2004	Absoluut verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>							
TOTAAL DER ACTIVA	20/58	519.231.071	567.634.705	625.562.207	678.508.711	729.441.278	+ 210.210.207
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 48.403.634	+ 57.927.502	+ 52.946.504	+ 50.932.567	
Jaarlijks groeipercentage			+ 9,3 %	+ 10,2 %	+ 8,5 %	+ 7,5 %	
Index: 2000 = 100			109,3	120,5	130,7	140,5	
VASTE ACTIVA	20/28	247.160.700	274.360.325	329.882.475	358.580.257	386.160.928	+ 139.000.228
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 27.199.625	+ 55.522.150	+ 28.697.782	+ 27.580.671	
Jaarlijks groeipercentage			+ 11,0 %	+ 20,2 %	+ 8,7 %	+ 17,1 %	
Index: 2000 = 100			111,0	133,5	145,1	156,2	
I. Oprichtingskosten	20	0	0	0	0	0	+ 0
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 0	+ 0	+ 0	+ 0	
Jaarlijks groeipercentage			VB = 0	VB = 0	VB = 0	VB = 0	
Index: 2000 = 100							
II. Immateriële vaste activa	21	1.403.910	1.316.024	1.265.008	1.319.201	1.499.064	+ 95.154
Jaarlijkse absolute mutatie			- 87.886	- 51.016	+ 54.193	+ 179.863	
Jaarlijks groeipercentage			- 6,3 %	- 3,9 %	+ 4,3 %	+ 13,6 %	
Index: 2000 = 100			93,7	90,1	94,0	106,8	
III. Materiële vaste activa	22/27	245.392.183	272.622.652	328.342.970	356.931.112	384.300.347	+ 138.908.165
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 27.230.469	+ 55.720.318	+ 28.588.142	+ 27.369.235	
Jaarlijks groeipercentage			+ 11,1 %	+ 20,4 %	+ 8,7 %	+ 7,7 %	
Index: 2000 = 100			111,1	133,8	145,5	156,6	
IV. Financiële vaste activa	28	364.607	421.650	274.497	329.944	361.516	- 3.091
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 57.042	- 147.153	+ 55.447	+ 31.572	
Jaarlijks groeipercentage			+ 15,6 %	- 34,9 %	+ 20,2 %	+ 9,6 %	
Index: 2000 = 100			115,6	75,3	90,5	99,2	
VLOTTENDE ACTIVA	29/58	272.070.371	293.274.380	295.679.732	319.928.454	343.280.350	+ 71.209.979
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 21.204.009	+ 2.405.352	+ 24.248.722	+ 23.351.896	
Jaarlijks groeipercentage			+ 7,8 %	+ 0,8 %	+ 8,2 %	+ 7,3 %	
Index: 2000 = 100			107,8	108,7	117,6	126,2	
V. Vorderingen op meer dan één jaar	29	58.163.588	58.816.172	58.215.454	55.334.833	54.316.868	- 3.846.720
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 652.584	- 600.718	- 2.880.621	- 1.017.965	
Jaarlijks groeipercentage			+ 1,1 %	- 1,0 %	- 4,9 %	- 1,8 %	
Index: 2000 = 100			101,1	100,1	95,1	93,4	
VI. Voorraden	30	621.107	624.801	769.708	553.201	2.372.510	+ 1.751.403
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 3.693	+ 144.907	- 216.507	+ 1.819.309	
Jaarlijks groeipercentage			+ 0,6 %	+ 23,2 %	- 28,1 %	+ 328,9 %	
Index: 2000 = 100			100,6	123,9	89,1	382,0	
VII. Vorderingen op ten hoogste één jaar	40/41	62.294.728	62.952.814	63.545.081	80.298.397	66.062.814	+ 3.768.087
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 658.086	+ 592.267	+ 16.753.316	- 14.235.583	
Jaarlijks groeipercentage			+ 1,1 %	+ 0,9 %	+ 26,4 %	- 17,7 %	
Index: 2000 = 100			101,1	102,0	128,9	106,0	
VIII. Geldbeleggingen + IX. Liquide middelen	50/53	143.138.374	163.094.822	163.805.328	173.173.737	209.521.012	+ 66.382.638
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 19.956.448	+ 710.506	+ 9.368.409	+ 36.347.275	
Jaarlijks groeipercentage			+ 13,9 %	+ 0,4 %	+ 5,7 %	+ 21,0 %	
Index: 2000 = 100			113,9	114,4	121,0	146,4	
X. Overlopende rekeningen	490/1	7.852.574	7.785.771	9.344.161	10.568.286	11.007.146	+ 3.154.572
Jaarlijkse absolute mutatie			- 66.802	+ 1.558.390	+ 1.224.125	+ 438.860	
Jaarlijks groeipercentage			- 0,9 %	+ 20,0 %	+ 13,1 %	+ 4,2 %	
Index: 2000 = 100			99,1	119,0	134,6	140,2	

De vaste activa groeiden in de beschouwde periode met 56,2 %. Binnen de vaste activa was de rubriek “Materiële vaste activa” zowel in absolute als in relatieve termen de grootste groeier. Door de relatief beperkte omvang van de overige rubrieken, zoals uit de verticale analyse zal blijken, is het groeiritme van de materiële vaste activa bepalend voor het groeiritme van de totale vaste activa. De jaarlijkse aangroei ervan wijst erop dat de uitgevoerde investeringen telkens groter zijn dan de afschrijvingen en waardeverminderingen op deze vaste activa (zie volgende grafiek).

De belangrijkste groeipool binnen de vlottende activa is de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen. De groei ervan is het gevolg van de positieve netto cashflows waarmee de opeenvolgende boekjaren werden afgesloten. De aldus opgebouwde financiële reserves zullen de hogescholen in staat stellen, zoals voorzien is in de ingediende begrotingen 2006 en meerjarenbegrotingen 2007-2010, om een belangrijk deel van de geplande investeringen met eigen middelen te financieren. Hoewel ook andere deelrubrieken (“Vorraden” : + 282 % en “Overlopende rekeningen”: + 40,2 %) hoge groeicijfers noteren, wegen ze gezien hun relatief beperkt belang niet zo zwaar door in de evolutie van het geheel van de vlottende activa. De vorderingen op ten hoogste één jaar vertonen over deze periode slechts een zeer matige toename (+ 6 %).

3.6.1.3 Verticale analyse: jaarrekening 2000 - 2004 en begroting 2004

In de verticale analyse wordt elke balansrubriek geplaatst t.o.v. het balanstotaal, met als doel zicht te krijgen op de structuurwijzigingen binnen de samenstelling van de activa en de passiva.

Uit het hiernavolgende overzicht blijkt dat de structuur van de activa in 2002 grondig wijzigde. De vaste activa wonnen in dat boekjaar sterk aan belang ten koste van het aandeel van de vlottende activa. In de daaropvolgende boekjaren wijzigde de structuur amper. Er werd in 2002 duidelijk zwaar geïnvesteerd in terreinen en gebouwen, waardoor het relatieve belang van deze rubriek toenam tot 36,3 % van het balanstotaal. In de volgende jaren groeide het relatieve belang ervan verder aan (in 2004 tot 37,8 %) maar werd dit grotendeels gecompenseerd door de relatieve achteruitgang van andere rubrieken van het vast actief.

Hoewel het volume aan vlottende activa in de beschouwde periode continue groeide, volgde het echter niet het groeiritme van de vaste activa en van het totaal actief. Hierdoor nam het relatieve belang van de vlottende activa continu af. Een uitzondering hierop vormt de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen. Deze rubriek steeg niet alleen sterk in absolute termen, maar won ook in relatieve termen en steeg in 2004 tot 28,8 % (27,6 % in 2000) van het balanstotaal.

De begrote balansstructuur 2004 wijkt grondig af van wat effectief in 2004 gerealiseerd werd. In de begroting 2004 was een sterke verschuiving van vlottende naar vaste activa voorzien, in realiteit blijkt er zich geen verschuiving voorgedaan te hebben. Enerzijds werden niet alle begrote investeringen effectief uitgevoerd waardoor het bedrag van de vaste activa onder het begrote niveau bleef. Anderzijds dienden hierdoor minder eigen middelen (geldbeleggingen en liquide middelen) aangewend te worden, waardoor het resterende bedrag van deze middelen merkkelijk hoger uitviel dan begroot.

Verticale analyse - Geconsolideerde Balans (jaarrekeningen 2000 - 2001 - 2002 - 2003 - 2004, begroting 2004)							
ACTIVA	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
		2000	2001	2002	2003	2004	2004
VASTE ACTIVA	20/28	47,6 %	48,3 %	52,7 %	52,8 %	52,9 %	63,4 %
I. Oprichtingskosten	20	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
II. Immateriële vaste activa	21	0,3 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,3 %
III. Materiële vaste activa	22/27	47,3 %	48,0 %	52,5 %	52,6 %	52,7 %	63,1 %
A. Terreinen en gebouwen	22	32,3 %	32,1 %	36,3 %	37,6 %	37,8 %	40,5 %
B. Installaties, machines en uitrusting	23	6,1 %	6,0 %	6,0 %	5,9 %	5,7 %	6,6 %
C. Meubilair en rollend materieel	24	3,1 %	3,2 %	2,9 %	2,8 %	2,6 %	2,9 %
D. Leasing en soortgelijke rechten	25	0,7 %	0,7 %	0,5 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
E. Overige materiële vaste activa	26	2,9 %	3,7 %	4,4 %	4,1 %	4,0 %	7,1 %
F. Activa in aanbouw en vooruitbetalingen	27	2,1 %	2,4 %	2,3 %	2,3 %	2,6 %	6,0 %
IV. Financiële vaste activa	28	0,1 %	0,1 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
A. Deelnemingen	280/2	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
B. Vorderingen	281/3	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
C. Overige	284/8	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
VLOTTENDE ACTIVA	29/58	52,4 %	51,7 %	47,3 %	47,2 %	47,1 %	36,6 %
V. Vorderingen op meer dan één jaar	29	11,2 %	10,4 %	9,3 %	8,2 %	7,4 %	7,4 %
A. Werkingsvorderingen	290	9,8 %	9,4 %	8,5 %	7,5 %	6,7 %	7,2 %
B. Overige vorderingen	291	1,4 %	1,0 %	0,8 %	0,7 %	0,8 %	0,2 %
VI. Voorraden	30	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,3 %	0,1 %
VII. Vorderingen op ten hoogste één jaar	40/41	12,0 %	11,1 %	10,2 %	11,8 %	9,1 %	7,4 %
A. Werkingsvorderingen	40	6,6 %	5,8 %	6,2 %	8,2 %	5,8 %	5,0 %
B. Overige vorderingen	41	5,4 %	5,3 %	3,9 %	3,7 %	3,2 %	2,4 %
VIII. Geldbeleggingen	50/53	18,8 %	19,4 %	17,7 %	17,8 %	19,0 %	15,9 %
IX. Liquide middelen	54/58	8,8 %	9,3 %	8,4 %	7,7 %	9,8 %	4,3 %
X. Overlopende rekeningen	490/1	1,5 %	1,4 %	1,5 %	1,6 %	1,5 %	1,4 %
TOTAAL DER ACTIVA	20/58	519.231.071	567.634.705	625.562.207	678.508.711	729.441.278	682.055.957

3.6.2 Passiva

3.6.2.1 Horizontale analyse: jaarrekening 2003 – jaarrekening 2004 – begroting 2004

De groei van de passiva in de jaarrekening 2004 kwam tot stand door een groei van het eigen vermogen en in bijkomende mate ook van het vreemd vermogen. De voorzieningen daarentegen werden verder afgebouwd. Zowel in absolute termen als relatief bekeken was het eigen vermogen de sterkste groeier.

PASSIVA	Boekjaar	Boekjaar	JR04-JR03	JR04-JR03	Begroting	JR04-BG04	JR04-BG04
<i>Evolutie t.o.v. het boekjaar 2003 en t.o.v. de begroting 2004</i>	2003	2004	Absoluut verschil	Relatief verschil	2004	Absoluut verschil	Relatief verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>							
EIGEN VERMOGEN	424.955.589	467.542.506	+ 42.586.917	+ 10,0 %	439.101.572	+ 28.440.934	+ 6,5 %
I. Patrimonium	54.928.648	55.265.188	+ 336.540	+ 0,6 %	54.989.955	+ 275.234	+ 0,5 %
III. Herwaarderingsmeerwaarden	16.009.433	15.842.661	- 166.772	- 1,0 %	15.833.959	+ 8.702	+ 0,1 %
V. Gecumuleerd resultaat	219.021.775	250.486.019	+ 31.464.244	+ 14,4 %	202.400.085	+ 48.085.934	+ 23,8 %
VI. Investeringssubsidies	134.995.733	145.948.638	+ 10.952.905	+ 8,1 %	165.877.573	- 19.928.935	- 12,0 %
VOORZIENINGEN	22.626.322	18.389.571	- 4.236.751	- 18,7 %	16.151.883	+ 2.237.688	+ 13,9 %
SCHULDEN	230.926.793	243.509.203	+ 12.582.410	+ 5,4 %	226.802.523	+ 16.706.680	+ 7,4 %
VIII. Schulden op meer dan één jaar	96.306.993	100.774.321	+ 4.467.328	+ 4,6 %	102.983.867	- 2.209.546	- 2,1 %
IX. Schulden op ten hoogste één jaar	94.875.913	100.163.372	+ 5.287.459	+ 5,6 %	88.074.202	+ 12.089.170	+ 13,7 %
X. Overlopende rekeningen	39.743.887	42.571.510	+ 2.827.623	+ 7,1 %	35.744.454	+ 6.827.056	+ 19,1 %
TOTAAL DER PASSIVA	678.508.711	729.441.278	+ 50.932.567	+ 7,5 %	682.055.957	+ 47.385.321	+ 6,9 %

De aangroei van het eigen vermogen kwam tot stand door volgende gebeurtenissen:

- een beperkte toename van het “Patrimonium”. Drie hogescholen zagen zich genoodzaakt beperkte doch boekhoudkundig noodzakelijke aanpassingen door te voeren op het bedrag van hun patrimonium. Bij twee ervan (KHL en Artevelde) had dit te maken met een inbreng vanuit een rand-vzw. In de derde hogeschool (GROEP-T Leuven Hogeschool) betrof het een opname van voorheen geboekte herwaarderingsmeerwaarden in het patrimonium. Opmerkelijk genoeg zijn er nog steeds 2 hogescholen (KHK en KHLi) met een negatief patrimonium. Daarnaast is er 1 hogeschool (PHL) met een patrimonium van 0 EUR;
- één hogeschool (GROEP-T Leuven Hogeschool) boekte een beperkte herwaardering op gebouwen, waardoor de daling van het geconsolideerde bedrag van de herwaarderingsmeerwaarden lichtjes afgeremd werd;
- het positieve resultaat van het boekjaar dat in 2004 door de sector werd opgetekend;
- het bedrag van de in 2004 toegekende investeringssubsidies lag hoger dan de in dat jaar naar het resultaat toegerekende investeringssubsidies.

Vooraf deze laatste 2 elementen waren verantwoordelijk voor de toch wel aanzienlijke toename van het eigen vermogen.

De voorzieningen daalden sterk. De afbouw van het TBS 55+ ov-stelsel leidde tot een sterke daling van de openstaande voorzieningen voor pensioenen en soortgelijke verplichtingen. De voorzieningen voor grote herstellings- en onderhoudskosten groeiden onder invloed van nieuwe noden lichtjes aan. Bij de voorzieningen voor overige risico's en kosten hadden de aanwendungen en terugnames de bovenhand op de vorming van nieuwe voorzieningen, wat leidde tot een daling van het bedrag van de uitstaande voorzieningen. Meerdere hogescholen maakten in hun commentaar gewag van een uitspraak in hangende geschillen en hebben de daarvoor aangelegde voorzieningen aangewend. Blijkbaar woog dit zwaarder door dan de nieuwe risico's die zich aandienen.

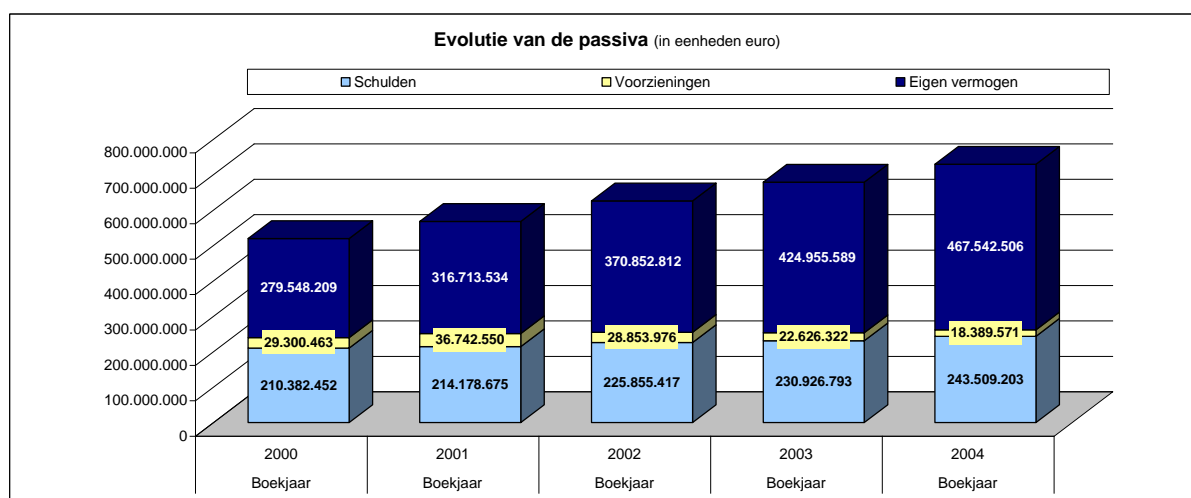
Ondanks de beperkte aanwending van vreemd vermogen bij de financiering van de uitgevoerde investeringen, is de toename van het vreemd vermogen niet onbelangrijk. Toch volgt deze niet het groeiritme van het eigen vermogen en van het totaal passief. De toename van de schuldenlast is terug te vinden in alle belangrijke deelrubrieken, maar heeft toch in belangrijke mate betrekking op schulden uit belastingen, bezoldigingen en sociale voorzieningen en op werkingschulden (korte termijn). Ook bij de “Overige schulden” (op korte termijn) doet zich een belangrijke toename voor. Deze is toe te schrijven aan 2 hogescholen (KdG en KHBO) en heeft te maken met de wijze waarop beide hogescholen hun lopende projecten boekhoudkundig verwerken. Conform met de door hen toegepaste boekingstechniek, dienen ontvangen voorschotten onder de “Overige schulden” verwerkt te worden. In die zin geeft deze schuldpositie aan dat deze hogescholen nog tegenprestaties te leveren hebben, eerder dan dat het om te betalen schulden gaat.

Bij het opstellen van de begroting 2004 werd het eigen vermogen sterk onderschat. De te lage inschatting van het eigen vermogen dient in hoofdzaak toegeschreven te worden aan de onderschatting van het gecumuleerd resultaat per einde 2003 en een onderschatting van het resultaat van het boekjaar 2004. De investeringssubsidies werden dan weer sterk overschat. Door vertraging in de uitvoering van de geplande investeringen werden er in de realiteit beduidend minder investeringssubsidies verworven dan voorzien in de begroting.

Ook de schulden werden in de begroting 2004 onderschat. Dit geldt echter niet voor de schulden op meer dan één jaar die als gevolg van de opgelopen vertraging in de uitvoering van de geplande investeringen iets onder het begrote niveau uitkwamen. De onderschatting van de schulden op ten hoogste één jaar heeft vooral betrekking op werkingschulden, op schulden m.b.t. belastingen, bezoldigingen en sociale lasten, en op “Overige schulden”. Bij deze laatste rubriek dient opgemerkt dat beide hogescholen die hier hun ontvangen voorschotten op lopende projecten hadden geboekt, deze techniek nog niet hadden voorzien bij hun begrotingsopstelling. Verder werden ook de overlopende rekeningen in belangrijke mate onderschat.

3.6.2.2 Horizontale analyse: jaarrekening 2000 – jaarrekening 2004

Het geconsolideerde balansvermogen groeide in de periode 2000-2004 met 50.932.567 EUR. In absolute bedragen was de groei voornamelijk het gevolg van een toename van het eigen vermogen (+ 42.586.917 EUR).

PASSIVA	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	JR04-JR00
		2000	2001	2002	2003	2004	Absoluut verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>							
TOTAAL DER PASSIVA	10/49	519.231.071	567.634.705	625.562.207	678.508.711	729.441.278	+ 210.210.207
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 48.403.634	+ 57.927.502	+ 52.946.504	+ 50.932.567	
Jaarlijks groeipercentage			+ 9,3 %	+ 10,2 %	+ 8,5 %	+ 7,5 %	
Index: 2000 = 100			109,3	120,5	130,7	140,5	
EIGEN VERMOGEN	10/15	279.548.209	316.713.534	370.852.812	424.955.589	467.542.506	+ 187.994.297
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 37.165.325	+ 54.139.278	+ 54.102.777	+ 42.586.917	
Jaarlijks groeipercentage			+ 13,3 %	+ 17,1 %	+ 14,6 %	+ 10,0 %	
Index: 2000 = 100			113,3	132,7	152,0	167,2	
I. Patrimonium	10	54.451.718	52.588.170	54.369.544	54.928.648	55.265.188	+ 813.471
Jaarlijkse absolute mutatie			- 1.863.548	+ 1.781.374	+ 559.104	+ 336.540	
Jaarlijks groeipercentage			- 3,4 %	+ 3,4 %	+ 1,0 %	+ 0,6 %	
Index: 2000 = 100			96,6	99,8	100,9	101,5	
III. Herwaarderingsmeerwaarden	12	12.823.198	12.823.210	15.833.947	16.009.433	15.842.661	+ 3.019.463
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 11	+ 3.010.737	+ 175.486	- 166.772	
Jaarlijks groeipercentage			+ 0,0 %	+ 23,5 %	+ 1,1 %	- 1,0 %	
Index: 2000 = 100			100,0	123,5	124,8	123,5	
V. Gecumuleerd resultaat	14	140.195.156	163.169.568	187.437.398	219.021.775	250.486.019	+ 110.290.863
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 22.974.413	+ 24.267.830	+ 31.584.377	+ 31.464.244	
Jaarlijks groeipercentage			+ 16,4 %	+ 14,9 %	+ 16,9 %	+ 14,4 %	
Index: 2000 = 100			116,4	133,7	156,2	178,7	
VI. Investeringsubsidies	15	72.078.137	88.132.586	113.211.923	134.995.733	145.948.638	+ 73.870.501
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 16.054.449	+ 25.079.337	+ 21.783.810	+ 10.952.905	
Jaarlijks groeipercentage			+ 22,3 %	+ 28,5 %	+ 19,2 %	+ 8,1 %	
Index: 2000 = 100			122,3	157,1	187,3	202,5	
VOORZIENINGEN	16	29.300.463	36.742.550	28.853.976	22.626.322	18.389.571	- 10.910.892
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 7.442.086	- 7.888.574	- 6.227.654	- 4.236.751	
Jaarlijks groeipercentage			+ 25,4 %	- 21,5 %	- 21,6 %	- 18,7 %	
Index: 2000 = 100			125,4	98,5	77,2	62,8	
SCHULDEN	17/49	210.382.452	214.178.675	225.855.417	230.926.793	243.509.203	+ 33.126.752
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 3.796.224	+ 11.676.742	+ 5.071.376	+ 12.582.410	
Jaarlijks groeipercentage			+ 1,8 %	+ 5,5 %	+ 2,2 %	+ 5,4 %	
Index: 2000 = 100			101,8	107,4	109,8	115,7	
VIII. Schulden op meer dan één jaar	17	94.857.845	89.978.013	90.614.120	96.306.993	100.774.321	+ 5.916.476
Jaarlijkse absolute mutatie			- 4.879.832	+ 636.107	+ 5.692.873	+ 4.467.328	
Jaarlijks groeipercentage			- 5,1 %	+ 0,7 %	+ 6,3 %	+ 4,6 %	
Index: 2000 = 100			94,9	95,5	101,5	106,2	
IX. Schulden op ten hoogste één jaar	42/48	82.192.797	88.794.438	94.434.296	94.875.913	100.163.372	+ 17.970.575
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 6.601.641	+ 5.639.858	+ 441.617	+ 5.287.459	
Jaarlijks groeipercentage			+ 8,0 %	+ 6,4 %	+ 0,5 %	+ 5,6 %	
Index: 2000 = 100			108,0	114,9	115,4	121,9	
X. Overlopende rekeningen	492/3	33.331.810	35.406.225	40.807.001	39.743.887	42.571.510	+ 9.239.700
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 2.074.415	+ 5.400.776	- 1.063.114	+ 2.827.623	
Jaarlijks groeipercentage			+ 6,2 %	+ 15,3 %	- 2,6 %	+ 7,1 %	
Index: 2000 = 100			106,2	122,4	119,2	127,7	

Het eigen vermogen kende in de periode 2000-2004 een groei met 67,2 %, vooral dankzij de positieve resultaten van de diverse boekjaren en de verworven investeringssubsidies. De aangroei van het patrimonium is eerder beperkt en betekent slechts een reële uitbreiding van het eigen vermogen in zover deze middelen een externe oorzaak hadden en niet voortvloeiden uit de loutere overboeking vanuit de rubrieken "Herwaarderingsmeerwaarden" en "Gecumuleerd resultaat".

De voorzieningen kenden over de beschouwde periode een belangrijke terugval (- 10.910.892 EUR). De redenen hiervoor zijn tweërlei : de afbouw van het TBS 55+ ov-stelsel en de vraag van het commissariaat om de aangelegde voorzieningen aan een kritisch onderzoek m.b.t. hun gegrondheid te onderwerpen. Vooral bij de "Voorzieningen voor overige risico's en kosten" is dit merkbaar.

Ook de schuldenlast steeg over de periode 2000-2004 (+ 15,7 %). Hoewel alle hoofdrubrieken m.b.t. de schulden een groei kenden, concentreert de groei zich vooral bij de kortetermijnschulden en bij de overlopende passiefrekeningen.

3.6.2.3 Verticale analyse: jaarrekening 2000 - 2004 en begroting 2004

De structuuranalyse van de passiva toont enkele belangrijke verschuivingen. Tijdens de periode 2000-2004 groeide het aandeel van het "Eigen vermogen" van 53,8 % op een continue wijze naar 64,1 % van het balanstotaal. Dat de solvabiliteit van de hogeschoolen hierdoor in wezenlijke mate verbeterd is, zal duidelijk tot uiting komen bij de bespreking van de solvabiliteitsratio's.

Verticale analyse - Geconsolideerde Balans (jaarrekeningen 2000 - 2001 - 2002 - 2003 - 2004, begroting 2004)							
PASSIVA	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
		2000	2001	2002	2003	2004	2004
EIGEN VERMOGEN	10/15	53,8 %	55,8 %	59,3 %	62,6 %	64,1 %	64,4 %
I. Patrimonium	10	10,5 %	9,3 %	8,7 %	8,1 %	7,6 %	8,1 %
III. Herwaarderingsmeerwaarden	12	2,5 %	2,3 %	2,5 %	2,4 %	2,2 %	2,3 %
V. Gecumuleerd resultaat	14	27,0 %	28,7 %	30,0 %	32,3 %	34,3 %	29,7 %
VI. Investeringsubsidies	15	13,9 %	15,5 %	18,1 %	19,9 %	20,0 %	24,3 %
VOORZIENINGEN	16	5,6 %	6,5 %	4,6 %	3,3 %	2,5 %	2,4 %
VII. Voorzieningen voor risico's en kosten		5,6 %	6,5 %	4,6 %	3,3 %	2,5 %	2,4 %
A. Pensioenen en soortgelijke verplichtingen	160	2,3 %	2,9 %	1,8 %	1,0 %	0,4 %	0,7 %
B. Grote herstellings- en onderhoudswerken	162	1,3 %	1,5 %	1,4 %	1,1 %	1,1 %	0,9 %
C. Overige risico's en kosten	163/5	2,0 %	2,0 %	1,4 %	1,3 %	1,0 %	0,8 %
SCHULDEN	17/49	40,5 %	37,7 %	36,1 %	34,0 %	33,4 %	33,3 %
VIII. Schulden op meer dan één jaar	17	18,3 %	15,9 %	14,5 %	14,2 %	13,8 %	15,1 %
A. Financiële schulden	170/4	17,7 %	15,3 %	14,0 %	13,6 %	13,3 %	14,5 %
1. Achtergestelde leningen	170	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
2. Leasingschulden en soortgelijke schulden	172	0,1 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
3. Kredietinstellingen	173	17,5 %	15,3 %	13,9 %	13,2 %	13,0 %	14,2 %
4. Overige leningen	174	0,1 %	0,1 %	0,2 %	0,3 %	0,3 %	0,4 %
B. Werkingsschulden	175	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
D. Overige schulden	178/9	0,6 %	0,5 %	0,4 %	0,6 %	0,5 %	0,5 %
IX. Schulden op ten hoogste één jaar	42/48	15,8 %	15,6 %	15,1 %	14,0 %	13,7 %	12,9 %
A. Schulden op meer dan één jaar die binnen het jaar vervallen	42	0,7 %	0,6 %	0,7 %	0,6 %	0,7 %	0,8 %
B. Financiële schulden	43	0,0 %	0,1 %	0,0 %	0,2 %	0,2 %	0,1 %
1. Kredietinstellingen	430/8	0,0 %	0,1 %	0,0 %	0,2 %	0,2 %	0,1 %
2. Overige leningen	439	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
C. Werkingsschulden	44	4,3 %	4,3 %	4,6 %	3,8 %	3,7 %	3,1 %
E. Schulden met betrekking tot belastingen, bezoldigingen en sociale lasten	45	10,4 %	10,2 %	9,3 %	8,9 %	8,5 %	8,6 %
1. Belastingen	450/3	1,9 %	1,8 %	1,6 %	1,5 %	1,5 %	1,7 %
2. Bezoldigingen en sociale lasten	454/9	8,6 %	8,4 %	7,7 %	7,4 %	7,1 %	6,9 %
F. Overige schulden	46/48	0,4 %	0,5 %	0,5 %	0,5 %	0,7 %	0,4 %
X. Overlopende rekeningen	492/3	6,4 %	6,2 %	6,5 %	5,9 %	5,8 %	5,2 %
TOTAAL DER PASSIVA	10/49	519.231.071	567.634.705	625.562.207	678.508.711	729.441.278	682.055.957

De horizontale analyse bracht tot uiting dat de geconsolideerde schuldmassa in de periode 2000-2004 groeide met 33.126.752 EUR. Toch woog deze groei niet op tegen het groeiritme van het totale passief. In combinatie met het gedaalde bedrag van de aangelegde voorzieningen (- 10.910.892 EUR) leidde dit tot een continue achteruitgang van het relatieve belang van de schulden en van de voorzieningen ten gunste van het continue groeiende aandeel van het eigen vermogen.

3.7 Geconsolideerde cashflow

Bij de bespreking van de geconsolideerde resultatenrekening werd aandacht besteed aan het resultaat van het boekjaar. In de analyse van de geconsolideerde balans werd de liquiditeitspositie (som van de geldbeleggingen en de liquide middelen) op 31 december van elk boekjaar weergegeven. De cashflowanalyse²¹ heeft tot doel een inzicht te geven in de bronnen en in de aanwending van de geldmiddelen en verschaft also een verklaring voor de mutatie in de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen.

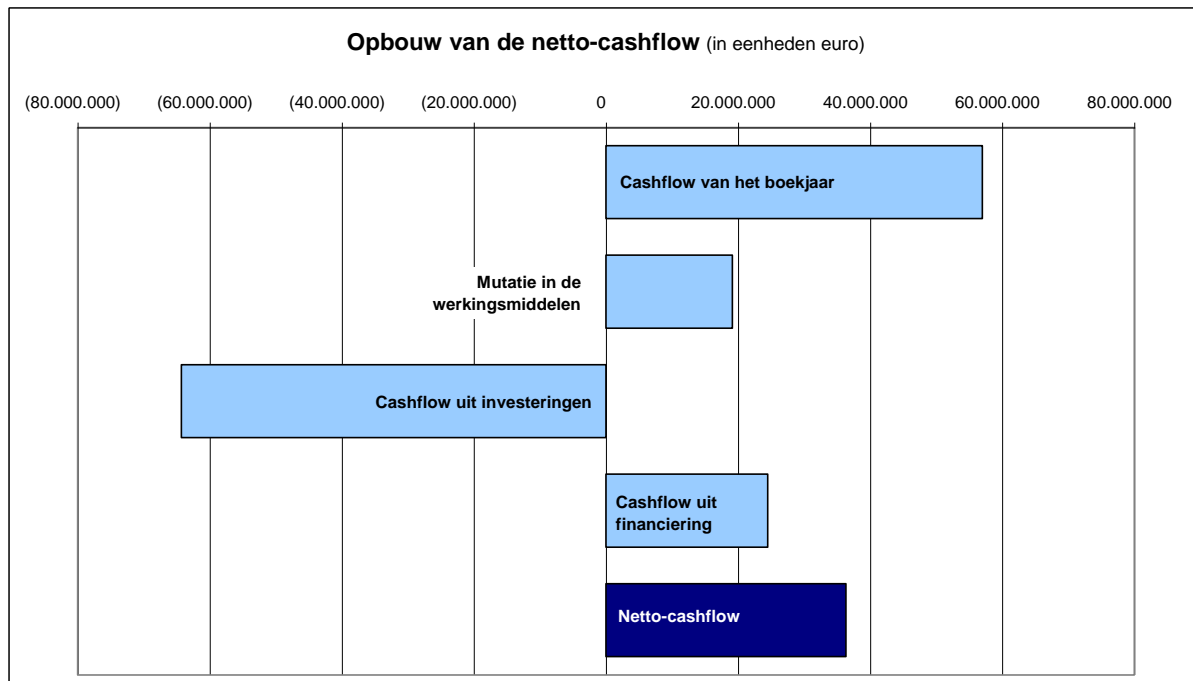
Geconsolideerde cashflow					
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
(in eenheden euro)	2000	2001	2002	2003	2004
Resultaat van het boekjaar	30.444.490	22.974.604	23.300.884	35.583.898	31.464.242
+ Afschrijvingen	27.236.233	30.114.305	34.546.183	35.902.381	37.738.383
+ Voorzieningen	7.732.099	7.442.125	(6.921.967)	(6.168.659)	(4.236.748)
+ Andere niet-kaskosten (o.a. waardevermindering op vlottende activa)	215.562	513.938	1.029.559	41.433	199.403
- Opname kapitaalsubsidies in resultaat	(3.008.050)	(4.407.393)	(6.461.469)	(7.716.165)	(8.161.694)
CASHFLOW VAN HET BOEKJAAR (1)	62.620.334	56.637.578	45.493.190	57.642.888	57.003.586
+ - Mutatie in werkmiddelen (vóór correctie)	(9.213.385)	8.389.655	8.745.077	(17.827.871)	20.092.496
+ - Correctie voor waardevermindering op voorraden en vorderingen	(222.949)	(513.938)	(1.000.661)	(41.433)	(199.403)
+ - Correctie voor effect aflossingen in mutatie n.w.m.	325.784	(143.846)	(1.024.551)	87.246	(735.894)
MUTATIE IN DE WERKINGSMIDDELEN (2)	(9.110.550)	7.731.871	6.719.866	(17.782.058)	19.157.199
+ OPERATIONELE CASHFLOW = (1) + (2)	53.509.783	64.369.450	52.213.056	39.860.830	76.160.785
- + Investerings / desinvesteringen in OK, IMVA, MVA en FVA	(60.139.233)	(68.842.509)	(87.086.467)	(67.666.020)	(65.319.054)
+ - Mutatie vorderingen op meer dan één jaar	3.417.533	(593.808)	600.725	1.967.288	1.017.965
+ CASHFLOW UIT INVESTERINGEN	(56.721.699)	(69.436.317)	(86.485.743)	(65.698.732)	(64.301.089)
+ Schulden > 1 jaar	10.545.431	4.884.173	5.123.116	9.847.367	9.357.716
- Aflossingen	(3.953.658)	(3.318.647)	(3.462.467)	(4.241.740)	(4.154.494)
+ Externe aangroei eigen vermogen	800.582	27	1.781.344	(74.783)	336.540
+ - Overige (o.a. kapitaalsubsidies)	10.246.850	23.457.485	31.540.799	29.675.461	18.947.827
+ CASHFLOW UIT FINANCIERING	17.639.206	25.023.039	34.982.792	35.206.305	24.487.590
NETTO-CASHFLOW	14.427.290	19.956.171	710.105	9.368.403	36.347.285
Geldbeleggingen + Liquide middelen begin periode	128.711.089	143.138.886	163.094.860	163.805.327	173.173.737
Geldbeleggingen + Liquide middelen einde periode	143.138.379	163.095.057	163.804.965	173.173.730	209.521.022

Mutatie in de netto-werkingsmidd.	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2000	2001	2002	2003	2004
Situatie einde vorige periode					
Vlottende activa	243.640.993	272.060.789	293.274.403	294.766.399	319.928.454
- vorderingen op meer dan 1j.	(61.509.972)	(58.163.588)	(58.816.179)	(57.302.121)	(55.334.833)
- geldbeleggingen + liquide middelen	(128.710.922)	(143.138.886)	(163.094.860)	(163.805.327)	(173.173.737)
- schulden op ten hoogste 1 jaar	(77.542.614)	(81.874.126)	(88.794.417)	(94.434.296)	(94.875.913)
- overlopende rekeningen passief	(29.847.068)	(33.331.810)	(35.406.216)	(40.252.442)	(39.743.887)
Netto-werkingsmiddelen	(53.969.583)	(44.447.621)	(52.837.270)	(61.027.787)	(43.199.916)
Situatie einde periode					
Vlottende activa	272.070.371	293.274.380	295.679.732	319.928.454	343.280.350
- vorderingen op meer dan 1j.	(58.163.588)	(58.816.172)	(58.215.454)	(55.334.833)	(54.316.868)
- geldbeleggingen + liquide middelen	(143.138.374)	(163.094.822)	(163.805.328)	(173.173.737)	(209.521.012)
- schulden op ten hoogste 1 jaar	(82.192.797)	(88.794.438)	(94.434.296)	(94.875.913)	(100.163.372)
- overlopende rekeningen passief	(33.331.810)	(35.406.225)	(40.807.001)	(39.743.887)	(42.571.510)
Netto-werkingsmiddelen	(44.756.198)	(52.837.277)	(61.582.347)	(43.199.916)	(63.292.412)
Mutatie netto-werkingsmiddelen	(9.213.385)	8.389.655	8.745.077	(17.827.871)	20.092.496

²¹ De berekening van de cashflow heeft als bijkomend voordeel dat de invloed van de niet-kaskosten (die sterke verschillen vertonen tussen de diverse hogescholen onderling) op de beoordeling van de financiële toestand van de hogeschool wordt vermeden.

3.7.1 Geconsolideerde cashflow van het boekjaar 2004

De cashflowberekening vertrekt van het resultaat van het boekjaar. Daarop worden correcties voor niet-kaskosten (+) en niet-kasopbrengsten (-) toegepast. In volgend schema worden de componenten van de cashflow ingedeeld volgens “bron van geldmiddelen” of “aanwending van geldmiddelen”.

De geconsolideerde cashflow van het boekjaar 2004 omvat als eerste bestanddeel het geconsolideerde resultaat van het boekjaar. Dit wordt vervolgens gecorrigeerd voor de niet-kaskosten omdat deze het resultaat van het boekjaar verkleinden zonder dat hiervoor liquiditeiten dienden te worden aangewend. De bijdrage van de afschrijvingen tot de cashflow van het boekjaar is ook in 2004 zeer aanzienlijk. De voorzieningen leidden in 2004 tot een negatieve kost in de resultatenrekening en dienden bijgevolg in mindering gebracht te worden. Dit geldt eveneens voor de niet-kasopbrengsten. Deze opbrengsten vloeien in hoofdzaak voort uit een toerekening van voorheen ontvangen investeringssubsidies en verhogen het resultaat van het boekjaar zonder dat er in het lopende boekjaar geldstromen tegenover staan. De daling van het resultaat van het boekjaar werd grotendeels gecompenseerd door de overige componenten van de berekende cashflow van het boekjaar. Per saldo betekent de cashflow van het boekjaar dan ook een belangrijke financieringsbron.

Ook de mutatie in de netto-werkingsmiddelen was in het boekjaar 2004 een belangrijke bron van bijkomende financiële middelen. In 2003 dienden de hogescholen hier nog een belangrijke vermogensbehoefte op te tekenen. De cashflowberekening is gebaseerd op een momentopname en wordt bijgevolg sterk beïnvloed naargelang de overheid bepaalde middelen voor of na het jaareinde uitbetaalt. Per einde 2004 lagen de uitstaande vorderingen op een beduidend lager niveau dan het jaar ervoor, waardoor heel wat financiële middelen vrijkwamen. De toename van de voorraadwaarde zorgde dan weer voor een bijkomende vermogensbehoefte. De stijging van de schulden op ten hoogste één jaar en van de overlopende passiefrekeningen hadden een gunstige invloed en zorgden voor een verdere aangroei van de financieringsmiddelen die gegenereerd werden door de mutatie van de netto-werkingsmiddelen.

De som van de cashflow van het boekjaar en van de mutatie in de werkingsmiddelen²² levert de operationele cashflow. Dit bedrag, indien positief, kunnen de hogescholen besteden aan investeringen, aflossingen van leningen,... De operationele cashflow bereikte in 2004 een recordwaarde en was ruimschoots voldoende om de financieringsbehoeften uit de investeringen van de sector integraal te dekken.

Het beeld van de sector is natuurlijk niet representatief voor elke individuele hogeschool. Bijgevolg dienden sommige hogescholen toch een beroep te doen op vreemd vermogen om hun investeringen ten dele te financieren, maar het verklaart wel het beperkte volume van het opgenomen vreemd vermogen.

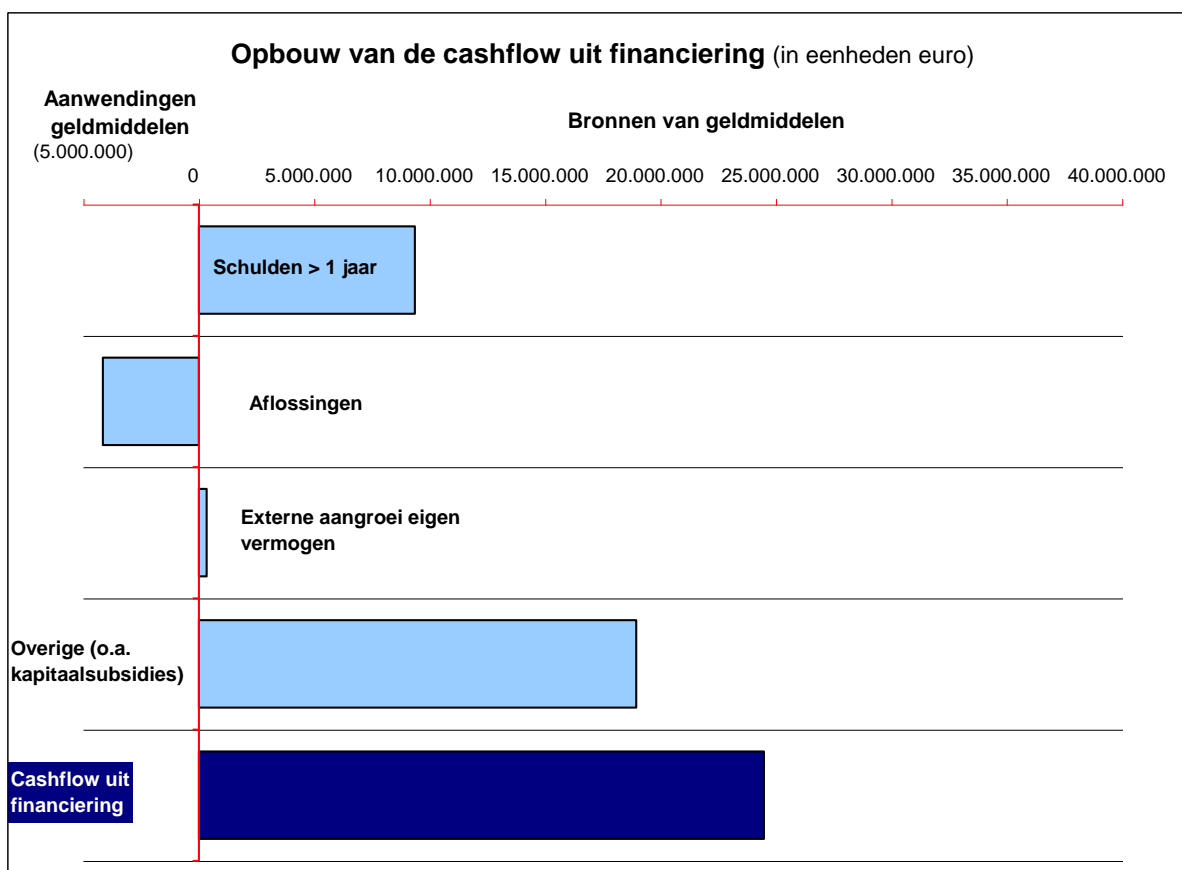
Uiteraard geven de hogescholen in hun financieringsbeleid ruime prioriteit aan de beschikbare investeringssubsidies. Het laat hen toe hun beschikbare liquiditeiten (geldbeleggingen en liquide middelen) te reserveren voor een volgend begrotingsjaar en het levert intussen een financieel rendement (in hoofdzaak rente) op.

Het boekjaar 2004 werd dan ook afgesloten met een zeer belangrijke netto cashflow (36.347.285 EUR) en een even significante aangroei van de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen. Toch is dit geen recordbedrag want in de boekjaren 1997 en 1999 werden nog hogere netto cashflows opgetekend. Het hoeft geen betoog dat de liquiditeitsgraad van de activa hierdoor gunstig beïnvloed wordt.

Individueel bekeken sloten 2 hogescholen (Erasmus en Katho) het boekjaar 2004 (t.o.v. 3 in 2003) af met een negatieve netto cashflow. Beide hogescholen hebben behoorlijk geïnvesteerd en financierden hun investeringen in belangrijke mate met eigen middelen. De Erasmushogeschool Brussel wendde zelfs geen vreemd vermogen aan ter financiering van haar investeringen 2004. De Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen boekte met 3.638.949 EUR het hoogste tekort. Hogeschool Gent boekte de hoogste waarde (positieve netto cashflow: 5.211.125 EUR). De gemiddelde waarde van de netto cashflow bedroeg in 2004 1.730.823 EUR t.o.v. 446.114 EUR in 2003.

---

²² Bij de berekening van de mutatie van de netto-werkingsmiddelen boekjaar 2001, dient vastgesteld te worden dat de cijfers m.b.t. de situatie per einde vorige periode niet volledig overeenkomen met de cijfers die per einde boekjaar 2000 vermeld zijn. De openingsbalans 2001 van de Arteveldehogeschool sluit immers niet volledig aan bij de geconsolideerde eindbalans boekjaar 2000 van de aan de fusie deelnemende partners. Hetzelfde deed zich voor in 2003 als gevolg van de concentratiebeweging rond de Europese Hogeschool Brussel. Doordat de opgeslorpte hogescholen niet alle activa en passiva inbrachten, sluit de balans waarmede de Europese Hogeschool Brussel het boekjaar 2003 opende, niet volledig aan bij de som van de balansen waarmee de betrokken hogescholen het boekjaar 2002 afsloten.

3.7.2 Evolutie van de geconsolideerde cashflow: jaarrekening 2000 – 2004

De geconsolideerde cashflow van het boekjaar kende tijdens de beschouwde periode een dipje in het boekjaar 2002. Vooral onder impuls van het hogere resultaat van het boekjaar en de gestaag groeiende afschrijvingen, herstelde de cashflow zich nadien fors.

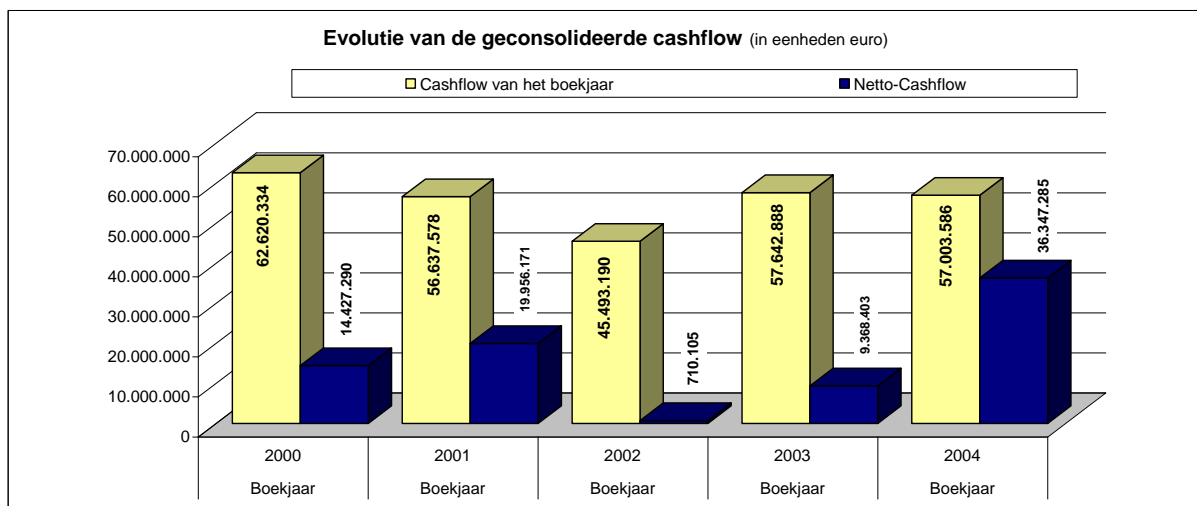
De mutatie in de netto werkingsmiddelen kende over de beschouwde periode een eerder grillig verloop. Aangezien de berekening gesteund is op een momentopname (jaarafsluiting) spelen occasionele factoren als betalingen voor of na de jaarafsluiting een belangrijke rol in de berekening ervan.

In 2002 leken de investeringen in een stroomversnelling beland te zijn. Intussen zijn de investeringen teruggevallen tot een niveau dat vergelijkbaar is met dit van de overige jaren uit het overzicht. Opvallend evenwel is de vaststelling dat de operationele cashflow (som van de cashflow van het boekjaar en van de mutatie in de netto werkingsmiddelen) net als in 1997 en 1999, ruimschoots volstond om de in 2004 verrichte investeringen te financieren. In essentie betekent dit dat de hogescholen hun investeringen integraal konden financieren met middelen die zij tijdens het lopende boekjaar zelf gegenereerd hadden, zonder dat zij hiervoor externe middelen (leningen of investeringssubsidies) of voorheen opgebouwde financiële reserves (geldbeleggingen en liquide middelen) dienden aan te wenden.

Traditiegetrouw blijft het beroep op vreemd vermogen ter financiering van de investeringsnoden eerder beperkt. De gunstige operationele cashflows en de ruime buffer aan financiële reserves zijn hieraan zeker niet vreemd. Het laat zich aanzien dat hieraan in de komende jaren weinig zal wijzigen. De intussen opgebouwde buffer aan financiële reserves stelt de hogescholen immers in staat om ook in de toekomst belangrijke investeringen met eigen middelen te financieren, zelfs al zou de operationele cashflow afnemen.

Even traditiegetrouw nemen de hogescholen belangrijke bedragen aan investeringssubsidies op. Voor het boekjaar 2004 is dat wel minder dan in vorige boekjaren maar dat heeft ongetwijfeld te maken met vertragingen die in bepaalde investeringsdossiers werden opgelopen. Bovendien beschikken de hogescholen ook over de mogelijkheid om deze middelen aan te wenden voor kapitaalsaflossingen op vroeger aangegane investeringsleningen of ter dekking van de hieraan gekoppelde rentelasten. Zij hoeven deze middelen dus niet uitsluitend aan te wenden om nieuwe investeringen te financieren.

Per saldo konden de hogescholen in de beschouwde periode telkens een positieve netto cashflow boeken. De som van de geldbeleggingen en de liquide middelen kende dan ook een continue groei en steeg van 128.711.089 EUR (toestand op 1/1/2000) tot 209.521.022 (toestand op 31/12/2004).

3.8 Financiële ratio's

Bij de beoordeling van het financieel evenwicht van de hogescholen wordt aandacht besteed aan de liquiditeit, de solvabiliteit en de rentabiliteit. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van enkele ratio's. De gehanteerde financiële ratio's werden in de werkgroep "Hogescholen" van het IBR eenduidig gedefinieerd. Het zijn klassieke tools, evenwel aangepast aan de specifieke situatie van de hogescholen²³.

3.8.1 Overzicht van de geconsolideerde financiële ratio's

	Boekjaar 2000	Boekjaar 2001	Boekjaar 2002	Boekjaar 2003	Boekjaar 2004	Evolutie 2004-2003	Evolutie 2000-2004
Liquiditeit							
Netto-werkingsmiddelen in eenheden euro	174.676.859	189.546.629	187.903.772	217.311.285	234.530.896	gunstig	gunstig
Quick ratio	6,39	5,94	5,52	6,60	6,50	ongunstig	gunstig
Liquiditeit van de werkingsschulden	88 dagen	88 dagen	100 dagen	86 dagen	84 dagen	dalend	dalend
Solvabiliteit							
Graad van financiële onafhankelijkheid (EV/TV)	53,8 %	55,8 %	59,3 %	62,6 %	64,1 %	gunstig	gunstig
Graad van financiële afhankelijkheid (VV/TV)	46,2 %	44,2 %	40,7 %	37,4 %	35,9 %	gunstig	gunstig
Algemene schulddgraad (VV/EV)	85,7 %	79,2 %	68,7 %	59,7 %	56,0 %	gunstig	gunstig
Dekking van het vreemd vermogen op lange termijn door de cashflow	50,4 %	44,7 %	38,1 %	48,5 %	47,8 %	ongunstig	ongunstig
Rentabiliteit							
Netto-marge (1): Werkingsoverschot/Werkingsopbrengsten	2,8 %	2,1 %	2,6 %	3,8 %	3,3 %	ongunstig	gunstig
Netto-marge (2): Overschot uit de gewone activiteiten/Werkingsopbrengsten	3,9 %	3,4 %	3,9 %	5,4 %	4,8 %	ongunstig	gunstig
Netto-marge (3): Overschot van het boekjaar/Werkingsopbrengsten	5,4 %	3,9 %	3,8 %	5,6 %	4,8 %	ongunstig	ongunstig
Werkingsoverschot/Werkingsuitkeringen	3,3 %	2,5 %	3,1 %	4,6 %	4,1 %	ongunstig	gunstig
Cashflow van het boekjaar/Werkingsuitkeringen	13,0 %	11,4 %	8,9 %	11,0 %	10,6 %	ongunstig	ongunstig
"Eigen Werkingsopbrengsten"/Werkingsuitkeringen	17,2 %	19,3 %	19,5 %	21,4 %	22,8 %	stijgend	stijgend

In de volgende bespreking wordt aandacht besteed aan de 3 luiken van het financieel evenwicht. Telkens wordt voor de gehele sector een geconsolideerd bedrag of percentage en het rekenkundige gemiddelde berekend. Tevens wordt per jaar ook de laagste waarde en hoogste waarde gerealiseerd door een individuele hogeschool weergegeven. De ratio's per hogeschool, voor de periode 2000-2004, worden na de bespreking van elke rubriek toegevoegd.

3.8.2 Liquiditeit

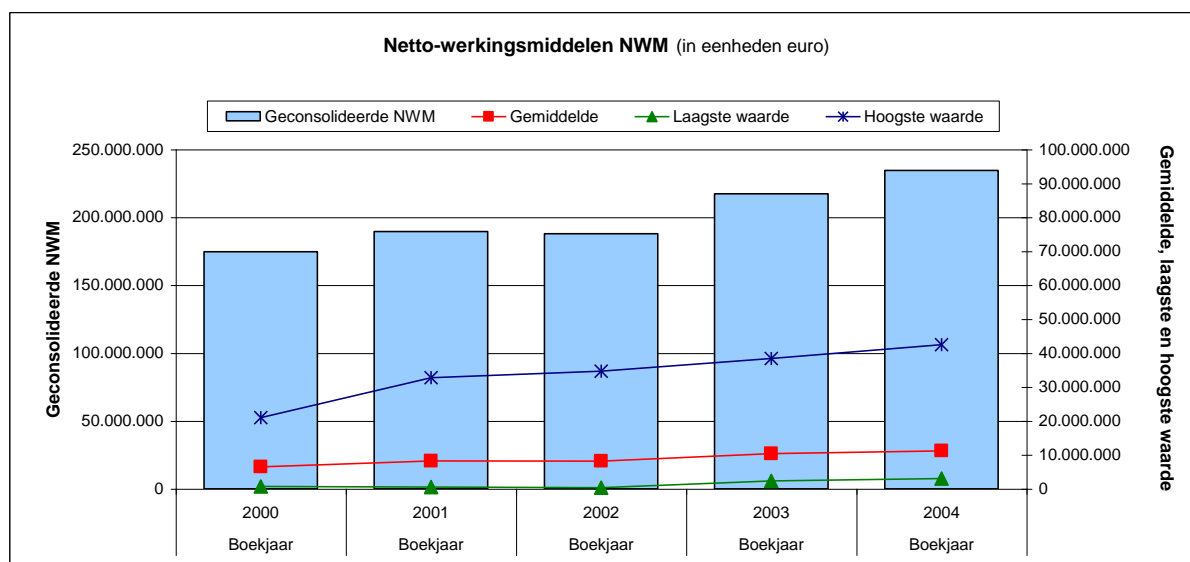
De liquiditeit geeft aan in welke mate de hogeschool aan haar betalingsverplichtingen op korte termijn kan voldoen (bv. de korte termijnschulden tegenover kredietinstellingen, leveranciers, contractuele personeelsleden,...). De gehanteerde instrumenten voor het beoordelen van de liquiditeit zijn de netto-werkingsmiddelen, de quick ratio en de liquiditeit van de werkingsschulden.

²³ In het "Verslag over de werking van de hogescholen in 1999" werd uitvoerig ingegaan op de berekeningswijze van de diverse ratio's.

◆ **Netto-werkingsmiddelen**

De geconsolideerde netto-werkingsmiddelen van de 21 hogescholen bedragen voor het boekjaar 2004 234.530.896 EUR. Dit betekent dat de globale hogeschoolsector een stevige buffer opgebouwd heeft om een eventuele vertraging in de inning van de kortetermijnvorderingen op te vangen zonder dat dit de betaling van de kortetermijnverbintenissen in gevaar brengt. De ratio duidt voor de periode 2000-2004 op een zeer gunstige evolutie en bijgevolg een verdere versteviging van de liquiditeitspositie van de hogescholensector. In elk van de betrokken jaren leverde de berekening van de netto-werkingsmiddelen voor elk van de hogescholen een positief resultaat op. T.o.v. het boekjaar 2003 is de liquiditeitspositie in 16 hogescholen verbeterd, 5 hogescholen kenden een daling van de netto-werkingsmiddelen. Bij de interpretatie van de groeiende tendens van het gemiddelde van de netto-werkingsmiddelen moet er rekening gehouden worden met het feit dat een deel van deze stijging toe te schrijven is aan de concentratiebeweging binnen de hogeschoolsector. De geconsolideerde netto-werkingsmiddelen dienen, in vergelijking met 2000, immers gerelateerd te worden aan een kleiner aantal hogescholen.

Netto-werkingsmiddelen (in eenheden euro)					
Beoordeling :	Gunstige liquiditeit = Positieve netto-werkingsmiddelen				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2000	2001	2002	2003	2004
Geconsolideerd	174.676.859	189.546.629	187.903.772	217.311.285	234.530.896
Rekenkundig gemiddelde	6.469.513	8.241.158	8.169.729	10.348.156	11.168.138
Laagste waarde	702.780	546.605	325.103	2.330.945	3.045.876
Hoogste waarde	20.964.752	32.744.305	34.646.330	38.376.795	42.455.722

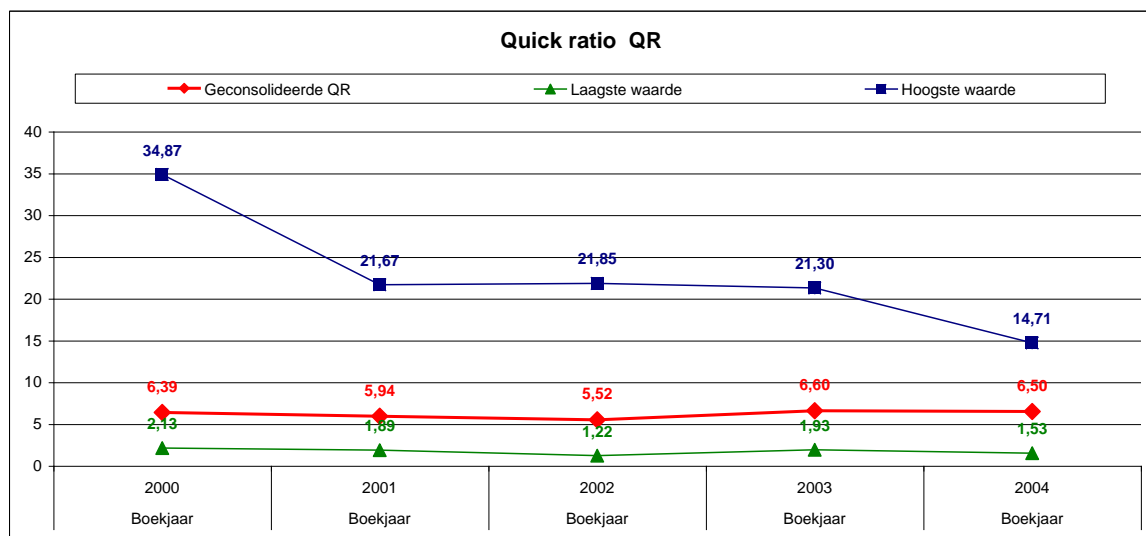
♦ Quick ratio

De positieve evolutie die kon afgeleid worden uit de toename van netto-werkingsmiddelen, blijkt niet bevestigd te worden door de evolutie van de quick ratio. De quick ratio is nochtans een relatieve uitdrukking (T/N) van de berekende netto-werkingsmiddelen (waarde T- waarde N). Dat de verbeterde liquiditeitssituatie hier veel minder duidelijk tot uiting komt, vloeit voort uit het feit dat de teller (T) in bepaalde jaren (2001, 2002, 2004) in absolute termen wel sterker toenam dan de noemer (N), maar procentueel bekeken lag het groeiritme van de noemer hoger dan dit van de teller, wat zich in deze boekjaren vertaalde in een licht dalende ratio.

Er bleken per einde 2004 voldoende middelen voorhanden om 6,5 maal de lopende kortemijnverplichtingen te dekken. De slechtst scorende hogeschool haalt nog steeds een score van 1,53. Ook bij deze hogeschool hoeft er niet direct voor betalingsproblemen gevreesd te worden.

De range tussen de laagste en hoogste waarde, die sterk verengde t.o.v. 2003, illustreert duidelijk dat de liquiditeitspositie in de individuele hogescholen sterk kan verschillen. Deze ratio geeft, in vergelijking met de gegevens van het vorige boekjaar, voor 13 hogescholen een verbetering. Bij 8 hogescholen werd er een minder gunstige evolutie vastgesteld, zonder dat dit echter problematisch werd. De analyse van de quick ratio leidt tot de conclusie dat de liquiditeit van de sector in zijn geheel zich stabiliseerde op een zeer hoog niveau, dat ruimschoots de reële noden dekt.

Quick ratio					
Beoordeling:	Bevredigende liquiditeitssituatie = Waarde minimaal één				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2000	2001	2002	2003	2004
Geconsolideerde QR	6,39	5,94	5,52	6,60	6,50
Gemiddelde	8,38	7,11	7,09	8,17	7,43
Laagste waarde	2,13	1,89	1,22	1,93	1,53
Hoogste waarde	34,87	21,67	21,85	21,30	14,71

◆ Liquiditeit van de werkingsschulden

Het aantal dagen leverancierskrediet²⁴ of de gemiddelde betalingsperiode, berekend met de geconsolideerde werkingsschulden en de geconsolideerde aankopen, is in de periode 2000-2004 lichtjes afgenomen. Behoudens de plotse opstoot in 2002, schommelt het aantal dagen leverancierskrediet tussen enge grenzen (84 tot 88 dagen). In 10 hogescholen steeg in 2004 het aantal dagen door de leveranciers toegestane betalingsuitstel. De overige 11 hogescholen kenden een daling van het aantal dagen ontvangen betalingsuitstel.

De interpretatie van deze ontwikkeling is niet eenvoudig. De aard van de leveranciersfactuur beïnvloedt mee de duur van het toegestane betalingsuitstel. Langer betalingsuitstel kan geïnterpreteerd worden als een blijk van vertrouwen van de leveranciers in de hogescholen. Wanneer de toename van het aantal dagen betalingsuitstel het gevolg is van het niet tijdig betalen van de openstaande rekeningen kan dit echter het vertrouwen dat de hogescholen in de toekomst zullen genieten, aantasten.

Het beroep op een leverancierskrediet is een eenvoudige wijze om nieuwe financieringsbronnen aan te spreken. Bovendien lijkt deze financieringswijze ook voordelig. Er is immers normaal geen rentelast verbonden aan deze kredietvorm. Toch dient de sector zich ervan bewust te zijn dat door het benutten van het betalingsuitstel er geen kortingen voor contante betaling kunnen verworven worden. Gelet op de ruime liquiditeiten moet het rendement op de geldbeleggingen afgewogen worden tegen de korting die de leveranciers toestaan bij contante betaling.

Liquiditeit van de werkingsschulden					
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2000	2001	2002	2003	2004
Geconsolideerd	88 dagen	88 dagen	100 dagen	86 dagen	84 dagen
Rekenkundig gemiddelde	90 dagen	87 dagen	91 dagen	85 dagen	84 dagen
Laagste waarde	29 dagen	45 dagen	37 dagen	31 dagen	35 dagen
Hoogste waarde	349 dagen	163 dagen	199 dagen	142 dagen	139 dagen

²⁴ De extreem hoge waarden moeten genuanceerd worden beoordeeld. De werkingsschulden worden immers in belangrijke mate beïnvloed door de facturatiegewoonte van de leveranciers, nl. eind december worden vaak nog veel facturen opgemaakt en verstuurd naar de klanten. Indien de hogeschool einde december belangrijke facturen (bv. i.v.m. investeringsprojecten) ontving, dan heeft dit een zeer sterke invloed op de ratio (en kan dit resulteren in extreem hoge waarden).

Liquiditeit

	Netto-werkingsmiddelen in eenheden euro					Quick ratio					Liquiditeit van de werkingsschulden aantal dagen leverancierskrediet				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004
HA	11.781.462	11.659.012	13.127.746	16.146.130	19.677.516	6,68	2,98	5,16	9,21	8,94	90 dagen	119 dagen	122 dagen	77 dagen	92 dagen
PLANTIJN	2.398.196	4.004.596	5.251.390	6.331.691	7.576.387	6,77	11,61	9,94	7,97	8,66	69 dagen	67 dagen	106 dagen	142 dagen	139 dagen
KdG	5.049.170	4.628.098	1.504.798	3.578.266	3.273.974	2,94	2,28	1,22	2,04	1,53	80 dagen	110 dagen	199 dagen	61 dagen	103 dagen
KHK	8.614.003	11.625.487	13.163.661	17.879.873	20.707.915	7,60	6,35	5,41	10,89	11,17	39 dagen	90 dagen	123 dagen	46 dagen	51 dagen
KHM	7.340.697	1.397.574	2.734.483	3.059.880	3.419.534	3,27	1,89	3,33	2,96	3,01	258 dagen	103 dagen	73 dagen	104 dagen	77 dagen
ERASMUS	12.670.111	13.787.169	12.414.452	18.649.285	13.254.475	8,31	11,45	8,99	12,24	7,46	64 dagen	79 dagen	95 dagen	79 dagen	113 dagen
LUK	3.296.191	4.070.957	4.020.554	4.569.906	5.272.305	10,75	11,41	17,73	18,38	13,87	123 dagen	114 dagen	52 dagen	61 dagen	98 dagen
W&K	10.680.749	12.057.962	9.285.523	10.373.866	11.950.536	6,32	5,27	6,23	6,50	7,48	47 dagen	100 dagen	47 dagen	52 dagen	46 dagen
KHB	1.482.732	1.155.512	1.083.084			5,67	2,62	3,89			54 dagen	130 dagen	46 dagen		
KHL	6.915.213	10.162.816	9.748.526	11.434.573	13.266.228	9,99	9,46	5,89	9,55	10	42 dagen	59 dagen	111 dagen	61 dagen	47 dagen
IRIS	1.018.223	546.605	325.103			3,17	2,09	1,73			70 dagen	45 dagen	37 dagen		
HG	20.964.752	32.744.305	34.646.330	38.376.795	42.455.722	9,79	9,46	8,62	8,68	11,41	80 dagen	99 dagen	130 dagen	132 dagen	110 dagen
MERCATOR	7.759.266					34,87					29 dagen				
EGON	1.275.331					2,74					116 dagen				
KHSL	4.613.837	6.048.255	5.989.380	6.020.998	7.064.365	4,99	5,43	4,26	4,66	5,68	57 dagen	67 dagen	93 dagen	76 dagen	68 dagen
KLBO	702.780					2,13					85 dagen				
KAHOG	7.006.511					25,18					42 dagen				
HL	3.425.887	3.904.454	4.756.165	5.232.342	5.290.414	4,88	4,79	6,92	5,00	5,81	110 dagen	112 dagen	68 dagen	117 dagen	86 dagen
KHli	3.384.912	4.343.665	1.215.560	2.330.945	5.401.888	3,12	2,80	1,44	1,93	4,14	88 dagen	163 dagen	174 dagen	126 dagen	61 dagen
PHL	7.269.081	6.111.294	5.931.458	5.870.176	8.058.039	7,83	4,44	3,76	4,62	4,71	94 dagen	72 dagen	66 dagen	95 dagen	107 dagen
HWVL	9.277.665	10.337.408	11.170.922	12.161.313	14.063.208	8,75	9,22	11,57	10,89	12,95	104 dagen	80 dagen	69 dagen	72 dagen	65 dagen
KHBO	4.187.605	5.386.578	5.656.313	7.661.191	7.346.570	2,34	8,38	9,61	18,01	6,49	349 dagen	53 dagen	45 dagen	31 dagen	35 dagen
KATHO	12.673.723	10.852.357	10.826.979	11.615.692	7.336.422	16,16	8,70	7,78	5,35	3,31	55 dagen	91 dagen	88 dagen	129 dagen	131 dagen
EHSAL	6.296.845	8.144.175	7.381.623	5.222.640	4.940.847	7,05	7,45	4,49	3,16	2,71	52 dagen	85 dagen	164 dagen	69 dagen	84 dagen
GroepT	2.319.292	2.743.338	2.921.196	2.992.347	3.045.876	3,41	4,75	3,90	3,08	4,18	97 dagen	64 dagen	85 dagen	75 dagen	60 dagen
SHG	1.036.235					4,32					63 dagen				
ARTEVELDE		10.944.524	11.622.800	11.980.750	14.250.071		9,10	9,27	5,17	7,67		51 dagen	50 dagen	116 dagen	78 dagen
LESSIUS	11.236.394	12.890.488	13.125.726	15.822.626	16.878.604	17,29	21,67	21,85	21,30	14,71	62 dagen	48 dagen	44 dagen	63 dagen	114 dagen
Geconsolideerd	174.676.859	189.546.629	187.903.772	217.311.285	234.530.896	6,39	5,94	5,52	6,60	6,50	88 dagen	88 dagen	100 dagen	86 dagen	84 dagen
Rekenkundig gemiddelde	6.469.513	8.241.158	8.169.729	10.348.156	11.168.138	8,38	7,11	7,09	8,17	7,43	90 dagen	87 dagen	91 dagen	85 dagen	84 dagen
Laagste waarde	702.780	546.605	325.103	2.330.945	3.045.876	2,13	1,89	1,22	1,93	1,53	29 dagen	45 dagen	37 dagen	31 dagen	35 dagen
Hoogste waarde	20.964.752	32.744.305	34.646.330	38.376.795	42.455.722	34,87	21,67	21,85	21,30	14,71	349 dagen	163 dagen	199 dagen	142 dagen	139 dagen

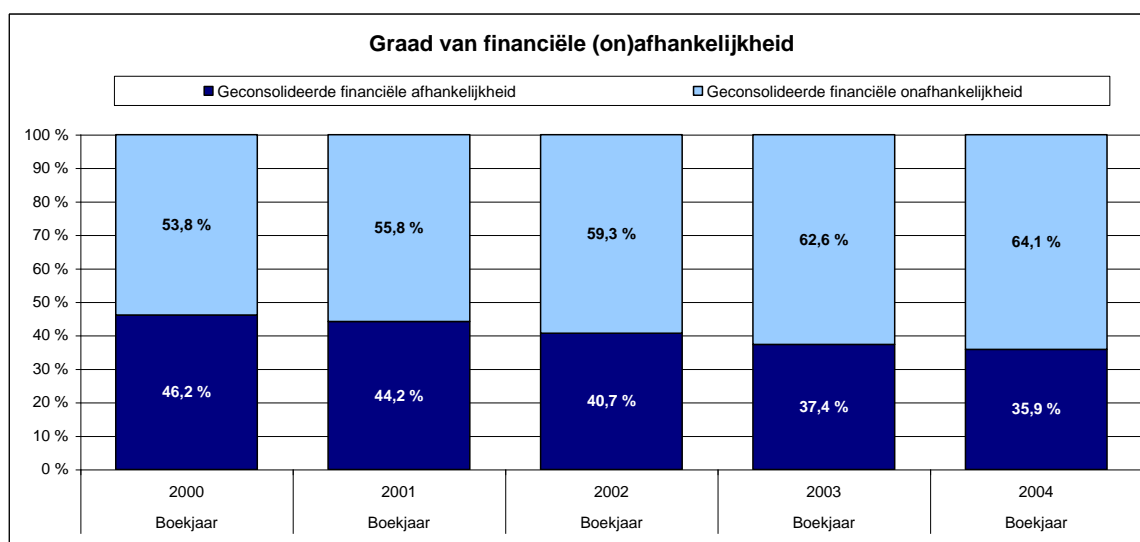
3.8.3 Solvabiliteit

De solvabiliteitsratio's peilen naar de mate waarin de hogescholen in staat zijn hun financiële verplichtingen (op korte en lange termijn) na te komen. Dit wordt gemeten met behulp van een drietal ratio's: met name de graad van financiële (on)afhankelijkheid, de algemene schuldgraad en de dekking van het vreemd vermogen op lange termijn door de cashflow.

◆ Graad van financiële (on)afhankelijkheid

Het aandeel van het eigen vermogen in het balanstotaal groeit. Dit resulteert in een daling van de mate waarin de hogescholen afhankelijk zijn van vreemd vermogen. In het boekjaar 2004 financiert de globale hogeschoolsector ongeveer 64,1 % met eigen vermogen. De sector is voor 35,9 % van de middelen afhankelijk van vreemd vermogen. Hierdoor heeft de sector in 2004 haar financiële onafhankelijkheid nog verder verhoogd en de trend van de voorbije jaren doorgetrokken.

Beoordeling :	Graad van financiële onafhankelijkheid					Graad van financiële afhankelijkheid				
	Hoe groter de ratiowaarde, hoe KLEINER de afhankelijkheid van vreemd vermogen					Hoe groter de ratiowaarde, hoe GROTER de afhankelijkheid van vreemd vermogen				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004
Geconsolideerd	53,8 %	55,8 %	59,3 %	62,6 %	64,1 %	46,2 %	44,2 %	40,7 %	37,4 %	35,9 %
Rekenkundig gemiddelde	52,7 %	54,1 %	57,4 %	62,7 %	63,8 %	47,3 %	45,9 %	42,6 %	37,3 %	36,2 %
Laagste waarde	8,3 %	8,9 %	10,1 %	21,2 %	22,4 %	19,7 %	20,3 %	18,1 %	17,7 %	17,2 %
Hoogste waarde	80,3 %	79,7 %	81,9 %	82,3 %	82,8 %	91,7 %	91,1 %	89,9 %	78,8 %	77,6 %

Alle hogescholen hebben in het boekjaar 2004 een positief eigen vermogen. In het boekjaar 2004 hebben 17 van de 21 hogescholen een eigen vermogen dat groter is dan het vreemd vermogen. De graad van financiële onafhankelijkheid evolueerde tijdens het boekjaar 2004 gunstig in 17 van de 21 hogescholen. De situatie bij de hogeschool die het slechtst presteert is iets verbeterd t.o.v. 2003, maar toch blijft bij deze hogeschool de graad van financiële zelfstandigheid erg laag.

◆ Algemene schuldgraad

De algemene schuldgraad is de verhouding van het vreemd vermogen t.o.v. het eigen vermogen. Berekend op de geconsolideerde balansgegevens toont deze ratio aan dat in de jaarrekening 2004 tegenover elke 100 EUR eigen vermogen er 56 EUR (60 EUR in 2003) schulden staan. De sterkere groei van het eigen vermogen deed in 2004 de algemene schuldgraad opnieuw gunstig evolueren. De hoogste algemene schuldgraad van de individuele hogescholen is met 3,47 beduidend groter dan 1, maar deze hogeschool heeft de dalende trend van de voorbije jaren ook in 2004 weten door te trekken. Ook dit is een positieve trend.

Algemene schuldgraad					
Beoordeling :	Hoe groter de schuldgraad, hoe minder gunstig de solvabiliteitspositie				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2000	2001	2002	2003	2004
Geconsolideerd	0,86	0,79	0,69	0,60	0,56
Rekenkundig gemiddelde	1,71	1,48	1,24	0,77	0,73
Laagste waarde	0,25	0,25	0,22	0,22	0,21
Hoogste waarde	11,11	10,21	8,85	3,71	3,47

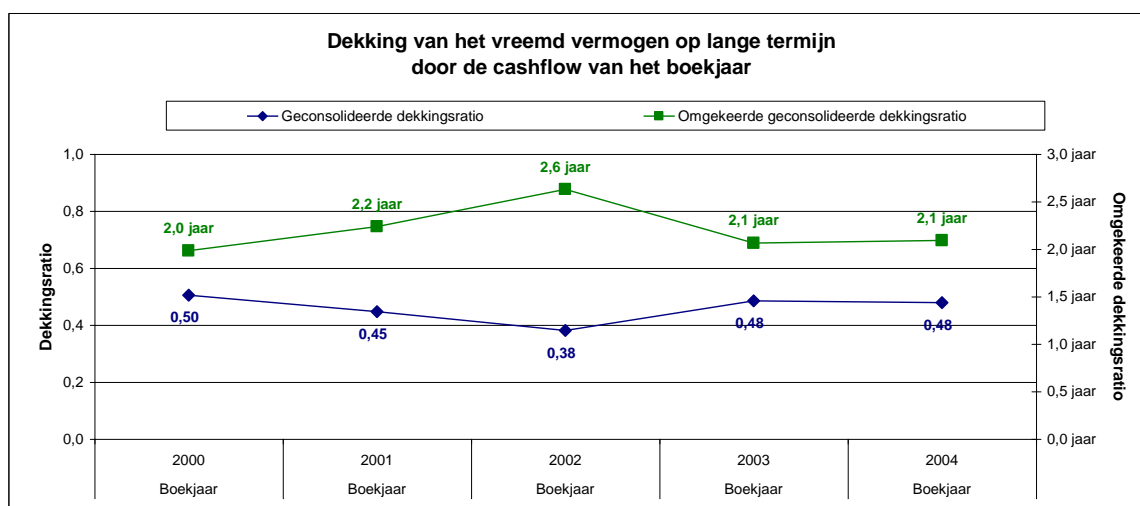
De algemene schuldgraad toont dezelfde gunstige evolutie als de graad van de financiële (on)afhankelijkheid, nl. een verbetering van de solvabiliteitspositie in 17 hogescholen. In het boekjaar 2004 hebben nog 4 hogescholen een algemene schuldgraad groter dan 1.

◆ Dekking van het vreemd vermogen op lange termijn door de cashflow

De cashflowberekening geeft in wezen aan hoeveel financiële middelen de hogeschool door haar werking tijdens een boekjaar genereert. Deze financiële middelen kunnen aangewend worden voor diverse doeleinden : financiering van investeringen, aflossing van leningen,... In de hiernavolgende berekeningen wordt uitgegaan van de veronderstelling dat de hele cashflow van het boekjaar aangewend wordt voor de aflossing van het vreemd vermogen op lange termijn. Er wordt hierbij geen rekening gehouden met de beschikbare liquide middelen en met de opgebouwde geldbeleggingen. Het is in wezen een louter indicatieve berekening.

Deze ratio berekend op de geconsolideerde jaarrekening 2004 resulteert in een waarde van 0,48. D.w.z. dat de globale hogeschoolsector met de geconsolideerde cashflow van het boekjaar 2004 (57.003.586 EUR) 48 % van de geconsolideerde langetermijnschulden kan terugbetalen. Of met andere woorden, indien de hogeschoolsector een constante jaarlijkse cashflow van het boekjaar zou realiseren dan heeft zij 25 maanden nodig om alle schulden op lange termijn te kunnen aflossen. De aflossingscapaciteit van de hogescholen is bijgevolg zeer goed, vooral als rekening gehouden wordt met de doorgaans lange looptijd van investeringsleningen.

Beoordeling :	Dekking van het vreemd vermogen op lange termijn door de cashflow van het boekjaar					Omgekeerde dekkingsratio (VVL / CF)				
	Hoe hoger, hoe gunstiger					Hoe kleiner, hoe korter de gemiddelde aflossingsduur				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004
Geconsolideerd	0,50	0,45	0,38	0,48	0,48	2,0 jaar	2,2 jaar	2,6 jaar	2,1 jaar	2,1 jaar
Rekenkundig gemiddelde	1,77	1,03	0,94	1,53	1,77	0,6 jaar	1,0 jaar	1,1 jaar	0,7 jaar	0,6 jaar
Laagste waarde	0,07	0,07	0,07	0,08	0,05	0,8 mnd	2,7 mnd	2,8 mnd	1,6 mnd	1,3 mnd
Hoogste waarde	15,43	4,39	4,26	7,46	9,57	15,1 jaar	13,8 jaar	14,9 jaar	12,3 jaar	18,9 jaar

De dekkingsgraad van het vreemd vermogen op lange termijn (noemer) door de cashflow van het boekjaar (teller) kende in de periode 2000-2004 een vrij vlak verloop. D.w.z. dat de evolutie van teller en noemer ongeveer volgens hetzelfde patroon verliep. Enkel in 2002 viel de dekkingsgraad wat lager uit als gevolg van een combinatie van dalende cashflow en stijgende schuldenlast.

De dekkingsratio is voor het boekjaar 2004 in 8 hogescholen (9 in 2003) groter dan één. D.w.z. dat deze hogescholen met de cashflow van het boekjaar het vreemd vermogen op lange termijn kunnen terugbetalen op maximum 1 jaar.

Tijdens het boekjaar 2004 nam de dekkingsgraad in 10 hogescholen af, wat op zich niet verwonderlijk en bovendien helemaal niet verontrustend is gezien het hoge niveau dat de dekkingsgraad bereikte. De hogeschool met de beste dekkingsratio (Plantijn) heeft zelfs geen 2 maanden nodig om met de lopende cashflow al haar vreemd vermogen op lange termijn af te lossen. Bij deze hogeschool is het vreemd vermogen op lange termijn uitsluitend samengesteld uit voorzieningen. De hogeschool met de minst gunstige dekkingsratio heeft, door de hoge schuldenlast, ongeveer 19 jaar²⁵ nodig om de lange termijnschulden te kunnen aflossen. Daar deze hogeschool (Groep-T) geen 2000 financierbare studenten telde, kon zij geen beroep doen op DIGO-middelen en diende zij om haar investeringen te financieren in ruime mate investeringskredieten (vreemd vermogen op lange termijn) op te nemen. Haar solvabiliteitsindicatoren vallen nog steeds zwak uit, maar evolueerden in de beschouwde periode in de goede richting.

²⁵ Deze hogeschool kon met de cashflow van het boekjaar ongeveer 5% van het vreemd vermogen op lange termijn dekken. Zij heeft 19 jaar nodig om de actuele lange termijnschuld af te lossen.

Solvabiliteit

	Graad van financiële onafhankelijkheid Eigen vermogen t.o.v. Totaal vermogen					Graad van financiële afhankelijkheid Vreemd vermogen t.o.v. Totaal vermogen					Algemene schuldgraad Vreemd vermogen t.o.v. Eigen vermogen					Dekkingsratio van het vreemd vermogen op lange termijn door de cashflow Cashflow van het boekjaar t.o.v. de Voorzieningen en Schulden op meer dan 1 jaar				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004
HA	59,9 %	60,7 %	62,0 %	69,9 %	73,6 %	40,1 %	39,3 %	38,0 %	30,1 %	26,4 %	0,67	0,65	0,61	0,43	0,36	1,56	0,91	0,47	1,56	2,09
PLANTIJN	54,1 %	62,6 %	62,8 %	65,9 %	67,2 %	45,9 %	37,4 %	37,2 %	34,1 %	32,8 %	0,85	0,60	0,59	0,52	0,49	2,84	4,39	4,26	7,46	9,57
KdG	53,2 %	51,0 %	46,8 %	50,7 %	50,1 %	46,8 %	49,0 %	53,2 %	49,3 %	49,9 %	0,88	0,96	1,14	0,97	1,00	0,47	0,33	0,15	0,21	0,26
KHK	10,4 %	20,0 %	29,6 %	36,9 %	39,8 %	89,6 %	80,0 %	70,4 %	63,1 %	60,2 %	8,61	4,01	2,38	1,71	1,52	0,14	0,20	0,17	0,18	0,18
KHM	55,1 %	49,2 %	48,6 %	48,5 %	48,9 %	44,9 %	50,8 %	51,4 %	51,5 %	51,1 %	0,82	1,03	1,06	1,06	1,04	0,21	0,12	0,13	0,18	0,20
ERASMUS	59,9 %	59,9 %	66,5 %	73,0 %	74,8 %	40,1 %	40,1 %	33,5 %	27,0 %	25,2 %	0,67	0,67	0,50	0,37	0,34	0,32	0,31	0,14	0,76	0,56
LUK	73,6 %	77,5 %	81,9 %	82,2 %	82,8 %	26,4 %	22,5 %	18,1 %	17,8 %	17,2 %	0,36	0,29	0,22	0,22	0,21	2,26	2,09	2,10	2,65	3,65
W&K	53,3 %	58,7 %	61,6 %	64,4 %	66,8 %	46,7 %	41,3 %	38,4 %	35,6 %	33,2 %	0,88	0,70	0,62	0,55	0,50	0,66	0,50	0,36	0,74	0,54
KHB	44,2 %	36,8 %	41,5 %			55,8 %	63,2 %	58,5 %			1,26	1,71	1,41			1,21	0,34	0,38		
KHL	67,1 %	65,6 %	67,7 %	71,6 %	71,3 %	32,9 %	34,4 %	32,3 %	28,4 %	28,7 %	0,49	0,52	0,48	0,40	0,40	1,86	1,05	1,35	1,54	1,15
IRIS	8,3 %	8,9 %	10,1 %			91,7 %	91,1 %	89,9 %			11,11	10,21	8,85			0,33	0,20	0,19		
HG	72,7 %	71,8 %	75,5 %	78,7 %	79,8 %	27,3 %	28,2 %	24,5 %	21,3 %	20,2 %	0,38	0,39	0,32	0,27	0,25	2,99	1,99	2,21	3,18	2,92
MERCATOR	71,7 %					28,3 %					0,39					3,81				
EGON	36,2 %					63,8 %					1,76					0,28				
KHSL	50,7 %	51,6 %	56,6 %	66,4 %	66,8 %	49,3 %	48,4 %	43,4 %	33,6 %	33,2 %	0,97	0,94	0,77	0,51	0,50	0,43	0,73	0,57	0,65	0,88
KLBO	37,5 %					62,5 %					1,67					0,28				
KAHOG	78,0 %					22,0 %					0,28					15,43				
HL	67,9 %	67,6 %	70,4 %	71,2 %	75,2 %	32,1 %	32,4 %	29,6 %	28,8 %	24,8 %	0,47	0,48	0,42	0,40	0,33	0,32	0,33	0,39	0,42	0,47
KHLi	16,8 %	25,5 %	35,4 %	38,0 %	43,9 %	83,2 %	74,5 %	64,6 %	62,0 %	56,1 %	4,96	2,93	1,82	1,63	1,28	0,22	0,23	0,19	0,24	0,32
PHL	53,9 %	60,3 %	64,2 %	69,9 %	62,6 %	46,1 %	39,7 %	35,8 %	30,1 %	37,4 %	0,85	0,66	0,56	0,43	0,60	1,20	1,03	0,49	1,05	0,34
HWVL	80,3 %	79,7 %	81,0 %	82,3 %	82,6 %	19,7 %	20,3 %	19,0 %	17,7 %	17,4 %	0,25	0,25	0,24	0,22	0,21	3,38	2,32	2,04	2,40	5,21
KHBO	54,5 %	67,8 %	76,9 %	76,3 %	78,0 %	45,5 %	32,2 %	23,1 %	23,7 %	22,0 %	0,83	0,48	0,30	0,31	0,28	3,73	1,86	1,81	5,88	6,58
KATHO	73,2 %	72,1 %	76,1 %	66,4 %	60,7 %	26,8 %	27,9 %	23,9 %	33,6 %	39,3 %	0,37	0,39	0,31	0,51	0,65	3,04	1,06	2,20	0,60	0,27
EHSAL	48,6 %	52,2 %	52,7 %	48,2 %	50,3 %	51,4 %	47,8 %	47,3 %	51,8 %	49,7 %	1,06	0,92	0,90	1,08	0,99	0,28	0,33	0,27	0,33	0,31
GroepT	19,5 %	19,5 %	19,9 %	21,2 %	22,4 %	80,5 %	80,5 %	80,1 %	78,8 %	77,6 %	4,14	4,13	4,03	3,71	3,47	0,09	0,07	0,07	0,08	0,05
SHG	63,3 %					36,7 %					0,58					0,07				
ARTEVELDE		62,6 %	66,7 %	65,9 %	69,2 %		37,4 %	33,3 %	34,1 %	30,8 %		0,60	0,50	0,52	0,45		3,08	1,29	1,45	1,26
LESSIUS	59,8 %	62,9 %	65,8 %	69,9 %	72,5 %	40,2 %	37,1 %	34,2 %	30,1 %	27,5 %	0,67	0,59	0,52	0,43	0,38	0,50	0,30	0,30	0,63	0,33
Geconsolideerd	53,8 %	55,8 %	59,3 %	62,6 %	64,1 %	46,2 %	44,2 %	40,7 %	37,4 %	35,9 %	0,86	0,79	0,69	0,60	0,56	0,50	0,45	0,38	0,48	0,48
Rekenkundig gemiddelde	52,7 %	54,1 %	57,4 %	62,7 %	63,8 %	47,3 %	45,9 %	42,6 %	37,3 %	36,2 %	1,71	1,48	1,24	0,77	0,73	1,77	1,03	0,94	1,53	1,77
Laagste waarde	8,3 %	8,9 %	10,1 %	21,2 %	22,4 %	19,7 %	20,3 %	18,1 %	17,7 %	17,2 %	0,25	0,25	0,22	0,22	0,21	0,07	0,07	0,07	0,08	0,05
Hoogste waarde	80,3 %	79,7 %	81,9 %	82,3 %	82,8 %	91,7 %	91,1 %	89,9 %	78,8 %	77,6 %	11,11	10,21	8,85	3,71	3,47	15,43	4,39	4,26	7,46	9,57

3.8.4 Rentabiliteit

Bij de beoordeling van de rentabiliteitspositie van de hogeschoolsector wordt enerzijds nagegaan of de opbrengsten toereikend waren om alle kosten te dekken en wordt anderzijds het bekomen resultaat geplaatst t.o.v. de werkingsuitkeringen verstrekt door de overheid. Bij het uitvoeren van deze analyse wordt gebruik gemaakt van een zestal ratio's. In de eerste 3 ratio's, de zogenaamde "netto"-marges, worden de diverse "overschotten" geplaatst t.o.v. de totale werkingsopbrengsten. In de volgende 3 ratio's worden het werkingsoverschot, de cashflow van het boekjaar en de "eigen werkingsopbrengsten" geplaatst t.o.v. de werkingsuitkeringen.

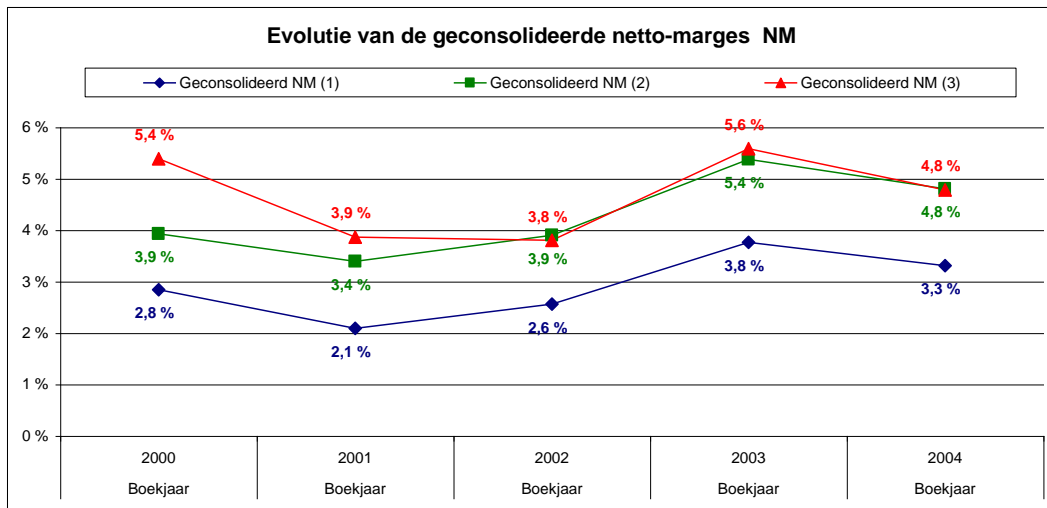
◆ Netto-marges

In de netto-marges wordt het "Werkingsoverschot/tekort", het "Overschot/tekort uit de gewone activiteiten" en het "Overschot/tekort van het boekjaar" gerelateerd aan de totale werkingsopbrengsten.

Globaal bekeken ligt het rentabiliteitsniveau in 2004 hoger dan bij de aanvang van de beschouwde periode (2000-2004) maar lager dan in het piekjaar 2003. De geconsolideerde netto-marges geven voor de 5 beschouwde boekjaren een duidelijk positief beeld. De basis voor dit positieve resultaat wordt gevormd door het werkingsoverschot (netto-marge 1). Ook de financiële verrichtingen leveren een positieve bijdrage. Het overschot uit de gewone activiteiten vertaalt zich in een netto-marge 2 die duidelijk boven het niveau van netto-marge 1 uitstijgt. De invloed van de uitzonderlijke verrichtingen is, conform met het uitzonderlijk karakter ervan, eerder wisselvallig en in 2004 negatief. Dit nadelig effect is echter zo beperkt dat het in de rentabiliteitsberekening voor 2004 zelfs niet merkbaar is (netto-marge 3).

	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2000	2001	2002	2003	2004
Beoordeling :	Hoe hoger de ratiowaarde, hoe gunstiger de rentabiliteitspositie.				
	Netto-marge (1) Werkingsoverschot/tekort (RR [70/64]) t.o.v. Werkingsopbrengsten (RR [70/74])				
Geconsolideerd	2,8 %	2,1 %	2,6 %	3,8 %	3,3 %
Rekenkundig gemiddelde	3,5 %	2,5 %	2,7 %	3,8 %	3,6 %
Laagste waarde	- 13,4 %	- 4,0 %	- 1,9 %	0,3 %	- 0,5 %
Hoogste waarde	19,6 %	13,0 %	10,3 %	9,2 %	7,8 %
	Netto-marge (2) Overschot/tekort uit gewone activiteiten (RR [70/65]) t.o.v. Werkingsopbrengsten (RR [70/74])				
Geconsolideerd	3,9 %	3,4 %	3,9 %	5,4 %	4,8 %
Rekenkundig gemiddelde	4,4 %	3,7 %	3,7 %	5,4 %	4,9 %
Laagste waarde	- 10,4 %	- 4,2 %	- 1,0 %	1,0 %	0,1 %
Hoogste waarde	20,6 %	14,7 %	12,7 %	18,2 %	8,7 %
	Netto-marge (3) Overschot/tekort v/h boekjaar (RR [70/66]) t.o.v. Werkingsopbrengsten (RR [70/74])				
Geconsolideerd	5,4 %	3,9 %	3,8 %	5,6 %	4,8 %
Rekenkundig gemiddelde	6,1 %	4,3 %	3,7 %	5,6 %	4,9 %
Laagste waarde	- 9,9 %	- 2,1 %	- 1,0 %	1,0 %	0,1 %
Hoogste waarde	20,7 %	14,7 %	9,4 %	18,2 %	9,1 %

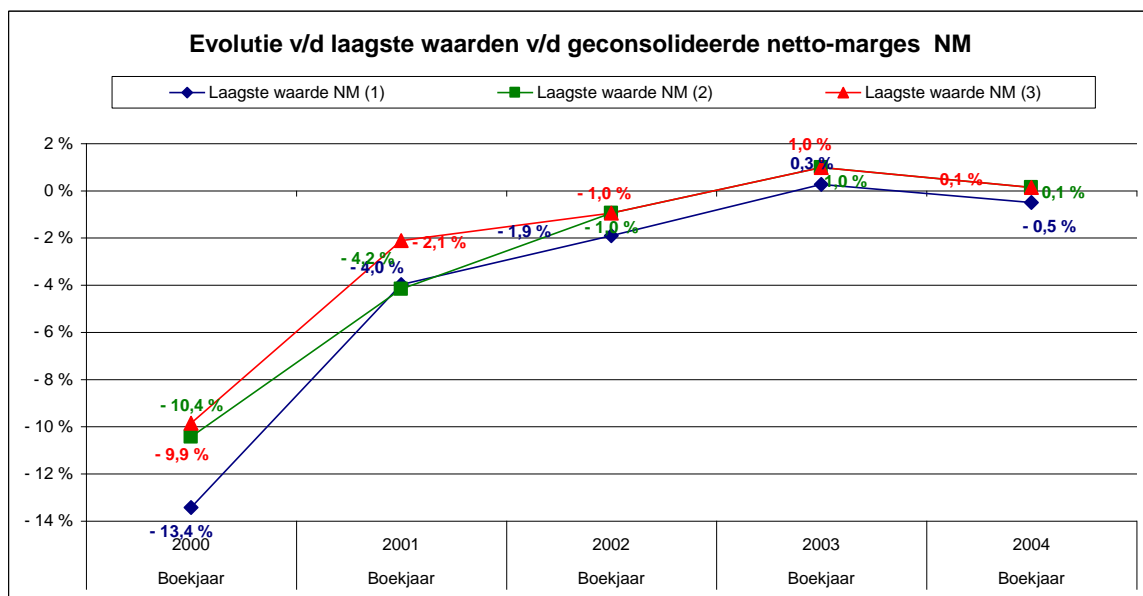

De rentabiliteitspositie voor het boekjaar 2004 van de individuele hogescholen is gunstig, maar valt toch iets zwakker uit dan in 2003. Dit blijkt uit de richting waarin de onderscheiden marges zich in de individuele hogescholen ontwikkelden:

- netto-marge 1:
  - verbetering in 11 en achteruitgang in 10 van de 21 hogescholen,
  - één hogeschool wordt geconfronteerd met een werkingstekort;
- netto-marge 2:
  - verbetering in 10 en achteruitgang in 11 van de 21 hogescholen,
  - geen enkele hogeschool heeft een negatief resultaat;
- netto-marge 3:
  - gunstige evolutie in 9 hogescholen,
  - geen enkele hogeschool heeft een negatief resultaat.

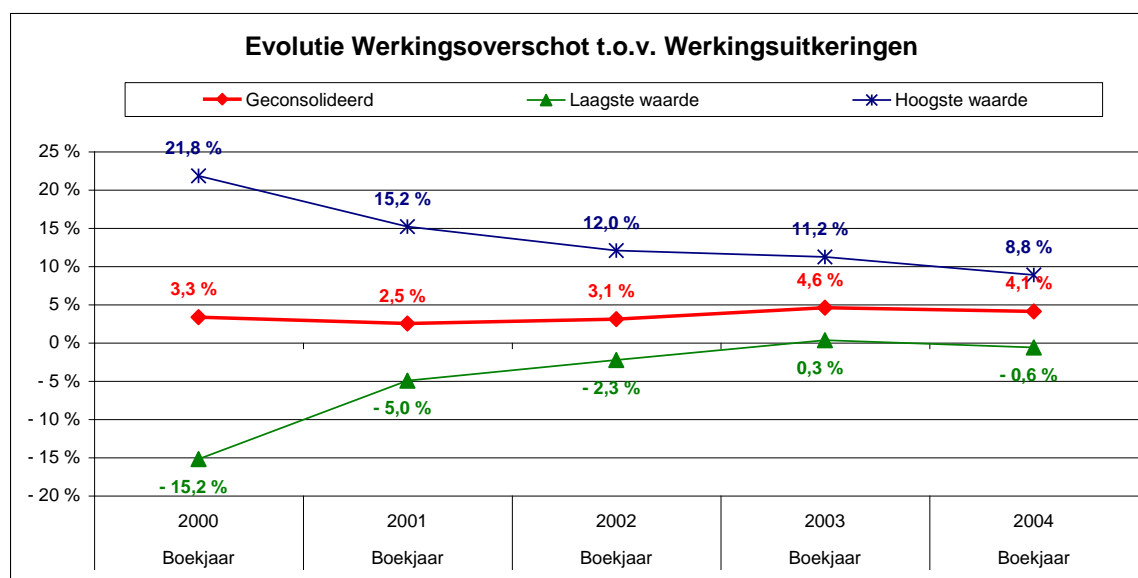
Indien men focust op de evolutie van de laagste waarden van de geconsolideerde netto-marges dan kan hetzelfde patroon afgeleid worden : minder goed dan in 2003 maar significant beter dan in de eerste jaren van de beschouwde periode.

♦ **Werkingsoverschot/werkingstekort t.o.v. werkingsuitkeringen**

Deze ratio drukt uit hoeveel EUR werkingsoverschot de hogescholen realiseren ten opzichte van elke 100 EUR werkingsuitkering die ze van de overheid ontvangen. Tijdens het boekjaar 2004 realiseerden de 21 hogescholen een geconsolideerd werkingsoverschot van 21.788.249 EUR (23.981.426 in 2003), de geconsolideerde werkingsuitkeringen bedroegen 535.470.764 EUR (524.632.324 EUR in 2003). Dit resulteerde in een werkingsoverschot van ongeveer 4,1 EUR (4,6 EUR in 2003) per 100 EUR werkingsuitkering die ze van de overheid ontvingen. Het werkingsoverschot daalde in 2004 terwijl de werkingsuitkeringen verder stegen. Verhoudingsgewijze leidde dit tot een daling van het werkingsoverschot met 0,50 EUR per 100 EUR werkingsuitkering. In 11 van de 21 hogescholen evolueerde deze ratio in gunstige zin. Slechts 1 hogeschool noteerde een (beperkt) negatief resultaat (-0,6 %). Hogeschool Sint-Lukas Brussel registreerde de hoogste marge. Per 100 EUR werkingsuitkering realiseerde deze hogeschool een werkingsoverschot van 8,8 EUR. Wellicht moet ook hier een verband gelegd worden met de investeringsplannen die deze hogeschool in haar begrotingsdossier voorzien heeft. Het gegeven dat deze hogeschool geen toegang heeft tot de DIGO-middelen kan een aansporing betekend hebben om de besteding van de beschikbare werkingsmiddelen te beperken teneinde een ruimere financiering van de geplande investeringen met eigen middelen mogelijk te maken.

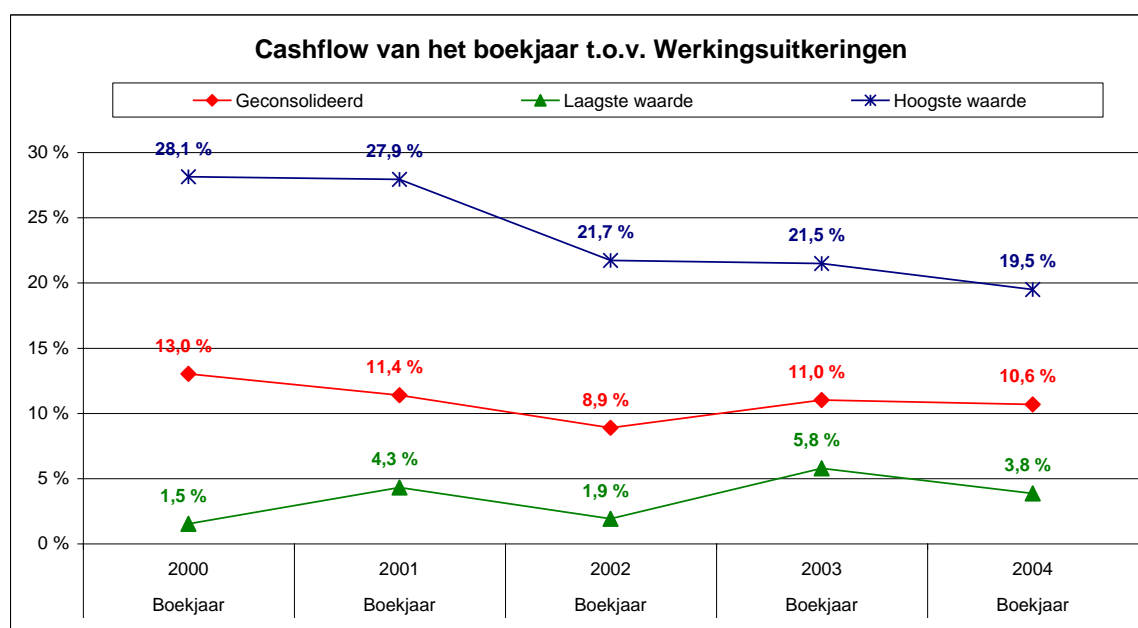
	Werkingsoverschot RR 70/64 t.o.v. Werkingsuitkeringen RR 700				
Beoordeling :	Hoe hoger de ratiowaarde, hoe gunstiger de rentabiliteitspositie.				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2000	2001	2002	2003	2004
Geconsolideerd	3,3 %	2,5 %	3,1 %	4,6 %	4,1 %
Rekenkundig gemiddelde	4,2 %	3,1 %	3,2 %	4,6 %	4,3 %
Laagste waarde	- 15,2 %	- 5,0 %	- 2,3 %	0,3 %	- 0,6 %
Hoogste waarde	21,8 %	15,2 %	12,0 %	11,2 %	8,8 %

♦ **Cashflow van het boekjaar t.o.v. werkingsuitkeringen**

Een rentabiliteitsmeting op basis van de cashflow van het boekjaar heeft tot doel na te gaan in welke mate de hogescholen in staat zijn uit de operationele activiteiten een positieve geldstroom te genereren.

Cashflow van het boekjaar t.o.v. Werkingsuitkeringen RR 700					
Beoordeling :	Hoe hoger de ratiowaarde, hoe groter de positieve geldstroom die de hogeschool genereert uit de operationele activiteiten				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2000	2001	2002	2003	2004
Geconsolideerd	13,0 %	11,4 %	8,9 %	11,0 %	10,6 %
Rekenkundig gemiddelde	13,9 %	12,1 %	9,4 %	11,5 %	10,9 %
Laagste waarde	1,5 %	4,3 %	1,9 %	5,8 %	3,8 %
Hoogste waarde	28,1 %	27,9 %	21,7 %	21,5 %	19,5 %

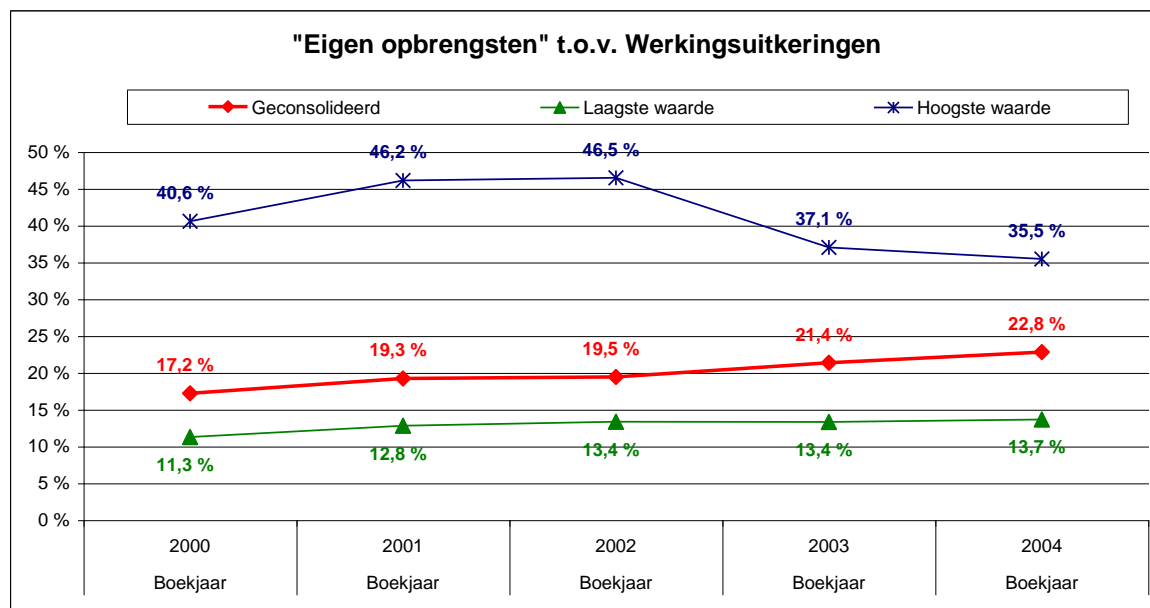
De door de hogescholensector gerealiseerde cashflow van het boekjaar 2004 bedroeg 57.003.586 EUR (57.642.888 EUR in 2003). Ondanks de kleine terugval t.o.v. vorig boekjaar blijft de cashflow en bijgevolg het zelffinancieringsvermogen van de hogescholen op een bijzonder hoog niveau.

Tien van de 21 hogescholen scoorden in dat opzicht beter dan vorig jaar. Ook hier scoort Hogeschool Sint-Lukas Brussel het beste (19,5 %). Erasmus Hogeschool Brussel is in 2004 met een ratio van 3,8 % de zwakst presterende hogeschool en genereert bijgevolg verhoudingsgewijze de kleinste (positieve) geldstroom .

♦ **Verhouding "eigen werkingsopbrengsten" t.o.v. werkingsuitkeringen**

In deze ratio worden de opbrengsten die de hogescholen zelf realiseren door het vervullen van hun hogeschoolopdracht (opbrengsten uit inschrijvings- en examengelden, omzet boeken en cursussen en andere werkingsopbrengsten) geplaatst tegenover de werkingsuitkeringen die ze van de overheid ontvangen. Bij de interpretatie van deze gegevens dient men zich rekenschap te geven van het feit dat de hogescholen onder deze rubriek o.m. de PWO-middelen en de doorgerekende kosten boeken. Hogere opbrengsten vormen bijgevolg een relatief begrip daar er in bepaalde gevallen ook gelijkwaardige kosten tegenover staan.

	"Eigen opbrengsten" t.o.v. Werkingsuitkeringen				
Beoordeling :	Hoe hoger de ratiowaarde, hoe meer eigen opbrengsten de hogescholen generen t.o.v. de werkingsuitkeringen				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2000	2001	2002	2003	2004
Geconsolideerd	17,2 %	19,3 %	19,5 %	21,4 %	22,8 %
Rekenkundig gemiddelde	18,1 %	20,6 %	21,2 %	21,9 %	22,9 %
Laagste waarde	11,3 %	12,8 %	13,4 %	13,4 %	13,7 %
Hoogste waarde	40,6 %	46,2 %	46,5 %	37,1 %	35,5 %

Niettegenstaande de jaarlijkse aangroei van de werkingsuitkeringen slaagt de hogeschoolsector er jaar na jaar in om de "eigen" opbrengsten sneller te laten groeien dan de werkingsuitkeringen. Vergeleken met vorig boekjaar hebben 16 van de 21 hogescholen hun resultaat verbeterd. Net als vorig boekjaar is de Europese Hogeschool Brussel de best scorende hogeschool. Het bedrag van de zelf gegenereerde opbrengsten belooft er 35,5 % van de werkingsuitkeringen.

Resultatenratio's

	Netto-marge (1) Werkingsoverschot/tekort (RR [70/64]) t.o.v. Werkingsopbrengsten (RR [70/74])					Netto-marge (2) Overschot/tekort uit gewone activiteiten (RR [70/65]) t.o.v. Werkingsopbrengsten (RR [70/74])					Netto-marge (3) Overschot/tekort v/h boekjaar (RR [70/66]) t.o.v. Werkingsopbrengsten (RR [70/74])				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004
HA	4,2 %	1,1 %	- 1,9 %	6,2 %	5,6 %	5,7 %	3,0 %	- 0,0 %	7,8 %	7,6 %	7,2 %	3,0 %	0,3 %	8,2 %	7,6 %
PLANTIJN	2,8 %	11,6 %	7,4 %	9,2 %	6,6 %	3,3 %	12,4 %	8,2 %	9,9 %	7,4 %	7,2 %	12,5 %	8,2 %	9,0 %	7,9 %
KdG	0,9 %	- 0,8 %	- 1,9 %	0,3 %	1,3 %	1,1 %	- 0,3 %	- 1,0 %	1,6 %	2,4 %	3,8 %	- 0,2 %	- 1,0 %	1,6 %	2,5 %
KHK	5,6 %	2,5 %	5,2 %	4,9 %	3,5 %	5,6 %	3,0 %	6,2 %	6,2 %	5,5 %	4,1 %	6,0 %	6,5 %	6,6 %	5,8 %
KHM	- 3,7 %	- 3,3 %	0,8 %	2,8 %	2,2 %	- 4,0 %	- 2,8 %	0,4 %	2,8 %	2,3 %	- 0,2 %	- 2,1 %	0,3 %	2,5 %	2,3 %
ERASMUS	- 13,4 %	- 0,8 %	10,3 %	4,2 %	7,1 %	- 10,4 %	2,2 %	12,7 %	6,0 %	8,7 %	- 9,9 %	2,2 %	7,1 %	5,9 %	4,4 %
LUK	19,6 %	13,0 %	5,8 %	3,6 %	7,8 %	20,6 %	14,7 %	7,3 %	4,7 %	8,6 %	20,7 %	14,7 %	8,4 %	6,0 %	9,1 %
W&K	1,5 %	0,0 %	0,3 %	2,2 %	- 0,5 %	2,1 %	0,6 %	1,9 %	3,5 %	1,0 %	2,2 %	1,6 %	1,6 %	4,5 %	1,1 %
KHB	2,3 %	0,7 %	1,2 %			2,6 %	0,9 %	0,9 %			2,6 %	1,0 %	0,9 %		
KHL	3,9 %	2,6 %	3,5 %	4,6 %	5,4 %	4,4 %	3,3 %	4,5 %	5,7 %	6,9 %	7,5 %	3,3 %	4,8 %	5,9 %	7,2 %
IRIS	7,2 %	- 4,0 %	0,4 %			7,0 %	- 4,2 %	0,1 %			10,1 %	1,5 %	0,1 %		
HG	3,7 %	2,9 %	4,9 %	5,8 %	2,9 %	5,8 %	5,2 %	7,5 %	8,2 %	5,6 %	6,4 %	5,7 %	7,4 %	8,2 %	5,7 %
MERCATOR	7,9 %					9,5 %					9,8 %				
EGON	- 1,5 %					- 2,0 %					1,9 %				
KHSL	2,6 %	3,9 %	3,7 %	2,7 %	3,8 %	2,7 %	4,1 %	3,9 %	3,4 %	4,6 %	2,7 %	6,1 %	3,9 %	3,4 %	4,6 %
KLBO	0,9 %					0,5 %					0,7 %				
KAHOG	11,3 %					13,3 %					16,7 %				
HL	3,3 %	1,6 %	3,4 %	4,0 %	4,2 %	4,0 %	2,0 %	4,2 %	4,6 %	5,3 %	4,1 %	1,9 %	4,2 %	4,6 %	5,4 %
KHLi	0,9 %	- 1,0 %	0,3 %	2,8 %	5,2 %	1,0 %	- 0,6 %	1,1 %	4,1 %	6,6 %	4,0 %	3,6 %	3,1 %	5,8 %	8,2 %
PHL	5,3 %	2,8 %	- 1,0 %	1,1 %	2,3 %	6,3 %	6,1 %	2,4 %	4,8 %	4,2 %	9,3 %	6,1 %	2,2 %	5,0 %	3,6 %
HWVL	1,9 %	2,0 %	1,1 %	1,2 %	4,2 %	4,8 %	4,9 %	3,5 %	3,2 %	5,6 %	5,4 %	4,4 %	3,6 %	3,4 %	5,7 %
KHBO	5,6 %	1,4 %	1,3 %	3,9 %	4,9 %	6,0 %	2,2 %	1,9 %	4,4 %	5,4 %	9,2 %	2,7 %	1,4 %	4,4 %	5,4 %
KATHO	6,2 %	4,2 %	5,3 %	4,7 %	1,6 %	10,5 %	5,4 %	7,1 %	5,9 %	2,2 %	13,6 %	2,2 %	7,5 %	5,8 %	1,9 %
EHSAL	9,6 %	10,2 %	5,3 %	5,9 %	2,1 %	11,3 %	12,6 %	7,3 %	6,3 %	2,4 %	11,4 %	13,5 %	9,4 %	6,4 %	3,9 %
GroepT	2,8 %	0,0 %	1,4 %	1,8 %	1,0 %	1,7 %	- 0,5 %	0,8 %	1,0 %	0,1 %	4,4 %	- 0,4 %	0,8 %	1,0 %	0,1 %
SHG	- 5,5 %					- 4,3 %					- 1,6 %				
ARTEVELDE		3,5 %	1,8 %	1,5 %	3,0 %		4,5 %	2,7 %	2,2 %	3,7 %		3,3 %	2,6 %	2,2 %	3,7 %
LESSIUS	9,8 %	3,8 %	3,0 %	5,6 %	0,5 %	10,2 %	5,6 %	1,0 %	18,2 %	7,5 %	11,2 %	5,1 %	1,1 %	18,2 %	7,5 %
Geconsolideerd	2,8 %	2,1 %	2,6 %	3,8 %	3,3 %	3,9 %	3,4 %	3,9 %	5,4 %	4,8 %	5,4 %	3,9 %	3,8 %	5,6 %	4,8 %
Rekenkundig gemiddelde	3,5 %	2,5 %	2,7 %	3,8 %	3,6 %	4,4 %	3,7 %	3,7 %	5,4 %	4,9 %	6,1 %	4,3 %	3,7 %	5,6 %	4,9 %
Laagste waarde	- 13,4 %	- 4,0 %	- 1,9 %	0,3 %	- 0,5 %	- 10,4 %	- 4,2 %	- 1,0 %	1,0 %	0,1 %	- 9,9 %	- 2,1 %	- 1,0 %	1,0 %	0,1 %
Hoogste waarde	19,6 %	13,0 %	10,3 %	9,2 %	7,8 %	20,6 %	14,7 %	12,7 %	18,2 %	8,7 %	20,7 %	14,7 %	9,4 %	18,2 %	9,1 %

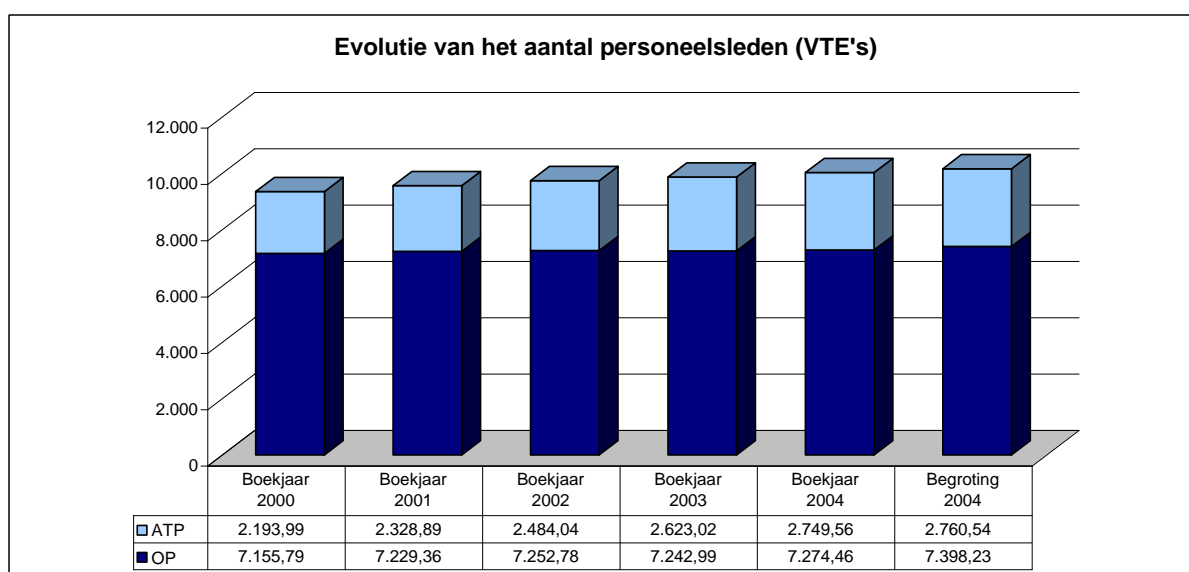
Resultatenratio's (vervolg)

	Werkingsoverschot/tekort (RR [70/64]) t.o.v. Werkingsuitkeringen (RR [700])					Cashflow van het boekjaar t.o.v. Werkingsuitkeringen					Verhouding "eigen opbrengsten" t.o.v. Werkingsuitkeringen (RR[70/74] - RR[700]) / RR[700]				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004
HA	4,7 %	1,2 %	- 2,1 %	7,1 %	6,5 %	13,2 %	9,6 %	4,9 %	9,7 %	12,8 %	13,4 %	15,3 %	13,4 %	15,4 %	17,1 %
PLANTIJN	3,1 %	13,7 %	8,7 %	11,2 %	8,1 %	14,8 %	18,3 %	12,7 %	14,6 %	13,8 %	12,4 %	17,9 %	17,7 %	22,3 %	22,1 %
KdG	1,0 %	- 0,9 %	- 2,3 %	0,3 %	1,5 %	11,1 %	8,0 %	3,8 %	5,8 %	6,4 %	18,2 %	19,4 %	18,7 %	20,1 %	21,7 %
KHK	7,0 %	3,1 %	6,4 %	6,3 %	4,5 %	13,5 %	19,2 %	15,1 %	15,3 %	15,0 %	25,2 %	23,0 %	24,2 %	29,2 %	31,1 %
KHM	- 4,5 %	- 4,1 %	1,0 %	3,6 %	2,8 %	8,0 %	6,9 %	7,9 %	10,3 %	10,6 %	21,8 %	23,5 %	23,3 %	26,5 %	27,1 %
ERASMUS	- 15,2 %	- 0,9 %	12,0 %	5,0 %	8,5 %	7,4 %	7,5 %	1,9 %	9,7 %	3,8 %	13,2 %	14,8 %	17,2 %	19,4 %	19,7 %
LUK	21,8 %	15,2 %	6,7 %	4,1 %	8,8 %	28,1 %	24,6 %	15,4 %	16,4 %	19,5 %	11,3 %	16,7 %	14,5 %	13,4 %	13,7 %
W&K	1,8 %	0,0 %	0,4 %	2,6 %	- 0,6 %	8,3 %	6,9 %	4,6 %	7,9 %	5,6 %	16,2 %	19,0 %	19,3 %	21,4 %	21,8 %
KHB	2,7 %	0,8 %	1,5 %			8,9 %	4,3 %	4,4 %			17,8 %	18,9 %	23,0 %		
KHL	4,4 %	2,9 %	4,0 %	5,5 %	6,5 %	14,7 %	8,3 %	8,6 %	9,3 %	11,2 %	12,8 %	12,8 %	15,7 %	19,4 %	20,5 %
IRIS	8,5 %	- 5,0 %	0,5 %			18,0 %	9,3 %	7,9 %			18,2 %	24,3 %	31,7 %		
HG	4,2 %	3,3 %	5,6 %	6,8 %	3,4 %	12,3 %	13,2 %	12,4 %	13,8 %	12,7 %	14,0 %	15,3 %	15,5 %	17,1 %	19,5 %
MERCATOR	9,0 %					14,1 %					12,8 %				
EGON	- 1,8 %					13,6 %					14,4 %				
KHSL	3,0 %	4,7 %	4,5 %	3,4 %	4,8 %	7,8 %	13,0 %	8,8 %	8,8 %	10,4 %	18,0 %	20,5 %	21,1 %	23,7 %	25,8 %
KLBO	1,1 %					7,0 %					18,1 %				
KAHOG	13,0 %					20,3 %					14,4 %				
HL	3,9 %	1,9 %	4,0 %	4,7 %	5,0 %	12,3 %	11,3 %	12,2 %	11,3 %	10,6 %	18,2 %	17,0 %	17,9 %	17,8 %	17,7 %
KHLi	1,0 %	- 1,2 %	0,4 %	3,3 %	6,1 %	11,7 %	12,5 %	9,2 %	13,1 %	15,9 %	14,2 %	15,9 %	15,8 %	16,7 %	18,6 %
PHL	6,0 %	3,7 %	- 1,3 %	1,4 %	2,9 %	13,9 %	11,7 %	4,4 %	8,1 %	7,1 %	12,3 %	30,4 %	25,4 %	26,9 %	28,6 %
HWVL	2,4 %	2,6 %	1,4 %	1,6 %	5,6 %	17,2 %	17,5 %	14,6 %	12,3 %	14,6 %	26,1 %	29,1 %	29,1 %	30,3 %	31,6 %
KHBO	6,7 %	1,7 %	1,6 %	4,6 %	6,0 %	15,5 %	8,4 %	4,9 %	9,2 %	11,2 %	18,8 %	19,6 %	19,1 %	18,8 %	22,8 %
KATHO	7,5 %	5,1 %	6,4 %	5,8 %	2,0 %	20,3 %	7,5 %	11,7 %	11,1 %	8,6 %	20,7 %	21,1 %	21,3 %	24,5 %	27,3 %
EHSAL	13,5 %	14,9 %	7,8 %	8,1 %	2,9 %	24,5 %	27,9 %	21,7 %	15,6 %	12,4 %	40,6 %	46,2 %	46,5 %	37,1 %	35,5 %
GroepT	3,5 %	0,0 %	1,75 %	2,16 %	1,15 %	15,9 %	11,2 %	9,4 %	10,6 %	6,4 %	25,0 %	21,8 %	22,0 %	21,4 %	18,7 %
SHG	- 7,0 %					1,5 %					27,0 %				
ARTEVELDE		4,2 %	2,1 %	1,8 %	3,6 %		9,2 %	8,3 %	7,6 %	9,6 %		17,7 %	18,6 %	20,5 %	23,4 %
LESSIUS	11,1 %	4,3 %	3,5 %	6,5 %	0,6 %	20,9 %	12,2 %	11,4 %	21,5 %	10,4 %	13,3 %	13,5 %	15,7 %	17,2 %	17,0 %
Geconsolideerd	3,3 %	2,5 %	3,1 %	4,6 %	4,1 %	13,0 %	11,4 %	8,9 %	11,0 %	10,6 %	17,2 %	19,3 %	19,5 %	21,4 %	22,8 %
Rekenkundig gemiddelde	4,2 %	3,1 %	3,2 %	4,6 %	4,3 %	13,9 %	12,1 %	9,4 %	11,5 %	10,9 %	18,1 %	20,6 %	21,2 %	21,9 %	22,9 %
Laagste waarde	- 15,2 %	- 5,0 %	- 2,3 %	0,3 %	- 0,6 %	1,5 %	4,3 %	1,9 %	5,8 %	3,8 %	11,3 %	12,8 %	13,4 %	13,4 %	13,7 %
Hoogste waarde	21,8 %	15,2 %	12,0 %	11,2 %	8,8 %	28,1 %	27,9 %	21,7 %	21,5 %	19,5 %	40,6 %	46,2 %	46,5 %	37,1 %	35,5 %

3.9 Analyse i.v.m. de personeelsformatie en de personeelskosten

3.9.1 Geconsolideerde personeelsformatie²⁶

De totale personeelsformatie voor het boekjaar 2004 telt voor het geheel van de Vlaamse hogescholen 10.024,02 voltijdse eenheden (VTE's). Sinds het boekjaar 2000 is er een beperkte, maar jaarlijkse aangroei van de totale tewerkstelling in de hogescholen (toename t.o.v. 2000 = 7,2 %).

Het totale personeelsbestand kan worden opgedeeld in twee groepen van personeelsleden. De grootste groep wordt gevormd door het onderwijzend personeel (OP), de tweede groep door het administratief en technisch personeel (ATP)²⁷. De evolutie van het aantal personeelsleden van de beide groepen verloopt in dezelfde richting maar volgens een uiteenlopend ritme:

- Het aantal OP-leden was in 2004 31,47 VTE (+ 0,4 %) hoger dan in 2003. In vergelijking met het boekjaar 2000 is hun aantal gegroeid met 118,67 VTE (+ 1,7 %).
- Ook het aantal ATP-leden steeg in de voorbij boekjaren. Dit was in 2004 niet anders. T.o.v. het vorige boekjaar steeg hun aantal met 126,54 VTE (+ 4,8 %); t.o.v. 2000 met 555,57 VTE (+ 25,3 %).

De groei van het aantal personeelsleden is dus duidelijk het sterkst in het segment van het ATP-personeel.

²⁶ In het jaarverslag van AHOWO wordt de evolutie van het aantal personeelsleden uitvoerig besproken.

²⁷ Het aantal VTE's onderwijzend personeel (= OP) werd berekend inclusief de centraal betaalde OP'ers en inclusief het aantal gastprofessoren. Voor het administratief en technisch personeel (= ATP) werden de centraal betaalde AP-OPH-MVDP'ers en het OHP en meegerekend.

OHP: opvoedend hulp personeel, MVDP: meester-, vak- en dienstpersoneel

Evolutie van het aantal personeelsleden	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
<i>VTE's (voltijdse eenheden)</i>	2000	2001	2002	2003	2004
Aantal onderwijzend personeel (incl. centraal betaalde OP'ers en incl. gastprof.)	7.155,79	7.229,36	7.252,78	7.242,99	7.274,46
Jaarlijkse absolute mutatie		+ 73,57	+ 23,42	- 9,79	+ 31,47
Jaarlijks groeipercentage		+ 1,0 %	+ 0,3 %	- 0,1 %	+ 0,4 %
Index: 2000 = 100		101,0	101,4	101,2	101,7
Aantal administratief en technisch personeel (incl. centraal betaalde AP-OHP-MVDP'ers, incl. contractuelen)	2.193,99	2.328,89	2.484,04	2.623,02	2.749,56
Jaarlijkse absolute mutatie		+ 134,90	+ 155,16	+ 138,98	+ 126,54
Jaarlijks groeipercentage		+ 6,1 %	+ 6,7 %	+ 5,6 %	+ 4,8 %
Index: 2000 = 100		106,1	113,2	119,6	125,3
Totaal aantal VTE's	9.349,78	9.558,24	9.736,82	9.866,01	10.024,02
Jaarlijkse absolute mutatie		+ 208,46	+ 178,58	+ 129,19	+ 158,01
Jaarlijks groeipercentage		+ 2,2 %	+ 1,9 %	+ 1,3 %	+ 1,6 %
Index: 2000 = 100		102,2	104,1	105,5	107,2

De totale effectieve bezetting ligt traditioneel onder het begrote niveau. In 2004 werden er 134,75 VTE (- 1,3 %) minder tewerkgesteld dan bij de begrotingsopmaak voorzien. De afwijking is het sterkst in de categorie van de OP-leden. De tewerkstelling lag er 123,77 VTE (- 1,7 %) onder het begrote niveau. Bij het ATP-personeel is de afwijking beduidend kleiner (- 0,4 %).

Evolutie van het aantal personeelsleden	Boekjaar	Boekjaar	JR04-JR03	JR04-JR03	Begroting	JR04-BG04	JR04-BG04
	2003	2004	Absoluut verschil	Relatief verschil	2004	Absoluut verschil	Relatief verschil
<i>VTE's (voltijdse eenheden)</i>							
Aantal onderwijzend personeel (incl. centraal betaalde OP'ers en incl. gastprof.)	7.242,99	7.274,46	+ 31,47	+ 0,4 %	7.398,23	- 123,77	- 1,7 %
Aantal administratief en technisch personeel (incl. centraal betaalde AP-OHP-MVDP'ers, incl. contractuelen)	2.623,02	2.749,56	+ 126,54	+ 4,8 %	2.760,54	- 10,98	- 0,4 %
Totaal aantal VTE's	9.866,01	10.024,02	+ 158,01	+ 1,6 %	10.158,77	- 134,75	- 1,3 %

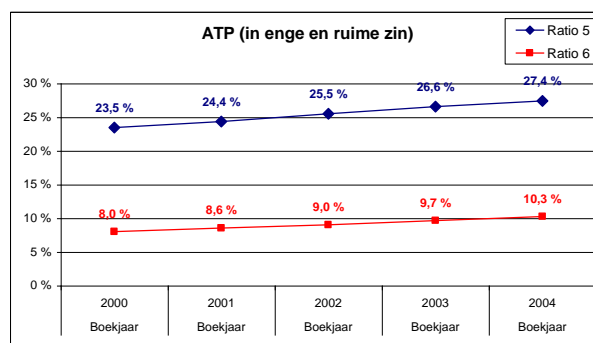
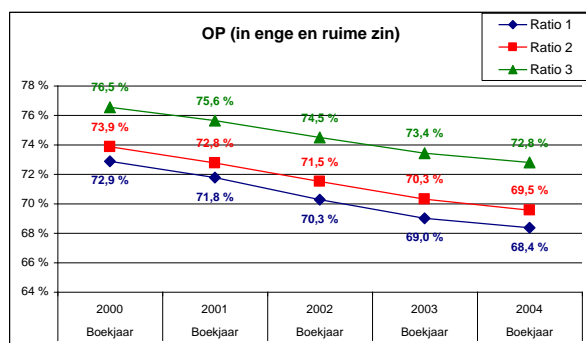

3.9.2 Ratio's i.v.m. de samenstelling van de geconsolideerde personeelsformatie

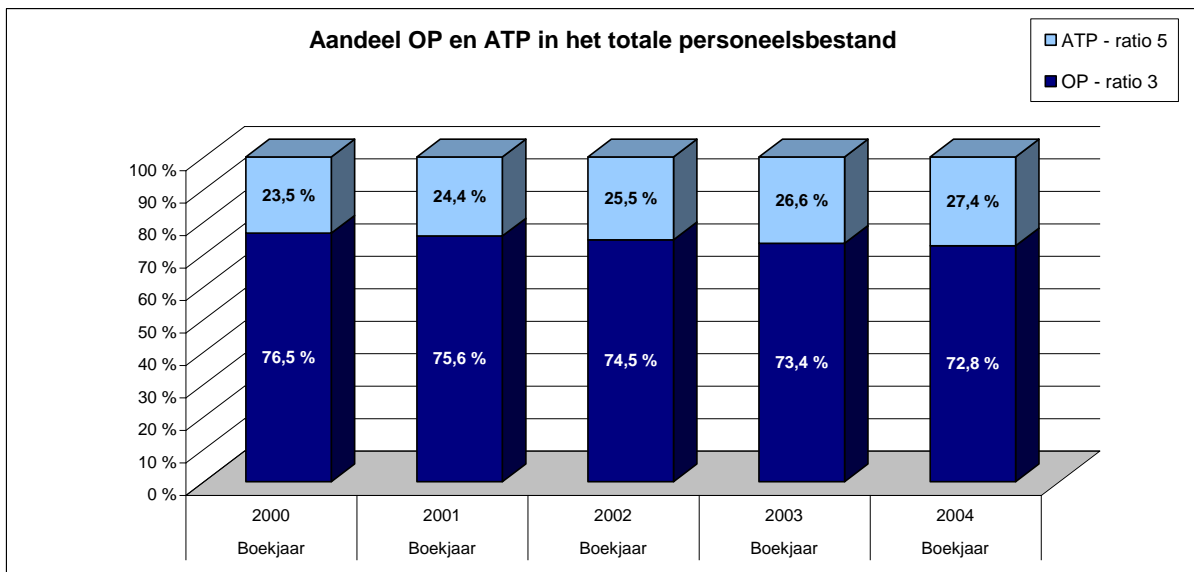
De volgende tabel bevat de berekening van een aantal ratio's i.v.m. de samenstelling van de geconsolideerde personeelsformatie.

Geconsolideerde ratio's i.v.m. de personeelsformatie	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Individuele hogescholen 2004			
	2000	2001	2002	2003	2004	Rek. gemidd.	Hoogste %	Laagste %	
Ratio 1	Totaal OP-bestand (excl. centraal betaalde OP'ers en excl. gastprofs) / Totaal personeelsbestand								
	72,9 %	71,8 %	70,3 %	69,0 %	68,4 %	68,9 %	84,6 %	56,7 %	
Ratio 2	Totaal OP-bestand (incl. centraal betaalde OP'ers en excl. gastprofs) / Totaal personeelsbestand								
	73,9 %	72,8 %	71,5 %	70,3 %	69,5 %	69,9 %	85,0 %	58,0 %	
Ratio 3	Totaal OP-bestand (incl. centraal betaalde OP'ers en incl. gastprofs) / Totaal personeelsbestand								
	76,5 %	75,6 %	74,5 %	73,4 %	72,8 %	73,1 %	86,1 %	61,4 %	
Ratio 3 min Ratio 2	Totaal gastprofessoren / Totaal personeelsbestand								
	2,7 %	2,9 %	3,0 %	3,1 %	3,2 %	3,1 %	10,4 %	0,1 %	
Ratio 4	Totaal ATP-bestand (excl. centraal betaalde AP-OHP-MVDP'ers, excl. contract.) / Totaal personeelsbestand								
	11,4 %	12,1 %	13,2 %	13,8 %	14,2 %	14,9 %	27,5 %	9,2 %	
Ratio 5	Totaal ATP-bestand (incl. centraal betaalde AP-OHP-MVDP'ers, pers. tpt. contract.) / Totaal personeelsbestand								
	23,5 %	24,4 %	25,5 %	26,6 %	27,4 %	27,0 %	38,6 %	13,9 %	
Ratio 6	Aantal contractuele personeelsleden (excl. gastprofs) / Totaal personeelsbestand								
	8,0 %	8,6 %	9,0 %	9,7 %	10,3 %	9,2 %	16,2 %	0,5 %	
Ratio 5 min Ratio 6	Totaal ATP-bestand (incl. centraal betaalde AP-OHP-MVDP'ers, pers. tpt. excl. contract.) / Totaal personeelsbestand								
	15,4 %	15,8 %	16,5 %	16,9 %	17,2 %	17,8 %	31,1 %	12,1 %	

Voor het onderwijzend personeel brengen de geconsolideerde ratio's in de periode 2000-2004 duidelijk een dalend aandeel in het totale personeelsbestand (ratio 1, 2 en 3) tegenover een groeiend aandeel voor het administratief en technisch personeel (ratio 5 en 6) tot uiting.

Onderstaande grafiek illustreert duidelijk de gewijzigde personeelssamenstelling:

In de periode 2000 – 2004 vertoont het aandeel van de gastprofessoren (ratio 3 min ratio 2) een licht stijgende tendens. Dit aandeel groeit van 2,7 % (2000) naar 3,2 % (2004) van de geconsolideerde personeelsformatie. Het aandeel van de andere contractuele personeelsleden in de geconsolideerde personeelsformatie kende een significante groei van 8 % in 2000 naar 10,3 % in 2004 (ratio 6).

De hoogste en laagste waarden van de diverse ratio's vastgesteld bij de individuele hogescholen wijken vaak sterk af van de geconsolideerde percentages.

3.9.2.1 Controlepercentages i.v.m. de personeelsformatie van het onderwijzend personeel

3.9.2.2 Globale hogeschoolsector

Het hogescholendecreet, art. 231, bepaalt dat de hogeschoolbesturen bij het vaststellen van de jaarlijkse personeelsformatie met betrekking tot het onderwijzend personeel uitgedrukt in voltijdse eenheden de volgende regels moeten in acht nemen:

- het aantal betrekkingen van hoofdpraktijklector en hoofdlector samen bedraagt ten hoogste 20 % van het aantal betrekkingen van praktijklector, hoofdpraktijklector, lector en hoofdlector samen;
- het aantal betrekkingen van het assisterend personeel bedraagt ten minste 36 % van het aantal betrekkingen van assistent, doctor-assistent, werkleider, docent, hoofddocent, hoogleraar en gewoon hoogleraar samen verbonden aan de basisopleidingen van twee cycli;
- het aantal betrekkingen van hoofddocent en hoogleraar bedraagt ten hoogste 25 % van het aantal betrekkingen van assistent, doctor-assistent, werkleider, docent, hoofddocent, hoogleraar en gewoon hoogleraar samen;

- het aantal vastbenoemde personeelsleden, uitgedrukt in voltijdse eenheden, bedraagt ten hoogste 72 %²⁸ van het aantal leden van het onderwijzend personeel uitgedrukt in voltijdse eenheden. Hierbij wordt de bevordering of ambtswijziging van een reeds in de hogeschool benoemd personeelslid niet beschouwd als een nieuwe benoeming;
- het totaal aantal gastprofessoren bedraagt ten hoogste 10 % van de formatie van het onderwijzend personeel. Dit geldt niet met betrekking tot het aantal gastprofessoren in de studiegebieden audiovisuele en beeldende kunst, en muziek en dramatische kunst.

Ook bij het opstellen van de jaarrekeningen rapporteren de hogescholen over het al of niet bereiken van deze decretale normen.

In de volgende tabel werden voor de periode 2000-2004 de percentages berekend op de geconsolideerde personeelsformatie. Voor het boekjaar 2004 werd er tevens vermeld op hoeveel hogescholen de norm van toepassing was en hoeveel hogescholen daarvan de norm overschrijden.

Geconsolideerde ratio's i.v.m. de personeelssamenstelling	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Individuele hogescholen 2004			
	2000	2001	2002	2003	2004	Van toepassing in ... hogescholen	Laagste %	Hoogste %	Norm overschreden in ... hogescholen
hoofdpraktijklector + hoofdlector: maximum 20 % van groep 1	0,74 %	1,20 %	2,20 %	2,95 %	3,23 %	16 hogescholen	0,77 %	12,78 %	0 hogescholen
groep 2 = assisterend personeel: minimum 36 % van groep 2 + 3 (2 cycli)	55,08 %	56,07 %	55,67 %	54,90 %	54,99 %	17 hogescholen	37,72 %	76,04 %	0 hogescholen
hoofddocent + hoogleraar: maximum 25 % van groep 2 + 3 (1 cyclus en 2 cycli)	12,45 %	12,51 %	11,81 %	11,98 %	12,07 %	15 hogescholen	2,70 %	20,83 %	0 hogescholen
maximum 64 % benoemden OP	69,23 %	65,91 %							
maximum 72 % benoemden OP			65,37 %	67,17 %	66,43 %	alle hogescholen	49,73 %	74,09 %	1 hogeschool
gastprofessoren andere studiegebieden: maximum 10 % van totaal OP	1,93 %	2,30 %	2,56 %	2,78 %	2,54 %	20 hogescholen	0,13 %	9,64 %	0 hogescholen
praktijkassistent: maximum 30 % van groep 2	3,88 %	3,76 %							
praktijkassistent AVB en MDK: maximum 50 % van groep 2 AVB en MDK			6,83 %	8,82 %	10,97 %	6 hogescholen	0,98 %	31,34 %	0 hogescholen
praktijkassistent andere studiegebieden: maximum 30 % van groep 2 anderen studiegebieden			5,03 %	5,51 %	6,17 %	10 hogescholen	0,89 %	28,75 %	0 hogescholen
assistent: maximum 25 % benoemden	59,92 %	57,07 %	54,14 %	53,83 %	49,77 %	17 hogescholen	0,62 %	91,68 %	12 hogescholen

groep 1 = praktijklector, hoofdpraktijklector, lector en hoofdlector (deze ambten kunnen uitsluitend verleend worden in het hoger onderwijs van 1 cyclus)

groep 2 = assisterend personeel = assistent, doctor-assistent en werkleider (deze ambten kunnen uitsluitend verleend worden in het hoger onderwijs van 2 cycli)

groep 3 = docent, hoofddocent, hoogleraar en gewoon hoogleraar (deze ambten kunnen verleend worden in het hoger onderwijs van 1 cyclus en van 2 cycli)

Totaal aantal hogescholen boekjaar 2004 : 21

De ambten *hoofdpraktijklector* en *hoofdlector* kunnen alleen verleend worden aan (praktijk)lectoren die ten minste 2 jaar dienstanciënniteit hebben verworven als (praktijk)lector in de eigen hogeschool²⁹. Zestien hogescholen maken in het boekjaar 2004 melding van dergelijke toewijzingen. Het aandeel van beide ambten samen in de geconsolideerde personeelsformatie is opgelopen tot 3,23 % t.o.v. 2,95 % in 2003.

²⁸ Dit percentage werd met ingang van 1 januari 2002 opgetrokken van 64 % naar 72 % ingevolge het decreet van 21 december 2001 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2002 (artikel 5).

²⁹ Artikel 130, 1° van het hogescholendecreet.

Met het oog op de begeleiding van de studenten in de basisopleidingen van 2 cycli heeft de overheid een minimum percentage bepaald voor het aantal betrekkingen van het *assisterend personeel*. Alle hogescholen voldoen in 2004 aan deze norm.

De decretale beperking van het aantal betrekkingen van *hoofddocent* en *hoogleraar* wordt in alle hogescholen gerespecteerd.

Het aantal *vastbenoemde personeelsleden* mocht in 2004 maximaal 72 % van het aantal leden van het *onderwijzend personeel* bedragen. Uit de geconsolideerde gegevens voor de boekjaren 2000-2004 blijkt dat de hogescholen de benoemingsmogelijkheden zeker niet optimaal benutten³⁰. Eén hogeschool overschrijdt de toegelaten maximumnorm. Deze normoverschrijding heeft echter historische gronden.

In de periode 2000-2004 groeide het aandeel van de *gastprofessoren* (excl. de studiegebieden audiovisuele en beeldende kunst, en muziek en dramatische kunst) lichtjes. Tijdens het boekjaar 2004 stelden 20 hogescholen gastprofessoren tewerk. Allen bleven ze beneden de 10 %-limiet.

De *praktijkassistenten* vervullen in het hoger onderwijs van 2 cycli uitsluitend taken van praktijkgericht onderwijs³¹. Deze categorie personeelsleden mag maximaal 30 % bedragen van het assisterend personeel behalve in de studiegebieden audiovisuele en beeldende kunst en muziek en dramatische kunst waar het aantal praktijkassistenten maximaal 50 % van het assisterende personeel, in VTE uitgedrukt, mag bedragen. Tien (t.o.v. zes in 2003) hogescholen vielen onder de beperking tot 30 %, zes (t.o.v. vier in 2003) hogescholen onder de beperking tot 50 %. Geen enkele van de betrokken hogescholen overschreed de toegelaten norm. Opvallend evenwel is de toename van het aantal hogescholen waarop deze controlenorm van toepassing was. In het verslag³² over de werking van het commissariaat in 2004-2005 wordt deze evolutie nader verklaard.

De overheid heeft ook een beperking opgelegd i.v.m. het maximaal aantal benoemde *assistenten*. Van de 17 hogescholen die assistenten tewerkstelden overschreden er in het boekjaar 2004 nog steeds 12 hogescholen de maximumnorm van 25 % vastbenoemden. Dit fenomeen verklaart zich vanuit de situatie vóór de fusie (vóór 1995).

3.9.2.3 Procentueel aandeel van de benoemde personeelsleden OP per hogeschool

Het hogescholendecreet bepaalt dat het aantal vast benoemde leden van het onderwijzend personeel maximaal 72 % van het totaal aantal leden van het onderwijzend personeel mag bedragen (64% tot en met het boekjaar 2001). De groei van het benoemingspercentage in 2003 zette zich in 2004 niet verder door. Integendeel, het benoemingspercentage daalde licht. Dit is een opmerkelijke vaststelling, gezien er heel wat ruimte is voor bijkomende benoemingen en een vaste benoeming financiële voordelen oplevert voor de hogeschool (lagere patronale bijdragen). Dit zou er kunnen op wijzen dat de hogescholen meer belang hechten aan de mogelijkheid om een flexibel personeelsbeleid te voeren dan aan de eventuele besparing die een vaste benoeming hen oplevert.

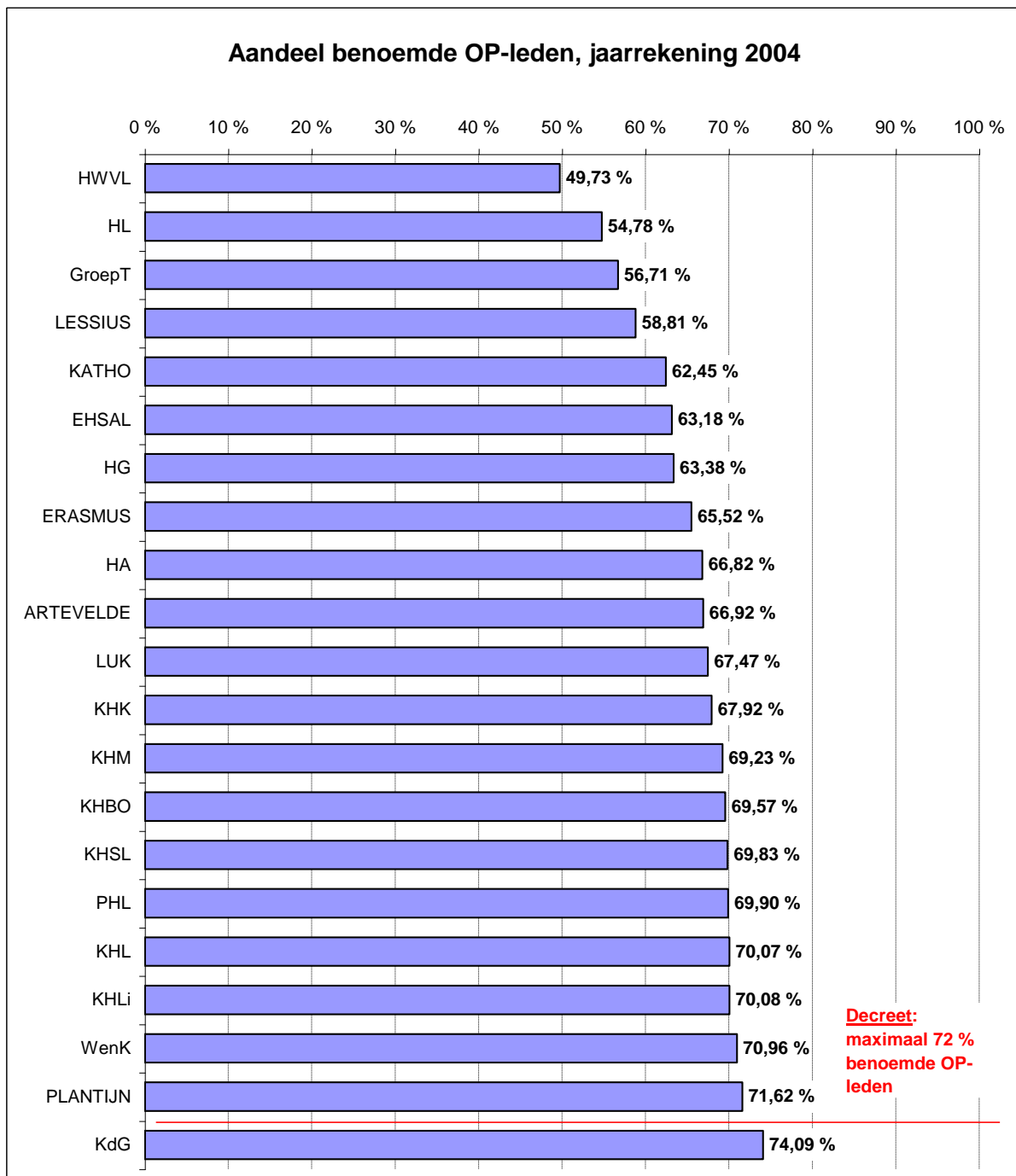
---

³⁰ Meer informatie vindt u in het volgende punt.

³¹ Artikel 104 van het hogescholendecreet.

³² Verslag over de werking van het commissariaat in 2004-2005, opgesteld door het college van commissarissen van de Vlaamse Regering bij de hogescholen, 4.1.5.1.1, blz 39-40

Slechts in 1 hogeschool lag het benoemingspercentage in 2004 hoger dan de toegelaten norm. Het benoemingspercentage daalde in 13 van de 21 hogescholen. De HWVL scoort met 49,73 % vastbenoemden het laagst en KdG met 74,09 % (79,43 % in 2003) het hoogst.

3.9.3 Ratio's i.v.m. de personeelskosten³³

3.9.3.1 80-20 norm

Conform met artikel 232 van het hogescholendecreet mogen “de geraamde bezoldigingskosten - met inbegrip van de mandaatvergoedingen en premies – van de geraamde personeelsformatie, van de contractuele personeelsleden bezoldigd ten laste van de werkingsuitkering en van de plaatsvervangers ... maximaal 5 procent variëren in min of in plus op de norm 80 procent van de jaarlijkse werkingsuitkering”. Afhankelijk van de richting van de afwijking van de 80 % moet de hogeschool bij het opstellen van de **begroting** een specifieke verantwoording m.b.t. de personeelsformatie afleggen ten aanzien van de Vlaamse Regering.

- ♦ 80-20 norm > 85 %: de hogeschool moet samen met de begroting een financieringsplan indienen dat aangeeft op welke wijze en binnen welke termijn zij met de beschikbare reserves de financiële herstructurering zal realiseren (art. 232 § 2);
- ♦ 80-20 norm < 75 %: de hogeschool moet samen met de begroting een personeelsstructuurplan opstellen om het minimumniveau van 75 % te bereiken (art. 232 § 3). Dit personeelsstructuurplan behoeft de goedkeuring van het hogeschoolonderhandelingscomité.

Artikel 232 § 4 bepaalt dat de Vlaamse Regering de wijze vastlegt voor het berekenen van de procentnormen³⁴. De regeringscommissarissen hanteerden bij de jaarrekening 2004 onderstaande berekeningswijze (breuk) om de 80-20 norm te bepalen:

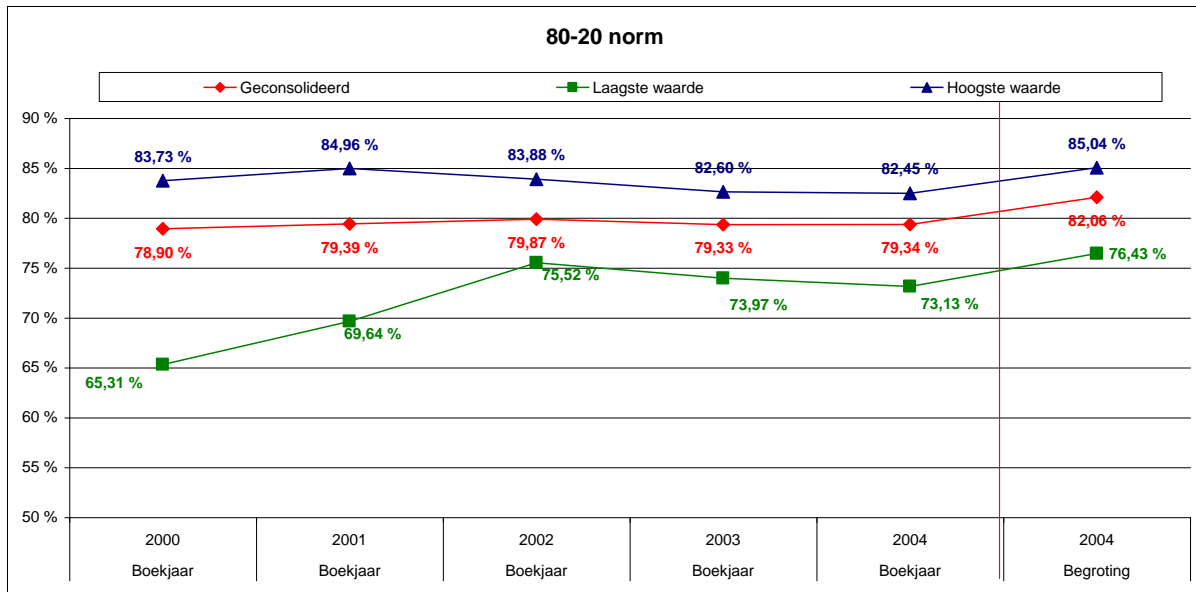
Berekening van de 80/20 norm op niveau van de jaarrekening	
Teller (gegevens jaarrekening)	Totaal betaald door Departement Onderwijs
	- TBS 55+ (75%)
	- bevallingsverloven
	- gedetacheerden
	- arbeidsongevallen met terugbetaling
	- kinéfonds
	Totaal
Noemer (gegevens uit de definitieve enveloppe)	Werkingsuitkeringen (= HF + OBE + STUD)
	+ extra-werkingsuitkeringen
	+ uitkering voortgezette lerarenopleiding
	+ uitkering initiële lerarenopleiding van academisch niveau
	+ bijzondere werkingsmiddelen
	+ aanvullende middelen
	+ academiseringsmiddelen
	+ HOSP
	+ PWO
	+ overige werkingsuitkeringen
	Totaal

* HF, OBE en STUD zijn 3 componenten van de werkingsuitkeringen.

³³ Berekend op basis van de gegevens vermeld in de “bijlage IV Bezoldigingskosten”.

³⁴ Besluit van de Vlaamse Regering van 28 juni 2002 tot wijziging van het Besluit van de Vlaamse Regering van 15 november 1995 betreffende de begroting en de personeelsformatie voor de hogescholen en de vzw's sociale voorzieningen in de Vlaamse Gemeenschap.

In de volgende grafiek wordt de 80-20 norm weergegeven, berekend op basis van de geconsolideerde gegevens van de gehele hogeschoolsector.

Voor het boekjaar 2004 bedraagt de geconsolideerde 80-20 norm 79,34 % en bevindt zich hiermee op hetzelfde niveau als vorig boekjaar (79,33 %). De geconsolideerde 80-20 norm ligt binnen de range van 5 % afwijking in min of in plus van de norm van 80 %. Twee hogescholen sluiten het boekjaar af met een 80/20-norm die lager uitvalt dan 75 % (dus meer dan 5 % in min op de norm van 80 %). Geen enkele hogeschool overschrijdt de maximaal toegelaten waarde (85 %).

80-20 norm		Boekjaar	Boekjaar	JR04-JR03	JR04-JR03	Begroting	JR04-BG04	JR04-BG04
		2003	2004	Absoluut verschil	Relatief verschil	2004	Absoluut verschil	Relatief verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>								
Teller (gegevens uit JR of BG)	Totaal betaald door departement onderwijs	433.916.624	443.715.037	+ 9.798.413	+ 2,3 %	453.059.477	- 9.344.440	- 2,1 %
	- TBS 55+ (75%)	28.263.588	21.601.780	- 6.661.808	- 23,6 %	21.338.394	+ 263.386	+ 1,2 %
	- bevallingsverloven	312.669	274.889	- 37.780	- 12,1 %	132.863	+ 142.026	+ 106,9 %
	- gedetacheerden	5.808.574	6.390.351	+ 581.777	+ 10,0 %	6.169.463	+ 220.888	+ 3,6 %
	- AO met terugbetaling	64.299	22.111	- 42.188	- 65,6 %	0	+ 22.111	BG = 0
	- kinéfondsen	0	0	+ 0	VB = 0	0	+ 0	BG = 0
Totaal	399.467.494	415.425.907	+ 15.958.413	+ 4,0 %	425.418.757	- 9.992.850	- 2,3 %	
Noemer (gegevens uit de definitieve (JR) of voorlopige (BG) enveloppe)	Werkingsuitkeringen (HF + OBE + STUD)	488.779.023	499.988.238	+ 11.209.215	+ 2,3 %	499.988.238	- 0	- 0,0 %
	+ extra-werkingsuitkeringen	1.192.828	812.423	- 380.405	- 31,9 %	812.424	- 0	- 0,0 %
	+ uitkering voortgezette lerarenopleiding	980.030	1.239.575	+ 259.545	+ 26,5 %	1.273.114	- 33.539	- 2,6 %
	+ uitkering initiële lerarenopl. van acad. niveau	723.209	734.057	+ 10.848	+ 1,5 %	734.057	+ 0	+ 0,0 %
	+ bijzondere werkingsmiddelen	84.044	56.870	- 27.174	- 32,3 %	56.870	+ 0	+ 0,0 %
	+ aanvullende middelen	2.711.513	5.071.665	+ 2.360.152	+ 87,0 %	4.346.074	+ 725.591	+ 16,7 %
	+ academiseringsmiddelen	5.753.417	8.270.849	+ 2.517.433	+ 43,8 %	8.184.616	+ 86.233	+ 1,1 %
	+ HOSP	0	333.865	+ 333.865	VB = 0	0	+ 333.865	BG = 0
	+ PWO	2.998.288	6.996.007	+ 3.997.719	+ 133,3 %	2.998.290	+ 3.997.717	+ 133,3 %
	+ overige werkingsuitkeringen (*)	308.520	73.424	- 235.097	- 76,2 %	0	+ 73.424	BG = 0
Totaal	503.530.874	523.576.974	+ 20.046.100	+ 4,0 %	518.393.683	+ 5.183.290	+ 1,0 %	
80-20 norm (met correcties)		79,33 %	79,34 %			82,06 %		

(*) : terugvordering voorafnames rekening 120 en terugvorderingsbrieven (aandeel in de teruggevorderde sommen van personen betaald ten laste van de centrale voorafnames op de werkingsuitkeringen)

Het is een jaarlijks weerkerende vaststelling dat de geconsolideerde ratio berekend aan de hand van de gegevens vermeld in de jaarrekening beduidend lager ligt dan de geconsolideerde ratio berekend op basis van de begrote loonkosten en de begrote enveloppe. Alhoewel de marge tussen beide lager uitvalt dan in 2003, blijft de afwijking significant. Een verklaring voor deze afwijking dient zowel in de teller als in de noemer gezocht te worden.

De afwijking in de teller vloeit voort uit een overschatting bij de begrotingsopstelling van de loonkosten betaald via het sociaal secretariaat van het departement onderwijs en is een rechtstreeks gevolg van het voorzichtigheidsprincipe dat de hogescholen huldigen bij het opstellen van de begroting. Bovendien kan bij individuele hogescholen een afwijking worden verklaard doordat de hogeschool er nadien voor opteerde om meer personeelsleden via het eigen sociaal secretariaat te betalen. Voor de sector in zijn geheel gaat deze stelling echter niet op. De overschatting van de loonkost rechtstreeks door de hogescholen betaald (2,6 %) is zelfs nog ruimer dan bij de lonen betaald via het departement onderwijs (2,1 %).

In de noemer werden de te verrekenen middelen dan weer onderschat. Enerzijds is die onderschatting vanuit hetzelfde voorzichtigheidsprincipe te verklaren en anderzijds is deze onderschatting vrij beperkt (1 %) en zelfs grotendeels toe te schrijven aan het feit dat de hogescholen bij de begrotingsopstelling geen weet hadden van het feit dat ook de projectmatige PWO-middelen dienden opgenomen te worden in de noemer van de 80/20-berekening.

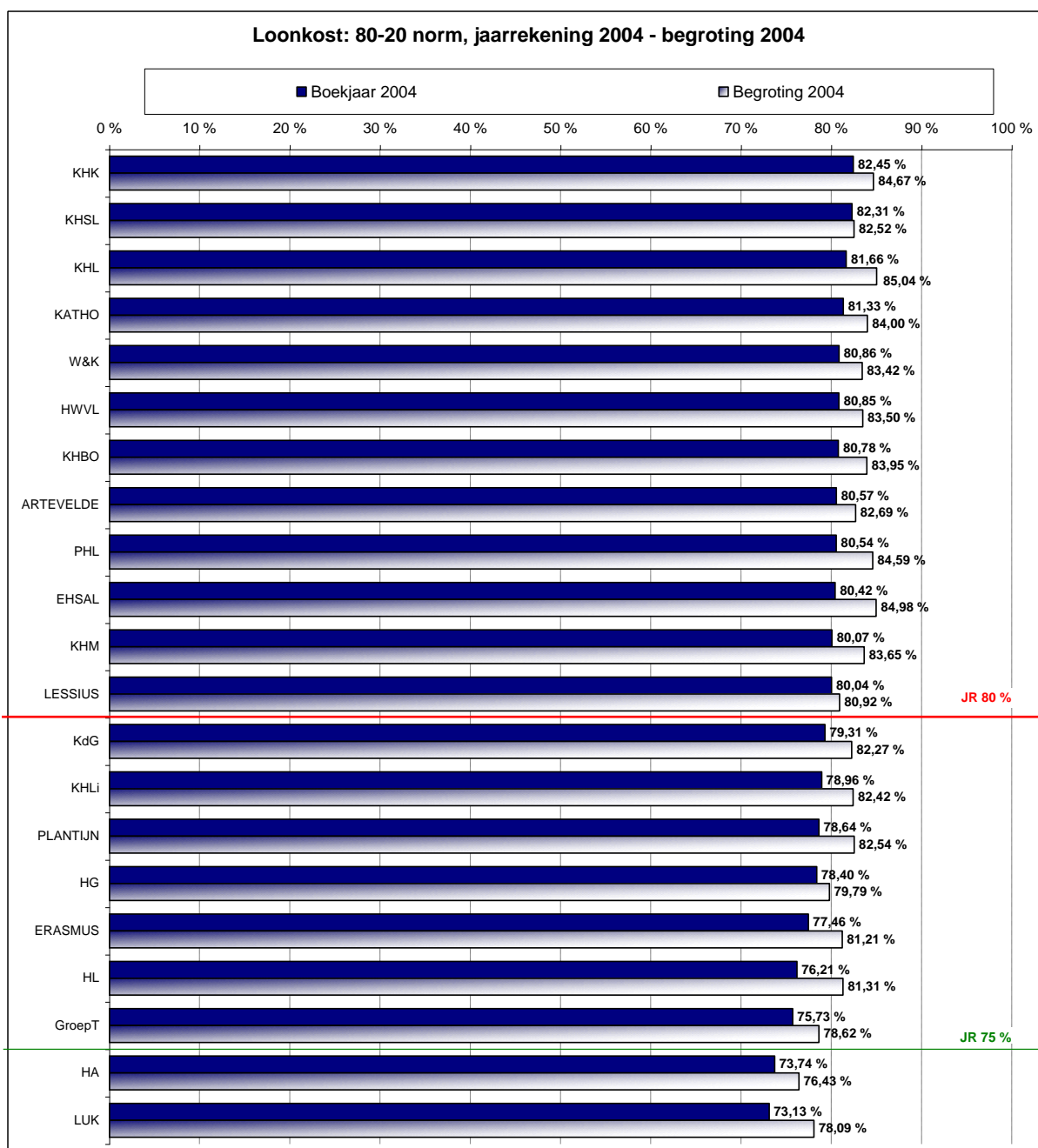
De combinatie van beide afwijkingen verklaart de vastgestelde afwijking tussen de begrote norm en de reële norm maar leidt tegelijk tot een merkwaardige vaststelling. Hoewel de hogescholen in 2004 meer middelen mochten aanwenden dan bij de begroting voorzien, blijken zij in realiteit minder besteed te hebben dan zij bij de begroting gepland hadden.

De grafiek op de volgende pagina bevat voor elke hogeschool de begrote 80-20 norm en de 80-20 norm berekend op basis van de gegevens van de jaarrekening 2004.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de hogescholen ingedeeld in een aantal groepen. Alle hogescholen realiseren een 80-20 norm die lager ligt dan de 85 % grens (= maximaal 5 % afwijking in plus boven de 80 % norm). Slechts twee hogescholen (Hogeschool Sint-Lukas Brussel en Hogeschool Antwerpen) halen de ondergrens van 75 % niet (= maximaal 5 % afwijking in min van de 80 % norm). Het is opvallend dat Hogeschool Antwerpen in de laatste vijf boekjaren maar liefst vier keer voorkwam in het lijstje van de hogescholen die op basis van de ingediende jaarrekening onder de ondergrens van 75 % uitkwamen. Het illustreert ook de zwakte van een 80/20-norm die enkel op begrotingsniveau gesanctioneerd wordt.

80-20 norm	Jaarrekening 2003		Jaarrekening 2004		Begroting 2004	
	absoluut	%	absoluut	%	absoluut	%
Aantal hogescholen met norm < 75 %	2	9,5 %	2	9,5 %	0	0,0 %
Aantal hogescholen met norm >= 75 % én <= 80 %	9	42,9 %	7	33,3 %	4	19,0 %
Aantal hogescholen met norm > 80 % én <= 85 %	10	47,6 %	12	57,1 %	16	76,2 %
Aantal hogescholen met norm > 85 %	0	0,0 %	0	0,0 %	1	4,8 %
Totaal	21	100,0 %	21	100,0 %	21	100,0 %

3.9.3.2 Overige ratio's i.v.m. de personeelskost

De hogescholen voegen aan de jaarrekening de berekening van een twaalfstal ratio's i.v.m. de loonkost³⁵ toe. De 80-20 norm (ratio 1) werd in wat voorafging reeds afzonderlijk onder de loep genomen. Onderstaande tabel bevat de resultaten van de personeelsratio's berekend op basis van de geconsolideerde gegevens. Voor het boekjaar 2004 werd eveneens het rekenkundig gemiddelde en de laagste en de hoogste ratiowaarde gerealiseerd door een individuele hogeschool weergegeven.

³⁵ Om de loonkosten vermeld in de resultatenrekening uit te zuiveren worden op basis van een IBR-advies correcties in de ratioberekeningen aangebracht (bv. i.v.m. TBS 55+, detacheringen,...). Op basis van bijkomende informatie verstrekt door de hogescholen werden de ratio's van de vorige boekjaren herberekend.

In het verslag over de werking van de hogescholen in 1999 werd een beschrijving van de ratio's i.v.m. de loonkosten opgenomen.

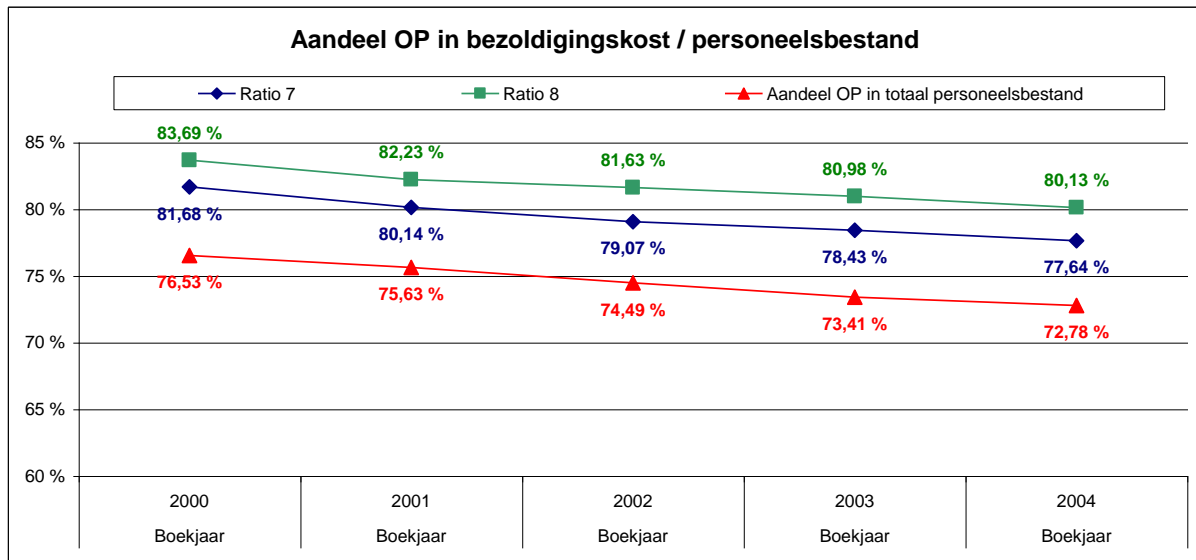
Geconsolideerde ratio's i.v.m. de personeelskosten	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar 2004 Individuele hogeschool		
	2000	2001	2002	2003	2004	Rek. gemidd.	Laagste waarde	Hoogste waarde
Ratio 1								
80-20 norm	78,9%	79,4%	79,9%	79,3%	79,3%	79,2%	73,1%	82,5%
Ratio 2								
$\frac{\text{Totale bezoldigingskost} * 100}{\text{Totale werkingsopbrengsten}}$	73,0%	73,2%	74,0%	72,8%	72,9%	72,1%	66,3%	77,7%
Ratio 3								
$\frac{\text{Bezoldigingskost betaald via dep. onderwijs} * 100}{\text{Totale bezoldigingskost}}$	93,2%	92,3%	91,7%	91,4%	90,9%	91,8%	86,6%	97,3%
Ratio 4								
$\frac{\text{Totale bezoldigingskost} * 100}{\text{Werkingsuitkering + inschrijvingsgeld + examengeld}}$	79,3%	80,7%	81,6%	81,2%	82,0%	81,0%	70,8%	86,6%
Ratio 5								
$\frac{\text{Totale bezoldigingskost} * 100}{\text{Totale werkingskost}}$	75,3%	74,6%	76,0%	75,8%	75,4%	74,9%	67,1%	82,0%
Ratio 6								
$\frac{\text{Bezoldigingskost betaald door de hogeschool} * 100}{\text{Inschrijvingsgeld + examengeld}}$	74,7%	82,2%	88,7%	86,4%	93,5%	84,2%	23,6%	151,7%
Ratio 7								
$\frac{\text{Bezoldigingskost OP (zonder gastprofessoren)} * 100}{\text{Totale bezoldigingskost}}$	81,7%	80,1%	79,1%	78,4%	77,6%	77,3%	61,4%	89,7%
Ratio 8								
$\frac{\text{Bezoldigingskost OP (mèt gastprofessoren)} * 100}{\text{Totale bezoldigingskost}}$	83,7%	82,2%	81,6%	81,0%	80,1%	80,1%	70,1%	90,7%
Ratio 9								
$\frac{\text{Bezoldigingskost gastprofessoren} * 100}{\text{Bezoldigingskost OP (mèt gastprofessoren)}}$	2,4%	2,5%	3,1%	3,1%	3,1%	3,5%	0,0%	14,9%
Ratio 10								
$\frac{\text{Bezoldigingskost gastprofessoren} * 100}{\text{Inschrijvingsgeld + examengeld}}$	22,1%	22,3%	27,2%	25,6%	25,4%	28,1%	0,0%	126,6%
Ratio 11								
$\frac{\text{Bezoldigingskost ATP} * 100}{\text{Totale bezoldigingskost}}$	8,2%	9,1%	9,7%	10,0%	10,3%	11,0%	4,3%	24,9%
Ratio 12								
$\frac{\text{Bezoldigingskost ATP + administratief en OHP buiten formatie} * 100}{\text{Totale bezoldigingskost}}$	11,2%	12,0%	11,8%	12,1%	12,3%	13,0%	7,7%	26,9%

Het aandeel van de totale bezoldigingskosten t.o.v. de totale werkingsopbrengsten (ratio 2) stabiliseerde zich in 2004 op het niveau van het vorige boekjaar. Dat de schommelingen in de beschouwde periode vrij beperkt blijven is allicht toe te schrijven aan het feit dat heel wat hogescholen voor deze verhouding een interne norm (= doelstelling) bepaald hebben en zich daarop oriënteren bij het vastleggen van hun personeelsomkadering.

Uit ratio 3 blijkt dat het aandeel van de bezoldigingskosten betaald via het departement onderwijs t.o.v. de totale bezoldigingskost stelselmatig afneemt. Ratio 5 (totale bezoldigingskost t.o.v. de totale werkingskost) geeft aan dat het relatieve belang van de loonkost in het geheel van de werkingskosten een vrij stabiel verloop kent.

Bij de berekening van ratio 6 worden de rechtstreeks door de hogeschool betaalde bezoldigingskosten vergeleken met de opbrengsten uit inschrijvings- en examengelden. Deze berekening is louter indicatief en betekent niet dat deze middelen ook effectief aangewend werden voor de betaling van bedoelde bezoldigingskosten. Traditioneel valt hier een stijgende tendens af te lezen. Enkel het boekjaar 2003 paste niet in dat continu groeiende patroon.

Het aandeel van het onderwijzend personeel in de totale personeelsformatie daalt (punt 3.9.2). Dezelfde tendens blijkt bij de loonkost (ratio 7 en 8). Daartegenover staat een stijgend aandeel voor het administratief en technisch personeel. Deze ontwikkeling blijkt ook uit het aandeel van de bezoldigingskost ATP in de totale bezoldigingskost (ratio 11).

4 Conclusies

De aanhoudende tendens tot schaalvergroting en tot concentratie die het hogeschoollandschap in het verleden kenmerkte, zette zich niet door in 2004. Het aantal hogescholen in Vlaanderen bleef stabiel op 21. Op 1 februari 2005 telden de hogescholen 708,5 financierbare studenten meer dan op 1 februari 2004. Het aantal financierbare studenten bereikte hierbij een nieuw historisch piekniveau (96.935,5). Mede als gevolg van de concentratiebeweging die zich in het verleden in het hogeschoollandschap doorzette, groeide het gemiddelde aantal financierbare studenten per hogeschool op 1 februari 2005 aan tot 4.616.

Vroegere analyses wezen op een duidelijke erosie van het reële beschikbare budget per student. Deze erosie situeerde zich vooral in de jaren 1997 en 1998. Een actuele berekening toont duidelijk aan dat er sindsdien, als gevolg van de bijkomende input van middelen door de Vlaamse Regering, een herstelbeweging werd ingezet. In 2003 steeg het beschikbare budget per student, zelfs in constante termen, voor het eerst uit boven het niveau van 1996. Deze groeiende tendens werd in 2004, zij het in beperkte mate, doorgetrokken. Men mag daarbij niet uit het oog verliezen dat de toekenning van extra budgetten in bepaalde gevallen gelinkt was aan nieuwe opdrachten voor de hogescholen (o.a. academisering van de tweecyclopleidingen, omvorming van de hogeschoolopleidingen naar de bachelor-master structuur, bevordering van innovatie en flexibilisering van het onderwijs). Bovendien werd de effectief toegepaste indexering geëlimineerd en niet de reële inflatie. Er is derhalve enige voorzichtigheid geboden bij de interpretatie van bovenstaande vaststelling.

In het boekjaar 2004 realiseerden de 21 hogescholen een geconsolideerde werkingsopbrengst van 657.729.417 EUR. Tijdens dat boekjaar groeiden de geconsolideerde werkingsopbrengsten met 3,3 %. In absolute bedragen is dit een toename met 20.843.320 EUR. T.o.v. het boekjaar 2000 groeiden de werkingsopbrengsten met 16,5 %.

In absolute bedragen is de groei van de werkingsuitkeringen de belangrijkste bron van meeropbrengsten. Deze werden enerzijds gerealiseerd door de jaarlijkse indexering van de enveloppe en anderzijds door de bijkomende input van financiële middelen door de Vlaamse Regering, inzonderheid door de toekenning van middelen m.h.o. op academisering en op de integratie van sommige HOSP-afdelingen naast de aanvullende middelen en de ELEKTRON-middelen. Een opvallend gegeven in 2004 is de daling van de opbrengsten "TBS 55+ ov" (- 5.466.339 EUR t.o.v. 2003). Deze daling is een logisch gevolg van de afbouw van dit stelsel. Volledigheidshalve dient evenwel opgemerkt dat deze daling ook langs de kostenzijde terug te vinden is (saldo van lagere loonkosten en teruggenomen voorzieningen), zodat deze minderopbrengst geen wezenlijke verarming van de beschikbare werkmiddelen inhoudt.

T.o.v. het boekjaar 2000 stegen de opbrengsten uit inschrijvings- en examengelden met 25,4 %. Een (beperkte) toename van het aantal hogeschoolstudenten, de verhoging van de inschrijvingsgelden in sommige hogescholen en de indexering ervan kunnen deze groei verklaren. De "Omzet boeken en cursussen" groeide met 11,3%. De groei van deze rubriek werd ongetwijfeld afgeremd door de tendens, bij meerdere hogescholen, om de verkoop ervan uit te besteden. Deze tendens komt vooral tot uiting bij de verkoop van boeken en in mindere mate bij de verkoop van cursussen. Bij uitbesteding heeft de te boeken opbrengst enkel betrekking op het commissieloon dat de hogeschool hiervoor ontvangt.

In de periode 2000-2004 was de component "Andere werkingsopbrengsten" de snelst groeiende bron van geconsolideerde werkingsopbrengsten. In de beschouwde periode steeg deze opbrengst met 71,2 %. Het groeiritme van de "eigen opbrengsten" is dan ook beduidend hoger dan dit van de werkingsuitkeringen. Men dient zich evenwel te realiseren dat de hogescholen onder deze rubriek ook heel wat doorgerkende kosten (o.a. de verrekening van de bezoldiging van het gedetacheerd personeel, het doorrekenen aan de studenten van de in hogeschoolverband georganiseerde buitenlandse reizen, ...) boeken. Hogere opbrengsten vormen bijgevolg een relatief begrip daar er in bepaalde gevallen ook een gelijkwaardige kost tegenover staat en zij bovendien niet noodzakelijk duiden op een hogere activiteit van de hogeschool om bijkomende inkomsten te genereren. De groei in het boekjaar 2004 is bovendien deels toe te schrijven aan de toekenning van de projectmatige PWO-middelen.

Tijdens het boekjaar 2004 stegen de werkingskosten met 3,8 % of 23.036.497 EUR. De toename van de werkingskosten situeert zich in alle belangrijke rubrieken. De grootste kostenpost, de bezoldigingen, kende de grootste absolute groei maar het groeiritme ervan was lager dan dit van de totale werkingskosten.

Aan de kostenzijde wordt voor de periode 2000-2004 vastgesteld dat de totale werkingskosten in 2004 15,9 % boven het kostenniveau van 2000 liggen.

Twee kostenrubrieken vallen lager uit dan in het basisjaar 2000. Het betreft de rubrieken "Voorzieningen voor risico's en kosten" en "Andere werkingskosten". Voor de voorzieningen is dit toe te schrijven aan het uitdoven van het TBS 55+ ov-stelsel en aan een meer kritische benadering van de aangelegde voorzieningen. De voorzieningen monden uit in een negatieve kost en remmen op die wijze de groei van de werkingskosten enigszins af. Het effect ervan is evenwel kleiner dan vorig boekjaar.

Het indexcijfer van de rubriek "Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen" (+ 16 % t.o.v. 2000) benadert het indexcijfer van de totale werkingskosten. De groei van de bezoldigingskosten verloopt bijgevolg iets trager dan van de totale werkingsopbrengsten (+ 16,5 %) maar sneller dan die van de werkingsuitkeringen (+ 11,2 %).

De bestedingen in de rubriek "Diensten en diverse goederen" kennen eveneens een gestage groei en liggen met 22,5 % zelfs hoger dan de groei van de totale werkingskosten. Omdat het hier om de tweede zwaarste kostenfactor gaat, verdient de groei ervan een continue aandacht. Toch is ook hier enige relativering gepast. Immers, bepaalde van deze kosten waren gedekt door voorheen aangelegde voorzieningen (bv voor groot onderhoud). Een deel van het kostenremmend effect van de voorzieningen mag bijgevolg toegerekend worden op de groei van de kosten voor "Diensten en diverse goederen".

De jaarlijks aangehouden investeringsinspanningen veroorzaken een belangrijke stijging van de afschrijvingskosten. Deze kostenrubriek steeg in de beschouwde periode met 38,5 %. De toename van deze kosten moet echter gerelativeerd worden. De hogescholen deden immers in aanzienlijke mate een beroep op investeringssubsidies om een deel van deze investeringen te financieren. De toerekening van deze investeringssubsidies zou de geboekte afschrijvingskosten ten dele moeten compenseren. Deze toerekening wordt echter boekhoudkundig verwerkt onder de financiële opbrengsten.

Het werkingsoverschot is het resultaat dat de hogescholen behalen uit hun courante activiteiten. In het boekjaar 2004 is het behaalde werkingsoverschot weliswaar lager dan in het boekjaar 2003 maar toch significant hoger dan in de overige jaren van de beschouwde periode. Tijdens de periode 2000-2004 groeiden de werkingskosten (+ 15,9 %) iets trager dan de werkingsopbrengsten (+ 16,5 %) en boekten de hogescholen elk jaar een significant werkingsoverschot. Tegen deze trend in groeiden de werkingskosten in 2004 iets sneller (+ 3,8 %) dan de werkingsopbrengsten (+ 3,3 %) en kalfde het werkingsoverschot iets af in vergelijking met het hoge overschot van 2003. Sommige hogescholen voerden in hun commentaar bij de jaarrekening 2003 aan dat het laattijdig uitbetalen van bepaalde middelen, de besteding ervan in het lopende boekjaar bemoeilijkte en bijgevolg een groeiend werkingsoverschot in de hand gewerkt had. Mogelijks heeft dit in 2004 geleid tot een zekere inhaalbeweging, maar erg fundamenteel lijkt deze toch niet geweest te zijn.

Het werkingsoverschot 2004 is veel gunstiger dan het in de begroting 2004 voorziene werkingstekort. Ook dit is een jaarlijks weerkerende vaststelling. Bij het ramen van de opbrengsten nemen de hogescholen terecht enige voorzichtigheid in acht. Dit komt vooral tot uiting in het ramen van de "Andere werkingsopbrengsten", waar de onzekerheid m.b.t. de te realiseren opbrengsten het grootst is. Langs de kostenzijde is de overschatting van de bezoldigingskosten een even klassiek voorkomend fenomeen dat evenzeer past in een voorzichtige begrotingsopstelling. Wanneer men de marges bekijkt waarmee de werkingsopbrengsten werden onderschat (2,68 % t.o.v. 2,3 % in 2003) en de werkingskosten werden overschat (1,75 % t.o.v. 2,5 % in 2003) moet men concluderen dat de kloof tussen het begrote werkingstekort en het effectief gerealiseerde werkingsoverschot zeer aanzienlijk blijft (28.722.014 EUR t.o.v. 30.433.180 EUR in 2003 en 18.597928 EUR in 2002). Het gecombineerde effect van onderschatting van de werkingsopbrengsten en van overschatting van de werkingskosten holt de waarde van de begroting als beleidsinstrument voor het hogeschoolbestuur in verregaande mate uit. Men kan zich niet langer van de indruk ontdoen dat de hogescholen hun begroting eerder hanteren als een instrument om een signaal te geven aan de overheid dan als cijfermatige uitdrukking van het te voeren beleid. Men mag bovendien niet uit het oog verliezen dat dit het beeld is van de sector in zijn geheel, zodat bij bepaalde hogescholen de scheefftrekking nog schrijnender is.

De 21 hogescholen realiseerden in het jaar 2004 samen een geconsolideerd resultaat van het boekjaar van 31.464.242 EUR (t.o.v. 35.583.898 EUR in 2003). Geen enkele hogeschool sloot het boekjaar 2004 af met een tekort.

De 21 hogescholen investeerden tijdens het boekjaar 2004 samen 63.724.795 EUR. Dit is een daling met 6,5 % t.o.v. het vorige boekjaar. De daling van de investeringen situeert zich voornamelijk bij de rubrieken "Activa in aanbouw en vooruitbetalingen" (3.367.721 EUR minder dan tijdens het boekjaar 2003), "Overige materiële vaste activa" en "Meubilair en rollend materieel".

Tijdens het boekjaar 2004 had 60,3 % (61,9 % in boekjaar 2003) van de investeringen betrekking op onroerende goederen³⁶. De investeringen in "Installaties, machines en uitrusting" vormden ongeveer een kwart van het totale investeringspakket.

---

³⁶ Investerings in onroerende goederen: hiervoor werd de som gemaakt van de investeringen in "Terreinen en gebouwen", "Overige materiële vaste activa" en "Activa in aanbouw en vooruitbetaling".

De hogescholen financierden tijdens het boekjaar 2004 het leeuwenaandeel van de investeringen met eigen middelen (54,8 %) en met investeringssubsidies (34,8 %). Het beroep op vreemd vermogen (leningen) voor de financiering van de investeringen bleef beperkt tot 10,4 % van de uitgevoerde investeringen. Dit financieringspatroon bevestigt de financieringspolitiek die de hogescholen ook in het verleden gehanteerd hebben. Voor de financiering van hun investeringen spreken de hogescholen in eerste instantie hun vroeger opgebouwde financiële reserves (geldbeleggingen en liquide middelen) aan. In tweede instantie worden de beschikbare investeringssubsidies aangewend en pas in laatste instantie wordt er een beroep gedaan op vreemd vermogen. Dit laatste gebeurt bovendien slechts in een beperkt aantal scholen (in 2004: 5 hogescholen waarvan 2 voor eerder beperkte bedragen). Deze vrij conservatieve financieringspolitiek zet de hogescholen er toe aan jaar na jaar belangrijke overschotten te realiseren teneinde de nodige financiële reserves op te bouwen voor toekomstige financiering met eigen middelen. Tot op zekere hoogte is dit een verstandige en noodzakelijke politiek. Het laat immers toe omvangrijke investeringen uit te voeren zonder de solvabiliteit van de hogeschool in het gedrang te brengen. Tegelijk moet men echter erkennen dat de gemiddelde solvabiliteit dermate stevig is, dat een ruimere aanwending van vreemd vermogen geen bedreiging zou vormen voor de solvabiliteitspositie. Dit zou de hogescholen ook meer ruimte bieden om de beschikbare werkmiddelen ook effectief voor hun actuele werking aan te wenden.

Het balanstotaal groeide tijdens het boekjaar 2004 van 678.508.711 EUR naar 729.441.278 EUR. Zowel de vaste activa als de vlottende activa, leverden een bijdrage tot deze groei. De vaste activa groeiden tijdens het boekjaar 2004 met 7,7 %, de geconsolideerde vlottende activa met 7,3 %. De vorderingen op meer dan één jaar daalden. Dit heeft in hoofdzaak te maken met de afbouw van het TBS 55+ ov-stelsel. De voorraden stegen vrij sterk. Dit is grotendeels terug te voeren tot een nieuwe boekingswijze m.b.t. de lopende projecten in uitvoering die in 2 hogescholen toegepast werd. De vorderingen op ten hoogste één jaar kennen dan weer een forse daling. Enerzijds was dit het gevolg van de geleidelijke afbouw van het TBS 55+ ov-stelsel. Anderzijds waren de vorderingen op korte termijn per einde 2003 uitzonderlijk hoog doordat o.m. de TBS-middelen voor het derde en het vierde kwartaal 2003 per einde boekjaar nog niet vereffend waren. Per einde 2004 stelde dit probleem zich niet. De opmerkelijkste toename situeert zich echter bij de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen. De sector sluit het boekjaar 2004 immers af met een positieve netto cashflow van 36.347.275 EUR wat de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen met hetzelfde bedrag doet aangroeien tot een recordbedrag van 209.521.012 EUR.

De vaste activa groeiden in de periode 2000–2004 met 56,2 %. Binnen de vaste activa was de rubriek “Materiële vaste activa” zowel in absolute als in relatieve termen de grootste groeier. Door de relatief beperkte omvang van de wijzigingen in de overige rubrieken is het groeiritme van de materiële vaste activa bepalend voor het groeiritme van de totale vaste activa. De jaarlijkse aangroei ervan wijst erop dat de uitgevoerde investeringen telkens groter zijn dan de afschrijvingen en waardeverminderingen op deze vaste activa. De belangrijkste groeipool binnen de vlottende activa is de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen. De groei ervan is het gevolg van de positieve netto cashflows waarmee de opeenvolgende boekjaren werden afgesloten. De aldus opgebouwde financiële reserves zullen de hogescholen in staat stellen, zoals voorzien is in de ingediende begrotingen 2006 en meerjarenbegrotingen 2007-2010, om een belangrijk deel van de geplande investeringen met eigen middelen te financieren.

De groei van de passiva in de jaarrekening 2004 kwam tot stand door een groei van het eigen vermogen en in bijkomende mate ook van het vreemd vermogen. De voorzieningen daarentegen werden verder afgebouwd. Zowel in absolute termen als relatief bekeken was het eigen vermogen de sterkste groeier.

Het geconsolideerde balansvermogen groeide in de periode 2000-2004 met 50,9 miljoen EUR. In absolute bedragen kwam de groei voornamelijk door een toename van het eigen vermogen (+ 42,6 miljoen EUR). Het eigen vermogen kende bijgevolg in de beschouwde periode een groei met 67,2 %, vooral dankzij de positieve resultaten van de diverse boekjaren en de verworven investeringssubsidies. De aangroei van het patrimonium is eerder beperkt en betekent slechts een reële uitbreiding van het eigen vermogen voor zover deze middelen een externe oorzaak hadden en niet voortvloeiden uit de loutere overboeking vanuit de rubrieken "Herwaarderingsmeerwaarden" en "Gecumuleerd resultaat".

De voorzieningen kenden over de beschouwde periode een belangrijke terugval (- 10.910.892 EUR). De redenen hiervoor zijn tweemaal: de afbouw van het TBS 55+ ov-stelsel en de vraag van het commissariaat om de aangelegde voorzieningen aan een kritisch onderzoek m.b.t. hun gegrondheid te onderwerpen. Vooral bij de "Voorzieningen voor overige risico's en kosten" is dit merkbaar.

De structuuranalyse van de passiva toont enkele belangrijke verschuivingen. Tijdens de periode 2000-2004 groeide het aandeel van het "Eigen vermogen" van 53,8 % op een continue wijze naar 64,1 % van het balanstotaal. Tijdens de beschouwde periode groeide de geconsolideerde schuldmassa met 33,1 miljoen EUR. Toch volgden de schulden hiermee niet het groeiritme van het totale passief. Het relatieve belang van de schulden daalde dan ook ten gunste van het aandeel van het eigen vermogen.

Voor het boekjaar 2004 bedraagt de geconsolideerde netto-cashflow 36.347.285 EUR. De basis hiervoor werd gelegd door de cashflow van het boekjaar (57 miljoen EUR). Ook de mutatie in de netto-werkingsmiddelen was in 2004 een belangrijke bron van bijkomende financiële middelen (19 miljoen EUR). In tegenstelling tot vorig boekjaar waren de per einde boekjaar openstaande vorderingen beduidend lager waardoor heel wat financiële middelen vrijkwamen. De operationele cashflow (som van de cashflow van het boekjaar en van de mutatie in de netto-werkingsmiddelen) bereikte bijgevolg in 2004 een recordwaarde en was ruimschoots voldoende om de financieringsbehoeften uit de investeringen van de sector integraal te dekken. In essentie betekent dit dat de hogescholen hun investeringen integraal konden financieren met middelen die zij tijdens het lopende boekjaar zelf gegenereerd hadden, zonder dat zij hiervoor externe middelen (leningen of investeringssubsidies) of voorheen opgebouwde financiële reserves (geldbeleggingen en liquide middelen) dienden aan te wenden. Het beeld van de sector is natuurlijk niet representatief voor elke individuele hogeschool. Derhalve dienden sommige hogescholen toch een beroep te doen op vreemd vermogen om hun investeringen ten dele te financieren, maar het verklaart wel het beperkte volume van het opgenomen vreemd vermogen. Uiteraard geven de hogescholen in hun financieringsbeleid ruime prioriteit aan de beschikbare investeringssubsidies. Het laat hen toe hun beschikbare liquiditeiten (geldbeleggingen en liquide middelen) te reserveren voor een volgend begrotingsjaar en het levert intussen een financieel rendement (in hoofdzaak rente) op.

De geconsolideerde netto-werkingsmiddelen van de 21 hogescholen bedragen voor het boekjaar 2004 234.530.896 EUR. Dit betekent dat de globale hogeschoolsector een stevige buffer opgebouwd heeft om een eventuele vertraging in de inning van de kortetermijnvorderingen op te vangen zonder dat dit de betaling van de kortetermijnverbintenissen in gevaar brengt. De ratio duidt voor de periode 2000-2004 op een zeer gunstige evolutie en bijgevolg een verdere versteviging van de liquiditeitspositie van de hogescholensector. In elk van de betrokken jaren leverde de berekening van de netto-werkingsmiddelen voor elk van de hogescholen een positief resultaat op. T.o.v. het boekjaar 2003 is de liquiditeitspositie in 16 hogescholen verbeterd, 5 hogescholen kenden een daling van de netto-werkingsmiddelen.

De gunstige liquiditeitspositie van de hogescholensector wordt bevestigd door de waarde van de quick ratio. Er bleken per einde 2004 voldoende middelen voorhanden om 6,5 maal de lopende kortemijnverplichtingen te dekken. De minst goed scorende hogeschool haalt nog steeds een score van 1,53. Ook bij deze hogeschool hoeft er niet direct voor betalingsproblemen gevreesd te worden.

Het aandeel van het eigen vermogen in het balanstotaal groeit. Dit resulteert in een daling van de mate waarin de hogescholen afhankelijk zijn van vreemd vermogen. In het boekjaar 2004 financiert de globale hogeschoolsector ongeveer 64,1 % met eigen vermogen. De sector is voor 35,9 % van de middelen afhankelijk van vreemd vermogen.

Alle hogescholen hebben in het boekjaar 2004 een positief eigen vermogen. In het boekjaar 2004 hebben 17 van de 21 hogescholen een eigen vermogen dat groter is dan het vreemd vermogen. De graad van financiële onafhankelijkheid evolueerde tijdens het boekjaar 2004 gunstig in 17 van de 21 hogescholen. Slechts 4 hogescholen hebben een schuldgraad hoger dan 1. De situatie bij de hogeschool die het slechtst scoort is iets verbeterd t.o.v. 2003, maar toch blijft bij deze hogeschool de graad van financiële zelfstandigheid erg laag. Globaal scoort de hogeschoolsector dan ook zeer behoorlijk qua solvabiliteit.

De rentabiliteitspositie van de hogescholensector wordt gemeten aan de hand van een zestal ratio's. Globaal bekeken ligt het rentabiliteitsniveau in 2004 hoger dan bij de aanvang van de beschouwde periode (2000-2004) maar lager dan in het piekjaar 2003. De geconsolideerde netto-marges geven voor de 5 beschouwde boekjaren een duidelijk positief beeld. De basis voor dit positieve resultaat wordt gevormd door het werkingsoverschot. Ook de financiële verrichtingen leveren een betekenisvolle positieve bijdrage.

Per 100 EUR werkingsuitkering die de hogescholen van de overheid ontvingen, realiseren de hogescholen in 2004 een werkingsoverschot van 4,1 EUR (4,6 EUR in 2003). Bij de interpretatie van dit cijfer dient men zich te realiseren dat er op het niveau van het werkingsresultaat enige vertekening (in negatieve zin) optreedt ingevolge de wijze van toerekening van de opgenomen investeringssubsidies. Deze vertekening is des te belangrijker naarmate er meer investeringssubsidies worden aangewend. Nieuwe investeringen leiden immers tot hogere afschrijvingslasten (werkingskosten). De toerekening van de investeringssubsidies die aangewend werden om deze investeringen ten dele te financieren, gebeurt echter via de financiële opbrengsten en wordt bijgevolg niet verrekend in het werkingsresultaat.

De totale personeelsformatie voor het boekjaar 2004 telt 10.024,02 voltijdse eenheden (VTE). In 2004 behoorden 27,4 % van de personeelsleden tot het ATP tegenover 72,8 % tot het OP. In 2000 bedroeg dit respectievelijk 23,5 % en 76,5 %. De totale effectieve bezetting ligt traditioneel onder het begrote niveau. In 2004 werden er 134,75 VTE (- 1,3 %) minder tewerkgesteld dan bij de begrotingsopmaak voorzien. De afwijking is het sterkst in de categorie van de OP-leden. De tewerkstelling lag er 123,77 VTE (- 1,7 %) onder het begrote niveau. Bij het ATP-personeel is de afwijking beduidend kleiner (- 0,4 %).

T.o.v. het boekjaar 2000 is er een beperkte, maar jaarlijkse aangroei van de totale tewerkstelling in de hogescholen (de toename t.o.v. 2000 bedraagt 7,2 %). Die is zowel terug te vinden bij de OP-leden als bij de ATP-leden. De groei is evenwel duidelijk het sterkst in het segment van het ATP: + 555,57 VTE of + 25,3 % t.o.v. een toename met 118,67 VTE (+ 1,7 %) voor het OP.

Het hogescholendecreet bepaalt dat het aantal vast benoemde leden van het onderwijzend personeel maximaal 72 % van het totaal aantal leden van het onderwijzend personeel mag bedragen (64 % tot en met het boekjaar 2001). De groei van het benoemingspercentage in 2003 zette zich in 2004 niet verder door. Integendeel het benoemingspercentage (66,43 %) daalde licht. Dit is een opmerkelijke vaststelling, aangezien er heel wat ruimte is voor bijkomende benoemingen en een vaste benoeming financiële voordelen oplevert voor de hogeschool (lagere patronale bijdragen). Dit kan er op wijzen dat de hogescholen eerder opteren voor een flexibel personeelsbeleid dan voor de eventuele besparing die een vaste benoeming hen oplevert. Slechts in 1 hogeschool lag het benoemingspercentage in 2004 hoger dan de toegelaten norm. Het benoemingspercentage daalde in 13 van de 21 hogescholen. De HWVL scoort met 49,73 % vastbenoemden het laagst en KdG met 74,09 % (79,43 % in 2003) het hoogst.

Voor het boekjaar 2004 bedraagt de geconsolideerde 80-20 norm 79,34 % en bevindt zich hiermee op hetzelfde niveau als vorig boekjaar (79,33 %). De geconsolideerde 80-20 norm ligt binnen de range van 5 % afwijking in min of in plus van de norm van 80 %. Twee hogescholen sluiten het boekjaar af met een 80/20-norm die lager uitvalt dan 75 % (dus meer dan 5 % in min op de norm van 80 %). Geen enkele hogeschool overschrijdt de maximaal toegelaten waarde (85 %). De reële 80/20-norm valt traditioneel lager uit dan de norm berekend op basis van de begrotingscijfers (82,06 %). Ook in 2004 is deze afwijking significant. Een verklaring voor deze afwijking dient zowel in de teller als in de noemer gezocht te worden. De afwijking in de teller vloeit voort uit een overschatting bij de begrotingsopstelling van de loonkosten betaald via het sociaal secretariaat van het departement onderwijs en is een rechtstreeks gevolg van het voorzichtigheidsprincipe dat de hogescholen huldigen bij het opstellen van de begroting. Bovendien kan bij individuele hogescholen een afwijking worden verklaard doordat de hogeschool er nadien voor opteerde om meer personeelsleden via het eigen sociaal secretariaat te betalen. Voor de sector in zijn geheel gaat deze stelling echter niet op. De overschatting van de loonkost rechtstreeks door de hogescholen betaald (2,6 %) is zelfs nog ruimer dan bij de lonen betaald via het departement onderwijs (2,1 %). In de noemer werden de te verrekenen middelen dan weer onderschat. Enerzijds is die onderschatting vanuit hetzelfde voorzichtigheidsprincipe te verklaren en anderzijds is deze onderschatting vrij beperkt (1 %) en zelfs grotendeels toe te schrijven aan het feit dat de hogescholen bij de begrotingsopstelling geen weet hadden van het feit dat ook de projectmatige PWO-middelen dienden opgenomen te worden in de noemer van de 80/20-berekening. De combinatie van beide afwijkingen verklaart de vastgestelde afwijking tussen de begrote norm en de reële norm maar leidt tegelijk tot een merkwaardige vaststelling. Hoewel de hogescholen in 2004 meer middelen mochten aanwenden dan bij de begroting voorzien, blijken zij in realiteit minder besteed te hebben dan zij bij de begroting gepland hadden.

Bijlage: opvolging van de besteding van de academiseringsmiddelen

In het verslag over de werking van de hogescholen in 2003, werd de regelgeving m.b.t. de academisering van de twee-cyclopleidingen uitvoerig besproken. In uitvoering van zijn controleopdracht volgt het commissariaat dan ook de besteding van de toegekende academiseringsmiddelen via een geëigende bevraging op. Deze bevraging was opgenomen in de rapportering m.b.t. de jaarrekening 2004. Art.173 van het hogescholendecreet bepaalt dat de werkingsuitkeringen, waartoe ook de academiseringsmiddelen behoren, kunnen aangewend worden ter dekking van zowel werkingskosten als investeringen. Derhalve werd aan de hogescholen een gedetailleerd overzicht gevraagd van de kostenrekeningen (rekeningnummer, benaming rekening en geboekte bedrag) waarop de bestedingen werden geboekt. Tevens werd een overzicht van de met academiseringsmiddelen gefinancierde investeringen, met bijhorende afschrijvingstabel, gevraagd. De investeringen inventariseren is voor de hogescholen een vrij eenvoudige zaak. Het inventariseren van de kosten gemaakt in het kader van de academiseringsopdracht vergt echter een of andere vorm van analytische boekhouding. Art. 233 van het hogescholendecreet bepaalt dat de hogescholen met ingang van 1 januari 2004 een “*aangepaste analytische boekhouding*” moeten voeren. In het verslag³⁷ over 2003 werd reeds gewezen op de beperkingen waarmee het commissariaat, door het ontbreken van uniforme regels volgens welke deze analytische boekhouding zou moeten gevoerd worden, geconfronteerd wordt. In deze toestand is tot op heden niets veranderd en het blijft voor het commissariaat onmogelijk de uniformiteit of zelfs de correctheid van de rapportering te waarborgen.

De synthese van de gegevens die de hogescholen ons bezorgden, is weergegeven in het hiernavolgende overzicht.

In een eerste stap werden de nog te besteden middelen bepaald. Hiertoe werden de per einde 2003 nog niet bestede middelen toegevoegd aan de voor 2004 toegekende middelen. Blijkt verder dat in 2004 twee hogescholen (KdG en W&K) in het kader van hun academiseringsproces eigen inkomsten genereerden die eveneens opgenomen werden in het totaal te besteden bedrag. Hierdoor beschikten de hogescholen in 2004 over een bedrag van 9.787.820 EUR om hun academiseringsopdracht uit te voeren.

Hiervan werd 7.782.519 EUR besteed via geboekte werkingskosten en 400.643 EUR via gerapporteerde investeringen. In het totaal werd volgens de rapportering 83,61 % van de beschikbare middelen besteed.

Volgens de rapportering bleven er per einde 2004 nog 1.604.659 EUR aan nog niet bestede academiseringsmiddelen over. Deze zullen door het commissariaat toegevoegd worden aan de voor 2005 te verantwoorden middelen.

---

³⁷ Verslag over de werking van de hogescholen in 2003, blz 115

ACADEMISERINGSMIDDELEN 2004														
		BESCHIKBARE MIDDELEN				BESTEDINGEN 2004								NOG TE
		MIDDELEN 2004	SALDO 2003	EIGEN MIDDELEN	TOTAAL	KOSTEN						INVESTERINGEN	TOTAAL	BESTEDEN SALDO
						60	61	62	63(*)	64	65			
103556	HA	944.448	340.532	0	1.284.980	1.824	25.134	714.600	0	0	0	58.330	799.888	485.092
103572	KdG	289.806	205.098	10.000	504.904	0	37.180	172.436	0	0	0	84.178	293.794	211.110
103581	KHK	179.476	38.513	0	217.989	0	0	143.581	0	0	0	0	143.581	74.408
103606	ERASMUS	422.708	-257.744	0	164.964	0	54.931	728.294	0	0	0	0	783.225	-618.261
103614	LUK	246.446	128.388	0	374.834	0	16.371	0	0	0	0	0	16.371	358.463
103622	W&K	1.287.455	75.798	11.589	1.374.842	0	294.269	1.045.911	0	39	223	74.695	1.415.137	-40.295
103663	HG	1.383.645	931.819	0	2.315.464	0	41.184	836.176	0	0	20	36.143	913.523	1.401.941
116194	ARTEVELDE	23.893	11.273	0	35.166	0	9.878	4.814	0	0	0	22.301	36.993	-1.827
103697	KHSL	425.946	38.891	0	464.837	0	0	464.837	0	0	0	0	464.837	0
103721	HL	113.866	78.563	0	192.428	0	1.435	140.431	0	0	0	1.048	142.914	49.514
103739	KHLi	284.714	33.667	0	318.381	0	0	241.365	0	0	0	77.037	318.402	-21
103747	PHL	243.355	55.634	0	298.989	0	0	293.112	0	0	0	21.703	314.815	-15.826
103754	HWVL	160.638	69.788	0	230.426	0	0	76.370	0	0	0	0	76.370	154.056
103762	KHBO	142.060	1.646	0	143.706	0	0	108.004	0	0	0	0	108.004	35.702
103804	EHSAL	1.165.110	-291.724	0	873.386	0	50.229	1.040.760	0	0	0	25.207	1.116.196	-242.810
103812	GroepT	333.044	-131.738	0	201.306	0	109.722	327.389	0	0	0	0	437.111	-235.805
115782	LESSIUS	538.007	253.210	0	791.217	0	0	802.000	0	0	0	0	802.000	-10.783
Totaal		8.184.617	1.581.614	21.589	9.787.820	1.824	640.333	7.140.080	0	39	243	400.643	8.183.162	1.604.659
% van de beschikbare middelen						0,02%	6,54%	72,95%	0,00%	0,00%	0,00%	4,09%	83,61%	16,39%

(*) exclusief afschrijvingslasten op middelen aangewend voor investeringen

Bij de rapportering m.b.t. 2003 bleken twee hogescholen nog geen middelen te hebben aangewend. Deze toestand is intussen grondig gewijzigd. Het academiseringsproces werd inmiddels ook in deze hogescholen op gang getrokken.

De bestedingsgraad bij de betrokken hogescholen loopt wel sterk uiteen. Negen hogeschool spendeerden integraal hun beschikbare middelen, of zelfs meer. Koploper is de Erasmushogeschool die volgens haar rapportering zelfs 474,79 % van de beschikbare middelen spendeerde. In de Hogeschool Sint-Lukas Brussel komt het academiseringsproces eerder traag op gang. In 2004 werd amper 4,37 % van de beschikbare middelen gespenseerd.

Bij de opdeling van de bestedingen naar hun aard blijken de investeringen, nog steeds een relatief beperkte bestedingsvorm uit te maken (4,09 % van de totaal voor 2004 beschikbare middelen). Deze investeringen (400.643 EUR) hebben betrekking op een brede waaier van specifieke technische apparatuur, hardware en meubilair.

De in rekening gebrachte kosten hadden in hoofdzaak betrekking op de verrekening van bezoldigingskosten (code 62 : 7.140.080 EUR). Daarnaast werd er 640.333 EUR verrekend voor de rubriek "Diensten en diverse goederen" (code 61). De verrekende kosten slopten in het totaal 7.782.519 EUR op (79,51 % van de voor 2004 beschikbare middelen).

De rubriek 63 "Kosten van afschrijvingen en waardeverminderingen" vergt enige toelichting. De academiseringsmiddelen kunnen zowel ter dekking van de werkingskosten als voor de financiering van investeringen in het kader van de academiseringsopdracht aangewend worden. Uit de door de hogescholen gerapporteerde kostenbestedingen werden de afschrijvingen op deze investeringen geëlimineerd. Zoniet zouden de investeringen, gespreid in de tijd, twee maal opgenomen worden in de verantwoording van de bestede academiseringsmiddelen.

Conclusies

Op basis van de gerapporteerde gegevens blijkt duidelijk dat het academiseringsproces zich in 2004 in versneld tempo doorzette. In negen van de zeventien betrokken hogescholen werd het beschikbare budget volledig gespendeerd, soms zelfs meer. In een aantal hogescholen verloopt dit proces duidelijk heel wat trager en is de bestedingsgraad beduidend lager.

Het zwakke punt in de opvolging van de besteding van de academiseringsmiddelen, is dat deze gebaseerd is op een rapportering door de hogescholen die zich hierbij steunen op een “aangepaste analytische boekhouding” die evenwel bij gebrek aan regelgeving niet gevoerd wordt volgens uniforme regels.

Illustratief in dit verband is een hogeschool die in haar rapportering over 2003 verklaarde geen middelen besteed te hebben. Als motivatie hiervoor werd verwezen naar de laattijdige uitbetaling van de betreffende middelen. In haar rapportering 2004 verrekenet deze hogeschool “*volgende aantoonbare bestedingen gedaan voor personeel belast met onderzoek : in 2002 318.600 EUR en in 2003 797.680 EUR.*” Zij heeft deze bestedingen verrekend op de voor 2002 en 2003 toegekende middelen. Niet alleen herroept de hogeschool hiermee haar verklaring, maar start zij 2004 met een negatief nog te besteden saldo en neemt zij plaats in de groep die meer middelen besteedde dan zij kreeg.

Dit voorbeeld toont aan dat door het ontbreken van een volgens uniforme regels werkende analytische boekhouding, de opvolging van de besteding van eender welk “gekleurd” werkingmiddel problematisch is. Om deze leemte tijdelijk op te vangen zou de Vlaamse overheid de verplichting kunnen opleggen om dergelijke rapportering te laten attesteren door de huisrevisor.